

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sancti Bonaventurae Ordinis Minorum, S. R. E. Cardinalis,
Episcopi Albanensis, Seraphici Doctoris Ecclesiae, De Vita
S. Patris Francisci, Liber I.**

Bonaventura <Sanctus>

Antverpiæ, 1597

F. Henrici Sedvli[i] Ordinis Minorum, Commentarius Ad Vitam S. Francisci.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41460

F. HENRICI SEDVLI
 Ordinis Minorum,
 COMMENTARIUS
 AD VITAM S. FRANCISCI.

VNC addere visum, ad historia lu- Causa hu-
ius operis.
 cem. tum etiam quia Sanctus Bona-
 uentura precipua, non omnia eius
 acta perscripsit. Multum egerunt
 qui ante nos fuerunt, sed non per-
 egerunt. Nec ego quoque, siue quis alius, etsi maxi-
 me conemur, omnia poterimus complecti, & absol-
 uere numeris suis. Multum adhuc restat operis,
 multumque restabit: nec vlli nato post mille
 secula praecludetur occasio aliquid adhuc ad-
 iiciendi. Quae igitur potui, exempla & dicta vn-
 dique conquestui, a Scriptoribus praesens, nouis, pro- Cito scri-
ptoris ver-
ba, nec
miso.
 batis: quorum salutaria monita transscripsi ad ver-
 bum, nihil immutans: (nisi cum ipsa oratio con-
 structione verborum fuerit conformanda.) ne mi-
 nimum a sensu eorum aberrem. Sed nec mea im-
 portune obrudo. Nam vnumquemque fallunt
 sua scripta, & auctorem praetereunt, atque vt fi-
 lij etiam deformes delectant, sic etiam scripto-
 rem indecores sermones sui palpant. Ab hoc vi-
 tio ego liber, quotiens non mea, sed ipsa eadem pono
 verba bonorum auctorum. Itaque in oblationibus
 quod fieri vides, imitamur. Ab aliis istis viris ele-
 ganter & ornate dicta, velut a diuitibus splendida
 & magnifica accipimus dona: nec ideo tamen impe-
 ritiorum salubria documenta, tamquam pauperum
 manuscula fastidimus. pretiosiora plerumque haec

Sen. ep.
65.

Indide.

S. Amb.
epist. ad
Sab. n.
40.

ab affectu, & gratiora. Nec raro magis nos obligat, qui dant parua magnifice, & facili manu, quam qui plena. Non quanta quæque sunt, sed à quali dentur perspiciendum. Animus est qui parua extollit, sordida illustrat, magna etiam & in pretio habita dehonestat. Omnia mihi grata quæ erudiant, inuent, & currenti subdant calcar ad pietatem & sapientiam. Ceterum quod ab aliis didici, non celo, more prauæ mulieris partus nothos supponentis: sed ut mutuū, sic reddo singula, nec quidquam dissimulans à quibus acceperim. Est enim benignum, & plenum ingenii pudoris, fateri per quos profeceris. Atque id quidem hoc consilio, ut dictis indubitata fides habeatur. Sanè multum interest, & maximè refert, à quâ manu telum veniat, à quo auctore sententia. Maior auctoritas dictis adest, cum probatorum testimoniis confirmatur.

Sed cum presentiam, ut hic labor noster, temporum hac liber à licentiâ, in varia iudicia incurrat: te præmoneo, benigne lector, F. Barptolomæum Pisanum Minoritam S. Theologiae Doctorem, plus nobis contulisse quàm ceteri omnes. Scripsit anno salutis millesimo, trecentesimo, nonagesimo nono Librum Conformitatum vitæ S. Francisci ad vitam Iesu Christi Domini nostri, ad Ministrum Generalem, & Ordinis Seraphici conuentum celebratum Assis: à quibus accuratè & diligenter examinatus est, & adprobatus. Florebat eâ tempestate Seraphicus Ordo frequentia magnorum virorum, summa eruditione, Theologorum auctoritate, à quibus profectò nisi certum & comprobatum potuit in lucem dari. Is scripsit imperitus sermone, sed non scientiâ. Scio nonnullos virgula censoriâ arreptâ, Scriptores omnes mittere in iudicium, plerosque damnare: quos non sequar ego.

Omnes

Et fonte
monstro
quibus
hausit.

Barptolomæus
Pisanus
bonus au-
tor.

Sen. 2.
de ben.
c. 9.
Indid.
c. 6.

Plin.
Sec. ad
Vespas.

1. Cor.
11. 6.

Omnes suspicio, colo, & assurgo nominibus illorum.

Ex Hier. prol. gal. lea. *Boni viri! in templum Dei offert vnusquisque quod potest: vos aurum, argentū, nitidos vniones?*

Illi secum bene actū putant, si caprarū pilos & pelles, vt Solis ardorem, & imbrium iniuriam, quæ sunt viliora prohibeant, sine quibus tamen ipsa Tabernaculi pulchritudo constare non potest. Vidit

Luc. 12. *Christus Saluator viduam pauperulā mittentem in gazophilaciū æra minuta duo: & Christo iudice vidua hæc pauper plus quàm omnes*

Sen. 1. de ben. cap. 6. *misit. Quia beneficium non in eo quod fit aut datur, consistit, sed in ipso dantis aut facientis animo. Sicut nec in victimis quidem, licet optimæ sint, auroque præfulgeant, deorum est honos, sed piâ ac rectâ voluntate venerantium.*

Itaque boni etiam farre ac fictili religiosi sunt:

& isti sermone inculto, docti, pi, viles esse possunt.

Aug. 4. Doct. Christ. 6. 11. *Quid prodest aurea clavis, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest? quâdo nihil quærimus nisi patere quod clausum est. Eò hæc dicta, vt Pisani nostri liber iste, vt apud vanos & viles, apud te non vileat.*

Denique, libenter agnosco, & verè fateor, his, quamuis laboriosè collectis, & scriptis, tamen in multis me potuisse errare, memor imbecillitatis humanæ. Quamobrem in omnibus desidero, non modo benignum lectorem, verum etiam liberū cor-

Idē prolog. in lib. 2. de Trin. *rectorem, imò & reprehensorem, qui formidandus non est amatori veritatis. & lubens audiam qui me conuincat, vt ego errorem meum. Securus igitur propositum exsequar, si præmisero pauca*

Correctorem opto & amo.

De seculo & aetate S. Francisci.

SANCTVS Bonaventura (ordiar à nomine bono.) spectata sanctitate, scientiâ diuinâ clarissimus Antistes, tradit beatum Franciscum discessisse biennio ab impressione stigmatum: anno videlicet à suâ conuersione vigesimo: Dominice incarnationis millesimo, ducentesimo, vigesimo sexto, quarto Nonas Octobris. Scribit etiam Vincentius Belluacensis S. Francisco coetaneus; vsque ad annum aetatis suæ fere vigesimū quintum, in via perditionis incessisse. Adde illi viginti annos, quos ad frugem correctus exegit: conficitur eius vitæ totius annos fuisse quadragintaquatuor, attingisse quadragesimum quintum aetatis annum. Suffragatur S. Antoninus his verbis: Anno Domini millesimo, ducentesimo, vigesimo sexto, quarto Nonas Octobris, Pontificatus domini Honorij Tertij anno vndecimo, aetatis verò suæ quadragesimo quinto, à primâ suâ ad Deum conuersione anno vigesimo, ab institutione Religionis decimo octauo, ex quo scilicet cœpit habere fratres, post diutinam infirmitatem & grauissimos dolores, ex hoc seculo migravit. Itaque de illius aetate constat. Cùm autem abierit è vitâ anno Domini vigesimo sexto supra millesimum ducentesimum: subductis colligo calculis, natum anno Christi millesimo centesimo octogesimo secundo, qui fuit trigessimus Imperij Frederici Primi Anobarbi. (Barbarossam vocant.) cùm (auctore Palmerio) Lucius Tertius Pontifex Romanus deligeretur. Vidi adiculam Assisij Diuo Francisco sacram; aiunt stabulum fuisse, in quo natus sit. Et tu si consideras totius vitæ decursum, Angelum habentem signum Dei vini, mortem:

verum

Discessit
xv. aetatis
anno.

An. 1200.
elxxxij.
natus.

De vita
S. Franc.
c. 14. § 3
cap. 15.
§ 5.

spe. hist.
lib. 10.
c. 97. &
Anton.
h. st. par.
3. tit. 14.
c. 2.

Ind. d. c.
7. § 6.

verum esse fateberis quod in Elogio è Volaterrano
 Lib. 11. Anthropol. produxi, Conferuatoris nostri ferè per omnia
 typum gessisse.

De forma corporis.

ANTE prologum sancti Bonauentura posuit
 imaginem D. Francisci, à Gallis nostris Antuer-
 piæ eleganter æri incisam, ad exemplar illius, quam
 Petrus Rodulphius quondam Generali Ordinis Se-
 raphici à Secretis, ex picturâ Margaritoni Areti-
 ni, S. Francisci seculo pictoris artificiosissimi, ad
 viuum expressâ, inseruit suo prima libro historia-
 rum Seraphicæ Religionis: ex quâ utcumque agno-
 sces quæ eius facies fuerit & forma. Certè non pul-
 cher fuit: sed deformior vultu, & corpore toto. At
 testatur Bartholomeus Pisanus, qui alibi eius sta-
 turam, membrorum omnium compositionem, ser-
 monem, mores vniuersos, depingit hoc verborum
 peniculo: Beatus Frâciscus pater noster, erat ho-
 mo faciendissimus, facie hilaris, vultu benignus,
 ignauitæ & insolentitæ expers. Statura medio-
 cris, paruitati vicinior. Caput mediocre, ac ro-
 tundum. Facies utcumque oblonga & protensa.
 Frons plana & parua. Mediocres oculi, nigri, &
 simplices. Fusci capilli. Supercilia recta. Nasus
 æqualis, subtilis & rectus. Aures erectæ, sed par-
 uæ. Lingua placabilis, ignea & acuta. Vox ve-
 hemens, dulcis, clara & sonora. Dentes coniu-
 cti, æquales, albi. Barba nigra, pilis non plenè
 respersa. Collum subtile. Humeri recti. Parua
 brachia. Tenuis manus. Digiti longi. Crura
 subtilia. Paruuli pedes. Tenuis cutis. Caro pau-
 cissima. Aspera vestis. Somnus breuissimus.
 Manus largissima. Et quia erat humilimus:
 omnem mansuetudinem ostendebat ad om-

Deformi
 vultu &
 corpore
 S. Franc.

Confor.
 fruct. 8.

Confor.
 fruct. 10.

Tit. 3. 2.

nes homines, omnium moribus vtiliter se conformans. Sanctior inter Sanctos: inter peccatores quasi vnus ex illis. *Vulnera sanguinolenta in manibus & pedibus; atque in vulnere medio clavos, in superiore manuum parte, acumine quasi repersus, & reflexa cuspidem; quod Margaritoni imago non habet, cur auimus adpingi. Istius modi fuisse sacrorum stigmatum formam, Deo bene iuuante commonstrabimus in Notis ad Cap. xij.*

In §. 2.

In Prologum.

§. 2. Vidi alterum Angelum ascendentem ^{Apoc. 7.} ab ortu solis habentem signum Dei viui. ^{2.} *Elogia in sanctum Franciscum ab hac Euangelista predictione sum auspiciatus; quam de eo intelligendam probavi. Quod si quis neget, non laboro, non contendo: sed tamen si consideret, animus liber, & a contentione vacuus, S. Bonaventurae (cuius apud pios magnum nomen, & auctoritas) verba, & diligenter inspiciat; Hunc Dei nuncium fuisse Franciscum, indubitabili fide colligimus: non valde, nisi me fallit opinio, refragabitur. At de his satis superque dictum in Elogio.*

Signo penitentialis crucis.] Sic restituo ex manuscripto Louaniensi, & aliis veteribus libris. Consentit exemplar Typographiae Vaticanae, quod tamen postquam haec scripsissem inspexi; ad quod etiam totum hunc librum diligentissime recensui. Aloisius Episcopus Veronensis, Surius, & alij plerique legunt praesentialis, sed corrupte. Notum est, nihil tam familiare ac frequens, siue etiam praesens fuisse. Priscis Christianis, quam usum signi viuifica Crucis. Audi Tertullianum. Ad omnem pro-

*Crucis si
gnaculum
constituit
in Chri-
stianis.*

gressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lauacra,

ad.

ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia: quacunque nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. *Item beatū Hieronymum ad Demetriadem.* Frontem tuam crebro signaculo crucis munias: ne exterminator Ægypti in te locum reperiatur. *Rursus alicubi.* Thau crucis figuram referebat in antiquis litteris: quæ in Christianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inscriptione signatur. *Addo Orientalis Ecclesie nobilem Catechistam, Cyrillum Hierosolymorum Episcopū.* Non pudeat nos crucifixum confiteri: sed in fronte confidenter signaculum crucis, digitis imprimatur, & in aliis omnibus crux fiat. In panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu & ingressu, ante somnū, recumbendo, & surgendo, eundo, & quiescendo. Magna est hæc custodia, quæ propter pauperes gratis datur, sine labore propter infirmos: cum à Deo sit hæc gratia, signum fidelium, & timor dæmonum. *Gregorius Nazianz. refert Iulianum Imperatorem his moribus sic assueuisse, ut licet iam desertor & apostata, atque etiam dæmones inuocaret in obscurâ specu, cum illum subito terrores ex igneis spectris adorirentur: tamen ritu Christiano, contra metum, signo crucis frontē communierit. Vides initio Ecclesie nascentis, piis nihil familiarius fuisse: placet tamen nostra lectio præ illâ, quam ipse textus præfert, confirmat sententiam meam S. Dionysij Areopagiti & Theologia, qui docet signum Crucis esse typum penitentia, his verbis: Signi vitalis impressio, omnium simul carnalium desideriorum vacationem, vitamq; ad Dei imitationē effectam signat. Item paullo post: Crucis sanctæ signaculū, ut iam dictū est, mortificationem omnium simul carnalium cupiditatum signat.*

Epist. 8.
66.

In cap. 9
Ezech.

Catech.
23.

Orat. 1.
con. Iu-
lian.
Theodo-
ret. 3.
Ecc. hi-
stor. 3.
Suzo. 5.
Ec. hist. 2

De Ec-
cl. hier.
c. 5. par.
5.

Cap. 6.
par. 3.

Magna
custodia
& dæmo-
niū tmgr.

Typus est
peniten-
tia.

IN CAPVT I.

§. 1. Vir erat in ciuitate Assisij.] *Petrus Rodulphius opinatur dictum Assisium, quia assidet extremis radicibus montis Subasi. vnde quidam carmine cecinit:*

Hanc, quoniã montis radicibus assidet imis, Assisium prisca Latio sermone vocarant.

In idem, sed tamen paullo aliter Raphael Volaterranus; Assisium, & Asinates incolæ, Plinio, Ptolomæo: clarum D. Francisco, eiusque templo, nullã materiã constructo. Huic mons imminet Asis, qui opido nomen dedit. Situm in Umbriae parte, quam vocant Vallem Spoletanam, siue maus Spoletinam. Quod Volaterranus scribit, templum nullã materia constructũ. & reperit alibi, Templum D. Francisco nobile dicatum, sine vllã materiã: scito affectatiuæculam esse antiquitatis, aut proprietatis in verbo: & materiam non communiter, sed de solo ligno signatè intelligi.

2. Promisit Domino Deo, quod numquam petentibus pro amore Domini, se negaret.] *Robertus Bellarminus Societatis Iesu, sacra militiæ nostræ princeps; B. Franciscus hoc donũ à Deo acceperat, vt omni petenti propter Deum, aliquid daret. Et certè videmus Deum non solum maximis diuitiis spiritualibus (nam tẽporales non recipiebat.) viuum & mortuum auxisse: sed & modò tam ingentem eius familiam, tot millium religiosorum, tot annis, sine vllis redditibus viuentium, semper aluisse.*

6. Solitaria loca quærebat amica mæroribus.] *S. Augustin. Solitudo mihi ad negotium flendi aptior suggerebatur. Solitary, & monasticæ vitæ cultores, bonum otium securitiã & desidiã*

*Solitaria
& monastice
vitæ cultores,
bonum otium
& desidiã*

2019

Li. 1. h. 7.
Ser. relig.

Franc.
Mau. 1.
Francis.

Lib. 6.
Geogra.
vbi de
Vn. b. it.

Lib. 11.
An. hab.
pol.

Scim. in
Dom. 1.
Quadr.
habito
Louan.

l. 8. c. 66.
c. 11. 10.

non conterunt. quod nonnulli calumniantur. quorum tamē calumniis leui manu absterget ipse Scipio, quem dicere solitū scripsit Cato, numquam se minus otiosum esse, quā cum otiosus. nec minus solum, quā cum solus esset. magna verò vox, & magno viro, & sapiente digna: quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum.

S. Hieronymus. Sapiens numquam solus esse potest. & si hominum inopia fuerit, loquitur cum Deo, numquam minus solus, quā cum solus fuerit. D. Gregorius Nazianz. felicem statim monasticis, pulchris verbis describit, quæ visum est ascribere. Nihil mihi fortunatius eo homine esse videtur, qui clausis, compressisq; corporis sensibus, atque extra carnem, mundumq; positus, in seque collectus, nec nisi summā necessitate impellente, quidquam humanarum rerum attingens; atque & secum in se, & cum Deo colloquens, superiorē rebus in adspectum cadentibus, vitam agit, diuināsq; species & imagines puras semper, nec vllis terrenis & errandis formis permixtas in seipso circūfert; ac Dei rerumq; diuinarum purum omnino speculum est, indiesq; efficitur, luci que lucem, obscuriori videlicet clariorem adiungit; ac iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis versatur; & licet adhuc in terris agens, terram deserit, atque à spiritu in cælo collocatur. Si quis vestrum hoc amore correptus tenetur, quid dicā intelligit; atque adfectui ei, in quem tum incidi facilè ignoscet. Nam apud plerosque mortalium ne fidem quidem fortasse oratio hæc nostra inuenit: qui risui etiam ac ludibrio rem eam habere videntur, malè vtique perniciosèque ad-

fecti.

*Que ta-
men im-
moris
cōtinetur.*

fecti. siue hoc propriæ eorum singulari; stultitiæ tribuendum sit; siue illis adscribendū, qui minimè parem, consentaneamq; muneri, quod profitentur, vitam adferunt. quorum improbitate tandem effectum est, vt egregiè rei nomen turpe imponatur. hoc est, vt philosophia vanitatis inanisque gloriæ nomine adpelletur, accedente videlicet inuidiâ, vulgiq; malitiâ semper in peius procliuiore. *hætenus Nazianz.*

Sacerdotibus etiam pauperibus reuerenter subueniebat.] *Vult S. Franciscus fratres suos honorare præcipuâ reuerentiâ Sacerdotes: quod etiam grauitèr cauit suo testamento. Sed quantum honorem illis voluerit haberi, prorsus dignū vt referam*

Sacerdotibus honorabilioribus ipsi Sanctis.

ex S. Antonino. Sacerdotalibus manib⁹, quibus conficiendi Dominici corporis sacramentum, est collata potestas, magnam volebat reuerentiam exhiberi. vnde sæpe dicebat: Si sancto venienti de cælo, & pauperculo sacerdoti me cõtingeret obuiare: ad sacerdotis manus deosculandas me citiùs conferrem, & Sancto dicerem; Exspecta me Sancte: quia manus huiusmodi verbum vitæ contrectant, & ultra humanum aliquid possident. Pij & Christiani summo honore semper Sacerdotes habuere, sine quibus esse nequeunt Christiani: de quibus sinistri aliquid dicere, crimen erat. Audi Pontificem Anterum grauißimè monentem; Absit vt quicquam sinistrum de his loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore cõficiunt: per quos nos etiam Christiani sumus. qui clauis regni cælorum habentes, ante iudicij diem iudicant. *Epist. Decretali. ex quâ D. Hieronym. ep. 1. ad Heliodorum. cap. 7.*

hist. par. 3. tit. 24. c. 2. §. 2.

Tom. 1. Conc.

IN

IN CAPVT II.

De perfectâ conuersione eius.] *Correctum ostendi ad meliorem frugem annam atatis circiter vigesimum quintum. At quâ deinceps ratione vitam instituerit, ex sociorum S. Francisci historiam recenset Bartholomaeus Pisanus, Vilem habitum* A conuer-
sionis in-
tio quid
egerit toto
biennio.

Confor.
fruc. 8. eremiticum per duos annos gestauit, baculum portans in manibus. cinctus corrigiâ, calceatus incedens. accipiens elemosynas, specialiter pro reparatione trium Ecclesiarum, quas istis duobus annis reparauit: videlicet S. Damiani, S. Petri Apostoli, & S. Mariæ de Angelis. *S. Antonius hac scribens, etiam tempus significat, quo hæc facta sunt; Incepit vitam istam anno Domini millesimo ducentesimo sexto, Pontificatus D. Innocentij Tertij anno decimoquarto. Itaque videtur mihi eundem, S. Pater fecisse ea, hoc biennio, quæ narrat S. Bonaventura cap. 2.*

Histor.
par. 3.
tit. 14.
c. 7.

§. I. Doctorem non habebat aliquem.] *Cultum & vestitum eius fuisse, quem supra ex Pisano indicauimus, etiam testatur S. Bonaventura, referens lecto Euangelio soluisse calceamēta de pedibus, deposuisse baculum, reiectâ corrigiâ, pro cingulo funem sumisse. hinc nata opinio, S. Fran-* Opinatur
quidam
operam
dedisse in-
stituto S.
August.

Cap. 3.
§. 1.

De in-
uentor.
r. 1. 7.
cap. 4.

D. Augustini. Polydorus Vergilius; Franciscus humanitatis plenus, à principio, Aurelij Augustini (vt quidam scribunt) regulam professus, calceatus, zonâque scorteam cinctus, aliquamdiu conspectus est. Scribant hoc quoque Iacobus Bergomensis Augustinianus, & Antonius Sabellicus. Et quidem Bergomensis in Supplemento etiam addit, Religionis habitu, à B. Ioanne bono, eremita suscepto: vt eius chirographo constat. Hoc s

¶ 13.
sup. hist.
ad. ann.
1208.
¶ Ennc.
9. lib. 6.

verum

verum est: eo nomine, D. Augustino, sanctissimoque eius instituto, & gratias agimus, & caritatis vinculo artius confœderamur. Sed hæc opinio manifestis argumentis refellitur à Petro Rodulphio. Primum, quod Iordanus Saxo Eremita Augustinianus, suorum gesta conscribens, subdubitare videtur, fueritne isse Ioannes Bonus sectator Instituti Augustiniani. Adde his, S. Antoninum, cum Ioannis Boni vitam scribit, nullam instituti facere mentionem. Deinde altera ratio ab ipso S. Francisco habetur, qui disertis verbis scribit in Testamento suo; Nemo ostendebat mihi quid deberem facere: sed ipse Altissimus reuelavit mihi, quod ego deberem viuere secundum formam S. Euangelij. quibus si iungas S. Bonauenturam sic scribentem, Seruus Altissimi doctorem non habebat aliquem in huiusmodi, nisi Christum. ubi de eius initio conuersionis perfecta agit, opinio illa satis improbata videtur.

De formâ vestitus S. Francisci, & Ordinis Seraphici hic oportune & paucis differendum. Habitus S. Francisci qualis initio conuersionis eius fuerit, dictum est: at verò qualis fuerit post biennium, cum Euangelio audito, calceamenta, baculum, corrigiam posuit, non mihi planè compertum. Vidi capitium eius, quod A. S. ostenditur in aede S. Georgij, (ubi monasterium Sororũ S. Clare) quadratâ prope formâ, parum per acuminatum. Aiunt Florentia in Heururia ostendi aliud eiusdem, longum & valde acuminatum, quale referunt etiam antiqua pictura & Romæ in monasterio S. Francisci, & plerisque aliis locis. quam formam patres Capuccini resumpserunt. Ex relato sociorum S. Francisci, Bartholomeus Pisanus commemorat, sanctum Patrem voluisse fratres suos vti capitio quadro, tanta longi-

Forma
vestis S.
Francisci,
qualis ab
initio.

* Cæfor.
fructu.

gitudinis ut faciem operire posset. Notandum vero est quod scribit Petrus Galestinus, sanctum Bona-

uenturam Fratrum qui antea capite aperto, capillisque promissis ac sparsim defluentibus, rituque pastorum incedebant, vestitui cuculliam

addidisse. Et Petrus Rodulphus testatur, ab eo formam habitus & cuculli traditam fratribus, quam nunc communiter vimur. & hoc, in Capitulo Narbonensi, anno salutis humanae millesimo, ducentesimo, sexagesimo. Attestatur Raphael Volaterranus

his verbis: Habitum quo nunc utitur instituit, cum prius pastoralis modo incederent. Propè à Senis in monasterio fratrum instituti de Observantia vidi habitum quo indutus fuit S. Bernardinus, eadem formam cum nostro, color similis, nec ipse valde vilis pannus. Ceterum de formam non laborandum,

cum habitus non facit monachum, sed professio, siue potius observatio professionis, prorsus necesse est ea facere, quae à monastica veste monemur.

Monet autem nos sanctioris & purioris vitae supra vulgum. Nam auctore S. Basilio, velut praedagogus quis, est infirmioribus habitus iste religiosior: ut etiam inuitos eos ab opere inhonesto indecentique custodiat. Deinde & Apostolus Episcopum ordinatum esse designat, quae res ad habitum magistri reuocatur. Sed & de

mulieribus dicit, in habitu ordinato eas esse debere. Ordinatus autem habitus Christiani esse dicitur is, qui secundum propositum ac professionem eius aptus intelligitur. Sicut enim est proprium aliquod militi in habitu vestimenti; & alius est habitus Senatoris; ex quo praecipue intelligitur, vel quod iste Senator est, vel quod ille miles est: ita etiam Christianus habere aliquid proprium, etiam ex ordinatione in-

dumenti

S. Bonas.
hanc no-
strum in-
stituit.

Habitus
cuius nos
submo-
nemur.

Cap. 9
in vita
S. Bona-
uent-

Lib. 2.
histor.
ser. ph.
religion.

Lib. 21
Anthro.

Conc.
Trid.
Sess. 14.
c. 6. de
reform.

Reg.
cap. 12.

1. Tim.
2.9.

Modestia
& humili-
tatis se-
gnitudo
vestis.

ducenti ipsius debet. *Minores vocamur: conar-
dum, ut cum aliorum existimatione, tum etiam ipsa
re simus. Ipsa vestis exhortatur ad disciplinam Chri-
sticapsendam, Discite à me, quia mitis sum, & Mat. 23.
humilis corde. Et sepius docet nouissimos nos esse
debere, & paruulos imitari. Hoc ergo etiam (in-
quit Basl.) in obseruatione indumentorum cu- Regul.
stodiendum puto. Si enim nobis studiū habend- cap. 12.
um est, ut omnium simus nouissimi: certū est,
in indumentis omnium nouissimos deputare
nos debere. Nam si ij, qui gloriam sibi ex indu-
mentorum splendore conquirunt, & satagunt
quomodo pretiosis, & magnificis vestibus vi-
deantur induti: ita consequens est, qui de vlti-
mis & nouissimis, id est, per nimiam humilita-
tem placere studet, eligere debere hoc, in quo
omnium nouissimus, & vltimus appareat.*

2. *Tanquam infano & dementi insulta-
bant.] Nihil est antiquius illis insanis & vanis,
quàm pios & religiosos viros subsannare. Olim
Prophetā Domini, & ipsi quoque sannabant prin-
cipes non admodū sani: Quid venit infanus iste 4. Reg. 9.
ad te? Nec mirum, quòd nunc quoque simili insa- 11.
niā in monachos arietant: cum & Paula, nobilissi-
ma Romanarum matronarum, antiquo Scipionum
sanguine clara, etiam hoc opprobriorum luto aspersa
fuerit. Et illa ut se purgauerit sine conuitiis, Chri-
stiano more, nobis in exemplum, D. Hieronymus
commemorat, in hec verba: Noui susurronem Epist. 17.
quendam (quod genus hominum perniciosissi- c. 9. 10. 11.
mum est) quasi beriuolum nunciasse, quòd
pro nimio feruore virtutum, quibusdam vide-
retur insana: & cerebrum illius dicerent con-
fouendum. cui illa respondit; Theatrum facti
sumus mundo, & Angelis, & hominibus. & 2.
Nos*

Monacho
comitia
constanter
ferenda.

Indid. Nos stulti propter Christum. Sed stultum Dei
 3.2. sapientius est hominibus. vnde & Saluator lo-
 quitur ad patrem, Tu scis insipientiam meam.
 6. & iterum; Tamquam prodigium factus sum
 7. 7. multis: & tu adiutor fortis. Vt iumentum fa-
 7. 11. ctus sum apud te: & ego semper tecum. quem
 Mar. 3. in Euangelio & propinqui quasi mentis impo-
 21. tem ligare cupiebant, & aduersarij sugillabant,
 48. dicentes; Dæmonium habet. & Samaritanus
 Mar. 12. est. & In Beelzebub principe dæmoniorum
 34. eiicit dæmonia. Sed nos audiamus Apostolum
 1. Cor. 1. cohortantem: Hæc est gloria nostra, testimo-
 12. nium conscientia nostra: quoniam in sanctitate,
 & sinceritate, & in gratia Dei conuersati su-
 mus in mundo. *Bona conscientia iudicium, &
 prorsus Christianum est; æquo animo conuicia fer-
 1. Pet. 2. re. Nam & Christus Saluator, cum maledicere-
 23. tur, non maledicebat: cum pateretur, non com-
 minabatur. Non magis dicteria sapientem offen-
 dunt, quam canum latratus. Illos audimus, contem-
 77. nimus: sic æquo animo audienda esse imperi-
 torum conuicia, & ad honesta vadenti con-
 temnendum istum contemptum discere. Qui
 vestes flagris cadunt, non attingunt corpus: sic qui
 loquuntur malè, minimè nocent. An verò tu ipso
 habitu philosophiam Christianam professus, contra
 sapientia præcepta, maledicta regeres? quid lucra-
 ris? Sicut qui apprehendit auribus canem, sic
 36. 17. qui transit impatiens, & commiscetur rixæ al-
 terius, à quâ sapiens cauebit. Vt in viâ si quis im-
 prouidè præteriens luto te aspergat, non in illum re-
 geras, sed potius te purges: ita & hîc facitò.*

Scimus

Istunc thesaurum stultis in linguâ situm,
 Vt quæstui habeant malè loqui melioribus:

M

Melio-

Melior eris, si noueris tacere, & placidè ferre. Re-
 tē & eleganter S. Ambrosius; Melior est qui ^{Lib. 1.1}
 cōtemnit iniuriam, quàm qui dolet. Qui enim ^{off. c. 6}
 contemnit, quasi non senserit, ita despicit: qui
 autem dolet, quasi senserit torquetur.

Eadem uelle, nolle, parit amicitiam. Morum dis-
 similitudo, maximè verò dissensus in religione &
 fide, non dissuit solùm, sed discindit. Si de mundo ^{Ioan. 15}
 fuissetis, inquit Christus, mundus quod suū erat ^{18.}
 diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed
 ego vos elegi de mundo: propterea odit vos
 mundus, cōtumeliam imponit, & inhumanè con-
 uiscitur. Tu despice & contemne istū contemptum
 (quod iam dixi) ueluti latratum canis. Si feras con-
 stanter exemplo Dauidis, à Semei maledico conui-
 tiatore lacessiti: animum te gerere significas supra
 vulgi opinionem magnum, & laude dignum. simul
 pro maledictis referes benedictionem Domini Dei.

Hoc nouerat frater Iuniperus, socius S. Francisci. ^{Barpt.}
 qui opprobriis & iniuriis lacessitus, gremiū conui- ^{Pisān.}
 tiatori adparare atque aperire solitus est, & dicere, ^{Confor.}
 Amice proicias huc: imple gremium istis lapi- ^{fruc. 8.}
 dibus pretiosis: contumelias & iniurias appellās
 uniones. Christus inquit, Beati estis cum male- ^{Mat. 5}
 dixerint uobis, & persecuti vos fuerint, & dixe- ^{11.}
 rint omne malum aduersum uos mentientes
 propter me: gaudete & exultate, quoniā mer-
 ces uestra copiosa est in cælis. Contemnendum
 illud maledictum, quod beatitudinē creat: imo ubi
 Christus in causā est, optanda maledictio est.

§. 7. Peruenit ad locum, qui Portiuncula
 dicitur.] Bartholomæus Pisanus docet tractum re- ^{Confor.}
 gionis illius in agro Asisinate, sic appellatum. ubi ^{fruc. 18.}
 parua Ecclesia Diuæ Virgini sacra, quam uocabant
 S. Mariam de Angelis: quod Angelorum cantus
 ibi

Portiun-
 cula.

ibi saepe fuerint auditi. Videtur itaque nomen Portiuncule ad Ecclesiam & monasterium transisse. Ecclesiam hanc, fratrum numero crescēte, S. Franciscus prece impetrauit ab Abbate S. Benedicti ad montem Subasum, hoc pacto: ut Ordine aucto fratribus, Ordinis esset caput. Erat autem omnium quas Abbas habebat minima: quamobrem sanctus vir paupertatis Euāgelice perfectus amator, letabatur: Portiunculā terrenā exiguā contentus, uti cū Prophetā dicere posset, Portio mea in terrā viuentiū. *Barptolom. Pisanus*: Portiunculā pro se & suis, de mundo elegit: ex quo aliter Christo, nisi de mundo aliquid haberet, seruire non potuit. Non enim sine præsciētiā diuini oraculi, à diebus antiquis, Portiuncula dictus est locus, qui in illorum debebat cedere sortem, qui de mundo nihil penitus cupiebant habere. In eō Virginis matris Ecclesia constructa erat, quæ suā singulari humilitatem, eruit post Filium suum, caput esse omnium Sanctorū. In eā Minorum Ordo principium sumit: ibidem multiplici muro, velut supra stabile fundamentū, eorum nobis structura surrexit. Hunc locum S. Franciscus amauit præ omnibus, hunc præcepit fratres singulari reuerentiā venerari, hunc velut speculū Religionis, in humilitate & paupertate altissimā semper voluit custodiri.

Quamuis autem ille Abbas locum hunc S. Francisco cesserit: solum tamen vsum eius accepit vir beatus, non possessionem, atque eius rei ergo Abbati pendebat in singulos annos canistrū pisciculis plenum: nullius rei, ne dicam agri aut domus, proprietatem & dominium, sibi suisque vnquam se permissurum, hoc exemplo significans. idē ex suo Regule præscripto; Fratres nihil sibi adpropriet,

nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tamquā peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Dño famulantes, &c. 1 Pet. 2. 11.

8. Visionem viderat relatione condignam.]

Peccata tenebræ sunt: Dilexerunt magis homines tenebras quā lucem, inquit Christus. & Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Illuminari dicuntur, qui à peccatis liberantur. Eratis aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Itaque opinor tot bonorum riuulos ex hoc fonte manantes, simul etiam condonationes illas, siue Indulgentias Portiuncule, magnas in primis, Christo ipso auctore, quotannis verè pœnitentibus concessas, hoc viso præuisas fuisse. de quibus S. Antoni-

nus: Anno Domini millesimo, ducentesimo, vigesimo tertio, mense Ianuario, B. Franciscus obtinuit primò à Deo, intercedente beatâ Dei genitrice Mariâ, & demum à suo vicario Honorio Tertio, indulgentiam plenariam peccatorū, annis singulis, accedentibus ad ecclesiam S. Mariæ de Angelis, primâ die Augusti. & quòd durarent per diem naturalem, incipiendo à secūdis vesperis illius diei, vsque ad vespertas diei sequentis, includendo noctem. quo die illa ecclesia fuit à septem Episcopis, de mandato Domini Papæ sollemniter consecrata, & dicta indulgentia publicata. hist. par. 3. tit. 24. c. 7. § 4.

Indulgentia Portiuncula.

Totam huius rei historiam complectitur Speculum vitæ S. Francisci cap. 88. & sequētib. Barpt. Pisan. item Confor. fruc. 14. Viua vocis oraculo (vè dicitur) ista data, sine diplomate Pontificio: sed promulgante Deo, tantâ frequentiâ singulis annis, etiamnum celebrantur, vè aliquando confluant triginta millia hominum, eog. amplius, & sicuti magnus exercitus, circum locum, quasi castrametantur. Sed operæpretium fue-

rit adscribere litteras D. Alexandri Papæ Quarti ad confirmationem datas gratia prædictæ.

Speculū
vitæ S.
Fran.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus, vniuersis Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis: ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris, Decanis, Archidiaconibus, Plebanis, & aliis Ecclesiarum Prælati & rectoribus, ad quos litteræ istæ peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Quia longum esset nedum exarare per singula, verumetiam succinctâ relatione perstringere clara virtutis diuinæ prodigia, quæ tam in operationibus, quàm etiam in aliis sanctitatis argumentis, probauerunt D. Franciscum, alium Christi confessorem tenere cum sanctis solum gloriæ in excelsis, & in terris mirabilem prædicare: & indulgentiam S. Mariæ de Portiunculâ, de voluntate Patris cælestis, quam ipse sic denunciauit, vt quicumque venerit ad ipsam Ecclesiam, quæ S. Maria de Angelis vocatur, & ingressum habuerit, à primis vesperis primæ diei mensis Augusti, vsque ad vespas secundæ diei eiusdem mensis: remittitur ei omnia peccata, &c. *Speculum vitæ S. Francisci, cap. 89. ex quo loco plura videre licet.*

IN CAPVT III.

De institutione Religionis. & adprobatione regulæ.] *Erit forsitan hic meus sermo longior, quàm velit lector occupatus. Sed non abs re fuerit declarare, quâ causâ, & consilio Mendicantium Ordines sint instituti. Vt in militiâ cum desertores ad hostium castra transfugiunt, cohortes numero militum expleantur; & in prælio laborantibus ad-*

M 3

sunt

sunt subsidiarij & auxiliatores: sic in Ecclesie bello inualescentibus haesibus, moribusq; deprauatis, Deo imperante Ordines isti adducti, qui illas teras pestes extinguant, illos corrigant. Duo mala

Duo ma-
la saeculo
S. Franc.

S. Francisci saeculo irroboratione animaduerto, quae orbem Christianum perniciosissime conturbauit: haereses, & dissidium inter Romanos Pontifices & Imperatores. contra quae, sicuti infestissimos Ecclesie hostes, Deo auctore duo boni duces S. Franciscus, S. Dominicus ordines suas duxerunt, uiceruntq;. Pro bono uiliq; facturus uideor, de utrisq; paullo dicere uerius. res ipsa hortatur. sed prius de haesibus illius temporis. Anno Domini .m. c. lxx. Frederico primo Aenobarbo Imperatore, orta est haeresis Pauperum à Lugduno, auctore VValdone Lugdunensi ciue. hic diues erat & potens: qui, omnibus relictis, Paupertatem Euangelicam cepit profiteri, cum multis asseclis: sed errore, & prauo diuinarum litterarum intellectu, disuncti ab Ecclesia, per schisma in haereses prolapsi sunt. quas ex Nicolao Sanderò oportune commemorabo.

Haeresis
VValdone
suae sine
Paup. n.
à Lugdu-
no.

Lib. 7.
de uisib.
Mon.
Ecclef.

1. Dicunt quòd Romano Pontifici obedire non tenentur: imò totum Romanam Ecclesiam statum in capite ac membris damnant. Summorum item Pontificum canones & decreta nullius momenti esse.

2. Nullum omnino iudicium sanguinis, aut cuiuscunque iudicij corporalis supplicij ferunt, quia scriptum sit, Nolite iudicare.

* Mat. 7.

3. Auctoritatem conficiendi corpus Christi dicunt datam esse etiam laicis, modò iusti sint. Presbyteros autem qui grauius peccant, nec Eucharistiam conficere, nec alios à peccatis absoluerè.

4. Potestatem confessiones audiendi & absoluerendi, etiam laicis à solo Deo datam esse.

5. Semel

5. Semel tantum in anno, id est, in coena Domini, Missam celebrant. & illam absque forma verborum Christi; dicendo septies Pater noster, & benedicendo panem & vinum.

6. Irrident Indulgentias per Praelatos Ecclesiae datas.

7. Negant post hanc vitam esse purgatorium.

8. Dicunt tantum tres ordines in Ecclesia esse, Diaconatum, Presbyteratum, & Episcopatum.

9. Vera miracula in Ecclesia non fieri.

10. Sanctos in caelo nec audire, nec attendere preces nostras.

11. Dies festos contemnunt, & in illis operantur manibus.

12. Ieiunia Ecclesiae contemnunt: & in illis carnes comedunt.

13. Vrente carnis libidine, dicunt omnem carnalem commixtionem esse licitam.

14. Dicunt quod perfecti non debeant manibus laborare.

15. Contemnunt salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum.

16. Omne iuramentum prorsus illicitum esse dicunt. *Hac ad necessitudinem rei satis. plura si desideras, adi illos, qui ex proposito de his scribunt: ut Prateolus lib. de Vitis & sectis hereticorum, Abfonsus Castrensis, &c. At non Galliam solum modo haereses infecere: sed etiam Italiam. Multas haereses fuisse eodem tempore in Longobardia scribit Casarius lib. 5. cap. 24. ubi inter alia refert Lucio Tertio Pontifice quorundam factionibus Romam pulso, Verone exsulante, haeresiarum quendam saepe in domo subterranea sermonem habuisse plenum blasphemiarum. (vtoz verbis eius) Deinde extincta candelam unusquisque sibi proximam inuasit:*

M 4 nullam

nullam habentes differētiā inter legitimā & solutam; inter viduam & virginem; inter dominam & ancillam; & quod horribilius est, inter sororem & filiam.

Humilium
1120.

Eā tempestate grassabatur & secta Humilium: quorum quanta fuerit impietas Paullus Amelinus narrat. simul significans tum horum, tum VValdensium sectis damnatus, S. Dominici & S. Francisci Ordines adprobatos fuisse. Per idem tempus, (inquit) Ordines duo sacri exorti sunt, Prædicatorum, Minorumque: duoque abrogati, Humilium (ita se vocabant) & Pauperum à Lugduno, conditore huius superstitionis VValdone Lugdunensi. Illi humilitatis nomine munia, quibus Curatores animorū Sacerdotes iure funguntur, sibi arrogabant. confessiones arcanas audiebant: ac velut ipsi expiandi ius haberent, noxas soluebant. A liberalibus artibus cum abhorrent, concionabantur tamen. regimen animorum sibi vendicabant. Pauperes à Lugduno (ita enim vocitabantur) neque fundos sui iuris, neque certas sedes habere volebant; errabant: mulieres iidem professas secum circumducebāt. nec secubare dicebantur. Lucius Pótifex Maximus vtramque sectam damnauerat: tolli tamen non poterāt. Recepti Prædicatores fratres, qui litteris se excolerent, concionibus edocerent, ius alienum minimè usurparent. Dominicus auctor exstitit, & doctus & sanctus vir, & acerrimus hæresum insectator. Minores fratres, conditore Ordinis D. Francisco, paupertatem professi sunt: Pauperes Minores vocitari cceptos, Auspergēsis temporum conditor, auctor est: postea sanctius visum omnino Minores dici. Hi saniores Ordines visi: illi

prio-

Lib. 6.
de reb.
gestis
Frang.

Vbi

Lib. 6.
illust.
mirac.
11.2.

AD VITAM S. FRANCISCI. 185
prios hoc remedio sublati. *hactenus Emilius. Philippo 11. Augus. ex Chron. Vrspergen. anno. 1212.*

Ceterum excisis illis capitibus hydra, continuò aliud renatū, & quidem superioribus magis pestiferum, Albigenſium hæreſis. Sederat ea pestis Albigenſium hæreſis orta apud Tolofata.
(inquit Paulus Emilius) in comitatu Tolofatum, cui Albij contribuebantur; & finitimas polluerant ciuitates: & Humilium, & Pauperū Lugdunensium sectæ adfingebant & ipsi præcipuam impietatem. Variè appellati, Albigenſes, Albigeſi, Albiani, Albij: Caſarius Heysterbachensis, vocat Albienſes. & res postulat, uti ex eo sectæ errores exſcribamus. sic enim habet: Temporibus Innocentij Papæ prædeceſſoris huius, qui nunc Papatum tenet Honorij, durante adhuc schismate, quod erat inter Philippum & Othonem reges Romanorum; diaboli inuidiâ hæreſes Albienſium cœperunt pullulare, vel ut veriùs dicam, matureſcere. Cuius vires erāt tam validæ; ut omne triticum fidei gentis illius, verſum videretur in lolium erroris. Miſſi ſunt Abbates noſtri Ordinis, cum quibusdam Episcopis, qui zizania, raſtro Catholicæ prædicationis eradicarent: ſed obſiſtente homine inimico, qui illa ſeminauerat, modicum ibi profecerunt. Quædam, hæreſiarchæ eorum, collegerant puncta, ex dogmate Manichæi: quædam ex erroribus quæ in Periarchon ſcripiſſe fertur Origenes, plurima etiam quæ de ſuo corde finxerant, adiiçientes.

1. Duo credunt cum Manichæo principia, Deum bonum, & Deum malum, id eſt, diabolum; quem dicunt omnia creare corpora, ſicut Deum bonum omnes animas.

M 5

2. Quid-

Vbi ſup.

Lib 5.
Iluſtr.
mirac.
11. 12.

2. Quidquid beneficij mortuis à viuis impenditur irridet.
3. Ire ad Ecclesias, vel in eis orare, nihil dicunt prodesse.
4. Baptismum abiiciunt.
5. Animam secundum meritum dicunt per diuersa transire corpora, etiam animalium atque serpentium.
6. Sacramentum corporis & sanguinis Christi blasphemant; dicentes non aliter esse corpus Christi in pane altaris, quam in alio pane, & in qualibet re.
7. Sic Deum locutum in Ouidio, sicut in Augustino.
8. Negabant resurrectionem corporum, dicentes nihil esse paradysum, neque infernum: sed qui haberent Dei cognitionem in se, quam ipsi habebant, haberent in se paradysum. Qui verò mortale peccatum: haberent infernum in se, sicut dentem putridum in ore.
9. Altaria Sanctis statui, & sacras imagines thurificari, idolatriam esse dicebant.
10. Eos qui ossa martyrum deosculabantur, subsannabant.
11. Maximam etiam blasphemiam ausi sunt dicere in Spiritum sanctum, à quo omnis iustitia est, & sanctitas. Si aliquis est in Spiritu sancto, aiebant, & faciat fornicationem, aut aliquam alià pollutione polluat: non est ei peccatum. Quia ille Spiritus qui est Deus, omnino separatus à carne, non potest peccare. & homo qui nihil est, non potest peccare, quamdiu ille spiritus qui est Deus, est in eo. Ille operatur omnia in omnibus. Vnde concedebat, quòd vnusquisque eorum esset Christus, & Spiritus Sanctus.

12. Pro-

12. Prophetabāt vnus eorū V Vilhelmus de Namantico, quōd infra quinque annos, istæ quatuor plagæ euenire deberent. Prima super populum: quia fame consumeretur. Secunda erit gladius, quo se principes interficient. Tertia, in qua terra aperietur, & deglutiet Burgenses. In quartâ descendet ignis super Prelatos Ecclesię, qui sunt membra Antichristi: dicebant enim quia Papa esset Antichristus, & Roma Babylon. & Ipse sedet in monte Oliueti, id est, in pinguedine potestatis. *Collegi hac ex Casarij libro 5. Illustrium miraculorum & historiarum memorabilium cap. 21. & 22. Gilbertus Genebrar. etiam hac refert de illis; Catholicos miserè tractabant, eos illudentes, quōd Sanctos & Diuam Virginem venerarētur. Blasphemabant in Diuam Virginem, eam meretricem appellantes. Hac igitur pestifera heresis, vt scribit Iacobus Bergomensis, tantam in populo Romano, cleroque, seditionem induxit, quātam nunquā antea. Quamobrem Pontifex multos cruce signatos impulit contra eos arma sumere. Belli initium breuiter commemorat Casarius loco citato, sic scribens: In tantum Albiensium error inualuit, vt breui interuallo temporis infecerit vsque ad mille ciuitates. & si non fuisset gladii fidelium repressus, puto quōd totam Europam corrupisset. Anno Domini millesimo ducentesimo decimo, prædicata est contra Albienses, in totā Germaniā & Franciā, Crux: & ascenderūt contra eos anno sequenti ad ciuitatem magnam, quæ Bidens vocatur, in quā plus quā centum millia hominum fuisse dicebantur; & obsederunt illam. In quorum aspectu, hæretici super volumen Euangelij mingentes, de muro illud*

contra

Blasphemiarum plena.

Chron.
4 ad an.
Christi
1199.

Supple.
hist. l. 13.
ad ann.
Christi
1215.

Lib. 5.
c. 11.

Nota, nota.
ta. mala
cuius nostris
ad istis
malis cor-
na.

contra Christianos proicerunt, & sagittis post illud missis, clamauerunt; Ecce lex vestra miseri! *hæc eo loco, ubi quibusdam interpositus addit: Quidam ex potentibus Tolosanæ ciuitatis, quidam tam horrendum, in odium Christi, & ad confusionem nostræ fidei, egit, ut ipsos etiam Christi inimicos mouere meritò debeat. Iuxta altare maioris Ecclesiæ ventrem suum purgavit, & pallâ altaris ipsas immunditias deteriit. Ceteri verò furori furorè adiacentes, scortum super sacrum altare posuerunt, in aspectu crucifixi, eo ibi abutentes. Postea ipsam sacrâ imaginem detrahentes, brachia ei præciderunt, multo militibus Herodis deteriores, qui mortuo, ne eius crura frangerent, pepercerunt. Ceterum Albenses, antequam veniret contra eos exercitus Domini, Miramamolinum regem de Marroch, in auxilium sibi inuitauerant: qui de Africâ in Hispanias, cum tam incredibile multitudinem venit, ut totam Europam se obtinere posse speraret. Mandauit etiam Innocentio Papæ, quia equos suos in porticu Ecclesiæ B. Petri vellet stabulare, & super illam vexillû suum figere. quod ex parte impletum est, etsi secus quam ipse cogitasset. Et quia Deus frangit omnem superbum, eodem tempore, scilicet anno gratiæ millesimo ducentesimo duodecimo, decimo septimo Calendas Augusti, de exercitu eius, sexaginta millia pugnatorum ceciderunt. Ipse verò se in Siciliam transferens, ex dolore mortuus est. cuius vexillum principale in bello captum, Innocentio est transmissum, & in Ecclesiâ prædictâ, ad Christi gloriam erectû. *Hæc Cæsius Heisterbachensis de Albigensibus, & initio sacri belli contra illos: cuius finem paucis absoluit**

Miramamolinum in auxilium inuocauit. ut ait Albigenses.

Lib. 17. Chron. ad annū Domini 1106. *solvit Christianus Massens, Vrbs Bituris incensa fuit: ciues ad septem circiter millia, qui in templum Mariæ Magdalenaë confugerunt, in eodem occisi sunt, ipso die festo eiusdem. Et*

Albigenses cadunt in ipsa sacra Magdalena dia.

Lib. 1. c. 21. *quidem iuste tali die festoq; perempti: quia iam dudum impie blasphemauerant Magdalenam fuisse Christi concubinam. Casarius, qui eotempore vixit, testatur innumerabiles caesos fuisse.*

Exposui haereses pestilentissimas, ferale istud malum prius, ortum auctore S. Francisci: pergo nunc ad alteram reipublica Christiana haud minus exitiosum, videlicet, Turbulentum ac perniciosum diffidium Romanorum Pontificum & Imperatorum hoc natū obseruo Frederico Primo Eno-

Alterum malū auctore S. Francisci, diffidū Pontificum & Imperatorum.

barbo (qui & Barbarossa vulgò dictus est) Imperatore: maximè verò increuisse sub eius nepote Frederico Secundo. Baptista Egnatius, Pessimò iam pridem exemplo Pontificiæ cum Imperatoribus contentiones inoleuerant, vnde omnium malorum fons & origo: his inter se decertantibus, quorum ope ac concordia, res Christiana florere diutissimè potuisset. Id cum aliàs experti maiores nostri sunt, tum verò hoc tempore vtinam non extremâ cum nostrâ perniciè sentiamus. Ex illo malo fonte, qui riuuli ducti, paucis

Lib. 12. Sup. hif. ad ann. 1113. *completitur. Iacobus Bergomensis; Fredericus, mortuo Adriano Pontifice, successori eius Alexandro admodū aduersari cœpit: vnde & quatuor Pontifices schismaticos contra eundem creati fecit, quorum seditionibus Ecclesia Romana ferè subuersa est. His iniuriis permotus Alexander, Fredericum, & schismaticos omnes Pontifices anathematis vinculo colligauit: quâ obrem Fredericus omnem Ecclesiæ ditionem, pulso Alexandro occupauit, omnemque fere*

Fredericus prim. hif. aduersus Rom. Pontificem.

Cisal-

Cisalpinam. *Haud aliter Chronicon Hirsaugien.* Apud
 Fredericus Imperator totū Imperium Roma- Genebr.
 num turbat, propter inobedientiam & rebel- 4. chron.
 lionem contra Sedem Apostolicam. Excom- vbi de
 municatus, Pontificem verbis, scriptis, & armis Alexan.
 persequitur, cunctosque cum illo sentientes. III. 16.
Rediit tandem Fredericus in gratiam cum Ponti- vbi sup.
fice Alexandro: Egnatius testatur Pontificem Ve- Freder.
netias ex diutino errore cōfugisse, vbi victo etiam L. imp.
 nauali proelio à Venetis Othone filio Frederi-
 ci: (quod varia monumenta nobis adtestantur,
 et si scriptorum variet fides) tandem pax Vene-
 tiis sancita, Imperatorque ac Pontifex ex diu-
 tinâ discordiâ amicissimi facti.

*Frederici
 Secundi
 Impera-
 toris in
 Ecclesiam
 impietas.*

At Fredericus Secundus, Henrici Sexti filius, Supp.
Frederici Primi nepos, multo acerbius auo, exer- hist. lib.
cuit cū Ecclesiâ inimicitias: (vt Bergomensis com- 13. ad
memorat) à maioribus suis minimè degenerans, an. 1113.
 auo Frederico Barbarossâ immanior. vbi Im-
 perator appellatus est, illicò in Romanam Ec-
 clesiam insanire, omniaque lacerare ac rapere
 cœpit: propter quod anathemate notatus, Im-
 perij dignitate priuatus est. *In eandem sententiâ*
Chronicon Hirsaug. O impietates Frederici Se- Apud
 cundi, planè indigni nomine Cæsaris! Fauisse Genebr.
 dicitur Saracenis; spoliator templorum, maxi- 4. chron.
 mus persecutor Ecclesiasticorum: cuius occa- ad ann.
 sione monasticæ conuersationis feruor, in cun- Christi
 ctis fermè Germaniæ locis tepuit. *Sed & Raph.* 1217.
Volaterranus sic de eo scribit, Fredericum Secun- Lib. 21.
 dum, Henrici Sexti filium, adolescentē, Otho- Antho-
 ne deiecto, Innocentius Tertius apud Aquif- polog.
 granum iussit diademate redimiri. paulloque
 post mortuâ Constantiâ matre, quæ eum in of-
 ficio continebat, omnibus viribus infectatur
 Ponti-

Pontifices tres, Honorium Tertium, Gregorium Nonum, & Innocentium Quartum; à quibus & successione, & sacris interdictus, & Imperio deiectus per sententias fuit. *De quo etiam tradit Onuphrius in Notis ad vitam Innocentij Quarti.* Hic [*Innocentius Quartus*] in vigiliâ natalis Domini anno millesimo ducentesimo, quinquagesimo quarto, Lugduni in Concilio Generali, duodecim Cardinalibus viris excellentissimis creatis, eius ordinis hominibus proprium insignie, pileum rubeum dedit. Auctor Martinus, qui eo tempore vixit, in huius Pontificis vitâ, quo significabatur, eos etiâ caput suum, si opus esset, pro Ecclesiasticâ libertate tuendâ, gladio offerre debere: & præsertim eo tempore, quo Romana Ecclesia à Frederico Secundo Imperatore vehementer oppugnabatur. Reliqua eius ordinis insignia posteriores Pontifices excogitarunt. *De impietate Frederici huius plusculis agendum: & sunt mihi causa. Refert Bapt. Platina in vitâ Gregorij Noni, quod is civitates Italie in duas factiones tum primùm diuisit. Nam qui Pontifici fauebant, Guelfi, qui vero Imperatori, Ghibellini appellati sunt. Originem pulchrè exponit Paulus Æmilius, inquit, factionibus Italiam impleuit, nominibus longo temporis intervallo repetitis. Auctorem memoriâ Siculus rex Rogerius veritus, ne si Conradus Tertius Augustus in Italiam veniret, regno ab eo pelleretur, Cæsarum armis Siculorum dominatui semper infestis; missis in Germaniam Oratoribus, hostem Guelfonem Bauariæ Ducem in Cæsarem concitauit: belloq; ibi conflato, ex Italiâ Duci & suo, & vt viribus sanctitatis speciem adderet, Pontificis Maximi, cuius se beneficiariû profitebatur.*

Cardinales S. R. E. quamobrem rubeo pileo insigniti.

Guelforum & Ghibellinorum factiones.

Lib. 7. de rebus gest. Fr. cor. in vita Ludou. IX.

tebatur, nomine ingentia misit auxilia. Cum his signa contulit Henricus Cæsaris filius in opido Gibellino natus: quo etiã memoriã natalium velut gentilitio cognomine gaudebat.

*Origines
antiqua.*

In hac igitur acie, Io Gibelline, in alterã Io Guelfo, clamabatur. Cæsar victor etiã victum Ducem in gratiam positis armis recepit: nomina tamen mansêre. ac ex ea die seruatum, vt Guelfi Pontificum, Gibellini Cæsarum partes dicantur. Sed iam memoria propè exoleuerat, Fredericus Sicus restituit, ac immortales pestes eas effecit, quibus Italia & vniuersa, & singulæ propè ciuitates laborarent. *Ceterum quã ratione, quo loco Fredericus has pestes induxerit, iam commemorabo ex Sabellico, qui historia huic*

*Medulla à
Frederico
Secundo.*

lucem dabit maximam, inquit: Erat per id tempus Fredericus Imperator Pisis. qui cum nō satis exploratum haberet, qui hominum suis fauerent partibus, omnes Italię ciuitates, velut in duas diuisit factiones: vt qui Pontifici faueret, Guelfi nuncuparentur; qui Imperatoris partibus, Gibellini. nomina ad Italiã exitiũ reperta, quamquam & alias geminæ illæ pestes attigerint. Apud Pistorienses in Etruriã primum res orta est. Enimuerò cum Cancellarij Pinzaticos ex eã vrbe deiecissent, factum est, vt duo Germani sanguinis fratres, quorum hic Guelf nomen ferret, ille verò Gibel, in diuersas factiones suum fauorem inclinauerint, nomenque vterque suum dederit his, vnde stetit, partibus; Pinzati, Gibellini dicti; diuersę factionis, Guelfi. Serpsit inde latius pestis, breuiq; vniuersam corripuit Italiam. Hinc bella non tantum inter eiues orta, sed inter propinquos & fratres. Multæ Italiã vrbes hoc motu à Pontifice defecerunt.

*Enne. 7
lib. 6.*

Lib. 8.
Saxon.
cap. 8.

runt. Sic (ut *Krantzius tradit*) de imo tartaro
natâ diffensione, Italicae ciuitates tumultuâtes, ^{Sauitia}
miris circiuectionibus, & vertiginoso circuitu ^{istation}
implicitæ, implacabili odio læuiût in inuicem, ^{partia &}
nescientes quidnam eâ in se insequantur. Non ^{feratit di.}
modò enim signa bellica habent aduersa; sed
colores, terræ fructus, habitus corporum, ipse
hominum incessus, digitorum concrepitus, &
oris hiatus, suam habuere partium significatio-
nem. Brixiani, Bergomensesque allium, (cuius
apud eorû plebem frequens est vsus) quo scin-
das modo, plurimum à ratione partium existi-
mant interesse. auditumq; aliquando est, fuisse
in Bergomensium montibus, qui aduenas ex
Calabris, Apulise, aut Etruscis viatores hospiti-
tio receptos, allium (quod suo ipsius hospitis
iudicio, in nucleos naturâ distinctos, diuidi
oportuit) gladio seindentes, tamquam diuersa-
rum partium, interfecerint. *Abbas Vrspergen-* ^{Abbas}
sis Frederico equalis, historias suas claudit laudi ^{Vrsper-}
bus Frederici huius nominis Secundi Imperatoris, ^{gensis Fre-}
insectationeq; Pontificum: eum scribit pie sacrum ^{dericum}
bellum gessisse; nullaq; virtute, obseruantia, obse- ^{laudat.}
ratione placare execrabile odium Pontificum po-
tuisse, quo minùs in eum indignè, nec ullo eius me-
rito, euertendum incumberent. Fama frequētior,
& sensus propè omnium conspirans (ut scribit
loco supra citato Emilius) eum damnant. Palme-
rius testatur Fredericum sub graui censurâ Pon-
tificis in Apuliâ apud opidum Tarentinum mor-
tuum esse. Hac cum ita se habeant, equidem mihi
videtur Ioannes Trithemius hoc nomine immeritò
reprobare Abbatē Ioachim, & predictiones illius:
eas affirmans non habere auctoritatem, quasi falso
prædixisset Frederici hostilitatem aduersus Ecclē-
siam.

N

siam.

Lib. 7.
de reb.
Fran. in
Lud. IX.

Ioachim
Abbas.

siam. Nam vt de ceteris interim taceam, *inquit*,
 Fredericum imperatorem hostem Ecclesiæ fu-
 turum somniauit: quem omnes nouimus vsq;
 ad mortem, pacificum, & Romano Pontifici
 subiectum, & fidelem perseuerasse. *Ostensum*
est Fredericum Primum Imperatorem ab Alexan-
dro Tertio Pontifice excommunicatū; hostilitatem
acerbè cum eo exercuisse: quatuor pseudopapas con-
tra Alexandrum creasse. Itaq; non errauit hic Ioa-
chim, si hunc signauit, prædices hostem Ecclesiæ fu-
zurum. Si autem huius nepotem Fredericum Secun-
dum intelligit: profectò non somniauit, cùm eius
impietatem prædixit, quâ afflixit grauissimè Rom.
Pontifices, & Ecclesiam uniuersam, maximè in
Italia. Vt ex solo c. Ad Apostolica dignitatē. 6. De-
cretal. De Sent. & re iudicata, constat impiū fuisse,
perfidia & periurio Romanam Ecclesiam violasse,
ac tandem merito excommunicatum ab Innocen. 4.
Pont. & imperio exutum. historici omnes scelera
eius non dissimulant: solus Vrspergensis laudare
videtur. cuius opinio, siue potius error, tum Trube-
mio, tum aliis potuit occasio esse errandi. Sed ad pro-
positum redeo. Guelphi & Gibellini nomina, primū
audita, Frederico primo Imperatore, & Alexan-
dro Tertio Pontifice, dissentientibus, circa annum
Domini millesimum, centesimum, sexagesimum; si
re. 7è computat annos Gil. Genebrardus. Pace inter
eos in ita fere exoleuerant: postea verò Frederici
Secundi odio in Ecclesiam & Pontifices Romanos,
hæc teterrima factionum nomina, ad perniciem hu-
mani generis restituta sunt. & quod scripsit Krätz
in hodiernum vsque durant.

Distoris
re. ollicitio

Christiana reipublica geminas pestes, hæreses
 truculentissimas, & dissidium exitiale Imperato-
 rum cum Ecclesiâ Romanâ, seculo D. Francisci,
 penè

ipse sal-
sus aliu
deist occa
sioum et
1074.

Pauli
Aemil.
in Ludue
1 X.

Lib. 8.
Sax. c. 8.

penè uniuerso orbe grassantes, exposui pluribus verbis. Vides quo loco res illius temporis. ut è sententiâ malorum omnium, mores eui illius corruptissimi, & peccandi impunitas, à duobus istis malis. Quamobrem, suffragantibus nobis historiis Ecclesiasticis, Deus Opt. Maximus grauissimè commotus, humano generi extrema supplicia comminatus, sumisset etiam, nisi intercessione D. Mariæ Virginis placatus fuisset: cuius auspiciis & ductu, nobile par amicorum S. Dominicus, & S. Franciscus interuenère, qui contra duo illa exitia orbis Christiani, & propter ea orbi imminentiâ pericula, se obicerent & liberarent. Itaque ut in turbulento prælio, præfecti in hostes immittunt bello meliores: sic imperante Deo contra illas Reipub. Christianæ pestes, S. Dominicus & S. Franciscus, suos Ordines duxerunt velut prætorias cohortes contra hostes: quorum operâ & auxilio illa extinctæ; Ecclesia fere collapsa, stabilita fuit & confirmata. In Elogiis in D. Frânciscum positus ante historiam vitæ ipsius, habes visum S. Dominici: adi, & lege; facilius hæc intelliges.

Cùm de sectâ Humilium agerem suprâ, memorauit ex Aemilto paucis, duabus sectis Humilium & Pauperum à Lugduno ab Ecclesiâ reprobatis, Ordines duos S. Dominici, & S. Francisci Ecclesiæ ad probationem subrogatos: ut intelligas, quâ causâ, quo auctore, cui fini; Mendicantium ordinum instituta prodierint, & recepta sint. Iam suprâ ea commemorare libet, & multo illustriora ad propositam rem amplificandam. Audi Iacobum Bergomensem, & quæ dicit nota. sic habet: Increbuerat tunc ex hæreticorum multitudine, & Imperatorum temeritate, tanta Clericorum & improborum virorum licentia, ut nulla religionis fa-

Lib. 6.
de reb.
ges. Frâ.
cor. Pbi.
lip. 11.
Auguf.

Lib. 13.
Supp.
ad ann.
1117.

Mendicantium
De di-
necor in-
dulla. &
adpro. 11

cies in Ecclesia Dei cognosceretur. Dixisses tunc omnes non modò laicos Christianos, sed etiam clericos & monachos in Italiâ, aut inquilinos fuisse, aut ex extrema omnium nationum fece eò commigrasse. Christianorum itaq; Dominus Iesus Christus, turpitudine & calamitate commotus, hunc potissimùm Ordinē Prædicatorum & Minorum excitauit: vt collabentem Christianam Religionem erigeret. *In eandem sententiam scribit S. Antoninus:* Equidem diuina prouidentia, quæ perpetuâ mundum ratione gubernans, minùs in necessariis deficiens quàm natura; sed omnia suauiter disponens, vnicuique oportuna tempore suo concedens; animaduertens Pontifices loca tenentes Apostolorum, Parochialesque Sacerdotes successores septuaginta duorum discipulorum, quos ad prædicandum Dominus Iesus Christus eligens destinarat per orbem, ab officio prædicationis quasi cessare, & multo magis ab hæresum extirpatione, & in zelo animarum tepescere: Ecclesiæ suæ sacrosanctæ affluenter prouidit, suscitando tempore illo Ordinem mendicantium, qui his tam solerter, quàm ardentè insisterent. Hic Ordo bifariâ distinctus inuenitur, in Prædicatores videlicet & Minores: quibus tamen adiuncti sunt ex priuilegio Eremitani & Carmelita. *Visus est olim S. Franciscus Ecclesiam Lateranensem, iam ruentem subiectis humeris sustentasse. quod etiam de S. Dominico graues auctores commemorant. Nam illa ætas tam barbara, tam corrupta, quâ Ordines eorum prodire, horum auxilio stabilita fuit: & posteriora sæcula in hodiernũ vsq; diem fulciunt & confirmant. Hac laus cum familia nostra non falso, nec temerè, ab æquis iudicibus tribua-*

*Vi Eccle-
sia labor-
anti sub-
sidentur.*

Histot.
Tert.
part.
tit. 23.
c. 1.

Bonau.
c. 3. §. 8.

Theod.
ab Apol.
Lib. 1.
S. Dom.
c. 12. &
Iac. Ber-
gom.
lib. 13.
Supp.

Mat. 20. *tribuat, etiā aliis ordinibus, quos deinceps, tanquam variis horis, operarios Dominus in vineam suam misit, iure contribuenda venit.*

Igitur illi Ordines, fulcra sunt & sustentacula Ecclesie: & velut copie auxiliares, quae sociis defatigatis, cassis, cedentibus, subsidiantur. expediti in primā acie laborantibus succurrunt. ac velut pastorij canes, qui ante omnes latratu abarcent lupos, dente petunt, dentes luporum primi excipiunt. quorum utilitatem, ne dicam necessitudinem, qui non agnoscit, profectō ignorat, aut certē dissimulat. Mirum non est eos apud istos nouatores, Ecclesie hostes malē audire: sed pro nihilo putari, imō contemni etiam ab aliis (acerbius nihil dicam) valdē mirum. quinimo non mirum: quia indicium bonitatis, displicere malis. An tu putas impunē luros, qui cum eis hostilitatem exercent? haud arbitror.

Ordinum regulariā utilitas magna.

Lib. 1. *Audi fabulam non fabulam, quam ex Hieronymo de bono stat. re. lig. c. 33. Plato ascribere visum est. Prælati quidā, ne scio quo spiritu inducti, de Franciscano Ordine abolendo, consilia inter se contulerunt: & ad eam rem perficiendam quoddam aliquot Episcoporum conuenticulum coegerunt. Erat autem in eādē vrbe Ecclesia præcipua, & in Ecclesie fenestris vitreis duę imagines pictæ: vna S. Pauli, qui ensē; altera S. Francisci, qui crucē manibus tenebat. Noctē Ædituus visus est sibi Paullum audire hæc dicentem; Quid agis Francisce? cur tuam non defendis familiam? cui ille, Quid faciam? nihil habeo præter crucem: & hæc ipsa me admonet de patientiā seruandā. Tum Apostolus hortari, ne tantam ferret iniuriam, suumque ei offerre gladium. Territus Ædituus, simul ac illuxit, accurrit in templum; certoque vidit vtramque imaginem insignia*

Cum iniuria multa.

inter se cominutasse: ac in Paulli dextrâ crucem adhuc esse; Franciscum verò gladium habere cruore stillantem. quod dum secum tacitus miraretur, increbuit rumor, Episcopum illum, qui eius consilij auctor fuerat, repertū esse mortuum præcisus cervicibus. Ac ipse quoque nocturnum visum narrare cœpit: ac pro eius fide ipsas imagines omnibus ostentare. *Sub uno exemplo, causam ago omnium Ordinum, & institutorum Ecclesiasticorum. omnes invidentia & iniuria expositi. Et quia iniuria oportuno nos; magis adpetimur, quieti, placido ingenio, metuentes magis quàm metuendi: iniuriam acceptam ignoscere malumus, quàm persequi. Deus ipse aliquando causam nostram, imo suam ager: qui in nostra iniuriâ despicitur, vlciscetur eos qui nobis nocere conantur.*

Qui vitia obseruant, non merita.

Verùm ne causæ deesse videantur suæ, vitiligatores illi vitia nostra nobis obijciunt, ex aliorum lapsu facientes lucrum, sicut ex vlcere muscæ. Sed & vitis Christi palmites habuit vitiosos. Non continuo profectò extirpat vititor expertus vitem vitiosam: sed curiosè priùs purgat eam, ut fructum plus adferat. Nimum oculati vos, ubi non videre oportet, vel saltem humanam miseriam commiserari, cum accidit aliquid humanum. Perit aliqua naus in portu: sed tu quid accidere in medio mari credis? Quanto huic periculum paratius foret multa agenti, molienti quæ, cui ne otium quidem tutum est! Pereunt aliquando innocentes, quis negat? nocentes tamen sapius. Sed claudite mihi paulisper sinistrum illum oculum, & dextrum aperite cum ambabus auribus. Audite olim dictum, in vos torquendum: Quid scruitis? quid excacimini studio partium? quid tanti erroris longâ

Ioan. 11.

Sen. epist. 14.

Aug. de moribus Eccles. Cartho. 3, 10, 1.

longâ

longâ defensione implicamini? fruges in agro, frumenta in areâ quærite : apparebunt facilè, seseq; offerent ipsa quærentibus. Quid nimis in purgamenta oculos intenditis? quid ab optimi horti vbertate imperitos homines sepium asperitate terretis? *Ceterum ut ipsi naturâ malisic ipsa mala non in nobis, sed in aliis curiosius obseruamus.* cum ita naturâ comparatum sit, vt altiùs iniuriæ quàm merita descendant. & illa citò defluât, has tenax memoria custodiat. *Pergo nunc ad reliqua propositi exsequenda.*

Dixi quæ facies Ecclesiæ D. Francisci sæculo, quanta deformatio ab hæresi, & pernicioso illo dissidio: contra quæ, sicuti hostes infestissimos, S. Dominici & S. Francisci ordines deducti sunt. Et quidem omnium iudicio, in hæresi conuincendâ S. Dominicus primas tenuit, quas nos quoque ei libenter deferimus, ipsi, meritis eius & virtute singulari concessas. Enimuerò obortam apud Tolozates Albigensum hæresin, Innocentio Tertio procurante, (quod Platina scribit) mirâ celeritate com-

pescuit. Teste Ioanne Garzone Bononiensi, annos decem Galliam Narbonensem peragravit, prædicando, populos docendo, eosq; ab hæresi reuocando. Nemo vniquâ inuentus est, qui cum hæreticis tam forti, & tam constanti animo arma contulerit. Tradit Iacobus Bergom. quòd Ordo S. Dominici cõtra hæreticos extinguendos impetuosissimus, audacissimusq; habitus sit. Itaq; à predicatione, quam S. Dominicus orsus est contra hæreticos, familiæ suæ noue nomen indidit, (vt testatur Polidor. Virgil.) vti longè latèque omnibus terris Euangelium diuulgando, diceretur Fratres Predicatores. Nullus namque ordo (ante Thomæ Thoma Boz.) certus fuerat, cui propositum

Sen. 1.
de ben.
cap. 7.

Inno-
cent. III.
In vita
S. Domi-
nici a-
pod A-
loisium.

Lib. 13.
Supp.
hisor.
ad annũ
1117.

Lib. 7. de
In. tet. 4

Lib. 9. de
fig. Ec-
cl. 10.

S. Domi-
nici vir-
tus in re-
lenda hæ-
resi. Albi-
gensum.

foret, in primis, hæreticos profligare: quocirca Dominicus aduersus hos, Ordinem suum constituit, cui foret hæc præcipua cura, illos retundere & perdere. Illi ergo primari in hoc sacro bello milites: Secundari fuere fratres Minores. Quantum laborauerit S. Antonius à Paduâ Ordinis Minorum, ut Albigensium reliquias, tum Italiâ, tum Galliâ, maxime verò Tolosâ depelleret & profligaret, quantâ concionû frequentiâ & fructu, quantis miraculorum prodigiis, hæresiarchas conuinceret, cognoscet, si te non pigeat historiam uitæ eius legere, præsertim capite septimo & quartodecimo. Scribit S. Antoninus anno salutis millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, fratres Prædicatores simul & Minores missas ad partes Tolosanas, qui in hæreticos inquirerent: qui ab ipsis hæreticis martyrio coronati, à Deo miraculorum gloriâ decorati sunt. ut rectè memoria tradiderit Platina, Iuuenere Innocentij Tertij Pontificis virtutem & doctrinam, beati Dominici, vnde Prædicatorum; & Francisci Assisianis sanctitas, vnde Minorum Ordo tum originem habuit.

Vides quâ ratione priori malo, hæresi illius temporis obuiam iuerit diuina providentia. Dicâ nunc quâ alterum, dissidium scilicet cum Ecclesia, medicari conata sit: nempe operâ & adiutorio B. Francisci. Is vidit ætate suâ, (certè intellegere potuit, paullo ante se) à Frederico Primo, inductum schisma. Vidit postcâ Frederici Secundi hostilitatē aduersum Romanos Pontifices, à quibus diris petitus & excommunicatus fuit; in cuius aulâ aliquando versatus pro illius bono, cuius imperij anno quindécimo ex hac vitâ migravit. Prauidit etiam (teste Barptolom. Pisano) diuturnum illud schisma Urbano Sexto Pontifice subortum, quod durauit tri-

Apud
Sutrium
1. l. m.

Histor.
Ter. par.
tit. 14. c.
9. §. 1.

Inno-
cen. III.

S. Fran-
cisus vi-
dit schis-
matam
Ecclesia.
alis pra-
uidit.

Câfor.
fruct. 18

ginta nouem annis, adusque Martinum quintum, Constantiæ sublatâ dissensione delectum. Vidit periculum, remediū adhibuit in instinctu diuino. Nam cum nulla sit reliqua spes salutis, si hæresis discindat, si schisma inconsutilem Domini tunicam dilaceret: (dissensum generant tum à fide, tum à Sede Apostolicâ; vnde certa mors, certa perditio.) totum se contulit ad Romanam Ecclesiam purâ & solidâ, indiuiduâ & stabili fide, cum obseruantia summâ colendam, quod facere debent, qui volent esse Christiani & salui. Itaque fratres suos ex voto viuere voluit obediētes Ecclesiæ Romanæ, vti ceteros omnes in fide illius & obseruantia studiosius confirmarent. In initio prioris Regule, quam Innocentius Tertius adprobauit, votum præformauit hac formulâ; Frater Franciscus, & quicumque erit caput istius Religionis, promittit obedientiam & reuerentiam domino Innocentio Papæ, & eius successoribus obedire. Item in initio regule posterioris, quam Honorius Tertius confirmauit: Frater Franciscus promittit obedientiam & reuerentiam domino Papæ Honorio, & successoribus eius canonicè intrantibus, & Ecclesiæ Romanæ. Signatè inquit, canonicè intrantibus, Schisma cautè vitandum subindicans. Vides, si animaduertis, istiusmodi votum obedientiæ, Pontifici Romano, & Ecclesiæ Romanæ, à se, à toto Ordine suo seruandæ, in suâ Regulâ, ante omnes instituisse. Et profectò nobilis sponso: cuius obseruantia, sicuti certo signo discernuntur oues & lupi, hæretici & Christiani. Quapropter teste S. Bonauenturâ, Docuit fratres honorare præcipuâ reuerentiâ Sacerdotes: fidei quoque veritatem, secundum quod sancta Romana tenet & docet Ecclesia, & firmiter credere, & simpliciter confiteri,

Contra
que regu-
lam præ-
formauit
sua.

Cap. 1.

Cap. 4.

Pro fide
Rom. Ec-
clesiæ
tenuendâ.

teri. Vnde etiam in laudibus S. Francisci canimus, Franciscus vir Catholicus, & totus Apostolicus Ecclesie teneri fidem Romanæ docuit: presbyterosque monuit præ cunctis reuereri. Nota, quamobrem Seraphicus Ordo in odio sit: Romanus est, & Romanae fidei acerrimus propugnator. Merito sanè: quia Romanum esse, est Catholicum esse, & Christianum. & soli Catholici Christiani. id verum esse, qui priscos illos Christianos vel à limine salutauit, negare non potest. Acutè Tertullianus suo more, sic nostram confirmat sententiam: Si hæretici sunt, Christiani esse non possunt: non à Christo habendo, quod à suâ electione sectari, hæreticorum nomine admittunt. Christum ore quidem præferunt: sed fidem Christianam impietate violarunt. Verè B. August. Nominatenus inuenitur Christus apud quoslibet hæreticos, qui se Christianos vocari volunt: re verò ipsa non est apud eos. Sed, o Deum immortalem, ubi Christus, ubi Christi fides, si non Roma? de qua Tertullian. Statu felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt! ubi Petrus passioni Dominicæ adæquatur; ubi Paullus Ioannis exitu coronatur! ubi Apostolus Ioannes posteaquam in oleum igneum immersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Signatè inquit, statu felix: ut, (quod scribit grauissimus auctor Episcopus, & martyr Cyprianus;) cogites eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non possit accessum. Ibi pietas semper stetit, nunquam succubuit. A Christo defecere aliorum Apostolorum Ecclesia, non Petri. & certum est illud Beati Hieronymi; Profligato à sobole malâ patrimonio, apud illos solos incorrupta patrum seruetur hereditas. Soliditas enim illius fidei, quæ in Apo-

Qua sola
Ecclesia
Christi.

Adquam
perfidia
non potest
habere
accessum.

*De piq
script.
cap. 17.

Enchy.
c. 6.

*De piq
script.
c. 16.

Epist. 51

*Epist. 17
ad Da-
mas. 104
† Leo 1.
Ser. 2. in
annuet.
suæ 25.

Leo 1.
adu. p.
sum.
Ma.
Luc.
11.

Deu.
9.

*Leo
1. de
tali
& P.

Apostolorum Principe est laudata, perpetua est: & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. *Sape quidem a Tyrannis, ab hæreticis vehementissimos est perpeffa insultus: Semper tamen illa quamvis afflictæ & pressæ, fortiùs respiravit, emerfit. neque ullis fluctibus tempestatum, aut procellis, Petri nauicula submergi vel opprimi potuit. Infelix miselle*

Niteris in cassum Petri submergere nauem: Fluctuat, ast numquam desinet esse ratis.

Fluctuat illa nauis, non mergitur.

Leo 1 X. adu. psc. sum. Mic. 32. Luc. 12. 31.

Nam Romanæ Ecclesiæ fides per Petrum super terram ædificata, nec hætenus defecit, nec deficiet in sæcula, Christo eius domino rogante pro eâ, ceu testatur sub ipsâ passione suâ, Ego rogavi pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Quo dicto demonstraui, fidem fratrum vario defectu periclitandam: sed inconcussâ & indeficiente fide Petri, velut firmæ ancoræ subsidio figendam, & in fundamento vniuersalis Ecclesiæ confirmandam. quod nemo negat, nisi qui euidenter hæc ipsa verba veritatis impugnat.

O felix Roma, quæ tantorum principum Es purpurata pretioso sanguine! Non laude tuâ, sed ipsorum meritis, Excellis omnem mundi pulchritudinem.

Deut. 17 9.

Tu ille locus, quem elegit Dominus Deus. in te iudex, qui iudicat iudicij veritatem: cuius sequenda sententia est, nec declinandum ad dextram, neque ad sinistram. Quondam orbis domina: & nunc latius præfides religione diuinâ, quàm tunc domina-

Leo ser. 1. de natali Petri & Pauli.

tione terrena. Quamuis enim multis aucta victoriis ius imperij tui, terrâ, mariq; protuleris: minus tamen est, quod tibi bellicus labor sub-

Romæ orbis domina, religione diuina.

didit,

De pte ript. p. 37. nichy. 5. De pte ript. p. 36.

pist. 51. Epist. 17 d. Da. al. 104. Leo 1. er. 2. in diuier. 2. 28.

didit, quàm quod pax Christiana subiecit. *Et quidē sic sentiunt de Ecclesiā Romanā prisca Christiani omnes: ut aetate priores, ita fide & doctrinā Christi puriores. ac valde mirarer, castra Ecclesiæ deserere, qui iniecto animo legit veterum monumenta patrum: nisi scriptum esset, Excæcavit illos malitia eorum. Invidia cæca plus valet apud plerosq̄, quàm gratia beneficiorum.*

Mitto hæc. causse iugulum peto: paucis commemorabo, cur pro gratiā, Romana Ecclesiā tantam inuenerit inuidiam, apud nimis multos. Vocant Antichristi sedem, Babylonia regnum, meretricem magnam, illam quæ sedes Christi, ciuitas Dei, & sponsa agni est. Sed antiquum obtinent: & consuetum bonos ab improbis referre conuitia, quorū lingua moribus consonat: & impurus ipse sermo satis arguit illorum turpitudinē. Neg, tamen ignominia nobis est pati ab illis, quæ à fratribus suis passus est Christus: nec illis est gloria aduersum nos facere, quod aduersum Christū fecere Iudæi. Illud notum est, Si patrem familias Bēelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Ceterū felix Romā, video in te, præter alia bene multa, quæ meritò me in tuo gremio teneant, Sacerdotum continuam successionē, à Petro adusque nostra tempora, nullis persequutionibus tyrannorum, nullis impugnationibus hæreticorum interruptam: & supremam tibi à Christo datam iudicandi potestatem. Non potuit unquam, sed nec poterit contra te obtinere illud serpentis iam olim contritum, & deinceps semper à mulieris semine conterendū caput. Christus pro te rogauit, ne tua deficiat fides: nec aduersum te porta inferi præualeant. Fremit Leo rugiens, & venena diffundit callidus serpens: ira & inuidia impatientissimus, vires suas omnes, & machi-

*In quam
loquuntur
multi
currunt.*

in machinas frustra esse videt: ferre debet, pati non potest. Audi & caue aspidis letifera sibilu & mortuum: Purior olim Romanensis Ecclesia: nunc facta desertrix, ab auita Apostolorum fide & pietate degenerauit. Apostolica illa Ecclesia, quæ fuit omnium gentium, iam non est, periit. Hoc dicunt, qui in illâ non sunt. O impudentem vocem! Illa non est, quia tu in illâ non es? vide ne tu ideo non sis: nam illa erit, etsi tu non sis. Clamant tamen hæc illi plenis buccis, & vociferantur: sed rumpantur licet, probabunt numquam. Vos rogo, boni viri, Quando igitur hanc fidem Roma perdidit? quo tempore? quo Pontifice? quâ viâ? quâ vi? quibus incrementis urbem & orbem religio peruasit aliena? Quas voces, quas turbas, quæ lamenta progenuit? Omnes orbe reliquo sopiti sunt, dum Roma, Roma inquâ, noua Sacramenta, nouum sacrificium, nouum religionis dogma procuderet? Nullus exstitit historicus, neque Latinus, neque Græcus, neque remotus, neque citimus, qui rem tantam vel obscure iaceret in Commentarios? Verba hæc fortissimi martyris pondus habent. libra. & si potes, ad hæc responde.

Pressius agam. & tangam vlcus, vt educam inuidie saniem, si fieri potest. Quis initio nascentis Ecclesie hereses damnauit? quis Simonem magum omnium hereticorum patrem, & mali illius corui oua mala protriuit? Petrus Apostolus. Quis Montanum, Nouatum, Sabellium, Manetem? Petri successor, Romanus Pontifex. Quis Arrium, Aërium, Macedonium, Vigilantium, Eluidium, Pëlagium, rabidas pestes exstinxit? Pontifex Romanus. A quâ Sede proscripti Orientales Nestoriani, Itonomachi, nisi à Romanâ? Illa caput draconis secat.

Fidem nō mutauit.

Aug. con. 1. in Psal. 101.

Edmon. Camp. tat. 7.

Hereses omnes perfidie damnant.

cat.

cat. Illa Berengarium, illa Pauperes Lugdunenses, illa Albigenſes, & cetera renaſcentia hydræ capita abſtulit enſe poteſtatis à Chriſto tradita. Iam verò Bohemos illos, Huſſitas, VVicleſiſtas, deniq; Memnonem, Lutherum, Calvinum, aſpidum ouis antiquarum incumbentes, & vomitus illorum canum reſorbentes: (nil noui adferre poſſunt, quod non antea inductum, ſimul & cōdemnatum fuit) quis hos hæreticos pronūciauit? Chriſti Vicarius, Petri ſucceſſor. eadem illa Sedes, ipſa met Roma: quæ ab omni auo hæreſes omnes condemnauit, proſtrauit, profligauit. An non hæc ipſa cauſa inuidiæ & hoſtili-

In inuidiã
uentis,
ex maxi-
mã gratiã

tatis? Vera & præcipua. Faceſſat inuidia: & tandem aliquando in gratiam redite. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arcã Noë non fuerit, peribit regnante diluuiò. Quicumque cum eã nõ colligit, ſpargit: hoc eſt, Qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Ita ſentio: & in hoc ſenſu perpetuum ut me confirmet, in tanto errorum diſſenſu, Summum Deum ſupplex oro, cum animo meo ſæpe reputans B. Egedy tertij D. Franciſci ſocij diuinam ſententiam, O ſancta Romana Eccleſia! nos inſipientes & miſeri, non cognoscimus te, neque bonitatem tuam: Tu nos doces viam ſalutis; tu paras eam: per quam ſi quis pergit, non offendit, ſed ad gloriam aſcendit. Huius rei gratiã ſtecto genua ad Deum Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & gratias ago, quòd è tot tantisq; Babiloniis erroribus, quibus inter ſe populi colliduntur, & tenebris diſſectarum ſectarum erutum, tranſtulerit in Dei lumen & regnum. & quod ſuprà eſt, in eum ordinem adlegerit, cui pro fide & obſeruantia Eccleſiæ Romanæ, contra hæreſes omnes, aduerſum pernicioſa ſchiſmatum diſſidia, bellum facere, pugnare,

Hieron.
epiſt. 177
co. 11.

S. Aug.
Ter. pat.
hiſt. eccl.
14. ca. 7.
§. 12.

gnare, & (sicuti multi nostrum fecere ut olim, ita etiam hac tempestate nostra) vitam profundere cum sanguine, in votis est.

§. 1. Perlectum est Euangelium illud.] In-
ticipio capitis secundi ostensam, qui eius cultus & ve-
stis, quâ usus biennio à conversione. Nunc audito
Euangelio, ubi Christus in suis discipulos ire sine
pecuniâ in zonis, absque perâ in viâ, calciamentis,
& virgâ: posito eremitico habitu, induit fere eius
forma vestem, qualis nunc à toto ordine usurpatur,

Confor.
fruc. 8.

Hic par.
ter. ut. 23
77.

ut deserit scribit Barp. Pisanus. Itaq; anno Domi-
ni millesimo ducentesimo nono, quod S. Antoninus
testatur, secundum opinionem veriolem, in la-
pide isto fundamentali, Ordo fratrum Mino-
rum initium & fundamentum accepit.

Ordo Mi-
noru quâ-
do in cepto
vit.

2. Cœperunt ipsius exemplo viri quidam ad
pœnitentiam animari.] quorû primus Bernar-
dus. hic quâ ratione à S. Francisco inductus, ut
contemptis omnibus, nudus Christum sequeretur ex

Indide.

prescriptio Euangelij, docet S. Antoninus, verbis
quidem non admodum compositis; sed in quibus se
virtus ostendit, inquit: S. Franciscus cum sic à

Bernar. 2
Quintâ-
vabe pri-
mus Mi-
nerida.

mundo abstractus, à multis reputatus infans,
per duos annos in maximâ austeritate, pauper-
tate, & patientiâ, soli Domino deseruiret, vir
quidam venerabilis de nobilioribus pruden-
tioribus, & ditioribus ciuitatis Assisij Bernardus
nomine, cuius consilio tota ciuitas illa regeba-
tur, prudenter considerans in B. Francisco tan-
tum mundi contemptû: diuino instinctu ipsum
ad secum cœnandum, & dormiendum deuotè
inuitauit, ut eius sanctitatem, vel fatuitatè me-
lius explorare valeret. Factâ cenâ dominus Ber-
nardus fecit parari lectum pro B. Francisco in
suâ camerâ, in quâ iugiter lampas ardebat. San-
ctus

Etus autem Franciscus statim ut intrauit cameram, ut absconderet diuinam gratiam, proiecit se in lectum, velle dormire se ostendens. Dominus autem Bernardus posuit in corde suo; latenter eum obseruare de nocte: vnde tali vsus est cautela. Cum aliquantulum in suo lecto quieuisset, finxit se alte dormire, & profundissime stertere. Sanctus autem Franciscus secretorum Dei absconditor fidelis, cum crederet dominum Bernardum profundè dormire, in profundo noctis silentio surgit è lecto: & leuata facie in caelum, manibus & oculis ad Deum totus intentus, & feruenter ignitus, deuotissime orans dicebat,

DEVS MEVS, ET OMNIA.

Et haec verba cum tantis lacrymis geminabat ad Deum, & cum tam deuota morositate frequentabat, quod vsque ad mane aliud non dicebat, nisi Deus meus, & omnia. Bernardus autem lampade ibi accensa, cuncta haec videns, & verba diligenter intelligens, & Sancti deuotionem perpendens, tactus à Spiritu sancto in medullis cordis intrinsecus, mane facto, dixit ad B. Franciscum; Si quis à domino suo haberet multa vel pauca, & nollet ea amplius retinere; quid de ipsis agere posset quod melius est? Respondit B. Franciscus, quod ea domino suo reddere deberet, à quo eadem recepisset. Et dominus Bernardus; Ego frater Francisce, omnia mea bona temporalia volo erogare amore Domini mei, qui mihi ea contulit, prout tibi melius videbitur expedire: & te sequi, & facere quaecunque mandaueris. *Exscripsi ex S. Antonino. Ille ex Speculo vitae S. Francisci, & sociorum. siue Bartholomaeo Pisano Conform. fructus S. Atque deinceps factum*

*Trahitur
p. 121. S.
Francisci.*

*Bartholomaeo
Pisano
Conform.*

factum quod S. Bonau. hoc paragrapho commemo-
rat. Inuat ponere verba Sanctorum: in quibus plus
energie mihi videtur, quam ceteris. Secundum
artem non scripserunt, sed secundum gratiam,
quæ supra omnem artem est. Res etiam plus va-
lent, quam verba. Ceterum qui Christi amore pa-
rentes reliquisti, opes, sacerdotia: pro nihilo puta,
aliquando relinquenda nolenti. Merces illa magna
te soletur: quoniam teste B.^a Ambrosio, Sanctis om-
nia Deus est. & cōtra. Omnis copia quæ Deus
non est, egestas est.

Candorē pectoris Bernardi aperiā verbis. Ma-
ruli. Ab oculis Bernardi à Quinta-valle (hoc
illi nomē) veluti duabus lucidissimis stellis, miri
splendoris radios promicare in visu conspexit
F. Leo: quod neminē quōdam intuitus fuerat,
quem se meliorē non iudicaret. Fertur enim, si
quem vili veste tectum aspiceret, sibimet dice-
re solitus; hic patientiū paupertatem tolerat,
quā tu Bernarde. & si quem pretiosius indu-
tum; hic fortē sub veste delicatā melior est,
quā tu Bernarde. Meritō igitur illi oculi ra-
diarunt, quorum aciem nulla vniquam teme-
rarij iudicij hebetauerat lippitudo, & semper
integram, puramq; conseruarant veræ sanctæq;
collyrium humilitatis.

Diligebatur Bernardus à S. Frācisco præ ceteris:
quia facile princeps ciuitatis Aseisi, & magnarum
opum, omnia pauperibus liberaliter dedisset, se Deo.
vt meritō S. Frācisus dixerit, ipsum Ordinis Mi-
norū fundamenta iecisse. Is moribundus inter alia
fertur dixisse fratribus, Quo loco fui, vos nunc
estis: & quo nunc ego, vos aliquando futuri. In-
uenio in animā meā, quod pro mille mundis
æqualib. isti, nollē nō seruisse Dño Iesu Christo.

O

3. Inter

Amb.
ep. 63.Ep. 56.
Lib. 11.
Conf.
c. 8.Lib. 1.
dictor.
factor.
memor.
cap. 1.Animi in
eo puritas
& candor.Barpt.
Pisan.
Confor.
fruc. 8.

3. Inter quos tertium sortitus est locum sati-
 Etus pater Ægidius.] *Laurent. Sur. 10. 7. ad diem*
Aprilis 23. copiosè historiã vitæ eius persequitur,
 è quibus nonnulla visum excerptere. Cum didicif-
 set è ciuibus suis dominum Bernardum virum
 urbis Afisij primarium, & dominum Petrum
 summæ ædis ibidem Carionicum, rebus suis in
 pauperes erogatis, sancti Francisci complexos
 institutum: octiduo post, diuino instinctu per-
 motus, venit ad S. Franciscum, modis omnibus,
 ad eius viuendi rationem se accommodaturus.
 Porrò S. Francisco cum Ægidio eunte Afisium,
 vt compararet pannum, quo Ægidius vestire-
 tur, obuiam ei venit mulier paupercula, stipem
 ab eo petens. Sed cum nihil suppeteret, quod ei
 daret, angelico vultu versus ad Ægidium, De-
 mus, inquit, carissime, huic feminae propter
 Deum, pallium, quo indutus es. Ille mox hila-
 riter dedit pallium mulieri: simul autem vide-
 batur ei, elemosyna illa caelos penetrare. sen-
 sitque se ingenti quodam animi gaudio perfu-
 sum: *his talibus inuis & increm. è vis maximarum*
virtutum, (vt scribit S. Bonau.) ad excelsæ con-
 templationis sublimatus est verticem, & sum-
 mam Theologiam. & opera pretium mihi videtur,
 eius nonnulla argumenta delibare, simul etiam sa-
 lubria monita in gratiam candidatorũ Ordinis Se-
 raphici: vti verum esse videas quod de eo scribit
 S. Antoninus. Postquam Dei seruus Ægidius
 in laboribus vitæ actiuæ viriliter defudauerat,
 mortificando passiones sensitiuæ: à copulâ Liæ
 oculis lippis, transiuit ad amplexus Rachelis
 contemplatiuæ, quæ pulchrâ erat facie, & ve-
 nusto adspectu, vt vir perfectissimus, ad magnâ
 requiem mentis, & consolationem.

Primò

Ægidius
 Tertius si-
 lius S.
 Fran.

Alta eius
 Theologia

hæc lo-
 co.

Histor.
 Ter. pat.
 tit. 24.
 7. 8. 12.
 Gen. 29.
 & 30.

Ibe
citaro.
Ioan. i. i

Primò dicendum, quod S. Antoninus refert, de initio Euangelij secundum Ioannem, In principio erat Verbum, &c. Duo fratres Dominicani venerunt inuisum F. Egidium: cumq; inter se admodum diuina miscerent colloquia, & ex occasione alter diceret S. Ioannem Euangelistam in Euangelij exordio alta & sublimia dixisse de Deo: Egidius inquit, imò nihil dixit. At illi, Quid dicis pater? cum testetur S. Augustinus, si sublimius esset locutus, totum mundum non posse capere. Ille rursus, Nihil dixit de Deo, aut certè propè nihil. Commotis illis rem declarauit similitudine, ostendens victimum monte maximum. Is inquit, si totus ex milij semine cõstaret, & passerulus de eo quotidie comederet: quantam putas portionem eius consumeret centum annis? quib. respondentibus fere nihil comparatione reliqui montis: inquit B. Egidius, immensa est sempiterna Diuinitas, diuina maiestas, tam magnus est diuinæ mons perfectionis, vt B. Ioannes nihil, aut ferè nihil sicuti vnus passer, de eo nobis attulerit, dixeritq; de Deo, respectu magnitudinis illius.

De initio
Euangelij
secundum
Ioannem.

De predestinatione, dignum quod animaduertas, vel eorũ gratiã, qui animi nimium anxij, dum considerant predestinationis decretum mutari non posse. Quod licet verum: tamen que supra nos, & à nobis sciri nequeunt, nec nos scire decet, animos nostros fatigare non debent. potiùs que ante nos, & in conspectu posita, consideranda esse. Destinatum ad mortem, peruenire ad vitam non posse, fatemur: neque enim falli potest omnium rerum certissima diuina prouidentia. Sed verum est etiam quod tu hinc velim aduertas, vix vllum lignum tam nodosum esse, quin edolando vsui fiat. Exemplo esto F. Elias: quem ex præscito factum prædestina-

De ora-
destina-
tione.

tum precibus S. Francisci, scribit *Volaterranus*. ^{Lib. 21}
Docet etiam S. Antonin. Pœnituit eum malorum, ^{Anthro.}
& saluatus est. Nouit Dominus mutare senten- ^{Histor.}
tiam, si tu noueris emendare delictum. inquit ^{pat. 3-}
S. Ambr. Itaq, considera non alta illa, sed qua ante ^{tit. 24.}
te: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim ^{c. 9. §. 3.}
regnum cœlorum. Item, Si vis ad vitam ingredi ^{In 1. cap.}
ferua mandata. Hinc F. Aegidius opportunè cu- ^{Luc.}
riosus de prædestinatione quærenti, in huc modum ^{Mar. 14}
fertur respondiſſe; Sufficit ripa maris ad lauan- ^{Ind. 19.}
dum pedes, manus, & totum corpus. Stultus est ^{17.}
qui altum profundumq; petit. Sufficit scientia ^{Barpt.}
ad bene viuendum: nimis alta non quærenda. ^{Pisan.}
^{Côfor.}
^{fruct. 8.}
^{cap. 23.}
^{Sent. 5.}
^{Aegid.}

De per-
 petua B.
 Maria
 castitate.

Dive Virginis Matris illibatam, & perpetuam
virginitatem, illustri comprobauit miraculo. Du-
bitanti cuidam, & ut confirmaretur à B. Aegidio,
illum adeunt: ante omnia verba, Aegidius præsciens
dubitationis illius, terrâ baculo percutiens, inquit,
Frater, S. Maria Virgo est ante partum. moxq; ^{Sur. to.}
illic ortum est elegans lilium. Iterum humû ca- ^{7 in via}
dens, inquit, Frater, S. Maria Virgo est in partu. ^{s. Aegid.}
& confestim alterû erupit. Tertio solum feriens, ^{& Barpt.}
ait, Frater, S. Maria Virgo est post partum. si- ^{Pisan.}
mulq; tertium lilium enatum est. quo prodigio ille ^{Confor.}
confirmatus, ad se discessit. ^{fruct. 8.}

De obe-
 dientia.

Votorum monasticorum fuit obseruantissimus,
& seuerus assertor. nec sine fructu de tribus votis
principalibus salubria eius monita in medium pro-
ducam. primum de obedientiâ. Frater quidam que-
rebatur mitti se medicatum panem, cum tamen ipsi
videretur meliùs orationi vacare. cui B. Aegidius,
Signum est superbiæ nolle caput subdere iu- ^{Barpt. Pl.}
go obediētia, & inde extrahere: ut viam ingre- ^{fan. vbi}
diatur, quæ sibi videtur perfectior. Quamdiu ^{sup.}
vos tenet sub iugo caput, implet horrea fru-
mento.

mento. Si tantâ esset deuotione homo, & gratiâ eleuatus, vt loqueretur cum Angelis; & à suo Prælato vocaretur: statim debet colloquium Angelorum dimittere, & Prælato protinus obedire.

De paupertate. Oſtentabant B. Aegidio quondam ^{De pau-}
*fratres magnificum illud monasterium Aſiſij: at il-
 le omnibus diligenter inſpectus, inquit, Fratres, ni- ^{peritate.}
 hil vobis deest, niſi vxores. Quibus commotis
 rurſum ait, Scitis tam illicitum eſſe, diſpenſare
 in paupertate, quàm in caſtitate. Poſtquàm ve-
 rò paupertatem reieciſtis, facile reiicere poteris
 & caſtitatem.*

^{Hift.} *De caſtitate. S. Antoninus. Interrogauit Aegi-* ^{De caſti-}
^{par. ter.} *dium vir quidam, quo modo cauere poſſimus vitia* ^{tate.}
^{tit. 24.} *carnis. reſpondit, Qui vult transferre magna ſa-*
^{e. 7. §. 12} *xa, vel ligna, ſtudet id efficere ingenio potiùs,*
 quàm viribus. Ita hîc quoque. Omne vitium
 lædit caſtitatem: eſt enim ſicut ſpeculû clarum,
 quod per ſolum halitum obſcuratur. Impoſſi-
 bile eſt venire ad gratiam Dei, dum placet de-
 lectari in carne. Volue igitur, & reuolue, de ſu-
 per & infra, hinc & inde: & non eſt aliud niſi
 pugnare contra carnẽ, quæ vult te prodere die
 ac nocte. quam qui vincit, omnes inimicos vin-
 cit, & venit ad omne bonum. Inter omnes ergo
 virtutes, prædiligere caſtitatem. Cui quidam,
 Nonne maior virtus eſt caritas? at ille, Et quid
 eſt caſtius caritate? Frequenter canebat, O ſan-
 cta caſtitas, qualis es? qualis es? Tu talis es &
 tanta, qualem & quantâ fatui non cognoscunt.
 Dixit ei quidam, Quid tu vocas caſtitatem? ait,
 Caſtitem voco omnes ſenſus cuſtodire gra- ^{Caſtita-}
 tiâ Dei. ^{quid.} *Sepultus Peruſiæ multis claruit miracu-*
^{Apud} *lis. S. Bonauentura de eo dicere ſolebat, præſtitum*
^{Sur. to. 7}
^{in eius}
^{vita.}

illi à Deo, efficaciter optulari posse eis, qui ad anima suæ salutem eum inuocant. idemq. S. Bonaventura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus hunc virum alloqui & videre potuit.

§. 4. Cuidam Sacerdoti, nomine Siluestro.] Is fuit primus omnium in Ordine Franciscano Sacerdos. vt habet S. Antonin. Ter. par. histor. tit. 24. initio cap. 7.

5. In magnam multitudinē faciet nos Deus crescere.] Hieron. Plat. Tenue quidem & debile eius Ordinis principium: sed qui tam celeriter, quasi miraculo, excreuerit, vt paullo post in Generali conuentu Afifinate numerata sint quinque millia capita. atque eo ipso tempore quingenta simul adiuncta. Barptol. Pisan. e. à de re scribens, testatur in illo primo Generali conuentu (Capitulum generale vocamus), qui Afisi agita-

Ordinis
Aspersionis
incremētia

Lib. 2. de
bō. stat.
relig.
c. 12.

Quinque
millia, eo-
que am-
plius in pri-
mo conuen-
tu. quin-
genti no-
uiss.

Corfot.
Euc. 19.
& 24.

batur in campis, fuisse plures quinque milibus. & recipiendos ad Ordinem quingentos nouissos: quos S. Franciscus luculentā & vtili oratione, proposito hoc themate, in ordinem suum pertraxit:

Magna promissus: maiora promissa sunt
Seruemus hæc: adspiremus ad illa. (nobis,

Voluptas breuis: pœna perpetua.

Modicā passio: gloria infinita.

Addunt hæc plerique,

Multorum vocatio: paucorum electio.

Omnium retributio.

Et illi intenti modò pietati & orationi, nullam curam gesserunt corporis, aut ciborū: cum nutu Dei, cui cura est de nobis; liberaliter à vicinis civitatibus omnes habitū sunt. Fusè hæc Barptolom. Pisan.

Raphael Volater. Auctus exinde paullatim Ordo: vt cunctis postea multitudine virorum præfuerit, & Sacerdotio, & doctrinâ, & sanctitate

Lib. 2.
Antho.
pol.

præ-

En. 9.
lib. 6.

præcellentium. *In eandem sententiam Sabell. sic memorat.* Rarò, ac nescio, an vnquam veriùs dixerim; vllum humanæ pietatis institutum maiora sensit incrementa. totum orbem terrarum vna hæc impleuit familia. Franciscus Austracinus Theologicæ professionis homo, in iis cõmentariis, quos ad me de huiusmodi re dedit, sæpiùs testatur, difficile sibi videri, locorum numerum posse ab vllò inueniri, sed multo difficiliùs initiatorum: qui vt idem ille, ceteriq; de eadem re à me appellati, coniecturâ adsequuntur, sint ad sexaginta millia numero. Sape & hoc fando auditum, Magistrum vniuersi Ordinis polliceri quandoque ausum Pio Pontifici Maximo, expeditionem in Turcos paranti, ex Seraphici Fracisci familiâ, triginta bellatorum millia, qui bellica munera nauiter obire possent, nihil sacrorû cultu interpellato. *Vixit Sabellicus anno Dom. 1494. De Samsonè Ordinis generati Ministro id scribit Pet. Radulph. lib. 1. hist. Seraphicæ Religionis. Iam verò nostro seculo, quot fuerint illius instituti professores, Romanus scriptor Thomas Bozius Cõgregationis Oratorij Presbyterorum, extremâ etate Gregorij Tertiodecimi, memoriæ tradidit, his verbis; Annus agitur propè quadringentesimus, ex quo S. Franciscus fuit. Obseruantium (vt vocant) Capucinatorum, & Discalceatorum fratrum, qui illius instituta sequuntur, numerantur etate nostrâ centum viginti millia. Feminarum dicunt esse duplum. Atque hi in summâ paupertate, castimoniâ, & obedientiâ, quam suis præfectis exhibent, innocentissimè degunt. Neque vlla fuit etas ferè, quæ non tot millia propè eorundem dederit. Alibi plures recenset; E solâ S. Francisci familiâ*

Numerus
initiatorum
superiorum
huiusfamilielib. 6.
de signis
Ecc. c. 31Et nostrâ
etate.lib. 8.
de signis
Ecc. c. 6.

milliã numerantur virorum centum triginta millia: virginum verò duplo plura. *His si adnumeremus patres Conuentuales, quorum multa cœnobia in Germaniã, Bohemiã, Poloniã, Graciã, sed maximè in Italiã; eruditione & magnis viris florentes. item tertia regule S. Francisci professores, quorum mihi in plerisq; locis monasteria si non plura, certè paria nostris visa sunt: tecum reputa, Ordo Seraphicus quanta acceperit incrementa.*

Sed hæc de multitudine initiatorum cuiusq; instituti Seraphici, sexus viriusque communiter: dicam paucis speciatim de frequentia fratrum instituti nostri, quod vocant, de Observantiã. Sexto quoque anno agitur Capitulum Generale: ibi recensentur fratres mortui huius instituti tantum proximè elapso sexennio. Memoriã nostrã, minus numquam bina, sepe terna, quaterna millia, cog. amplius recensita. In Capitulo Vallisoleitano, quod anno Domini millesimo, quingentesimo, nonagesimo tertio celebratum fuit, relatum est, mortuos sexennio proximè præterito, septem millia, trecentos, quinquaginta sex, ex quo elicimus opinione hominum plures esse.

Quo præstat ceteru.

ut rectè scripserit Ludouicus Granatensis, Ordinem D. Francisci vnicum plura fortassè intra se cœnobia, quàm reliqui omnes omnium aliorum ordinum, continere. Item rursus, Monachorum, monasteriorum, prouinciarum numero & multitudine, longissimo interuallo omnes alios ordines superare.

6. *Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet.] Mar. Marulus: Nudos ad prædicandum Apostolos miserat Dominus: & interrogati, an missis sine sacco, & perã, & calceamentis, aliquid defuisset; responderunt, Nihil. Quid enim deesse potest iis, quibus adest ille,*
per

Ser. 1. de S. Fr.

Ser. 4. de S. Fr.

1. 4. c. 2. Mat. 10.

7. Luc. 11. 35.

per quem facta sunt omnia? *Talis spe & fiducia fretos, B. vir fratres suos misit in Domini messem.*

Ad duodenarium numerum excreuerunt.] *Christus Dominus habuit Apostolos duodecim, atque inter eos reprobum unum Iudam. Sic Beatus Franciscus duodecim habuit socios primos, quorum vnus laqueo se suspendit. ceteri sanctitate, & miraculis claruerunt in vita & morte. ut scribit Bartholom. Pisan. Conform. fruc. 8. & S. Antoninus Tert. pari. histor. tit. 24. cap. 7.*

7. Videbat inter pedes suos palmam paulatim succrescere.] *Aull. Gellius. Rem mirandam Aristoteles in septimo Problematum, & Plutarchus in septimo Symposiacorum dicit. Si supra palmæ arboris lignum magna pondera imponas; ac tam grauiter virgeas, oneresque, ut magnitudo oneris sustineri non queat; non deorsum palma cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pòdus resurgit, & sursum nititur, recuraturque. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam lignum esse placuit victoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut vrgentibus, opprimentibusque non cedit. Palma Innocentio Tertio visa, Ordinem Seraphicum signabat, cui granta multa imposita quondam, & nunc quoque imponuntur: sed palma quãuis pressa, tamen vincit semper, vincetq; iuuante Deo, Seraphicus Ordo armis suis. de quibus S. Ambrosius, Hæc sunt arma iusti, ut cedendo vincat, sicut periti iaculandi cedentes solent vincere, & fugietes grauioribus sequentē ictibus vulnerare.*

8. Videbat in somnis Lateranensem basilicam proximam ruinae, quam quidã homo pauperulus sustentabat.] *Hieron. Platus. Quod vilius, cum paulo post Franciscus ad Innocentium*

O 5 tium

^a No. 1.
At. 1. 3.
c. 6.

^{Talms}
ingenium

Lib. 1.
Off. 5.

^a Lib. 2.
de bono
stat. re.
lig. c. 30.

tium Tertium vnà cum suis adisset, nouam vitæ regulam adprobendam deferens; eo conspecto, eaque regulâ accuratiùs expensâ, nihil dubitauit Pontifex, quin ad ipsum, ipsi usq; familiam pertineret. idque exitus ipse demonstrauit. Nam non modò ætas illa, quâ primùm hic Ordo prodiit, mirabiliter eius operâ adiuta, & illuminata est: sed totis trecentis his, & septuaginta sex annis, quibus deinceps stetit, hoc semper egit, vt Dei Ecclesiam quasi fulciret.

S. Franc.
uentem
sustentat
Ecclesiam

Pro bono, vtiliq; mihi facturus videor, si de magnis illis viris paullo vberius dixerò, qui ex hoc ordine visi sunt columna Ecclesie fuisse. vt Summi Pontifices; multi Cardinales; Episcopi multo plures, Reges & Principes; & viri doctissimi, celeberrimiq;, optimè meriti de Republ. Christiana.

De Nitro-
lao III.
Pont.
Max pri-
mo ex or-
dine Mi-
norum.

Summorum Pontificum primus Nicolaus Quartus fuit, antè vocatus F. Hieronymus ab Asculonazione Picens: Philosophus, et Theologus insignis, ingenio subtilis, clarus eloquio: nec minus probitate vitæ quàm moribus conspicuus. Minister prouincie Dalmatie à Gregorio Decimo legatus missus est è Concilio Lugdunensi, cum tribus aliis eiusdem instituti Patribus, inter quos S. Bonaventura fuit; ad Michaelem Paleologum Græcorum Imperatorem, quem vnà cum Græcis ad abedientiam reduxit Romane Ecclesie. Quadraginta Græcorum Prælates subscripsisse dicuntur Pontifici Romano. Deinde eligitur in totius Ordinis Ministrum Generalè. Tunc à Nicolao Tertio Cardinalis factus, paullo post Reate Pontifex renuntiat. Opemè (quod Hieron. Platus attestatur) de vniuersâ Christianâ re meritis, ob diligentiam, & vigilantiam in exsequendis omnibus officij sui partibus. Inter alia verò illud etiam insigne in eo existit, quòd

Græci ad
Ecclesiam
reduci:
opera Fran-
cis Alano-
rum in
Lons. Lu-
gdunensi.

Lib. 4.
de bono
Statu
lig. 6. 16.

in

ⁿ Nicol.
1111.

in cognatos & affines ita semper adfectus fuit, ut iis nihilo plus se debere diceret, quam cuius bono. Virtutes & vitia (quod scribit *Platina*) Faciebant, ut in hunc magis quam in illū inclinaret. Itaq; cō facilius omnes suas curas in cōmuni- bus Ecclesie cōmodis curādis, defizebat. Nā & mul- tas discordias inter Christianos Principes auctori- tate suā sustulit, eosq; sacro fœdere vinxit. Aliquot Ecclesie civitates iniuste ab aliis occupatas, armis repetit, & in potestatem iterum redegit. Quo au- tem animo illos honores sustineret, iam tum osten- dit, cū dicere solitus esset, Multo se malle fra- trum coquum esse, quam Cardinalem. Mortuus est anno Christi 1292. cū sedisset in Pontificatu annis quatuor, & aliquot diebus, sepultus Romæ ad S. Mariam Maiorem. Petrus Radulph. lib. 2. histor. Seraphica religionis hac etiam commemorat.

Eius ma-
gestia.

Alexander Quintus, alter ex hoc ordine Ponti- fex Maximus, dictus antea Petrus Philareus, Cre- tensis nominatione, non natione: Bononiensis fuit: in Cretā diu habitavit, vnde Cretensis vocatus est. Vir in omni vitā & ætate præstans, qui Ordinem Minorum ingressus, Parisiis operam dedit studiis liberalibus & Theologia: adeo ut breui publicam scholam habuerit. Scripsit etiam doctè & accuratè in libros sententiarum. Magnus Orator, magnus Concionator fuit. Creatur Episcopus Vicetinus, de- inde Nouariensis, postremò Mediolanensis. Ab In- nocentio Septimo adlectus in numerum purpurato- rum Patrum, salutatur Cardinalis basilica duode- cim Apostolorū. Hoc gradu Pontificatum adeptus, merito Alexandri nomen obtinuit: quippe qui libe- ralitate & animi magnitudine cū quocunq; optimo principe cōferri posset. Munificus erat in pauperes, & suā benignitate dignos, ut breui sibi nihil serua- verit.

Alexander
Quintus
Pont.
Max. al-
ter.

Munificē
in eum.

Lib. 1.
de bono
Statute
lig. 1111.

uerit. Vnde per iocum interdum dicere solebat, se diuitem Episcopum fuisse, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem. in quo nulla pecunie cupiditas, maxima omnium perniciēs mortaliū. Mortuus est Pontificatus mense octauo, sepultus Bononię in Ecclesia fratrum Minorum, ex Platinā, & Petro Radulp. ubi supra hęc adnotauit.

Sixtus
Quartus
Pont. Ma-
ximus
Tertius.

Sixtus Papa Quartus nostri fuit Ordinis, vir aternā memoriā dignissimus. Natus est an. 1414. ad vada Sabatia, quam nunc Saonam vocamus, ě gente Ruuere, quod Latine Roboream significat, ab insigni gentilitio clypeo, quod est quercu aurea expressum. Videre per somnium visa est mater, ante partum, editum infantem, ě beatis Francisco & Antonio cucullum & cingulum indui, quibus Minores vtuntur: idcirco nomen Francisci illi impositum. Nutrix dum puerum in balneo lauaret, ibique puerum deficientem, ac penē mortuum, ad matrem detulisset: illa somnii memor, vouit se puerum induturum habitu S. Francisci, quem ipse sex mensibus gestaret. Conualuit puer voto matris: sed exacto trimestri, & habitu Franciscano posito, rursus incidit in grauem morbum, iam annū natus & paullo amplius. At mater repetito voto pro filij salute, incolumem recepit, quem nouennem obtulit cō nobis S. Francisci. Et mirum quantum profecerit in liberalibus studiis, Magistro fratre Ioanne Pinorale, eiusdem Ordinis professore. Papię vsus fuit praeceptoribus Ioanne Textore, & Andrea Nolano viris doctissimis. ibiq. operam dedit Philosophię & Theologię. Patauij Philosophiā, deinde Theologiam publicē, maximā cum laude professus est. & in plerisque alius Italię Academiis. Bessarion Cardinalis Nicenus docentem frequenter audiuit: eius familiaritate adeo delectatus, vt frequenter vsi eodem fuerint

Bessarion
nu. necesse
farius.

fuerint contubernio. Conciones eius ubique cele-
 berrima & gratissima in totâ Italia. Creatur Mi-
 nister prouinciae Liguria: deinde Procurator ordi-
 nis in Romanâ Curiâ. Tunc Vicarius Generalis
 Italia; postremum Minister Generalis Papiæ salu-
 tatus est Cardinalis, qui Romam veniens ab omni-
 bus humaniter est acceptus. Nihil eum curarû auo-
 care potuit à consuetis studiis litterarum: illis adeò
 affixus, ut in illo honore multos libros composuerit.
 Tantâ doctrinâ fuit, ut huic vni ex cætu Cardi-
 naliū, ad fidem spectantia potissimum committe-
 rentur. Itaque meritis his & virtutibus, electus est
 in summum Pontificem absens, adnitentibus ma-
 ximè Bessarione Niceno, & Francisco Mantua-
 no Cardinalibus. & mox ad rem Christianâ com-
 ponendam animum adiecit. Tyrannos exegit: pacem
 inter principes confederauit. Venetos iuuuit in ex-
 peditione contra Turcos. & pleraque talia confecit
 summo digna Pontifice. Nemo ad eam diem Potifi-
 cum animo ad munificentiam liberalitatemq; pro-
 pensior, nec in dando hilarior, nec in promerendis
 hominibus promtior fuisse memoratur. Nihil um-
 quam, quod Urbis decori & commoditati esse cense-
 ret, quin perfecit. à situ & cæno vindicauit, viis
 Urbis primū munitis, & lateribus stratis, disie-
 ctis, quæ de formem reddebant. Xenodochium San-
 cti Spiritus ab Innocentio Tertio peregrinis, agro-
 tis, & vulgò conceptis, alendis exstructum, sed iam
 penè collapsum, diruit, & pulcherrimis ædificiis,
 formâ meliori instaurauit. Expositis pueris oportu-
 num locum cum nutricibus adsignauit. Sed &
 nobilium calamitate & aegritudine motus, seorsum
 à plebe & vulgo, loca decenter ornata, adtribuit.
 Magnus B. Maria Virginis cultor, nobile tem-
 plum cum amplissimo cœnobio S. Maria de populo
 Ordinis

Urbis Ro-
 mæ in-
 staurator.

Ordinis Augustinianorū à fundamentis exadificavit: & plerasque basilicas Urbis Romæ vetustate penè collapsas, repurgatas, confirmavit, condecoravit. Aqua ductus in urbem intulit. Pontem super Tyberim, miro artificio, maximis impensis, suspendit, qui ab eo Sixti pons vocatur. His talibus bene multis officiis in urbem collatis, merito Romulus alter appellatus est. Ad hæc Bibliothecâ Palatinam in Vaticano toto terrarum orbe celeberrimam, Platina Bibliothecario, aduectis ex omni Europâ libris, construxit: certos prouentus adhibens, quibus custodes, library Græci, Latini, & Hebraei alerentur, & varij libri parari possent. opus clarissimum, & Pontifice Maximo longè dignissimum. Nec his contentus, reliquis Cardinalibus auctor fuit, ut plerasque bibliothecas suo exemplo compararint. Obiit ætatis anno septuagesimo, Pontificatus supra diem quartum anno decimo tertio; Christi Saluatoris 1484. sepultus in basilicâ S. Petri in Vaticano. hæc summam ex Onuphrio Panuino, & nonnullis qui de Vitis Pontificum scripsere.

Bibliotheca
Vati-
cana au-
tor.

Platina
Sixto
Quarto

Sixtus
Quintus
Pontifex
Maximus
quartus
ex ordine
Seraphico

Postremus ex ordine S. Francisci Pontificum, Sixtus Quintus, cui antè nomen, Felix Perettus, ex opido Montis Alti in Piceno oriundus. ab ineunte ætate susceptus in Ordinem Conuentualium, bonitate nature, & indefesso studio, Theologus summus, & celeberrimus concionator. Oratio eius tam flexanima fuit, efficax, & in animos influens, ut ferè semper meretricos aliquot reducerit ad meliorem frugem. Venetiis hereticæ prauitatis Inquisitor, Romæ fuit Procurator Ordinis Generalis. A Pio Quarto in Hispaniam missus cum Cardinale S. Sixti Legato Apostolico. A Pio Quinto creatus Vicarius generalis, mox Episcopus S. Agatha, tum Presbyter Cardinalis S. Hieronymi Illyricorum.

Nico-

Sall
bel. t.
guc.

Nicolao Quarto populari suo in aede S. Mariae Majoris, egregium monumentum posuit. Opera S. Ambrosij magno labore castigata, & ordine commodo distributa, meliora nobis edidit. Anno salutis 1585. summus Pontifex salutatur. Sicariis tota Italia mirra dexteritate exactis, restituit publicam tranquillitatem. Annonam leuauit summam prouidentiam. Haereticorum acerrimus hostis, doctorum virorum amator. Sanctorum Patrum operibus pure & emendate cudendis Typographiam, in Vaticano ad bibliothecam Sixti Quarti, tamquam armamentarium propugnanda Catholicae veritati, magnifice extruxit. Ex illa cotidie multa praeclara patrum monumenta prodeunt: nuperrime verò A. M. D. LXXXVIII. S. Bonauenturae S. R. E. Cardinalis opera omnia, eius iussu edita, à situ mendisq; vindicata, octo magnis tomis comprehensa. Urbem Romam multis ornamentis, pulcherrimis aedificiis, publicis viis, magnam salubrium copiam aquarum, meliorem fecit & elegantiore. Romam adeò sibi astrinxit, ut non iniuria ipsius alter, cum suo cognomine, vocandus sit Romulus. Haec talia tanto viro digna, in quo etià locum habeat illud historici Romani, Post gloriam sequitur inuidia. Nimirum, Veritas odiū parit. & in illo non erat misericordia, casura in perniciem: ne ignoscendo malis, bonos proditum iret. Discessit anno Christi 1590 sepultus ad S. Mariam Maiorem, in Sacello Praesepe Domini, quod magnificentissime exaedificauerat.

Cardinales ex familia Franciscana à R. P. Gonzaga triginta quatuor recesserunt, praeter illos quatuor qui ad summum Pontificatum venerunt. Hieron. Platus se tres & quadraginta comperisse scribit lib. 2. de bono status Relig. cap. 29.

De Archiepiscoporum & Episcoporum numero illud

Typogra-
phus Va-
ticanae im-
plantator.

Cardina-
lium nu-
merus.

Episco-
porum nu-
merus.

illud ibidem refert Platus, quod mirum fortasse videri potest: His proximis septuaginta annis, quorum plenior potuit esse memoria, plures quam centum & octoginta numeratos. Hieronymus Platus obiit Roma circiter annum Domini nonagesimum tertium, supra millesimum, quingentesimum.

Reges &
Principes
in Ordine
Seraphico

Firmamentum trium Ordinum (hic libri titulus) in recensu virorum illustrium trium Ordinum S. Francisci, memoria mandauit, Ordinem hunc nostrum duobus Imperatoribus Constantinopolitanis, Ioanne & Xere; duodecim Regibus; multis regum filiis auctum fuisse. De quibus fusiùs Barp. Pisan. Conform. fruct. octau. ubi singulos nominatim enumerat. Vix fuit vlla prouincia, qua non aliquot principibus viris, velut quibusdam gemis fuerit ornata. Habuit nostra haec prouincia inferioris Germania illustres viros è familia Dominorũ de Croy; Comitum de Horne; Comitum de Aenholt: ^{Vinea S. Franc.} vt interim de ceteris taceam. Nec nunc desunt Ducum filij, & Imperij principes in Ordine Seraphico. Sed non est propositum, nomina familiae nostrae longo ordine velut in atrio collocare: cum molesta futura sit iniquis auribus haec magna laudatio. quãuis (quod Minoride nobiliores ipsi quoque fatentur) hoc ordine sint ornati magis, quam ipsum ornarint. Sed tamen paucioribus dicere non potui, quod obiter commemorari oportuit. A magnis illis viris quaerebatur regula, non formosa, sed qua recta esset. Vnam illam D. Francisci prendiderunt, ad quam viuerent: ad hanc, vitam suam exequantes, boni beatique facti sunt.

Affano
peragra-
tus Fran-
ciscan
euangeli-
zarum.

Nimis longum est explicare, quantas messes in Ecclesia horrea conuexerit ordo Seraphicus: tamen lubes praecipua vel attingere. Paulò post mortem S. Francisci, anno salutis 1234. Gregorij Noni Pontificis

Lib. 14.
hist.

Pontificatus anno septimo, fratres Minores Asiam peragrarunt, Saracenis & Georgianis, (qui, ut scribit Paullus Iouius, hodie sunt Hyberi) ceterisque impiis nationibus Christum euangelizantes. quos idem Pontifex litteris suis cohortatus est, ut in agro Dominico à sentibus expurgando, operarios strenuos se exhiberent. Refert Pet. Radulph. lib. 2. hist. Seraph. relig.

Lib. 4.
chronol.
ex catha
Episco-
pium
Orbit.
ad ann.
1195.

Ad Tartaros non semel adierunt, omnium primum missi ab Innocentio Quarto anno Domini 1245. quo tempore cum magnus hominum numerus Christi Euangelium recepisset, paullo post plures illuc operarij destinati, monasteria multa exstructa, res Christiana feliciter administrari cœpta est. Scribit & hæc Genebrardus, Urbanū Quintum creasse Archiepiscopum Cambalientem in dominio Tartarorum, Iohannem de Monte Ordinis Minorum, & ad eum Pallium misisse pro successoribus, ob loci interuallum. Octo item alios fratres eiusdem ordinis consecrasset in Episcopos: quos misit ad Orientales partes, ut eius essent suffraganei & adiutores. hæc ille. B. Odorici Minoride nota nobis historia. hic postquã ferè totam peragrasset Europam, per pontum Euxinum venit Trapezuntem veterem Græcorum urbem: vnde se contulit ad Persas & Medos, vicinasque regiones, quibus fidem Christi magno feruore & fructu annunciauit. Deinde venit ad Cansaiam, & Cathaium, & opidum Cambelech, vbi Magnus ille Cham, (quo nomine Tartarorum Imperator vocatur) regiã habet, de quã mira scribit Pet. Radul. lib. 1. hist. Seraph. Relig. in vita B. Odorici, & alij complures.

Et Tartaroru Christiõ predicauerunt.

B. Odorici labor in Asia.

Græcos cum Ecclesia Romana dissentientes, operã & studio fratrum Minorum in Concilio Lugdunensi ad consensum, & communionem cum Ec-

Græci ad unionem cum Rom. Eccl. reducere.

P

clesiã

clesiâ Catholicâ reductos, suprâ cōmemorauî, cūm de Nicolao Quarto Pontifice Maximo primo ex Ordine Minorum, agerem.

Armenios
quos
docuerunt.

Ad Armeniam quoque fratres nostri missi sunt anno Domini 1332. Ioanne XXII. Pontifice: inter quos (vt Hieron. Platus testatur) præcipuum fuisse ferunt Gonzalum Sauratum, virum doctissimum: qui tum concionibus, tum pluribus libris in illam linguam conuersis, multum profecit. his addo, quæ scribit Petrus Radulphus de fratre Alberto à Sartiano Mediolanensi, Latine & Græcè iuxta peritissimo. Hunc Eugenius Quartus misit ad Pretum Ioannem in Partes Orientales: suisque prædicationibus multos traxit ad fidem Christi. Multa construxit cœnobîa in Candiâ, in Capha, Constantinopoli & Hierusalem. Peragrauit totam Syriam, Græciâ, Ægyptum. ac tandem deduxit Armenios ad obedientiam Ecclesiæ, tempore Eugenij Quarti in Concilio Florentino.

Lib. 1. de
bono
statu re-
lig. c. 10.

Lib. 1.
hilt. Ser.
Relig.

Bulgarios
ab heresi
reduxit.

Bulgari labe hereseos infecti, circiter annū Domini 1366. vt S. Antoninus scribit; operâ fratrum Minorum, conuersi sunt, & in Ouilæ Christi inducti. Eo ipso tempore Rex Hungariæ (quæ Bulgariæ est affinis) cūm quasdam finitimas prouincias subegisset, destinatis eò octo Franciscanis, non pluribus quàm quinquaginta diebus ducenta millia hominum Christo lucrifecerunt. In Lituaniâ, Poloniâ, & vicinis Sarmatiæ regionibus, strenuè operati sunt fratres nostri in vineâ Domini: verùm singula persequi, non est propositum. Illud tamen non est prætereundum quod Petrus Radulphus scribit, de Lituaniâ conterminâ Poloniæ. Vidit nostra ætas Vlatislaum V Vitoldum, qui à principio cūm esset Paganus & idololatra, operâ fratrum

Hilt.
Tit. 14.
cap. 10.
§. 20.

Alfines
Sarmatiæ
regiones
Christo
sibi ga-
ruunt.

trum Minorum suscepit sacrum baptismum, & multa cœnobia extruxit. *Lib. 2. historiarum Seraphica Religionis.*

Hæc quidem magna & gloriosa sunt: sed tamen nihil gloriosius quam totius noui orbis conuersio, quæ profectò potissima est fratrum Minorum. Certè ipsi omnium primi prouinciã hanc aggressi sunt, alij secuti. Illi viam omnibus primi aperuerunt, siue

1. Cor.
16.9.

ut Apostolus loquitur ostium magnum, ad magnam illam messem, manus operantium postulantes. In insulas Fortunatas septem, quæ nunc à fertilitate cannarum saccarum gignentium, appellantur Cannaria; circiter annum Domini 1450. fratres

Cannari-
as insu-
las fide
Christia-
nã inue-
runt.

Minores docuerunt suauè iugum Christi suscipere. Eò missus S. Didacus Guardianus, & multos ibi impios animaduertens, multos Christo lucrifecit. hunc propter eximiam sanctitatem Sixtus Quintus Pontifex Max. maximis clarum miraculis in Sanctorum numerum adscripsit.

Rom. 15
41.

Cùm autem ex Cannariis insulis nauigatio sit ad occiduos Indos, etiam hinc dirigenda est nostra oratio ad nouum illum orbem: ad quem inueniendum, cùm antè ne de nomine quidem cognitus esset, patres Franciscani plurimum contulerunt: inuentum Christi fide primi illustrarunt. Neg enim hactenus ibi Christus nominatus fuit: nec super alienum fundamentum edificarunt: sed sicut scriptum est, Quibus non est annunciatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent. Paucis absoluam de fidei Catholica propagatione apud Indos Occidentales, & Orientales.

Christophorus Columbus nautica rei peritissimus cùm de nauigatione ad Indos Occiduos instituendã, apud Ferdinandum Hispaniæ Regem ageret; nec ei, ut in re nouã atque incertã, multũ fidei

Orbis vo-
ru Occi-
dualis ope-
rã fratrum
Minorum
inuentus.

tribueretur: Duos fratres Frāciscanos valde eū iu-
 nisse, refert R. P. ¹Franciscus Gonzaga. Colum- ¹ *Hist. de*
 bo, *inquit*, cum rem aperuisset Regi, fuere ma- ² *orig. Se-*
 ximo adiumento commendatitiæ litteræ à fra- ³ *raph. re-*
 tre Ioanne Piretio Franciscano prouinciæ Be- ⁴ *lig. pat.*
 ricæ, ad patrem F. Ferdinandum à Talabricâ,
 Regis & Reginae Confessarium datæ. Quibus
 perlectis P. Ferdinandus, cum R. Petro Gon-
 saluo à Médoza Archiepiscopo Toletano, qui
 plurimum apud præfatos Reges valebat, serid
 egit. amboq; simul, præfati Columbi propo-
 situm vtrique Regi pro viribus commendarunt.
 Tunc Columbus instructis tribus speculatoriis
 nauibus, milite & comineatu, quartâ Augusti,
 anno Christi 1492. soluens, ad insulam nomi-
 ne Haiti appulit, quam in potestaté redactam,
 Hispaniolam appellatam voluit. Mox inde, orbi
 nostro allatis quibusdā rebus inuisis, ad Hispaniam
 reuertit, *letissimæ rei nuncius letissimus*. Post pau-
 lulum expugnatâ insulâ, F. Ioannes Piretius, de
 quo supra commemorauimus, cum aliquot familie no-
 stræ patribus, ad eas partes nauigauit. atque illi om-
 nium primi ad vicina regna Mexicana tentanda,
 fuere auctores. Dictum de his in Elogiis in diuum
 Franciscum ex Hieron. Plato.

Et filii
 Christiani
 sub-
 altus, pri-
 mū a Bel-
 gu Fran-
 ciscanus.

Carolus Quintus Imperator, à quo nouum il-
 lum orbem Carolinum vocant, circiter annū Do-
 mini 1523. è nostro conuentu Brugensi in Comi-
 tatu Flandria, tres insignes fratres natione Bel-
 gas, ablegari ad regna Mexicana curauit, quorū hæc
 nomina, F. Ioannes de Tecto, quōdam Guardianus
 Gandensis; F. Ioannes de Aora; & tertius laicus,
 horum socius, F. Petrus de Murâ, dictus de Gant,
 quod Gandani in Flandriâ natus esset. hæc ipsa
 commemorat R. P. Franciscus Gonzaga initio de-
 scriptio.

¹ Lib. 1.
 de bono
 stat. 10.
 lig. c. 10.

*scriptionis prouincia S. Euangelij, qua cœpit in re-
gno Mexicano. Sed dignum prorsus fuerit verba
ipsius fratris Petri Gandensis hic adscribere, ex
eius epistola, quam habemus, ab illo scriptam ad
Belgas anno Domini 1529. hæc eius verba:*

Nati in hac regione, sunt homines optimæ cõ-
plexionis, & naturæ: ad quiduis agendū parati,
& maximè ad fidem nostrā recipiendam. Ve-
rū hoc habent mali, quòd seruilis sunt condi-
tionis, nihil agentes nisi coacti: amore autē aut
bonitate nihil. quod tamen non tam ex natu-
rā, quàm consuetudine procedere videtur: vi-
delicet quia numquā assueuerunt aliquid age-
re amore virtutis, sed solū metu & timore.
Nam vniuersa eorum sacrificia, quæ erant oc-
cidere proprios filios, aut eos mutilare, ex ma-
ximo timore fiebant, non deorum amore. Dæ-
mones enim huius regionis, qui Dij ab eis re-
putabantur, tam multi & varij erant, vt ipsimet
eorum numerū ignorarent. Singulis rebus sin-
gulos deos constitutos esse credebant: vnum
huic rei, alium alij præpositum existimantes.
vnum appellant deum ignis, alium deum aëris,
alium deum terre. Alium appellant colubrum,
alium vxorem colubri: alium septem colubros,
aliū quinque cuniculos. & ita de aliis sine nu-
mero. Maxima autem deorum pars, nomina
habet colubrorum atque serpentium. Et alij qui-
dem dij sunt virorum, alij mulierum, alij pue-
rorum, alij totius mundi. Et eorum vni corda
hominum sacrificabant; alteri humanum san-
guinē; aliis filios suos: aliis coturnices, aliis pas-
seres, aliis thus, papyrum, cereuisiam, & alias
huiusmodi materias plurimas, iuxta varios ri-
tus, & modos sacrificiorum, quos ipsi dæmones

*Epistola
F. Petri
à Gãdano
à Mexico.*

*Mexicani
mores.*

*Dij illo ū
multi
quibus
homines
immola-
bant.*

exigebant. Quòd si ea quæ ab illis exigebântur, illi non obtulissent: interficiebantur ab eis, & deuorabantur corpore simul & animâ. Atque ideo diis suis, qui veri sunt dæmones, non ex amore, sed solo timore sacrificabant: certabântque hac ratione alter alterum superare donis ac sacrificiis, vt mortem possent euadere. Habebant etiam dij isti magnum numerum religiosorum vel sacerdotum, solâ puerorum carne vescentium, & sanguinem eorûdem bibentium, qui sancti habebântur. Alij deorum sacerdotes vxores non habebant, sed earû loco pueros, quibus abutebantur. quod quidem peccatum vsque adeò erat vulgare in his regionibus, vt tam pueri, quàm senes eo vitio essent dediti. imò pueri sex annorum huiusmodi interdum labe erant infecti. Sed (benedictus Deus) aliam viam multi nunc cœperunt ingredi, sese ad Christianismum conuertentes: & maximâ deuotione baptisma postulant, cõfidentes peccata sua. Et baptizauimus ego cû socio fratre meo, in hac prouinciâ Mexico, vltra bis cõtina millia: imò adeò multos, vt mihi de numero constare non possit. Frequenter vna die baptizauimus quatuordecim millia hominû, interdum decem millia, interdum octo. Singulæ autem prouinciæ, loca, & parochiæ modò habent sua tẽpla & sacella, tabulas pictas, cruces, & vexilla, maximum erga Deum amorẽ & deuotionem attestantia. *quibusdam interiectis.* Sic laboramus in istorum infidelium conuersione ad fidem vnusquisque pro viribus, & spiritu suo. Et mihi est officium docere, & predicare noctes atque dies. In die, legere & scribere, simul & cantare doceo: nocte verò doctrinam Christianam,

*Puerorũ
carnes &
sanguinẽ
eiebant.*

*In masculinã
venerẽ
proclues.*

*Multi ba-
ptizantur.*

*P. Petrus
& Gãlano
pueros
erudit.*

nam, & sermones. Et quoniam terra ista est admodum magna, & populus infinitus, & fratres euangelizantes pauci ad docendam tantam multitudinem: nos fratres collegimus in domibus nostris filios principum & magnatum huius regionis, ad erudiendum eos in fide Catholicam, qui postmodum parentes suos instituunt. No- uerunt autem hi pueri legere, scribere, cantare, concionari, & diuinum officium more Sacerdotum peragere, quorum puerorum ego in hac ciuitate Mexico curam gero. suntque quingenti aut plures: eod quod hæc ciuitas sit caput regionis. Ex quibus pueris circiter quinquaginta excellentioris ingenij segregauimus, quos singulis hebdomadibus doceo singulatim, quid dicendum erit & prædicandum Dominica sequenti. Singulis autem diebus Dominicis hi pueri exeunt ciuitatem, & totam terram prædicando percurrunt, interdum ad quatuor, nonnumquam ad octo vel decem, subinde ad viginti & triginta milliaria, annunciantes fidem Catholicam, & per doctrinam suam populum præparantes ad baptismum. Et nos cum ipsis circueuntes idola destruimus, & templa eorum diruimus ex parte vnâ, & ipsi similiter faciunt ex parte alterâ: & templa Dei veri construimus. Hoc modo, & in hac occupatione tempus nostrum transigimus, quemuis laborem nocte ac die sustinentes: ut populum istum infidelem tandem ad fidem Christi inducamus. &c. *Data est epistola hæc F. Petri Gant. Mexico, ex cœnobio S. Francisci, an. Domini 1529. mensis Iunij vicesima septima die.*

Et quidẽ anno salutis 1524. post tres illos Franciscanos Brugis missos, missus est etiam V. P. frater Martinus à Valentia cum undecim sociis instituti

*Quorum
scola &
collegia
nunc
Fran-
scani cœ-
nobii.*

*Docti pue-
ri à fra-
tribus,
alijs Chri-
stum an-
nunciant.*

*Magno
fructu &
seruore.*

*F. Marti-
nus à Va-
lentiã illic
mittitur
cũ undecim
socijs Frã-
ciscanis.*

Franciscanè, tamquam Vicarius Summi Pontificis (ut scribit Surius) à Carolo Cesare, eius nominis Quinto destinatus ad magnā illam messem Mexicana provincia; qui cum suis magnos fecit progressus, magnos fructus retulit. Idola omnia ex templis exturbabantur, Crucis Christi, B. Maria, & Duorum imagines in templis statuebantur. Eucharistia Sacrosancta mysteria docebantur & credebantur. Missa offerebatur quotidie: reliqua Sacramenta administrabantur Catholico more: pie & pure S. Evangelium annunciabatur. Sed operæ pretium fuerit nonnulla exscribere, ex illius P. Martini epistola, quam ex illis locis misit ad P. F. Matthiam Wenssen, Commissarium Generalem Cisnōtanum Ordinis Seraphici, data anno Domini 1531. sic habet; Nos quidem constituti sumus in extremis mundi partibus, vbi Christi Evangelium à filiis & subditis vestris primū cœpit prædicari, & noua fidei semina pullulare in arenis antea fulcis: quia riuos eius inebrians gratia Saluatoris, in stillicidiis eorū multiplicauit genimina eius. Nam (verè loquor, non hyperbolicè) plus quàm decies cetera millia Indorum sunt à filiis vestris baptizata: quorum quisque, præsertim illi duodecim, qui missi sunt vnà mecum, plus quàm centum millia baptizauit. Et omnes præter me didicerunt linguam Indorum: imò varias linguas eorundem. Et prædicant eis, & instruunt innumerabilem multitudinem eorū, Et inter eos infantuli & pueri magnatū, & nobilium filij, largam nobis spem præbent: qui à fratribus nostris instruuntur: in vitâ & moribus religiosè nutriuntur in nostris cœnobiis, quæ iam ferè viginti condidimus, & indies multiplicantur, & construuntur ab ipsis met Indis feruidâ

Epistola
eiusdem.

En ut si
des ibi
mox in-
creuerit.

Psal. 69
11.

uidâ deuotione. Et in quolibet habemus, in habitaculis contiguis nostris conuentibus plusquam quingentos pueros, in quibusdâ aliquanto pauciores, in quibusdâ verò plures; qui iam in doctrinâ Christianâ sunt instructi. & prædicant filij patribus suis, & in ambone publicè concionantur miro modo. Et multi ex eis docent alios pueros, qui simul canunt horas Dominae nostræ quotidie. & surgunt eâdem illâ horâ quâ fratres: & in suâ ecclesiâ seorsum canunt matutinas. & canunt solemniter Missas. Sunt enim tenacis memoriæ, valde dociles & perspicaces. sunt pacifici: inter eos nūquam est rixa, nec iurgiū. Loquūtur submissâ voce, oculis depressis. Mulieres fulgēt incredibili honestate, & verecūdia feminea naturaliter inest eis. Confessiones eorū, maximè feminarū, sunt incomparabilis puritatis, & inauditæ claritatis. Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum abundanti lacrymarum effusione suscipiunt. Religiosos, præcipuè fratres Minores pro magno ducunt: quia primò eos cognouerūt, & per Dei gratiam, bonum exemplum ab eis suscipiunt. *Data est hæc epistola ex conuentu fratrum Minorum Tlalmanalci, prope magnam ciuitatem Mexico. die 12. Iunij, anno 1531.*

Pater Martinus à Valentia obiit anno millesimo quingentesimo tricesimo quarto, cum diem mortis prædixisset; positus genibus in nuda humo in morem supplicantis, & in contemplatione caelestium defixus, Corpus eius amplius triginta annis incorruptum permansit, cuius videndi copia pluribus facta est. Multa miracula quotidie ex illo fiebant. At verò post annum millesimum quingentesimum sexagesimum septimum, cum capsâ, in quâ corpus eius conditum

*Inuēto a
fratribus
accuratè
instituitur.*

*Mulieres
ibi pudice*

P. Martini à Valentia, sancta morte.

Eius corpus incorruptum aliquandiu, postea nudo, aruit.

hæc.

ditum fuerat, aperiretur, nihil eius in illa repertum est. quaesitum accuratè, ne esset subreptum: sed nihil potuit inueniri. quamuis Apostolica littera huic fini data fuerint anno octogesimo supra mille quingentos.

*Indorum
Aposto-
lus.*

Indi illum habent in maximo honore, velut Apostolum suum. & quaecumque eius aliquando fuerant, curiosè conquisita, vti caelestes reliquias adseruant, & colunt. Vbi morbis, peste corripiuntur, illa admovent corporibus, & plerumq. potiùtur

*Miracula
vitis.*

optatà valetudine. Hac copiosè commemorat R. P. F. Franciscus Gonzaga in descriptione prouinciae S. Euangelij: vbi vitas, non prae memoratorum duntaxat enarrat duodecim, verùm etiam aliorum, qui primi ex Ordine Seraphico barbaras regiones Christi doctrinà imbuerunt. Breuiter cōprehendit scriptor Romanus Thomas Bozius lib. 12. de signis Ecclesiae Dei. cap. 21. Ceterùm notatu dignum quod P. Gonzaga refert, P. Martinū hunc, nouitius cū esset, & quidem laicus, diligentissimè librum Con-

*Conformi-
tatis liber
vtilis ad
pietatem.*

formatum S. Francisci legisse, quo inflàmabatur ad amorem virtutis, & studiū pietatis; vt ad summam perfectionem tādē peruenerit. Et, heu scilicet! qui librum illum contemnunt! vt qui in rebus alienis oculatuli, in propriis bruti & stolidi. Miselli, inuertite cognoscendi studium: & istam curiositatem ab externis ad domestica reuocate. Nempe plus habes in proprio hortulo quod colas, & vsui sit, quā quod in alieno videas, nec profit.

Visum etiam adscribere, quae legimus in epistolā primi Archiepiscopi magnae urbis Mexico, quam Abrahamus Ortelius omnium Noui orbis urbium reginam vocat. Est enim eiusdem argumētū cum praemissā, cui adiuncta erat, & eodem anno destinata ad praedictum P. Commissarium Generalem, & ceteros patres in Capitulo Generali Tolozae

*Mexico
omnium
urbium
regina.*

anno

anno Domini 1532. congregatos. Reuerendi patres, notum vobis facimus, nos in magnis & assiduis laboribus in infidelium conuersione esse occupatos. Ex quibus præuiâ Dei gratiâ, per manus fratrum nostrorum Ordinis S. Francisci de regulari obseruantia, baptizata sunt plusquâ decies centena millia hominû, quingenta Deorum templa sunt destructa; & plus quàm vicefies mille figuræ dæmonum, quas adorabant, fractæ & combustæ. In multis enim locis structa sunt sacella & oratoria: in pluribus arma decora & fulgida S. Crucis sunt eleuata, quæ ab Indis adorantur. Et quod horrendû dictu, olim solitum erat in illâ magnâ ciuitate Tenustlitar, Diis annuatim vltra viginti millia puerorum puellarumq; corda sacrificare: iam illa humana corda, non dæmonibus, sed altissimo Deo, per doctrinam & bonum exemplum fratrum, innumeras laudis hostias offerunt. Soli Deo fit honor & gloria, qui in illis locis à filiis Indorû, quos apud nos habemus, reuerenter adoratur. Multa ieiunia, & alia opera penitentialia, multiplicatæ orationes, lacrymæ, & suspiria ab ipsis fiunt, & emittuntur. Multi istorum puerorum bene legere, scribere, & canere sciunt. Assiduè confitentur, & deuotissimè sanctû Sacramentum suscipiunt. Parentibus suis Dei verbum facundè proponunt, prout à fratribus didicerunt. Ad Matutinas horas nocte cum fratribus surgunt: & Virginis matris Dei, ad quam specialem deuotionem habent, integrum officiû dicunt. Idola parentum suorum accuratissimè explorant, & ad fratres fideliter adferunt: cuius causâ aliqui à parentibus sunt occisi; sed viuunt laudati cum Deo. Vnaquæque domus S. Francisci habet

Archiepiscopi primi Mexicani. Misericordia epistola.

Ibi viginti millia cordium puerorum dæmonibus immolabantur annis singulis.

Nunc vita alia coru, & mores.

Franciscus
natus cetero
bia habet
admiranda
collegia
promuen-
tibus insti-
tutione.

habet aliam domum sibi coniunctam, pro docendis pueris. habet scholam, dormitorium, refectorium, & deuotum Sacellum. Sunt valde humiles, & fratribus obtemperantes: & eos plus quàm patres diligunt. Benedictus Deus per omnia. Inter fratres istos in linguâ Indicâ eruditos, est vnus laicus Petrus de Gante nomine, linguâ illâ facundissimè vtens, sexcentorū puerorum, & ampliùs diligentissimam curam habens. *Hactenus ex epistola Archiepiscopi Mexicani, qui vocabatur F. Ioannes à Zummarraga. Is uenit in nouum orbem post omnes supra dictos, missus à*

Mexicani *Archiepi-* *scopi san-* *ctus.* *Carolo Quinto Imperatore, anno Domini 1528. Inde rediens in Hispanias, omnium primus consecratus Archiepiscopus Mexicanus, reuertit Mexico anno 1534. Eius vitam & sanctitatem magnam, Franciscus Gonzaga in descriptione prouincie S. Euangelij enarrans, inter cetera adfert illud cuiusdam in eum elogium, O felicem urbem quæ talem Præsulem habere meruisti! In opido Texelanz toc non admodum procul à Mexico, vnâ die confirmant quatuordecim Indorum millia. Præscius sua mortis, sanctè mortuus est octogenarius, an. 1548. apud Clerū vniuersum, proceres, plebem magno sui relicto desiderio. Tantus omnium luctus, quasi orbis adfuisset excidiū. Corpus eius etiã nunc integrum & incorruptum habetur. Hic in epistolâ dilaudat fratrem Petrum à Gant, propter indefessum laborem in vineâ Domini. Nec immerito: Nam successor præfati Archiepiscopi, dicere solebat in F. Petrum, Non ego Mexici Archiepiscopus sum, sed frater Petrus à Gadauo laicus S. Francisci. Quinquaginta ferè annis strenuam operam præstitit in fide Catholicâ Indos erudiendo. Illuc venit an. 1523. vixit vsque ad annum 72. A primo tempore*

Vnâ die
quatuor
decim
millia cō-
firmatio-
nu Sacra-
mentis si-
gnant.

F. Petri
à Gadauo
encomiu.

Ad ar-
Christi
1518.

tempore quo illuc fratres nostri missi sunt, sola illa
 prouincia S. Euangelij aucta est sexaginta septem
 monasteriis fratrum Minorum: Deinde alie post
 alias in variis regionibus prouincia constituta, cre-
 scente in dies fide Indorum & pietate. Si quis plu-
 ra desiderat, adeat P. Gonzaga, quem saepe citani.
 item Thomam Bozium lib. 12. de signis Ecclesie
 Dei cap. 21. referunt, quanta pietate, quot prodigiis
 & miraculis in vita pariter & in morte primi illi
 fratres Minores apud Indos inclaruerunt.

Ab his, initia hec Christiana religionis nouus
 orbis habuit. Inde verò, quod Surius tradit, pau-
 cis annis tot baptizabantur; vt alij septies dena
 centena millia, alij quater decies dena centena
 millia in solo illo Mexicano regno, Christo
 nomen dedisse retulerint. & post pauca. In ar-
 chiuus Caroli Cæsaris lectum est, vnum quen-
 dam sacerdotem septies centena millia homi-
 num baptizasse. alium ter cētum millia. alium
 centum millia. alios plures, alios pauciores. In
 solo Mexico referūt multi summā fide dignif-
 simi viri, triginta fuisse dynastas, quorum qui-
 libet habuerit sub se centū milia hominum,
 aut circiter. Et ex eā vrbe non licebat recedere
 ad suas prouincias nisi regis permisso, ac relictis
 siue filiis, siue fratribus in ciuitate obsidū loco.
 Et quod dictu horrendū est, mille plerumque
 homines vno die in ciuitate Mexicana immo-
 labantur. Ad hec facit quod ante Surium scripsit
 Amandus Zurichseus in fine Chronici, vbi de Ca-
 rolo Quinto; circiter annum Domini 1519. in
 quo fuit: Vsq̄eadeo ibi propagatur indies &
 confirmatur per Catholicos viros fides Catho-
 lica, vt ferè cū Ecclesiā Latinā comparari possit
 Ecclesia illa Indiana. Et o diuinam prouidentiam!

Septi-

Ad ann.
 Christi
 1518.

Quam
 valde fides
 Christiana
 augetur
 apud
 Indos Oc-
 cidentales.

Illius Ec-
 clesie La-
 tina na-
 stra potest
 equari.

Septimo anno post natum in Germaniâ dogma Lutheranum à Martino inductum, in nouo orbe frater Martinus à Valentia vitæ sanctitate & miraculis illustris, eandem illam fidem, & fidei doctrinam prædicauit, & stabiluit, quam nouatores Europæi nostri nimis fastidiosè repellunt. Sed summus Deus spreto illis contemptoribus, barbaris illis ac bardis gentibus suam gratiam offert. Et, (ut magis gemat inuidia), quo illi plus perditum eunt exterminatūq; fidem & obseruantiam Catholice Romanæ Ecclesie, hoc ipsa apud exteros augetur magis. Non frustra scriptum est; Ipsi me irritauerunt in vanitatibus suis: & ego prouocabo eos, in eo qui non est populus, & in gente stultâ irritabo illos. *Deut. 32. 21.* Et lucem solis domo excludere possumus, ostius occlusis; nec tamen ipsam lucem, vel minimū ne aliis splendat, obscurare: sic gratiam Dei repudiare in libertate est arbitrij; ipsam verò, quin aliis luceat, non possumus impedire. Potens est Deus de lapidibus *Mat. 23. 19.* istis suscitare filios Abrahamæ.

Itaque isti sunt viri, per quos tibi Euangelium Christi; Mexico, resplenduit, noui orbis regina, ut prius errore, sic nunc religione diuinâ: & quæ eras discipula superstitionis, facta es magistra veritatis. Ab isto fonte ceteri pietatis riuuli per totum illum orbem deriuati. Suffragatur R. P. Franciscus Gonzaga in descriptione prouinciæ S. Euangelij, his verbis: Ab hoc loco Aquilonem versus magnæ quotidie regiones inueniuntur: quò semel iam atque iterum Hispani cum instituti nostri fratribus profecti sunt: prius anno Christi 1580. cum tres patres Franciscani ob fidei Catholicæ prædicationem sunt à barbaris interfecti. Iterum anno D. 1582. F. Bernardinus Beltran cum exploratoribus eò concessit: qui inde reuersus, multa-

Cum in
Europa
fons gra-
tie diuina
obtura-
tur, for-
tius eri-
pit in In-
dia.

Nouara-
gine & ge-
tes à fra-
tribus no-
stris inue-
niuntur
versus
Boream in
America

multarum & magnarum habitationum, quæ in eâ sunt, enarrationem nobis transmissit. Homines illi usque ad eam religionis nostræ appetentes, ut nostris eò profectis significarent facturos se vberem sementem, quo multis Hispanis (quos Castillas ipsi vocat, & ingenti numero ad se venire optant) toto itinere alimenta suppeditent. Venit Antuerpiam venerandus pater Hispanus anno 1590. qui amplius quadraginta annis inhabitavit Mexico. hic inter cetera nobis retulit, in eodem illo tractu, novas regiones, diversos populos, ingentes vrbes, studio Hispanorū & fratrum nostrorum de-
tegit, quæ cū maximis urbibus comparari queant.

Hæc pars America septentrionalior est: de meridionaliore nunc pauca dicenda, in quâ Peruvia. illuc etiam propagatum Euangelium à fratribus ex Mexico, testatur R. P. Gonzaga in Descriptione provincie duodecim Apostolorum in Peru constituta. Illius regionis vrbs primaria est Lima, quod significat, Regum ciuitas: illic sedes regia, & Cancellaria totius regni, estq; Archiepiscopalis sedes, cui subest prima Episcopalis Quito, à quâ, provincia fratrum Minorum nomen inditum sub nomine S. Francisci de Quito. Mirum est quod de eâ scribit R. P. Gonzaga in descriptione illius provincie. Ea ciuitas sub linea æquinotiali constituta, præter antiquorum opinionem frigidâ potius quàm calidâ aurâ gaudens, temperatissima, amœnissima, omnium armentorū, auium, & fructuum feracissima est. Ibi edificatū est Franciscanis cœnobium, an. Domini 1534. quod omnium primus habitatum venit Franciscanus Belga Mechliniensis, F. Iodocus de Rijcke, patre Iodoco de Rycke, matre Ioanna de Marzelaër editus. Is dedit ex Quito epistolam ad suos anno 1556. cuius exemplū nobis

Peruvia
meridia-
naliore pars
orbis veteri
stiam à
Franciscano
Christo
subiecta.

Quæ sub
torrida
zona tem-
peratissi-
ma est.

com-

communicauit nobilis vir Georgius T'sveert & dominus de Myerbeek, cui F. Iudocus auunculus fuit, ex qua visum nonnulla exscribere, vel ad confirmationem eorum qua dixi. sic scribit ad P. Guardianum Gandensem: Noscat tua Reuerentia me

*Epistola
F. Iudoci
de Rycke,
qui ibi pri-
mus ex
Francisca-
nis.*

*Peruis
107179
10876.*

De religio.

refedisse in ciuitate diui patris nostri Francisci de Quito, viginti duobus annis. in his partibus messis magna: messorum non habentur, cum tamen omnes fidem sitiant. Ciuitas hæc de Quito participat de æquinoctio, & aliquando de Austro. per anni circulum temperata hæc prouincia: quemadmodum finis Aprilis, ibidem sic per anni circulū. Longum foret hominum illorum cōditiones & mores enarrare. Quamuis barbari & sine litteris, tamen naturā habent optimas consuetudines. Inter ipsos pauper non inuenitur: quanquam pauperes omnes in victu & vestitu. Apud hos tanta iustitia, & rectitudo viuendi, vt superent illos qui legibus, & libris, & litteris abundant. Facile in fide instituuntur. Omnium rerum creatorem affirmant, quē venerantur quidem, sed Soli summam venerationem exhibent. Diuinationes, superstitiones, & similia abundant inter eos. Sunt ingeniosi, & facile litteras addiscunt: canere item & ludere instrumentis musicis. Oremus Deum, vt mittat operarios in hanc Domini nouam vineam: & nos conseruet in salute animæ & corporis, & tandem Domino annuente cęlestibus perfruemur. Tantæ sunt nostræ occupationes, vt hanc epistolam sine impedimēto scribere nequierim. & paullo post. Ego fui primus Franciscanorum qui hanc ciuitatem diui patris Francisci incolui. & hinc reliqui omnes Conuentus & Custodię principium habuerunt. Consodalem habeo

*Melca
Franci-
scani pri-
mi omnium
missi in
Luzo.*

habeo F. Petrum Gosseal à Louanio, profef-
sum Brugis in prouincia Flandriæ: qui in hunc
vsque diem comes indiuiduus extitit. hic apud
omnes in veneratione est, &c. *Data ex Con-
uentu de Quito an. 1556. 12. Ianuarij.*

*Consilium non est, accuratè omnia persequi: teti-
gisse suffecerit, Franciscanos esse primos illos car-
dines, super quos Dominus poluit orbem illum
nouum & magnum. R. P. Franciscus Gonzaga, de-
scribens prouincias in Mexico & Peru, esse in illis
regionibus recenset non minus decem prouincias
fratrum Minorum, præter eam quæ in Cannariis
est insulis. demtis etiam Custodiis: quæ etsi aliquot
habeant monasteria, tamen prouinciarum numero
non censentur. atq; in illis inueniri amplius duceta
cœnobia Franciscanorum, multa monasteria soror-
um S. Clare, & professorum Tertiæ regula sancti
Francisci. Sed neque illas fratrum nostrorum man-
siones computat inter monasteria, ubi manent pau-
ci fratres, ad docendam iuuentutem; (vnde vocat il-
las Domos scholares.) nã quia iusto fratrum numero
non sunt, Conuētus appellare non cōsueuimus. Sed
Conuentus qui dicuntur, tam frequentes ibi sunt,
vt faciliè nostros superent. Sunt, ubi septuaginta
fratres commodè viuant. Itaque pietas, & cultus
Dei, talibus initiis, apud occiduos populos breui
temporis intervallo propagata est.*

*De Orientalibus etiam paucis dicendum: quia in
Elogiis dictum satis. Nam eodem penè tempore, quo
orbis Occidui regna, feliciter inuenta sunt, auspiciis
Emanuelis Lusitania regis, ad Indiam Orientale,
in Asia, anno salutis millesimo quingentesimo, octo
familia nostræ fratres missi sunt, doctrinâ & pie-
tate præstantes. Ab his initiis Ordo D. Francisci
per eas regiones diffusus, multiplicatis breui tem-*

Q

pore

Fratrum
Minorum
magna in
orbis nouo
frequentia.

Indi Ori-
tales pri-
mum à
Franci-
scano
Christi fi-
de inueni

pore monasteriis, aliis viam aperuit, & scidit glaciem, ut ad vicina regna facilius penetrarent; ubi multi alterius instituti operarij, Dominicani, Augustiniani, Patres societatis Iesu, vnde timã horã post omnes in vineã Domini vocati, postremi quidem, sed (etiamsi gemat inuidia) fortasse plus omnibus laborantes, nobiscum vnã magnam operam nauare non desinunt. De insulis Philippinis & aliis prætereo. quando etiam ad regnũ Chinarum fratres nostri peruenierint: ut multis ostendit R. P. Gonzaga in descriptione prouincie S. Gregorij. Sat est, hac obiter significasse: ut scias benignam materiam que scripturo crescet potius, quã deficiat. Verũ nostris (cũ in Dei iudicio nõ tam verborũ, quã gestorum habebitur ratio, & omnia manifestabuntur.) hæcenus cordi fuit, eritq; Deo bene iuuante semper, plurimum facere, minimũ de se loqui.

Et quidẽ seminarunt illi Euangelicos illos agros semine verbi Diuini: sed ut cresceret melius, etiam sanguine suo abunde rigarunt. Habuit iste Minoridarum hortulus iam inde ab initio flores suos, & nunc etiam habet. numquam albicantia lilia defuere, numquam purpureæ rosæ. In castis operibus candidus, in martyrum cruore purpureus. Principes in acie nostrã fuere quinque fratres S. Berardus cum socijs: quorum pugna & triumphus, simul etiam historia reliquorum Sanctorum Ordinis nostri, vitã comitẽ, Dei munere, aliquando audebunt aspicere lucem. Hi septimo anno ante mortem D. Francisci, Marrochij in Africã pro fide Christianã certantes, de Saracenis triumpharunt. Rursum anno post obitum sancti patris Francisci, alij septem fratres S. Daniel cum sodalibus sex, Septia, item in Africã, & ipsi Volones, contra Saracenos pro Christo mortem oppetentes, illustrem deportauerunt victo-

victoriam, cruento prælio, magno triumpho. Et hi duodecim primores nostri milites, inter Divos relati sunt. Anno Christi trigesimo supra millesimū ducentessimū duo fratres Minores Hispaniam suo sanguine purpurarunt: de quibus Petrus Radulph. hæc scribit. Frater Ioannes sacerdos, & frater Petrus, viri sanctitate clari, in Hispaniam progressi, venerunt in regnum Arragoniæ, cui præerat Azotus Christianorum hostis. Hi zelo fidei incensi, & desiderio martyrij, Valentiam urbē ingressi, verbum Dei prædicant, falsitatem Mahumetis damnantes. quos comprehensos, & incarceratos, conatur Azotus blanditiis à fide Christi auertere, sed frustra: quare in forum adductos, decollari iussit Azotus à Iacobo Aragonum rege pulsus Valentiam, cum ad se paullum redisset, diuino illustratus lumine, per fratres Minores conuersus est ad Christū. & de morte fratrum dolens, Palatium suum in celeberrimum cœnobium Minorum construxit.

Cum Fredericus Secundus Imperator ab Innocentio Quarto excommunicatus, persequeretur Ecclesiam Romanam, & quotquot cum eâ faciebant, maximè verò Franciscanos ex voto & regulâ, fidei & obseruantie Romanæ Ecclesiæ acerrimos propugnatores: duos illorum litteras Pontificias deferentes, suspendio necari iussit. quod etiam memorat Petrus Radulph. & non ita multo post, omnes fratres Minores idē Fredericus expulit Apuliâ: quòd populū hortarentur ad mandata Pontificis exsequenda. Multi fratrum passim occisi à Saracenis in Palestina, Babyloniâ, & Agypto. plures in Tartaria locis variis: item in Wakachiâ, Russiâ, Bulgariâ. de quibus Bartholomæus Pisanus agens, sic scripsit ante circiter ducentos annos: Ultra trecentos fratres ha-

Q 2 buit

Lib. 2.
histor.
Seraph.
relig.

In Hispania.

In Italia.

Indidc.

Et vultis Asia locis

CSfor.
fruct. 8.

buit hic ordo, per quos Deus signa est operatus
& miracula. & ultra octoginta quinque sunt
martyrio coronati. *Petrus Radulphius lib. 2. hist.*
In Litua- Seraph. Relig. cum agit de Custodiâ Lituania, te-
nia. statur, Vilna sepultos esse triginta sex Franciscanos
martyres: quorum opem implorans R. D. Ioan-
nes Anchusseus Electus Kyouuiensis, acutissimâ
febre correptus, factò etiam pio voto, conualuit, an-
no Domini 1543. sed quo anno illi sint passi, non
commemorat. quorum neque Bartholom. Pisanus
mentionem facit. opinor post eius aetatem illos vi-
xisse. Quatuordecim illorum Vilna sunt trucidati,
de quibus prædictus Ioannes Kyouuiensis in carmi-
nibus suis, pro recuperata valetudine gratulans,
cecinit in hunc modum:

E quibus eximios manib⁹ post terga reuinctis,
Tres crucis horrendæ composuere neci.
Et cruce cõfossos (heu quâ miserabile dictu!)
Immersere vndis Velia magne tuis.
Tum cædût gladiis reliquos, flâmisq; perurût:
Funditus vt perimât nomina, Christe, tua.

Apud In-
dos veros-
que.

Apud Indos Occidentales in Christi fide propa-
gandâ, non pauci Franciscani trucidati sunt, tum
etiam apud Orientales, circiter triginta. in quos
Hieron. Badesius composuit hoc carmen:

Vos, ô, qui primùm extremos properastis ad
Indos:

Vt nossent verum pectora cæca Deum:
Quâm bene pro tali vestrum pietate cruorẽ
Fudistis! maior se feret inde seges.
Nequicquâ ferro proscinderet arua colonis,
Semine ni grauidos spargeret imber agros.
Cernitis vt magno crescat iâ fcenore messis:
Et vestrà vberior sit labor ille nece.

Exscripsi ex Thom. Bozy lib. 12. de signis Ecclesiæ
Dei,

Dei, cap. 22. ubi nominatim recēset plurimos mar-
tyres Ordinis nostri, qui pro Catholicā Religione
hoc seculo mortem fortiter obierunt. In Angliā &
Hiberniā triginta sex: In Galliarū prouinciis nu-
merantur ferè sexaginta. Et si messem Guesiani
temporis recordemur, opinione plures nobis abstulit
in istā Belgicā. Habuit prouincia Flandria, item
prouincia Coloniensis fortes Agonistas, & pugiles
inuictos. Deniq; nostræ prouinciæ inferioris Ger-
mania recensentur viginti duo, qui diuersis in lo-
cis, ferro, laqueis, igne, alijsq; tormentis, diuturnis
etiam & productioribus pœnis intereuntes glorio-
sissimum viuendi finem acceperunt. de quibus cum
alijs scripserint, alij etiam nonnulla nobis promittāt,
pluribus non ago: obiter memorasse satis est.

Martyres
huic sa-
culi in An-
gla &
Gallia.

Item in
Belgia.

Theologi
in Ordine
S. Franc.

De Ale-
xandro ab
Ales,
cuiusque
libra.

*Par. 1.
vbi de
illust.
vir. ttiū
Ordin.
S. Fran.

*Cant. 3
7.

*Lib. 3.
Histor.
Seraph.
reliq.

Ad Theologos & Doctores propero, qui in Or-
dine Seraphico inclaruerunt. Auctor firmamenti
trium Ordinum D. Francisci testatum reliquit,
ante annos circiter centum, se recensuisse nonagin-
ta celebres Theologos, qui Magistrū Sententiarum
scriptis, & editis libris vtiliter explicarunt, &
commentando illustrarunt. Numerantur sexagin-
ta, velut qui lectulū Salomonis ambiunt for-
tes ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios
& ad bella doctissimi. Principem locum tenet
Alexander ab Hales, Doctor doctorum appellatus
à doctis: Doctor ipse Theologiae & Iuris vtriusq;
In philosophiā nemini secundus. Totā Scripturam
sacram doctè exposuit. Edidit (teste Petro Radul-
phio) in Psalmos Davidis doctissimos commenta-
rios, qui falsò ascribuntur Hugoni à S. Theo-
dorico. Item egregium tractatum de Conceptione
B. Mariæ Virginis: in quo docet, & defendit libe-
ram fuisse ab originali peccato. Inter omnia opera
eius, Theologia Summa excellit, quam iussu Inno-

Ille feni
Sci elasti-
cerium.

centij Quarti Pontificis conscripsit. Methodum
talem nemo ante illum v'surpauit: ipse inuenit, &
artem hanc omnibus scholasticis Theologis tradidit.

Distinxit in quatuor partes Summam Theologia:

quã (scribit Petrus Radulph.) Alexander Quar-
tus adprobauit per bullam à septuaginta Do-
ctoribus subscriptam, atque appësis sigillis sub-
signatam. Auditores eius fuëre S. Thomas Aqui-
nas, & S. Bonauentura. Addit & hoc auctor fir-
mamenti trium Ordinũ D. Francisci: Licet om-
nes Doctores scribentes super sententias, com-
muniter hunc Alexandrum sequantur: tamen
singulariter S. Thomas ab Aquino ipsum in
omnibus suis scriptis sequitur, tamquam disci-
pulus Magistrum. multaquẽ ab eo piẽ furatur,
maximẽ in Secundã Secundã. vt dicit Magi-
ster Ioannes Gerzon, & Stephanus Brulifer.

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

Fons vita
dicitur.

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

De S. Bo-
nauent.
operibus.

S. Bonauentura S. R. E. Cardinalis, Episcopus
Albanësis, Alexandro preceptore tantum profecit,
vti Doctõr Ecclesiæ Seraphicus & verè sit, & me-
ritò vocetur. De quo plura non dico, nisi quã tradit
auctõr firmamenti trium Ordinũ, sæpẽ citatus,
his verbis: Scripsit super quatuor Sententiarum
libros valdè egregiè, præsertim super secũdum.
Item pulchram postillam super Lucam. Item
aliam egregiam super Ioannem. Scripsit etiam
Sermones super Euangeliis & Epistolis Domi-
nicalibus per totum annum. Scripsit & super
Genesim. Item super Ecclesiasten. Item Com-
pendium

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

Propter raram eruditionem Alexander ab erudi-
tissimis temporis sui, Fons vitæ meruit appellari.

Multa alia composuit opuscula, quã hinc non recen-
seo. Si lubet adi Trithemium, Sixtum Senensem,
firmamenti auctorem: illi colligunt, & hac ego
ex illis.

Ind d.
vbi de
Alexin.
ab Hales

Par. r.
vbi de ill
Iustib.
viri. Qr.
Seraph.

pendium Theologiæ. item plurima Quotlibeta. Præter hæc autem scripsit circiter trecenta parua opuscula. Hunc Doctorem Magister Iohannes Gerzon super omnes alios Doctores, in plerisque locis extollit: & in quodam loco dicit, "Nescio si vnquam talem doctorem, sicuti Bonauenturam, habuerit studium Parisiense. *Trecenta eius opuscula præter maiora.* Super eâ re plura verba hîc non pono: plura testimonia in Elogiis in D. Bonauenturam producturus, ante historiam vitæ eius, de illius sanctitate & eruditione.

Richardus à Mediâ-villâ in Scripturis diuinis exercitissimus, sicuti in Iure Pontificio, & Philosophiâ seculari. Multa scripsit, quorum præstantissima, quæ in libros Sententiarum. Refertur auctor Firmamenti, sententiâ esse multorum, Omnes alios doctores excellere in Quartum Sententiarum. Obiit anno Domini 1280. *De Richardo à Mediâ-villâ.*

Ioannes Scotus ab ingenij acumine & præstanti eruditione dictus Doctor Subtilis: quem, vt opiner non Scottum natione fuisse, sed Anglum, facit Petrus Radulphius ita scribens; Ex catalogo illustrium scriptorû maioris Britannicæ, colligit humili loco natum in villâ Emylden, quæ in Angliâ est. quod Oxonij constare dicunt ex antiquis codicibus Marsonensis collegij, vbi ille multos prælegit annos. vtcunque sit, fuit vir admirandæ eruditionis & subtilitatis: vt in grauissimis studiis nullus vel acrior, vel subtilior fuerit vnquam. cui, ob excellentis ingenij subtilitatem, & subobscuram differendi profunditatem, Græcè Σκόρος nomen inhæsit verius, quàm à Regione. Quomodo (Sen. scribit) Heraclito cognomen Scoti non fecit orationis obscuritas. Ad eò profundus (inquit Trithemius)

vt eius scripta paucis sint penetrabilia, & ob id quoque minus vsitata. *Vixit anno Christi millesimo tercentesimo.*

D. Franciscus Maronius.

Franciscus Maronius Ioannis Scoti auditor, in Theologia Scholastica suo tempore omnium calculis praestantissimus habitus. Magistri subtilitates auxit: & teste Petro Radulphio, Actum Sorbonicum Parisiis prior instituit. in cuius rei memoriã actus ipse à Franciscano incipitur, finitur à Dominicano. Scripsit multa subtilissimè, maximè in Quatuor libros Sententiarum. Abiit è vitã anno Domini 1324.

Lib. 3.
Hist. Sc.
raph.
telig.

Non est propositum Theologos omnes caterarum atatum commemorare: multo plures inclaruerunt per scripta, ante tempora illius nostri recë soris, quos tamen omittit: & post illius atatem non pauci existiterunt, quos ille nesciuit. Non meminit Nicolai Orbellij, non Nicolai Nisseni, neque Stephani Bruliferi: qui tamè in manus versantur Scoticae Theologiae candidatorum, quibus (tam candidè scribit Thomas Bozius de his talibus) si linguarum, historiãrũque cognitio fuisset: illos ego, inquit, non in terrã natos, sed cælo delapsos dicerem. Quod verò hac parte nos abundemus, ætatis est felicitas ac temporum, non ingenij præstantia. Hodierni scriptores (liberè dico: sed verè) priscos eruditione non præstant: sed vt est facile inuentis addere, Diuæ illi cultum quendam ornatiorem adhibent, sicuti pictores noui, antiquis imaginibus novos colores, vel vt cupidarij propter delicatiores, cibus per se bonis condimenta adiiciunt ad saporem. Quoniam (quod scribit D. August.) inter se habent nonnullam similitudinem, vescentes atque dicentes: propter fastidia plurimorum, etiam sicut ipsa, sine quibus viui non potest

Lib. 6.
de figur.
Eccle.
Dei. 6. 4.

Noui isti actius no doctiores, sed elegantiores.

Lib. 4. de Doct. Christi.

Lib. Bibli. Sancti.

potest alimēta condienda sunt. Itaq; ut in tabernis alij interdū atq; alij præficiūtur inſtitores mercibus vēdendis; merces quidem eadem manent, ſed alij alius eas oculis gratiūs proſtituere norūt: ſic eadem doctrina noſtrorum cum veterum documentis; ſed noui noſtri, methodi & cultioris ſermonis elegantiam addunt & ornatum.

Hæc de Scholaſticis Theologis. nunc de his qui ſacras litteras interpretati ſunt, magno fructu, paucis abſoluam. Communiter omnes Theologia Scholaſtica, ſacra Scriptura ſtudio adiunxerunt: ſed de his mihi ſermo, qui in hac parte illuſtiores fuerunt. Nicolaus Liranus contemnitur à contemnendis, qui calumniari didicerunt, imitari non poſſunt.

De Nicolao Lirano.

Quid de eo ſentias, docet Abbas Trithemius, his verbis: Vir in Scripturis ſanctis ſtudioſiſſimus, & lōgâ exercitatione peritus. Hebraicâ linguâ ad perfectū inſtructus. ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus: nec minūſ conuerſatione, quàm ſcientia venerandus. Scripſit in ſacris voluminibus multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deuēnit, quæ quàm vtilia, quàmque neceſſaria ſint omnibus ſacram Scripturam diſcere cupientibus, nemo meliūs nouit, quàm qui ſe in eorum lectione exercitauit. Sunt autē qui eum ob eloquij ſimplicitatem æſtiment contemnendum, qui mihi videntur vani & imperiti, ac ſacræ ſcientiæ ſalutari philoſophiâ indigni: quoniam & ſimplicitatem Eccleſiaſticam vituperant, & verba non res amplectuntur. Audi alterum doctum virum, non etiam domeſticum teſtem Sixtum Senenſem, Liranum magnopere commendantē. inquit: Nicolaus Liranus Scholaſticæ Theologiæ profeſſor, & Sententiarum eius expoſitor

Q 5

non

de ſcrip.
Eccle.
ſialt.

Lib. 4.
Bibliot.
ſanct.

non ignobilis: tantâ quoque diuinarû Scripturarum verâ, purâ, ac germanâ intelligentiâ, præditus, vt in eis exponendis, nullum eruditissimorum Theologorum sui temporis habuerit parem. Edidit in singula tam veteris, quàm noui testamenti volumina, Scholasticæ Postillæ libros octoginta quinque; studiosis sanctarum Scripturarum, ac præcipuè tironibus ad maiora properantibus nō vtilis solū, sed valde etiam necessarios. & c. *Et multa eximie ab eo scripta: sed nonnullus nimium sibi saperda & illum contemnit, & omnem veterem litteraturam, noctua similis: hunc odit solem, amans suarū tenebrarum, in quibus utcumque solus volare cupit.*

De Petro Aureolo.

Nec mihi prætereundus Petrus Aureolus Archiepiscopus Aquensis, S. R. E. Cardinalis; inter cetera scripsit Compendium omnium librorum sacre Scripturæ, quo Georgius Ederus in Oeconomia suâ Bibliorum valde se adiutum non dissimulat, sed liberè fatetur his verbis, Cœpi de sacrorum Bibliorum artificio summatim explicando diligentius inquirere. In quâ cogitatione, cum vt par erat, diu multumq; versatus essem, en mihi non fortuitò, sed quod constanter credo, non absq; Dei quodam nutu, in manus venit libellus verè aureus; conscriptus primū à probatissimæ eruditionis & sanctitatis viro Petro Aureolo, postcà verò à doctissimo viro Iacobo Wimphelingo, magno Germaniæ Theologo, D. Ioanni Eckio dicatus. qui quod toties mihi euenire optaueram, primâ statim fronte pollicebatur, Compendium videlicet Bibliorum; hoc est, vtriusque Testamenti, atque adeò totius sacre Scripturæ epitomen. Quo semel atque iterum perlecto, magnâ cum voluptate cogno-

Aureus eius libellus Compendium Bibliorū.

cognoui, diuinum hunc virum, illud prorsus ipsum, quod olim apud Ciceronem Crassus de ipsâ Iuris prudentiâ proposuit, in hac nostrâ Theologiâ Christianâ, non tantum pari dexterritate conatum, sed maiori etiam laude affectum fuisse, quam ab vilo ferè potuerit expectari. Nam sacrosanctum illud diuinæ Scripturæ corpus ferè totum in suas primùm partes; ipsas deinde partes in certos libros; hos in capita siue genera; capita verò in versiculos, tanquam generum species; & tandem versiculos in singula sæpè paullo grauioris ponderis verba, tanquam specierum differentias, tanto artificio partitus est, vt tam huius terrene, quam illius æternæ & immortalis Ecclesiæ formam, atque ad eò Bibliorum, non summam tantum comprehendisse, sed etiam artem quandam tradidisse videretur. Mirabar profectò vehementer, vtilissimum hoc opus ad eò nostris hominibus esse incognitum: quòd fere nullam antea audiuissem, neque auctoris, neque libelli tam excellentis fieri mentionem. qui dignissimus erat, meo quidem iudicio, vt eum exercitatissimus aliquis Theologus, quasi postliminio reductum, in perfectiorem paullo restitueret formam, & summis illustraret eloquentiæ viribus, &c.

*Artem
Theologiæ
cõplectens*

Hactenus nobilis scriptor Georgius Ederus initio Oeconomiae Bibliorum ad lectorem studiosum. At, quod Ederus optauit, Cle. Steph. Nouelletius Theologus Parisiensis præstitit: repurgauit, tabulis analyticis illustrauit. Lege, relege, qui sacra Biblia voluis; proficies.

Franciscus Ximenes S. Rom. Eccles. presbyter De Fron-
Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, edidit ad cisco X.
Leonem Decimum Pontificem vetus & nouum mens.
Testa.

Testamentum, linguâ Hebraicâ, Chaldaicâ, Græcâ, & Latinâ, magnis sumptibus, sed non penitendis. quod opus multis laboribus, maximâ diligentia Compluti impressum in Hispaniâ, accitis undique terrarum linguarum peritissimis; ex Vaticanâ, & Mediceâ, Venetorumq; Bibliothecis castigatissimis exemplaribus, undecumq; etiam aliis conquisitis, nullâ sumptuum aut laborum habitâ ratione. Adiecit vltimo loco in fine operis, Dictionarium copiosissimum Hebraeorum, Chaldaeorum, & Græcorum vocabulorum. Complutensia Biblia vulgò

*Compluten-
sia Biblia
ps. variam
linguarum
in easd.*

dicuntur. Hæc toto orbe Christiano vulgata, fecere, ut ad illorū exemplaria codices multi Hebraei, Græci, Latini castigati, & in integrum restituti sint.

Plura si de his voles, adi^o Bibliothecam Sixti Senensis, ex quâ hæc libavi. Instituit Academiâ Complutensem; collegiis, gymnasiis, opibus multis auxit, veltigali & annuâ pecuniâ instruxit. Inter cetera collegia, vnum est arte & magnificentia omnibus aliis facile antecellens. ibi sepultus est, ante summam aram. Sarcophago inscripto, hoc Epitaphio:

*Compluten-
sem Aca-
demiam
instruxit.*

*Lib. 4.
vbi de
Scrip.
Ecclesi.*

Condiderâ Musis Franciscus grande Lyceû:
Condor in exiguo nunc ego sarcophago,
Prætextam iunxi sacco, galeamq; galero:
Frater, Dux, Præsul, Cardineusq; pater.
Quin virtute mea iuctû est diadema cucullo:
Cum mihi regnanti paruit Hesperia.
Obiit Romæ A. ∞. 15. xvii.

Denique infinita opera Franciscanorum in S. scripturam videbis, si vel obiter inspexeris, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis memorie tradiderunt.

Leuiter quoque transibo, ac tantummodo perstringam auctores nostros, qui tractauerunt de Casibus conscientie. Auctor firmamenti trium Ordinum S. Francisci enumerat octo patres Iuris viriusque peri-

*Qui de
Casibus
conscientie
114.*

*Par. 1.
vbi de
illustr.
vir. Ord.
Scrip.*

peritissimos, qui Summulas Iuris, & de Casibus
conscientie composuerunt. è quibus P. Monaldus,
P. Durandus, P. Petrus à Saxoniâ, P. Astexanus ab
Astâ, auctor summae Astexanae, fuerunt celebriores.
Sed plures nostrâ tempestate emerferunt: de qui-
bus ego Minoridis meis præ ceteris commendo duos,
Alexandrum ab Ariostis, & Iosephi Angles Va-
lentini Flores Theologicarum quaestionum in
Quartum Sententiarum. Alexander Enchiri-
dion scripsit, & Minorica Elucidatiua casuum
conscientie, quæ potissimum spectant ad Minores.
Iosephus tam dexterè conciliat dissensus Scholasti-
corum, & difficiles casus adeò manifestè explicat,
& exponit, ut nihil amplius desideres. Legite vos
Franciscani. gratiam mihi aliquis habebit, certè
debebit pro iudicio.

Habet sanè hoc saeculum nostrum suas gemma-
las, quæ Seraphicū Ordinem nobiliter illustrarunt.
nec omnes recensere, sed qui notiores. ut Frânciscus
Titelmannus, Alfonsus Castrensis, Adamus
Sasboldus, Michaël à Medina: & qui ceteris an-
tecellere videtur Andreas Vega. Hic magnū the-
saurum nobis reliquit, nempe De Iustificatione
doctrinam vniuersam, libris quindecim abso-
lutè traditam, & contra omnes omnium erro-
res, iuxta germanam sententiâ orthodoxæ ve-
ritatis, & sacri Concilij Tridentini præclare de-
fensam. Sic liber inscribitur. Et quidem S. Fran-
ciscus sub signis suis Andream semper habuit; nec
ille vniquam sui ducis signa reliquit: attamen vi-
deo Coloniae impressum anno salutis septuagesimo
secundo supra millesimum quingentesimum, Mi-
noride nomine suppresso. quam ignominiam etiam
passus est noster Henricus Harphius, item Colo-
niae excusus anno sexagesimo quarto. Boni viri,
apud

Doffi duo
nostro Mē
noride.

Henricus
Harphius
Franci-
scanus.

apud vos ignominiosum Minoritarum nomen? an hoc solum apud hostes malè audi? Et vos audite. Carthusiani, Dominicani, Patres Societatis Iesu, Franciscani, & reliqui Ordines instructi, in festis signis in hostes incurrunt: nec quisquam inuidiosior hereticis, nisi bello melior. Nomen in fronte libri lectorem non alliciet, sed neque deterrebit, cui veritatem querere cordi est, & tenere. Quid igitur: inquis, factum inuidiosum interpretaris? absit à candido pectore: sed tamen videri potest non nimis candido. De Harbio benè habet: velut postliminio receptus in castra Minorum, editus Romæ anno octogesimo sexto, Sixto Quinto Summo Pontifici, eiusdem Ordinis dedicatus. Et Andream Vegam huius esse instituti, non incelebris scriptor. Michaël à Medina, & ipse frater Minor, testatur reliquit. Andreas Vega Minorita libris quindécim, contra Calvinum & quosdam alios hereticos, decretum Concilij Tridentini de Iustificatione, tam dextrè defendit, & hæreticas insanias tam potèter fundit, ut non immeritò eius immaturam mortem Catholici doleant. Ad illum recenset multos celebres doctosque viros ex Ordine Minorum: quorum memoriam ob singularem eruditionem, & opera præclara, omnes excipient anni consequentes.

Ceterum, ut paulisper animum advertas & aures, te oro benigne Lector. Doctrinam de Iustificatione composuit Cornelius Mussus: Doctrinam de Iustificatione exposuit Andreas Vega, uterque Franciscanus, uterque in Concilio Tridentino Theologus summus. De Cornelio Musso sic scribit Michaël ab Isselt, Cornelius Mussus, Episcopus Bontinus, à Paulo Tertio ad Concilium Tridentinum missus, Doctrinam de Iustificatione

in

Et Andreas Vega.

Lib. 1.
de iudic.
in Drum
hds. 64.

Cornelius
Mussus
Franciscanus
doctrinam de
Iustificatione
composuit in
Concilio
Tridentino.

In vita
eius qui
propo-
nit to. 1.
C. 5. 6.

In ordinem redegit, defendit, & determinauit, tantâ cum omniû admiratione, vt Prælati reliqui dicerent, Spiritum sanctum mirabili modo in illo fuisse operatum. *Nec frustra addam, quæ ibi subiunguntur ex Bernardino Tomitano in laudem ingenij, eruditionis, & eloquentiæ illius viri. hæc eius verba:* Est fons præceptorum, Scholæ sententiarum, Ærarium disciplinarum, Occanus legum, rituum, consuetudinum, & nominum priorum, quæ in sacris Scripturis celebrantur. *Et paullo post ita de linguâ Cornelianâ.* Testes mihi in hac re erunt (procul enim à me sit omnis adulatio) animæ illæ sanctæ, mundo nuper tam charæ, nunc cæli ornamenta, felicitis memoriæ magnificus D. Caspar Contarenus, qui postea in Cardinaliû collegium est coopertus; & Reuerendissimus Bembus: duo lumina clarissima, vnus philosophiæ, alter linguarum; qui Cornelium nostrum audientes, dicere solebant, ipsum sibi nec Philosophum videri, nec Oratorem, sed Angelum, dicendo cuncta mundo persuadentem. (*rursus in fine.*) cuius incredibilem industriam numquam tacere poterit Tridentum; cuius claritudinem numquã tempus, aut memoria hominum delebit; cuius excellentiam numquam extinguet inuidia.

Iam verò de Andrea Vega, vir magnus Petrus Canisius, Societatis Iesu, honorificè scribit in epistolâ, quâ Ernesto Bauaro Principi Electori, Leodiensi Episcopo dedicat libros Andrea de Iustificatione, cum ita præfatur: Nihil est dubium, variis modis de Iustificatione iam pridem disputari; & hoc quæstionis genus, in Ecclesiâ, vt grauissimum, sic & amplissimû esse: in quo viri sapientes & docti per sæpe soleant desudare. Nam hic præ-

*Musica
comisa.*

*Andrea
Vega do-
ctissimus
Cont. Tri-
dent. de
iustifica-
tione ex-
posuit.*

præcipuus doctrinæ Christianæ locus existit, qui in verbo Dei se nobis passim offert, & scriptis apostolicis sedulò inculcatur, quiq̃ à piis pro dignitate numquam potest expendi atque pertractari. *Deinde multis interpositis subiungit:* Etsi verò multi multorum Catholicorum de Iustificatione commentarij circūferuntur, qui & cum laude scripti sint, & vtiliter euoluantur: attamen operæ me præciū in primis facturum speravi, si ex Theologis omnibus deligerem vnum, nec cum quidem vulgarem, de Iustificatione, tum dextrè, tum eruditè, tū copiosè scribentem; qui vno volumine comprehensus, in lectorum gratiam euulgetur. Prodest enim vehementer, de hoc trito quidem, sed difficili & amplo argumento selecta quædam exstare, quæ & studiosis satisfaciant, & pios commonefaciāt sæpe: & bonam quidem hominum partem aduersus eos, qui latè & perniciosè grassantur errores, salutaribus velut antidotis possint præmunire. *Ac paullo post:* Illud dicam, per magni sanè referre, vt ad manum habeamus quorundam testimonia scripta, qui velut oculati testes Actionum Tridentini Concilij, coràm adfuerunt: vt horum etiam sententiâ & interpretatione, nobis & posteris explicatiora reddatur, quæ sunt in eadem Synodo constituta. Eoq̃; charior in hoc opere nobis Vega esse debet, qui Tridèti doctissimos Theologos, & sapientissimos Patres tunc differentes audiuit, cum de Iustificatione multis est mēsis acerrimè disputatum: ipseq̃; cum disputantibus aliis sua sensa studiosissimè contulit. Ex cuius viri scriptis, docti facillè deprehendent, quàm fuerit idem in eruenda confirmandaq̃; veritate laboriosus; quàm præter-

*Ipsel' theol.
logus in
Conc.
Trident.*

præterea solers & exercitatus in quæstionibus obscurissimis atque grauiissimis examinandis, quas ille quidem ad normam verbi Dei libenter reuocare consuevit; sed ita, vt simul exponat, quid & antiquiores, & recentiores Theologi de re proposita iudicarent. *hæc Canisius: qui bonam operam præstitit, vt V'ega noster correctior, tutiorq; in nomine Principis magni appareret. Sed, quia publicè interest, visum mihi tantum virum asserere & vindicare instituto D. Francisci, cuius ille professor & vixit & obiit. Nam vt nemo preciosos vniones deripi sinit sua corolla: sic quidē nec nos hortulo nostro excerpere tales flores.*

Concionatorum quoque frequentia & eloquentia nūquam defuit instituto D. Francisci. In quibus etsi non eadem omnibus vis dicendi, plurimos tamen fuisse, & esse constat, qui auditores trahant, teneant, & quò volunt moueant, & inflectant: à superbîa ad modestiam; ab illecebris illis ad castitatem; à pecuniarum siti ad diuitiarum contemptum; denique ab amore mundi, ad Christi & verū æternarum desiderium. Qualis lingua S. Francisci? *unicâ concione ad ordinem trahens quingentos no- uitios eog; amplius: scilicet Spiritu sancto plena, medullas cordis penetrans, & in magnam admirationem audientes conuertens. Quid de Antonio à Paduâ? Tanta hominum multitudo ad eum confluebat, vt templa non caperent, in campis illum dicere oportuit: nec minùs triginta hominum millibus summo etiam silentio virum sanctum audientibus. Et quod valde mirū, cum iussu Pontificis Summi, Romæ concionaretur diuersis gētibus populisq;, qui ad Indulgentias illas conuenerant promerendas: visum est prodigium Spiritus sancti in illo renouari, quo olim Apostolos in Pētecoste illustrauit.*

R Nam

De Con-
cionatori-
bus.

S. Fran-
cisci in di-
cendo effi-
cacia.

De S. An-
tonio à
Paduâ:
quæ con-
cionâtem
omnes na-
tiones in-
terlexerit.

9Vitz
c. 11.

Ib. c. 15.

Ad. 1. 11

Nam singuli audierunt, & intellexerunt idioma gentis & regionis suae, cunctis ad tantum miraculum stupentibus. Sanctum etiam Bernardinum à S. Bernar-
 dani orat-
 tio: Senis, sic concionando valuisse narrat historia, ut quocumque loco ac tempore dicturus esset, non otiosi dumtaxat, sed opifices etiam, & omnes aly tabernis & domibus occlusis, ad eum concurrerent. Factum aliquando, ut Graeci interessent cuidam Concilio, quos ille cupiebat in fide confirmare Catholicam, sed non poterat lingua illius imperitus. Supplex orat Spiritum sanctum, ut qui Apostolis dedisset omnium linguarum notitiam, largiretur Graecis intelligentiam eorum quae esset dicturus. Spiritu fervens, multaq; in Deum fiduciam fretus, suggestum conscendit; concionatur de Catholicam fide, tam eruditè, ut admirabilitatem sui magnam omnibus faceret Graecanicus sermo, quo usus fuerat, nec tamen callebat.

Omnibus exemplis illustrius, & nescio an unquam auditum, quale de F. Bertholdo Germano scriptum reliquit Ioannes Auentinus, in hac verba; Bertholdus Frãnciscanus, Reginoburgio ortus, clarus integritate vitae; atque Christianae eloquentiae orator insignis fuit: sexaginta amplius millia hominum eius conciones frequentasse litteris proditur. Eius sepulchrum adhuc, non solum incolis, sed & Vgris venerabile, Reginoburgij in templo Franciscanorum ostenditur. Transscripsi ad verbum ex epistola taciti scriptoris ad Antonium Vellerum Societatis Iesu presbyterum, cui formula novitiorum fratris Davidis ab Augustam Ordinis Minorum, scripta ante annos amplius trecentos, dedicatur. quam vir doctus & pius mirifice commendans Medullam Evangelicae perfectionis appellavit. Sed & Petrus Radulphus de illo viro hac memoria tradidit.

Cap. 17.
 & seq.
 in viâ.
 Cap. 18.
 A Graecis intellectione
 Bertholdus concionatur auctore sunt sexaginta amplius millia.
 Lib. 1. list. 50. raph. 60. Ber- 118.

Bertholdus prædicator insignis, in ciuitate Ratisponâ superioris Alemanizæ viguit. dum ibidem sacras ad populû conciones haberet, quædam mulier spiculo veritatis profiliète percussa, tanto dolore compuncta est, vt subito spiritum efflauerit. Populo tumultuâte B. Bertholdus silentium indixit, & eo, ceterisq; iussu eius orantibus, à morte liberata est.

Illud quoque, cum de concionatoribus est sermo, S. Antonio non omittam, quod de S. Antonio à Paduâ tradit historia. Sub concione eius (quam in agro habuit ob frequentiam populi) immanis orta tempestas, fulgura & tonitrua, & pluuie ad fugam populû compellebant. quod ille cernens, inquit, Sitis bono animo, nec vos loco moueatis: ne gutta quidê pluuiæ quemquam vestrum continget. Atque ita illis manentibus euenit. pluuia, grâdo copiosè profusa è celo, omnes illos intactos reliquit, nec quidem locum vbi erat concio madefaciens. cum tamen

aque ad instar muri circum stagnarent. Simile scribitur fecisse B. Ioannes ab Aluernâ. pluuia descendens vniuersam terram irrigauit, suggesto intacto & loco, vbi vir sanctus concionem

habebat ad populum. Sed & S. Bernardinus Senensis aliquando sub Dio concionans, labentem imbrem, qui populum frequentem abigebat, crucis signo continuit, repressitq; tantisper dum verba faceret. Finitâ concione, cum populus domum redisset, tanta vis imbrium proruit, vt putasses velut urnis effusos.

De Iohanne Capistrano, camite & socio sancti Bernardini hæc Krantzius: Iohannes in Germaniam descendit, prædicans magno zelo verbum Dei in Austriâ, Bauariâ, Sueuiâ, Turingiâ, & Saxoniâ. Nam in ciuitate Magdeburgensi,

Lib. 11.
Saxon.
e. 16 &
lib. 11.
Metrop.
639.

De Iohanne
Capistrano.

Et S. Bernardinus
Senensis
signo crucis
pluuia
repressit.

Ioannes ab
Aluernâ
pluuia
descendit.

S. Antonio
non omittam
quod de S. Antonio
à Paduâ tradit
historia.

27
q.
13.

18.

Lib. 1.
1st. Sc.
aph. 10.
18.

in iuduo foro, maximâ ad illum cōfluente multitudi-
ne, cū esset Germanicæ linguæ nō gnarus, Latino sermone prædicabat Latinis, in tertiam horam: populo solis gestibus eius, quos antè non viderat, satis vehementer permoto. Aderat ex Germanis sui Ordinis fratribus vir æquè doctus, qui post illum non minore tēpore dicens, interpretabatur populo quæ ille dixisset. Moti sunt omnes, & vsque adeo permoti, vt feminæ ab usum in ornatu; viri ludos, quibus tempora perdunt, schacorum, alearumque, in vnum contulerint, & in eodem loco igne subdito concremarint. *Hertmannus Scheydel scribit se, Capistranum* pusillum corpore Nurmbergæ vidisse, ætate senectâ, annos quinque & sexaginta natum. siccum, aridum, exhaustum. solâ cutē neruūq; & ossibus compactum: latum tamen, & in laborem fortem, sine intermissione singulis diebus prædicatē, altas ac profundas materias absoluentem. *Hieron. Platus*, annū circiter ∞. CCCCL. vnâ excursionē duodecim infidelium millia, & multos præterea schismaticos Ecclesiæ aggregauisse.

*Masde-
burgus quid
egit.*

*Bernardus Fel-
trensus.
Montis
pietatis
auctor.*

*Plures
Angeli
visi in
aëre, quā
homines
conuocari
tē aedare.*

Auorum memoria celeberrimū concionatores floruerunt: inter quos Bernardinus Feltrensis facile principem locum tenet. Patauij instituit Montem pietatis anno 1491. siue potius (inquit Radulphus) Mare pietatis, & Mammam pauperū Christi. Bernardinus à Bustis illi æqualis, tum doctrinâ & dicendi præstantiâ similis, scribit, Bernardino Feltrensi Vincentiæ concionante, in aëre visos Angelos plures, quàm essent homines in terrâ, qui attentè audiebant verbū Dei. Quātus fuerit Bernardinus à Bustis, norunt qui legunt sermones eius, quibus Rosarij nomen præscripsit.

*Sextū
mundi
ætatē.*

*Lib. 1.
de bono
stat. re-
lig. c. 10.*

*Lib. 1.
Hist. Sc-
raph. re-
lig.
Rosarij
par. 1.
Serm. 1.
par. 3.*

^{Lib. 1. Hist. Scraph. relig.} scripsit. Paulo post inclaruit Bernardinus Aquilanus Concionator Apostolicus: qui (testatur Petrus Radulph.) Fragrantem omnium virtutum odorem spirans, rosamq; & liliū, imò florum omnium odoramēta excellens, miraculis cum vitæ sanctitate fulgens, multa opera ad Concionatores maximè spectantia, Latinè ac Italicè scripsit. inter ea Peregrinum, in Saluatoris nostri memoriā, qui ei in peregrini formā apparuerat. Obiit An. 1503. ætatis 83.

Bernardinus Aquilanus
Christum
vidit.

Sed etiam nostro eoque sanè quàm præclara lumina inclaruerunt. Prior tempore Franciscus Vice-

Franciscus
Vicedominus
citharam
suis
auit.

^{vbi sup.} dominus Græcæ & Latine lingue peritissimus, eloquētiā fuit admirabili: quod eo mirabilius, quia in sermone familiari balbus, sed in dicendo, nullus eo promptior aut facundior. huic magna laus à magno viro Cornelio Musso: Suggesti delicias, & Citharam nostræ ætatis appellare consuevit, quod testatur Radulph. De Musso supra dixi: illud tantum addam, quod de eo Radulph. scriptum reliquit, Splendidum illud lumen, priscum illum concionandi modum, Basilio Magno vsitatū, multis postea sæculis extinctū, primum apud Italos reuocasse. Is ab anno duodecimo ætatis publicum sacrarum concionū munus aggressus, effectus est Concionator celeberrimus, & cunctis admirandus: imò concionatorū sæculi nostri columen. Quis mellita illa Suada Franciscus Panigarola? In dicendo ita eminuit, ut omnes ad se pertraheret. omnes tam auidè audirent, ut nemo à concionantis vultu oculos auerteret; omnes stupeant dulcissimi sermonis eloquentiam vernantem. Et hos nobis dedit Italia. In Germaniā, præter alios F. Iohannes Ferus notior: cuius suauiloquentiæ beneficium Maguntia obliuisci non debet. Augusta Vindellicorum,

De Francisco Panigarola.

Iohannes Ferus.

Isauro:
Nafu.

& Reti confines, Bauari, Tirolenses gratiam habent, ceriè debent magno viro Ioanni Nafu: cuius operâ & laboribus, opida aliquot in Christianâ religione confirmata, nonnulla ad fidem reducta, multi mecum sciunt. Sed & Hispania nobis insignes viros tulit Didacum Stellam, Philippum Diez, & alias tales stellas in hoc calo, magna etiam lumina, quæ dies nostros clariùs illustrarunt.

Ab infse-
riori Ger-
mania
provincia
Francia
ni habita
concionum
viginti
millia
quotannis

De Belgica prouinciis, nihil opus est verbis cum adsunt testimonia rerum. Vt valli cõtra hostes statuuntur, illisq; obiciuntur fortissimi antagonistæ: sic illi ascenderunt ex aduerso, steteruntq; in prælio, in die Domini. Vita, lingua, & sanguis, quem pro religione fuderunt, in istâ Guescorum barbarie, testantur viros illos fuisse. De nostrâ Prouinciâ inferioris Germania obiter dicã, illius fuisse fratrum nostrorum Cænobia triginta duo ante istos motus. & pleraque, à quibus tum opida, tum pagi vicini, singulis annis, mille amplius conciones habuerunt. Et nunc exstant, quæ opidanos, & rusticos quotannis pascunt, ducentis, trecentis concionibus supra mille. & pro certo est, rebus pacatis olim illam Belgicam partem, quâ prouincia nostra est, (Brabantiam, Hollandiam, Zelandiam, Vltraiectesem ditionem, Frisiam, Gelriamq; minimam partem complectens) non minus viginti concionum millibus in singulos annos eruditam. Cetera quæ in Confessionibus excipiendis, & aliorum Sacramentorum administratione, monendo, exhortando, consulendo, multorum bono, à fratribus iam olim facta, & quæ nunc fiunt, studio prætereo: quia quamquam magna ista, imò maiora ad salutem generis humani haberi non possunt; tamen consuetudine iam pro nihilo habentur. Quot opida, quot pagi vix audiunt Christum prædicari, nisi à Religiosis! Sapius cum Pastores su-

Alta multa bona ab illis, quæ consuetas valent.

gantur,

gantur, aut fugiunt, tutoq; omnibus adesse non possunt, illi adcurrunt, ut canes venatici late explorant feras, in ipsa dumeta, silvarumq; recessus se insinuantes, quo venatores ipsi accedere nequeunt: sic illi quoque. Et, o boni viri, vos rogo, Estne otiosus Ordo S. Francisci? aut umquam ab initio fuit? Recollige paucis, que supra de Summis Pontificibus ex hoc Ordine, de Purpuratorum Patrum S. R. E. Cardinalium, & frequenti Prelatorum corona; de Regibus, Principibusque viris qui hunc Ordinem adornarent, siue potius eo adornati, sunt dicta. Item quid Minorum in finibus orbis terrarum, in Asia, in Africa, denique in orbe nouo, patrarent, & modo present. quot etiam hic Ordo purpureis martyrum rosis, quot vernet albicantibus Confessorum liliis; quam multis diuinissimis Theologis, eximius Doctores, Concionatoribus celeberrimis, quasi micantibus stellis hoc celum fulgeat; quam strenuam bonamq; operam pauperes isti & mendici in Repub. Christiana nauent: videbis illos, Deo iuuante, non sibi solum, nec paucis prodesse, sed multis. Itaque si attendis animum, & merita recte aestimas, ex ipsa re, posita affectu, iure sanctus Franciscus dicitur sustentare Ecclesiam ruentem. Eo haec dicta, quia pauca scripta haecenus à nostris, plus in agendo, quam scribendo opera collocarunt, benigna alioqui materia se offert, cui propositum erit res nostras extendere. At Nullum est tam plenum beneficium, quod non vellicare malignitas possit. Nullum tam angustum, quod non bonus interpret extendat. Nunquam deerunt causae querendi, si beneficia à deteriore parte spectaueris. quae gemma haec consigno.

Differt
recollitio

Sen. 2.
de Ben.
cap. 18.

IN CAPVT IV.

§. 3. Cùm orabitis, dicite Pater noster.]
S. Franciscus interpretatus est Dominicam orationem paucis; mole, non pondere. quæ hîc adscribo ex Bartholom. Pisano.

*Orationis
 Dominica
 expofito.*

PATER NOSTER, Creator, Redemptor,
 Saluator, & Consolator noster.

*Confes.
 fruc. 11.
 & Firm.
 triû ord.
 par. 11.*

QVI ES IN CÆLIS: in Angelis, in Sanctis; illuminans eos ad tui cognitionem: quia tu Domine lux es, inflammans eos ad amorem tuum diuinum: quia tu Domine amor es, inhabitans & implens eos ad beatitudinem: quia tu Domine summum Bonum es, & æternum bonum, à quo omne bonum, sine quo nihil est bonum.

SANCTIFICETVR NOMEN TVVM: Clarificetur in nobis notitia tua: vt cognoscamus quæ sit latitudo beneficiorum tuorum; longitudo promissorum, sublimitas maiestatis, & profundum iudiciorum.

ADVENIAT REGNVM TVVM: vt tu regnes in nobis per gratiam tuam. & facias nos venire ad regnum tuum: vbi est tui visio manifesta, tui dilectio perfecta, tui societas beata, tui fructio sempiterna.

FIAT VOLVNTAS TVA SICVT IN CÆLO ET IN TERRA, vt amemus te ex toto corde, te semper cogitando, ex totâ animâ, te semper desiderando; ex totâ mente, omnes intentiones nostras ad te dirigendo, & honorem tuum in omnibus quærendo; & ex omnibus viribus nostris omnes vires & sensus animæ & corporis in obsequiû tui amoris, & non in aliud expendêdo. Et proximos nostros amemus

**Lib. 1.
 de hist.
 sac. im.
 c. 45.
 Act. 1.
 Or. ad
 Gen.*

mus sicut nos ipsos : omnes ad amorem tuum trahedo; de bonis aliorum sicut de nostris gaudento, in malis compatiendo; & nemini villam offensionem dando.

PANEM NOSTRUM QUOTIDIANVM DA NOBIS HODIE: Dilectum Filiū tuum Dominum nostrum Iesum Christum da nobis in memoriam, & intelligentiam, & reuerentiam amoris, quem ad nos habuit, & eorū, quæ pro nobis fecit, dixit, & sustinuit.

ET DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA, per tuam misericordiam, & ineffabilem passionis dilecti Filij tui Domini nostri Iesu Christi virtutem, & beatissimæ Mariæ Virginis, & omnium electorū tuorū merita, & intercessionem.

SICVT ET NOS DIMITTIMVS DEBITORIBVS NOSTRIS: Et quia non plenè dimittimus, tu Domine fac nos plenè dimittere: vt inimicos propter te veraciter diligamus, & pro eis apud te deuotè intercedamus; nulli malum pro malo reddamus, sed omnibus in te prodesse studeamus.

ET NE NOS INDUCAS IN TENTATIONEM, occultam vel manifestam, subitam vel importunam.

SED LIBERA NOS A MALO, præterito, præsentis, & futuro. Amen.

Ad omnes Ecclesias & Cruces, se humiliter prosternebant.] *Iohannes Molanus*. Rectissime in viis publicis eriguntur Crucis signa & Sanctorum imagines, iuxta definitionem secundæ Nicænæ Synodi. Nam si pagani Mercurium, vt est apud Clementem, viæ, viciniam quæ præfectum statuebant: quanto magis à nobis conuenit Sanctorū imagines in viis poni, vbi eorum

R 5 patro.

Lib. 2.
de hist.
fac. ima.
c. 45.
Aq. 2.
Or. ad
Gen.

Crucis signa
moria
quid co-
crant.

patrocinium requirimus? Hinc in foro erigi iussit Constantinus Crucis signum: quod, vt ^{Homil.} Chrysoft. habet, vbiq; celebrari videre licet, ^{Quod} in foro, in solitudine, in viis, in mōtib; in col- ^{chilim} libus, in vallibus, in mari, in nauigiis, & insulis. ^{fu. Deu.} Itaque Crux in viâ posita, ad omnes clamat il- ^{Thren.} lud Ieremiæ, O vos omnes qui transitis per viâ, ^{1. 12.} attēdite & videte, si est dolor sicut dolor meus.

*Tertius
Ordo pe-
nitentium*

5. Ordinem fratrum de pænitentia,] *Hac* *causâ instituit S. vir. Canarij auspiciatus est præ-* ^{Confes.} *dicare Euangelium Christi, iam certus Dei reue-* ^{fit. 1. a.} *lacione, se, suosq; ad muneris istud datos esse. Itaq;* ^{Lib. 6.} *(vt scribit Barptol. Pisanus) ibi tanto prædicauit* ^{de signi} *feruore, vt omnes castri illius mares, & feminae* ^{Ecclesi.} *eum sequi vellent. quibus ait, Non faciatis:* ^{Dei. 6. 5.} *quia ego ordinabo pro salute vestrâ, quid agere* ^{Par. 1.} *debeatis. & ex tunc cogitauit instituire Ter-* ^{de orig.} *tium Ordinem, qui dicitur fratrum & sororum* ^{Seraph.} *de Pænitiâ. Thomas Bozius. Cùm videret* ^{Relig.} *Laicis non esse nisi vnâ viuendi inter Chri-* *stianos normam præscriptam; vt aliquos ex his* *feligeret, qui haberent, vbi vellent, sanctiorem* *viuendi formam: regulas quasdam, legesq; spe-* *ciales his præscripsit, suosq; præfectos attri-* *buit omnium primus, distinctumq; vestitum.* *Reuerendissimus P. Franciscus Gonzaga tradit* *anno salutis millesimo ducentesimo vigesimoprimo,* *hunc Ordinem à S. Patre Francisco institutum: ab* *Honorio Tertio confirmatum, à Gregorio Nono,* *Innocentio Quarto, Nicolao Quarto, multis au-* *ctum fauoribus & priuilegiis. Historias Sancto-* *rum qui ex hoc ordine inter Diuos sunt relati, alius* *liber promittit.*

*Secundus
Ordo Cla-*

6. Clara, ipsarum plantula prima.] *Ordo se-* *cundus, quem S. Franciscus instituit virginibus,* *artiis*

artius Christo ancillari cupientibus, cœpti anno
sexto à conuersione S. Francisci, An. salutis 1212.
vt S. Antonin. commemorat. & à Clara, primâ
plantulâ dicitur Ordo S. Clara. de cuius sanctitate
habes in historiâ vitæ eius. De Sororum S. Clara
frequentia, capite precedenti dictum.

Hic p. r.
3. tit. 29
c. 7.

Qui quotidianis succrescentes profectibus,
vsque ad fines orbis terræ.] De multitudine fra-
trum instituti D. Francisci supra abundè, ad pa-
ragraphum quintum capitis tertij. Frequentia il-
lius causam adfert S. Bonauentura à paupertate,
quam beatus Franciscus fulcrum & basim Ordini
suo subiecit, vti rerum & virtutem seruatricem.

Ludovic. Granaten. Tantum abfuit vt à beato
Francisco institutus Ordo inopiâ cogente de-
fecerit, vt ob hoc ipsum supra omnes alios Or-
dines auctus ac dilatatus fuerit. Exiguus namq;
expensis monasterium humile exstruitur. quo
exstructo facilè monachi sine vllis redditibus,
quæ sunt ad pauperem ac tenuem vitam ne-
cessaria sibi comparât Hinc factum est, vt vni-
cus beatissimi Patris Ordo plura fortasse intra
se cœnobia, quàm reliqui omnes omniû alio-
rum Ordinû contineat. In quo etiam Dei pro-
uidentia mirabiliter elucet: qui cum præcipuus
huius instituti auctor fuerit, eam mœtem cun-
ctis mortalibus immisit, vt audito nomine Frã-
cisci, nauiculatores, piscatores, stabularij, publi-
ciani, atque omne postremum genus hominum
stipem cunctis eius sedatoribus porrigant, nul-
lumq; ab eis vectigalis aut tributi genus exigât.
Quodq; mirabilius est, immanis Turcarû na-
tio, non modò nihil ab eis (quemadmodum ab
aliis fidelibus) tributorum exigit: sed stipem
etiam, & eleemosynâ petentibus præbet. quod
ego

Cœc. de
S. Fran-
at. 2.

Paupertas
Ordo
Mores
propaga-
tio.

ego planè quoddam miraculi genus à diuinæ
 prouidentia curâ profectum esse non dubito.
 Nec minùs miror, eùdem paupertatis spiritum
 & amorem, qui in B. Patre præfuit, ad eius quo-
 que filios permanasse. Cùm enim omnes om-
 nium Ordinum homines, qui in toto orbe ver-
 santur, omni studio aurum quærant, aurum si-
 tiant, ac pænè adorent; paupertatemq; per saxa,
 per ignes fugiant: plurimos in hoc sanctissimo
 ordine viros ac feminas reperire licet, qui con-
 tra omnium mortaliu[m] vota ac desideria, ma-
 iori studio paupertatē, quàm illi diuitias quæ-
 rant, &c. *Nescio sitne rectius dictū ab alio in hanc*

*Eaque
 diues.*

sententiam, quàm à Seneca: Magnæ diuitiæ sunt, Epist. 4.
 lege naturæ composita paupertas. Lex autē illa
 naturæ, seis quos nobis terminos statuit. Non
 esurire, non sitire, non algere. vt famem sitimq;
 depellas, non est necesse superbis assidere limi-
 nibus, nec supercilium graue, & cōtumeliosam
 etiam humanitatem pati. Non est necesse ma-
 ria tentare, nec sequi castra. Parabile est quod
 natura desiderat, & expositum. Ad superuacua
 sudatur. Illa sunt quæ togam conterunt, quæ
 nos senescere sub tentorio cogunt, in aliena lit-
 tora impingunt. Ad manum est, quod sat est.
 Cui cum paupertate bene conuenit, diues est.

9. Fratrem Pacificum.] *Scribit Iohannes Mo-*

*Pacificus
 in Belgio
 monaste-
 ria ali-
 quot ex-
 struxit.*

lanus, operà B. Pacifici, multa monasteria exstructa
in Franciâ: inter quæ Lensense, Atrebatense, &
Valencenense. cuius postremi initium multâ vi-
 rorum nobilitate fuit decoratum. Fuit verò in-
 ter eos nobilissimus Iudocus de Maternes, ante
 cōuersionem gubernator Montensis: qui cog-
 natum suum ad eundē Ordinem trahens, fun-
 datorem vidit cœnobij Gandensis. *Obiit Paci-*

ficus

De ori-
 Scraph
 tel. par

Histor
 par. 3
 tit. 24
 67. 9.

Natalis
 Belgjad
 10. Iul.

ficus Lensis, siue Lendij, & sepultus ibi in monasterio ab illo exstructo.

10. In loco S. Mariæ de Portiunculâ, ad Generale Capitulum.] De hoc dictum supra, ad §. 5. cap. tertij. ubi de Ordinis Minorum incrementis.

11. Viuendi formam per dominum Innocentium approbatam, disponderet per successorem eius Honorium in perpetuum facere roborari.] Cap. 3. precedenti, in fine §. 8. S. Bonauentura commemorat Innocentium Tertium Pontif. Regulam S. Francisci adprobasse anno Pontificatus eius 13. ut Gonzaga scribit: qui fuit an. salutis 1211. & hæc erat prima regula, hic verò, quam legis ab Honorio Tertio confirmatam, secunda est, in compendiosorem formam redacta, cui Franciscani omnes professione nos obligamus. Et vides suggerere Spiritus Dei scriptam: & per incuriam perditam, rursum post ieiunia & preces, velut ex ore Dei rescriptam, quam Honorius confirmauit anno Pontificatus octauo (teste S. Anton.) qui fuit salutis 1223. S. Birgitta de regulâ S. Franc. diuinitus indicatum, Christo dictatam auctore, singula eius verba à Spiritu sancto esse, dixi in Elogio.

de orig.
Seraph.
tel. par. 1

Histor.
par. 3.
tit. 14.
67. 94.

Regula S.
Francisci
Dei Spiritus
suggerente
scripta.

IN CAPVT V.

§. 7. Qui perfectioni vitæ inuigilant, quotidianis debere se lacrymarum emundare fluentis.] De recollectione offert se occasio ut differam fufius. Duplex ea nobis, matutina & vespertina. Matutinam voco, quæ post nocturnas preces ordinariè, aliàs ipso diei exortu, agitur ante omnes actiones. Vespertina, post Completorium, antequam nos quieti damus. Distinctè de utraque agam, ipsa res postulat, & magnum bonum inde proueniens, si rucè & rectè seruetur. Et profectò numquam intermit-

De recollectione
matutina
& vespertina.

mittenda bono viro, qui viam virtutis inire, pro-
 gredi, & feliciter finire cupiat. Diuus Hieronymus
 scribit Pythagoricum preceptum esse, Duorum tem- Apol. 4.
 porum quàm maximè habendam curam, ma- aduer.
 nè & vesperi. id est, eorum, quæ acturi sumus, Ruff.
 & eorum quæ gesserimus. Nimirum à Deo agen- c. 10.
 di capienda primordia: in Deum desinendum. Pul- Serm. 43.
 chre S. Ambros. In Christi nomine omnes actus
 nostri dirigendi sunt; & ad ipsum totius vitæ
 nostræ cōmotio referenda: quia, sicut ait Apo- A. R. 17.
 stolus; In ipso viuimus, & mouemur, & sumus. 18.
 Sed & cùm vespera diem claudit, ipsi debemus
 per psalterium laudem dicere, & gloriam eius
 modularâ suauitate concinere: quo operû no-
 strorum consummato certamine veluti victo-
 res requiem mereamur, & laboris quædam pal-
 ma sit soporis obliuio. Hoc autem vt faciamus,
 fratres, non solùm docemur ratione, sed etiam
 monemur exemplis. Nōne videmus minutif-
 simas aues, cùm illucescentē diem aurora pro-
 ducit, in quibusdam nidorum cubiculis, variâ
 dulcedine personare? & id studiosè agere prius-
 quam procedant, vt Creatorem suum, quia lo-
 quelâ non possunt, suauitate demulceant? Et
 quemadmodum vnaquæque earum, quoniam
 confessione nequit, modulis prodat obsequiû:
 ita vt videatur sibi deuotius gratias agere, quæ
 dulcius personauit, hoc etiam peracto diei cur-
 su similiter facere? (*Sic colligit alibi.*) Quis igitur Lib. 5.
 non erubescat sensum hominis habens, si- hexsem.
 ne Psalmorum celebritate diem claudere, cùm cap. 11.
 etiam minutissimæ aues solemnī deuotione, &
 dulci carmine, ortus dierum ac noctium profe- Pl. 33. 4.
 quantur? *Omni tempore benedicendum, laudandum* Luc. 18.
summum Deum, sacra littera docent, simul etiam 1.
sine 1 T. 11. 6.

*Ab omni
 exemplo.*

sine intermissione orandum. Oratio verò complectitur, nō solum laudes Dei, & gratiarum actionem, sed & petitionem, & postulationem. nec ritē à nobis postulari quod expedit potest, nisi quod desideretur in nobis probè sciamus. Oportunius verò nunquam nos ipsos scrutari, inspicere, possumus, quàm cum nobiscum sumus, cum à somno surgimus, cum ad somnum cōcedimus. Itaque oportet quidem semper orare, sed maximè tamen manè & vespere. Iam verò perfectissimam esse orationem, cum petimus cognitionem nostri primū, deinde Dei, paullo post expono fusiùs, producto insigni loco B. Augustini. Non potest autem quis se nosse, Deum multo minùs, nisi vocato ad rationem animo, acta diei & agenda studiosissimè recolat. quod quo pacto debeat fieri, sub exemplo eleganter docet B. Ephrem; Negotiatores sumus spirituales, o dilectissimi. considerate quæ dico. Negotiator per singulos dies lucrum, seu dispendium supputat: & si se detrimentum sustinere intelligat, festinat, ac sollicitudinem adhibet, quomodo damnum ipsum recuperet. Ita & tu, dilectissime, per singulos dies, vespere & manè diligenter cōsidera, qualiter se habeat ratio mercimonij tui, & c. Eiusmodi exercitio probos religiosos purgari & proficere debere, accuratissimè docuisse maiores nostros, testatur docetq. B. Dorotheus, rimari, ac perscrutari diligentissimè, quoniam pacto tempus exegerimus, quid commiserimus, num in aliqua re deliquerimus. Si (inquit) ita sollicitus fueris, saluabis mercimonium tuum: & Domino tuo placebis, & tibi metipsi utilis eris. Atque hac ratione (auctore S. Bernardo) ipsum fontem suum, id est, mentem de qua oritur, purificat consideratio. Deinde regit affectus, dirigit actus, corrigi-

Et mera
catorum.

lib. 1.
de cōsi-
deratio-
ne.

git excessus, componit mores, vitam honestat & ordinat. Postremò diuinarum pariter & humanarum scientiam confert. Hæc est quæ confusa disternat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat. Hæc est quæ agenda præordinat, acta recogitat: vt nihil in mente resideat, aut incorrectum, aut correctione egens.

Sed quoniam à luce dies incepit, ordiemur & nos à recollectione matutinâ: quâ mens collecta in se, & ad varios casus obfirmatus animus feliciter diè transigere queat. Ipse Dauides hortatur suo exemplo: Præueni in maturitate, & clamaui, quia in verba tua supersperaui. Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Similiter eius filius Salomon, cum Deo loquens, Quoniam oportet præuenire solem ad benedictionem tuam, & ad orientem lucis te adorare. S. Ambrosius. Graue est enim si te otiosum in stratis radius solis orientis inuerecundo pudore conueniat: & lux clara feriat oculos somnolento adhuc torpore depressos. Arguit nos tanti temporis spatium sine vllius deuotionis munere, ac sacrificij spiritalis oblatione feriata transmissum. An nescis, ô homo, quòd primitias tui cordis ac vocis quotidie Deo debeas? Quotidiana tibi messis, quotidianus tibi fructus. Occurre ergo ad Solis ortus, vt te Oriens inueniat iam paratum: ne lumina tua madido adhuc sopore mergentia, primus diei fulgor exagitet. Priscis Christianis hoc solemne & quotidianum fuisse scribit Plinius Secundus ad Imperatorem Traianum; quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum

Summo
mane ef-
ferenda
Deo pri-
mitia cor-
di & oris.

Exemplo
pri. cor. 11.

Psal. 118
147.

Sa. 16. 11

Ser. 19.
in Pla.
118.

Ser. 8
Pfal.

Epist. 39

secum inuicem: seque Sacramento non in se-
culus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latro-
cinia, ne adulteria committerent, ne fidem fal-
lerent, ne depositum appellati abnegarent: qui-
bus peractis, morem sibi discedendi fuisse. *Ter-*

*Cap. 2. tullianus Plinij scriptum in Apologetico aduersus
gentes rescribit: illumq; cum Proconsulem Bithy-
nia ageret, etiam diligentissimè in Christianos in-
quisisse: tamen nihil de sacris eorum comperisse,
quam cœtus antelucanos ad canendum Chri-
sto & Deo: & ad confederandam disciplinam,
homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam,
& cetera scelera prohibentes. Vides quo pacto il-
li animum composuerint, & sensus perduxerint ad
firmitatem? Mentem pręparare necesse est, vt cum
tentationum procella & tempestates incurrunt,
turbare non possint, & mouere. Igitur omnibus ob-
seruandum, quod exemplo suo docuit regius Psaltes:*

Ser. 8. in Psal. 118. Cogitauī vias meas: & conuerti pedes meos in
testimonia tua. *In quem locum hæc D. Ambros.*
Diuiduus sensus; aut quia vias superiores meas
cogitauī, plenas lapsus atque peccati; & ideo vt
remissionem peccatorum possẽmereri, mo-
rum conuersione, studioq; virtutum auerti pe-
des meos in testimonia tua: vt iam non meis
gressibus, quibus antè sum lapsus, sed testimo-
niorum tuorum itineribus ambularem, quò
tuorum semitæ mandatorum me errare non si-
nerent, nec vestigium in deuia & tortuosa de-
flecterem. Hic ergo vnus sensus est. Alius au-
tem ita. Cogitauī vias meas, non superiores, sed
futuras: vt antè, meos actus cogitationibus præ-
uenirem, ne inconsultâ operatione progressus,
aliquid in ipsis actionibus offensionis incide-
rem. Vt si agere aliquid velim, antè cogitem,

S

vtrum

*Qui mē-
tem cōfir-
mabant
aduersus
omnes tur-
bellas.*

vtrum agendum sit illud quod desidero, aut quod
 agendum modo. Similiter si alloquendum, vtrum
 alloqui debeam: deinde publice an secreto lo-
 qui, presentibus aliquibus, aut nullis. Sicut il-
 lud est, vt si velis fratrem corripere, primo so-
 lus corripias; secundo, presentibus duobus aut ^{Mat. 18.}
 tribus testibus; tertio, si non audierit, coram Ec-
 clesia. Itaque si praetermisso ordine velis coram
 Ecclesia fratrem increpare, quem ante monere
 debueras, erratum ipse cognoscis. Omnia igitur
 cum cogitatione facito, vt non te poeniteat
 aperti oris tui. An vero si viam ingressus, cum
 veneris ad compitum aliquod, (ita enim appel-
 latur plurimarum velut quidam concursus via-
 rum) si nescias quod iter ingredi debeas, stas ta-
 men & cogitas ipse tecum, vtrum primam, an
 secundam, an tertiam, an quartam, vel certe
 quintam, si ita est, viam eligas quam sequaris:
 nec putas prius adoriendum iter, quam animo
 definieris, & pleniore mentis intentione deci-
 deris. Stas igitur cogitans, quae sit via quae in ci-
 uitatem ducat, ad quam tibi putas esse pergen-
 dum. Quanto igitur magis animo debes ac-
 mente consistere, qui ad regnum caeleste con-
 tendis, & cogitare tecum, quia non omnis via
 illud ducit, non omnis via illud dirigit, ad Hieru-
 salem illam quae in caelo est! Sunt viae quae ma-
 los exitus habent, quas diaboli tentamenta tri-
 uerunt: & ideo exitus earum exitus mortis sunt.
 Haec nempe sunt viae, de quibus legisti in Pro-
 uerbiis, quia sunt viae quae videntur viro rectae
 esse; vltima autem earum aspiciunt in profun-
 dum inferni. Est autem via angustior illa, quae ^{Mat. 7.}
 ducit ad Dei regnum. Volens ergo eam ingre-
 di viam quae ad Deum ducit, non circumspicies,
 non

Simile
 elegant.

Pal.
 148.

Sen.
 27.

r. De
 Traque
 an. c.
 5.6.

non tecum ipse tractabis, non considerabis, ne
facile capiaris affectu, si viæ latitudine prouo-
catus ingrediaris iter, quod ad inferna deducat?

Paullo post. Cogitandum est igitur quid gera-
mus. Vbi enim præcedit cogitatio, maturitas
operationis adhibetur. Iraque pes iste, fidei ve-
stigium est, quem meditatione perpensâ à cor-
poralibus motibus, ad testimonia diuina defle-
xit. Quid igitur profit cogitare antè, quod post-
eâ facturus sis, docet versiculus qui sequitur;

Psal. 118
148. Paratus sum, & nõ sum turbatus, vt custodiam
mandata tua. Vbi cogitatione quis præuenit
quod acturus est, semper paratus ad agendum
est, semper fixus & validus: vt non queat subitâ
aliquâ accidentium offensione turbari. Nulla
enim flabra scopulosâ nimis ambitionis excu-
tiunt; nulla procella atque tempestas iniustæ
inuasione exagitat; non petulantis oculus me-
retrici illaqueat. Si persecutio ingruit, inuenit
iam paratum: vt vbi possit esse perturbatio sa-
lutis incertæ, ibi sperata sacri corona certami-
nis, prouidâ futuri meditatione demulceat.
Ideoq; mentem suam præparare debet: vt cum
ista acciderint, turbare se non queant. *Hactenus*

Sen. ep.
27. *S. Ambrosius.* Porro autem quoniam numquam
satis dicitur, quod numquam satis discitur: ad-
dam *Sapientia Romane parentis saluberrimū præ-*
ceptum de re eadem. Multa ab ipso bene dicta refe-
ro, quia non illius modo, sed publicæ sunt voces. hæc

i. De
Trāquil.
an. c. 4.
5.6. ait: Inspicere debemus primū nosmetipsos:
deinde quæ aggredimur negotia; deinde eos
quorum causa, aut cum quibus agendum est.
Ante omnia necesse est seipsum æstimare: quia
fere plus nobis videmur posse, quàm possimus.
Alius eloquentiæ fiducia prolabitur, alius pa-

Iacula
præuisa
minus fe-
ruunt.

Inspicere
primū
debemus
nosmet-
ipsos.

trimonio suo plus imperabit, quam ferre possit. Alius infirmum corpus laborioso oppressit officio. Quorumdam parum idonea est verecundia rebus ciuilibus, quæ firmam frontem desiderant. quorumdam contumacia non facit ad aulam. Quidam non habent iram in potestate: & illos ad temeraria verba quælibet indignatio effert. Quidam vrbanitatem nesciunt continere, nec periculosus abstinent salibus. Omnibus his vtilior negotio quies est. ^aEstimanda sunt deinde ipsa quæ aggredimur; & vires nostræ cum rebus quas tentaturi sumus, comparandæ. Debet enim semper plus virium esse in actore, quam in pondere. Necessè est opprimant onera, quæ ferènt maiora sunt. Quædam præterea non tam magna sunt negotia quam fecunda, multumque negotiorum ferunt. Et hæc fugienda sunt, ex quibus noua occupatio multiplexque nascitur. nec accedendum eò, vnde liber regressus non sit. His admoenda manus est, quorum finem aut facere, aut sperare possis. Certè relinquenda quæ latius actu procedunt, nec vbi proposueris desinunt. Hominum quoque delectus habendus est, an digni sint quibus partem vitæ nostræ impendamus; an ad illos temporis nostri iactura præueniat. Quidam vltro officia nostra nobis imputant. Athenodorus ait, ne ad cœnam quidem se iturum ad eum, qui sibi nil pro hoc debiturus sit. Puto intelligis, multo minùs ad eos iturum, qui cum amicorum officiis paria in mensâ faciunt, qui fercula pro congiariis numerant: quasi in alienum honorem intemperantes sint, deinde illi sint testes spectatoresque. Non delectabit popina secreta. Considerandum est, vtrum natura

Deinde
qua ag-
gredimur
negotia.

Postea
quorum
causam.

tura agendis rebus, an otio, studio, contemplationique sit aptior: & eo inclinandum, quo te vis ingenij defert. Malè enim respòdent coacta ingenia: reluctante naturâ irritus labor est.

^{Hom.}
^{ad An-}
^{tochen.}

Claudo hæc verbis S. Ioannis Chrysostomi: Si in matutinis hæc meditemur, cum multa fiducia procedemus ad opera, si Deum prius propitium fecerimus occurru & supplicatione. Nihil habebimus inimicum: quod habes deridebis, propitium habens Deum. Bellum est in foro, pugnam quotidianam exhibent negotia, tēpestas & procella. Armis itaque nobis opus est. magna verò armatura oratio. Opus est ventis à puppi, opus omnia discere, vt diei spatiū absque naufragiis & vulneribus transigamus. Multi namque per singulos dies scopuli, & frequenter illiditur scapha, atque submergitur: propterea nobis opus est oratione, matutinâ præsertim & vespertinâ.

Et quidem hoc modo animus est aptandus summo manè: ne casuum perturbet varietas, sed aduersus incerta sit certus. Verum quoniam plerumque instabilior, & plurimis distentus, sui obliuiscitur nimis sæpe: non attendit semper propositi consilium, neque quod transuersum à rectâ defleat regulâ, & regiâ illâ viâ. Itaque sub vespere animum collige, & causam apud te dicito, scrutans totum diem, dicta omnia factaq; remetiens. Hoc docet sapiens

*Sub nocte
animus
ad rationē
vocandus
quotidie.*

^{Sen. de}
^{ira. c. 36.}

Romanus: "Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die cum se ad nocturnâ quietem recepisset, interrogaret animum suum; Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? quâ parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet quotidie ad iudicē esse venien-

dum. *In eandem sententiam D. Chrysoſt.* ^{Hom.} Con-
 ſtitue ſuper conſcientiã iudicantem rationem; ^{4. ad}
 & in medium omnia patrata propone. Anima ^{Anno-}
 tuã peccata ſcrutare, & pœnas exige diligenter. ^{chen.}
 & dic; Quamobrem hoc & hoc auſa es? Et ſi
 hæc quidem fugiat, aliena verò diſcutiat, dic ad
 eam; Non de his te iudico: non pro his veniſti
 te purgatura. Quid enim ſi ille malus? quare tu
 hoc & hoc admiſti? noli accuſare. tua confide-
 res, non aliena. & eam in hanc agas anxietatem
 continuè. Poſteà ſi nihil quod dicat habeat, ſed
 refugiat: dilania flagellans eam, quaſi quãdam
 ancillam inſolentem & fornicantem. Et quoti-
 die huiuſmodi iudicium conſtitue, & ignis flu-
 men deſigna, veneniferum vermem, tormenta
 reliqua. (*Quibusdam interpoſitis.*) Cùm autem
 hæc examinaueris, adſit nemo, nemo tumultu-
 eretur: ſed ſicut iudices ſub velis iudicant ſe-
 dentes, ſic & tu pro velis, quietis tempus &
 locum inquire. Et cùm coenatus ſurrexeris,
 & ſis recubiturus, iſta tunc diſcerne. Hoc ti-
 bi tempus idoneum: locus autem lectus & cu-
 biculum. Hoc & Propheta iuſſit, dicens: Quã ^{Pſal. 4.1}
 dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris
 compungimini. Et paruorũ magnas exige pœ-
 nas, ne magniſimumquam approximes. Si per ſin-
 gulos hoc feceris dies: cum fiducia ſtabis ante
 tremendum illud tribunal. Paulus ita purus eſt
 factus: & propterea dicebat, Si enim noiſpſos ^{1. Cor. 11}
 iudicarem, non iudicarem. Ideo quãtum ^{12. Sen.}
 potes teipſum coargue, inquire in te. Accuſa- ^{Epitt. 11}
 toris primũ partibus fungere, deinde iudicis,
 nouiſſimè deprecatoris. Quòd ſi quotidie pec-
 cauerimus (*ſalutare D. Chryſoſtomi monitũ*) & ^{ser. de}
 animam noſtram contuderimus; numquã at- ^{penit.}
 tem ^{& conf.}

Ut iudi-
 cio Dei ſe-
 curi ſiſta-
 mur.

Cap.
 24.

tem senserimus, sicut continuò vulnera accipientes & desipientes, febrim mortemque sibi accersunt: ita utique & nos inevitabile nobis supplicium, cōtinuâ sensus carentiâ attrahemus.

7. Non est ob amorem luminis, quod habemus commune cum muscis.] *Simile prorsus, quod Socrates scribit de ceco Dydimo, omni tamen litterarum genere exulto.* Fertur Antonium cum hoc Dydimo in colloquium venisse: eiusque doctrinam & intelligentiam cum perspexisset, ei dixisse: Nihil te conturbet, Dydime, quòd sensu oculorum corporeorum orbatus sis. Nam quamvis tales oculi, quales muscis & culicibus tribuuntur ad servandum, tibi prorsus desint: tamen lætari plurimum debes, quòd illos habeas oculos, quibus Angeli aspiciunt, quibus Deus ipse cernitur, quibus denique clarissimum eius lumen comprehenditur.

Non est cecus qui Deum videt, etsi careat oculis.

8. Ab aure usque ad supercilium coctura protracta.] *Cocturam videtur cauterium appellare, quomodo S. Bernardus: Nōne & in nostris membris, sæpe pro vnius infirmitate, alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & in brachio fit coctura: dolent renes, & fit in tibiâ. Ita hodie pro totius corporis putredine, cauterium quoddam infixum est in capite.* *Loquitur de Circumcisione*

Cap. 16. *Christi Salvatoris, Ser. 3. de Circumcis. Domini.*

24. Nec ignis ardorem sensu.] *In libro Sapientie legimus, Creatura tibi factori deseruiens exardescit in tormentum aduersus iniustos: & lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt.*

Apud eremum S. Urbani.] *Cur ita dicatur, disserit Ioannes Molanus li. 3. de historiâ sacrarum Imaginum c. 19. opinionem suâ adfert, nihil ponit.*

Aquam in vinum mutar. S. Francisc. & totum fontem. Vinum efficitur optimum quod fuerat aqua pura.] Refert^a Barpt. Pisanus S. Franciscum in *Marchiâ Anconitanâ, apud locū de Trabebonante cū Ecclesiam adificaret aestivo tempore, fontem totum in optimum vinum commutasse. Operarij vinum poscebant: nec exspectabāt fratres, qui vinum ierant allatum. Tunc B. Franciscus ad fontem ibi vicinum perrexit. & ibi factâ oratione, fontem crucis signo cū signasset, aqua ipsius fontis in vinum optimum est conuersa. quæ conuersio ad horam durauit. Ibidem scribit etiam acetum ab illo in vinum commutatum.* *Confor. fruc. 11.*

IN CAPVT VI.

§. I. Omnium virtutum custos & decor humilitas.] *Hugo à S. Victore: Discite à me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Ecce mel humilitatis, cum dulcedine mansuetudinis. Sicut enim mel concordat in confectionibus medicinæ cū omnibus diuersitatibus specierū: sic ex humilitatis dulcedine cōdiuntur omnia genera virtutum.* *Lib. 3. de clauf. animæ. Mat. 11. 29.*

4. Non tam præesse voluit, quàm subesse.] *Magnificè hic à S. Patre commendatur obedientia.*

Obedire salutare rationali creaturæ. & rectè: quia docente B. Augustino, Ea virtus in creaturâ rationali mater quodammodo est omnium, custosque virtutum: quandoquidem sic facta est, vt ei subditam esse sit vtile. perniciosum autem suam, non eius à quo creata, facere voluntatem. Nec Deo tantummodo obediendum, verùm etiam hominibus: idq; exemplo Christi Filij Dei, qui fuit subditus parentibus. *Origenes: Si Iesus Filius Dei subiicitur Ioseph & Mariæ: ego non subiiciar Episcopo, qui mihi à Deo ordinatus est pater? non subiiciar presbytero, qui* *Lib. 14. de eu. Del. 6. 13. Luc. 1. 51. Hom. 10. in Luc.*

qui mihi Domini dignatione prepositus est? Nec talis penitenda subiectio: quia multo præstantior est Christiana humilitas & seruitus regum opibus & superbâ. *Audi Minoridarum pedagogum.*

45. Ro-
ni u.
Spec.
discip.
lib. 1. c. 4

Felix hæc seruitus, imò gloriosa libertas, quâ quis sponte in regiam veditus seruitutem, Deum & eius Vicarios potius, quàm seipsum, super se regnare cõstituens, suæ profus renunciat voluntati. *Eius rei causam præcipuam reddidit*

4 Depro-
f. rel. g.
l. 1. c. 39

alibi, ut homo qui sub Deo esse noluit peccando, & ita superbiendo gratiam Dei perdidit, satisfaciat ei subiiciendo se homini propter Deum: & ita per humilitatis meritum gratiam Dei recuperet, quam amisit. Porro autem de propria voluntate, matre inobedientia, nota est S. Bernardi sententia; Quid enim odit aut punit Deus

4 Ser. 3.
de resur.
Domini.

præter propriam voluntatem? Cesset voluntas propria, & infernus non erit. *Hanc pestem ut evitent veteres monachi, obedientia se iugo penitus subdiderunt: Nam præcipua monachi hæc & prima virtus, quæ in Christo maximè fulsit.*

Voluntas
propria
infernus
fuit.

Phil. 1. 8

Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum. *& c. S. Ambrosius.* Considera ô homo quid legas! Non laboravit Apostolus potentiam Christi probare, sed obedientiam predicare: sed demonstrare, quanta sit humilitatis gratia, quâ eius profectus! Si putas quod Christo profuit humilitas sua: cui ergo non proderit? si illū exaltavit, quē non augebit?

Obedien-
tia præ-
cipua mo-
nachi
virtus.

Ser. 20.
in Psal.
118.

Duo referam humilitatis, & incredibilis prope modum obedientia magna miracula, ad excitandam virtutum emulationem, ex Sulpicio Severo, quibus obedientia meritum & virtus cognoscetur. Cùm quidam sæculi actibus abdicatis, mona-

1. Dia-
log. 12.

sterium magnæ dispositionis ingressurus, cœpisset rogare, Abbas cœpit ei multa proponere: graues esse istius disciplinæ labores; sua verò dura imperia, quæ nullius facilè valeret implere patientia. aliud potius monasterium, vbi facilius legibus viueretur, expeteret, nō tentaret aggredi, quod implere non posset. Ille verò nihil his terroribus permoueri, sed magis ita omnem obedientiam polliceri, vt si eum Abbas in ignem ire præciperet, non recusaret intrare; quam illius professionem vbi magister accepit, non cunctatur probare profitentem.

*Cuius vi
et potestã
caminum
ardentem
ingressus
non vni-
sur.*

Casu clibanus propter ardebat, qui multo igne succensus, coquendis panibus parabatur. exundabat abruptis flamma fornacibus: & intra camini illius concaua, totis habenis regnabat incendium. hoc igitur aduenam illum iubet magister intrare, nec distulit parère præcepto. Medias flammâs nihil cunctatus ingreditur: quæ mox tam audaci fide victæ, velut illis quondam Hebræis pueris, cessere venienti. Superata natura, fugit incendiū: & qui putabatur arsurus, velut frigido rore perfusus, se ipse miratus est. Sed quid mirum, si tuum Christe tironē ignis ille non attigit? vt nec Abbatem pigeret dura mandasse, nec discipulum pæniteret imperio paruisse, qui eo die quo aduenerat, dum tentaretur infirmus, perfectus inuentus est: meritò felix, meritò gloriosus, probatus obedientiâ, glorificatus est passione.

In eodem autem monasterio factū, id quod dicturus sum, recenti memoriâ ferebatur. ^{Sulpic. ibid. 13.} Quidam itidem ad eundem Abbatem recipiendus aduenerat, cum prima ei lex obedientiæ poneretur, ac perpetem polliceretur ad omnia vel extre-

extrema patientiam: casu Abbas storacinam virgam iam pridem aridam manu gerebat; hâc solo fixit, atque illi aduenæ id operis imponit, vt tam diu virgulæ aquam irriguam ministraret, donec, quod contra omnem naturam erat, lignum aridum in solo arente viuisceret. Subiectus aduena duræ legis imperio, aquam propriis humeris quotidie conuehebat, quæ à Nilo flumine per duo ferè milia petebatur. Iamq; eméso anni spatio, labor non cessabat operantis. & de fructu operis spes esse non poterat: tamen obedientiæ virtus in labore durabat. Sequens quoque annus vanum laborem iam affecti fratris eludit. Tertio demùm succedentiũ temporũ labente curriculo, cùm neque nocte, neque interdiu aquarius ille cessaret operator, virga floruit. Ego ipsam ex illâ virgâ arbusculâ, quæ hodieq; intra atrium monasterij est ramis virentibus, vidi: quæ quasi in testimonium manens, quantum obedientia meruit, & quantum fides possit, ostendit. *Hactenus Sulpitius.*

Et lignum aridum virens reficit.

Quamuis autem obedientia cuique religioso summo opere colenda sit, tamen B. Franciscus raro per obedientiam præcipiendum esse censebat; nec primò fulminandum iaculum, quod debet esse extremum. Ad ensem, inquit, non citò manus mittenda est. Nam auctoritas imperandi in temerario præceptore, quid est aliud, quàm gla-

dius in manu furiosi? hæc 'Speculũ vitæ S. Franc.

Cap. 40. & Bartholom. Pisan.

6. Dominus Ostiensis Ordinis Minorum

Protector, & promotor præcipuus, Gregorius Nonus.] Vt vites nisi arboribus adplicitæ in cacumen adsurgere non possunt; propagantur autem & fructificant comprehensis pedamentis & statumini-

Gregorius IX. protector Ordinis Seraphici.

nibus

nibus quibus fulciantur: sic Ordines Religiosorum habuere suos fautores, quorum patrocinio subnixi creuerunt. Primus Ordinis Seraphici protector hic, Hugo dictus, siue Hugolinus: postea Pontifex Maximus, Gregorius Nonus. adeo dilexit Ordinem, ut eius saepe induerit habitum gestaueritq. ut commemorat Barptolom. Pisan. Addit Petrus Radulph. in habitu S. Francisci sepultum. De qua re fusius infra in cap. 15. ad §. 7. Fuit vir laudatissimus, & doctus; libros Quinque Decretalium composuit, & digessit.

7. Vni fratri.] Fuit iste frater Pacificus, de quo supra. Barpt. Pisan. Conf. fruc. 8. & alibi.

Clerus à nobis obseruandus & iuuandus.

9. Humilitate victus Episcopus.] Insigni exemplo docemur Clerum à nobis obseruandum, & cum eo federandam pacem perpetuam, de qua re saluberrimum monitum S. Francisci ex Speculo vite eius. Dicebat fratres Minores in adiutoriū Clericorum missos ad animarum salutem: ut quod in illis inuenitur minus, suppleatur à nobis. quilibet autem recipiet mercedem, non secundum auctoritatem, sed secundum laborem. Scitote fratres, inquit, quod Deo est gratissimum animarum lucrum. & hoc melius possumus consequi cum pace, quam cum discordiā Clericorum. Si autem ipsi salutem impediunt, ipsorum Dei est ultio, & ipse retribuet eis in tempore. Ideoque subiecti estote Prælati, ne quantum ex nobis est, malus zelus confurgat. Si filij pacis fueritis, clerum & populū lucrabimini: & hoc acceptabilius Deo, quam populū solum clerico scandalizato lucrari. Tegite, inquit, lapsus, & multiplices ipsorum supplete defectus: & cum hoc feceritis humiliores estote. Præclara doctrina, verba simplicia: tamen velut daps opipara in ligneo

Cofo.
fruc. 3.

Lib. 1.
Histor.
Seraph.
relig.

In c. 4.
§ 9.

Cap. 14.

*ligno catillo. Transcripsit eadem hac Bartholom.
Pisan. Conf. fruc. 12. cap. 17. in monitus S. Franc.*

10. Dæmones in Christi militem.] *M. Maru-*
lus: Quis autem perfectionem vitæ professus in
 ædibus magnatum securè versari poterit, si *Se-*
 raphicus Franciscus eam ob causam, diuino *Monas-*
 permisso dæmonum verbera passus sit? Apud *rio raro*
 Leonem sanctæ Crucis Cardinalem dies aliquot moratus, pœnam sustinuit, & culpam ag-
 nouit: illicoque discessit, atque ad monaste- *egredicam*
 rium rediens, rem quæ sibi contigerat, vt ceteri
 cauerèt, indicauit. Ouis quippe quæ ouili egre-
 ditur, lupi morsibus patet. *Magnus ille Anto-*
mus dicere solebat, aquam piscibus alimento *Ab exem-*
 esse, solitudinem autem monachis afferre or- *pio piscis.*
 namentum. atque illos cum continentem at-
 tingant, vitam amittere: hos autè similiter cum
 vrbes adeant, monasticam grauitatem perdere
 solere. Interpretare vocabulum monachi, *in-*
quit B. Hieron. hoc est nomen tuum. quid facis *A mona-*
 in turbâ, qui solus es? Et hoc ego non integris *chi notio-*
 rate vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum *ne.*
 præmoneo: sed quasi nuper naufragio eiectus
 in littus, doctus nauta timidâ nauigaturis voce
 denuncio. In illo æstu Charybdis luxuriæ salu-
 tem vorat. Ibi ore virgineo ad pudicitia perpe-
 tranda naufragia, Scylla ceu renidens libido *Ad vitæ*
 blanditur. Hic barbarû littus, hic diabolus pira- *da pericu-*
 ta, cum sociis portat vincula capiendis. Nolite *la.*
 credere, nolite esse securi. licet in modû stagni
 fufum æquor arrideat, licet vix summa iacentis
 elementi spiritu terga crispentur: magnos hic
 campus montes habet. intus inclusum est pe-
 riculum, intus est hostis. Expedite rudentes, ve-
 la suspendite. Crux antennæ figatur in fronti-
 bus.

bus: tranquillitas ista tempestas est. *Nota, nota, pio & religioso crebrò è monasterio non egrediendum: sed amplectenda quies est, fortiterq; durandum in loco, ut animi firmitatem stabiliat. Non est à bono, quouis prae-textu exire velle.* Siquidè diabolicum istud commentum est, quâdo huiusmodi artificio uti aduersarius solet, ad disciplinæ nostræ stabilitatem, ordinemque religiosæ huius vitæ labefactandum, ac peruertendum. atque hoc modo nos voluptatum illecebris illectos, variis, iisque instabilibus cogitationibus facere obnoxios studet. Sed in eo potius elaborandum est cuique, ut tacitis secum colloquiis, intimisque cogitationibus, animi sui vitia diligenter perpendat & corrigat. Sedata siquidem animi & requieta constitutio, virtutis est argumentum certissimum. *At verò discursus & frequens peregrinatio conceptam animo deuotionem isto suo statu ac restatu rerum, varietatumq; euentulat, dispelluq;.* Palchrè Sen. Frequens migratio instabilis animi est. coalescere otio non potest, nisi desinat circûspicere & errare. ut animum possis continere, prius corporis tui fugam siste. Neque verò tamè propterea perpetuò est tanquam in custodiâ permanendum: sed quando-cumque & res poscit, & cõscientia non reprehendit, liberè est fidenterque prodeundum; ita tamè ut modus teneatur, & praua omnis suspicio euitetur. *Abscondamus igitur nos in otio, sed & ipsum in otium abscondamus. quia optimũ non iactare otium suum. iactandi autem genus est, nimis latere, & à conspectu hominũ secedere.*

In qua
pellicere
studet
diabolus.

Basil.
M. 2.
lib. Mo.
na. 16.
ffii, c. 8.

Epil. 7.

Basil.
vbi sup.

Sen. 1.
69.

IN

IN CAPVT VII.

De amore paupertatis.] *Pulchra connexio hu-* ^{Pauper-}
militatis & paupertatis: cum superiore capite de ^{tas por-}
humilitate egisset scriptor noster, apud eum subiungit de ^{fectionis}
paupertate, quam S. Franciscus appellat humili- ^{radix.}
tatis fomentum, perfectionisq; radicem. Pau-
peres ut plurimum modesti, & animo abiecto: non
item diuites. Et quia vir sanctus oderat superbiam,
respuat diuitias, e quibus superbia & fastus. S. Au-
gust. Nihil est quod sic generent diuitiarum, quo-
modo superbiam. Omne pomum, omne gra-
num, omne frumentum, omne lignum habet
vermem suum. Et alius est vermis mali, alius
piri, alius fabæ, alius tritici: vermis diuitiarum ^{Diuitia-}
superbia. Item Seneca. Abstrahunt à recto diui- ^{rum ver-}
tiarum, honores, potentiarum, & cetera, quæ opinione ^{mi super-}
hominum cara sunt, pretio suo vilia. Nescimus ^{bia.}
æstimare res, de quibus non cum famâ, sed cum
rerum naturâ deliberandum est. Nihil habent
istâ magnificum, quod mentes nostras in se tra-
hit, præter hoc, quod mirari illa consueuimus.
Non enim quia concupiscenda sunt, laudatur,
sed quia concupiscuntur, laudata sunt. Hanc
præcedentem causam habent diuitiarum. Inflan-
tem animos, superbiam & arrogantiam pariunt, in-
uidiam contrahunt: eo usque mentem alienant,
ut fama pecuniæ nos etiâ nocitura delectet, &c.

§. I. Cuius est fructus multiplex, sed occul-
 tus.] *Rursus in hanc sententiam Seneca. Multis*
ad philosophiam obstiterunt diuitiarum: paupertas
expedita est, secreta est. Cum classicum cecinit, ^{Comeda}
scit non se peti: cum aliqua conclamatio est, ^{paupertas}
quomodo exeat, non quid efferat, quærit. Aut ^{in magna}
si nauigandum est, non perstrepunt portus, nec
 vnus

Basil.
Ag.
b. Mo-
st. 1. 6.
tit. c. 8.§. 1. hu-
ius cap.De vet.
Do. Scr.
1. 10. 10.Epist. 88.
& lib.
de paup.

Epist. 70.

Basil.
bi. sup.en. 17.
9.

vnius comitatu inquieta sunt littora. non circumstat illum turba seruorum, ad quos pascendos transmarinarū regionum est optanda fertilitas. Facile pascere est paucos ventres, & bene institutos, & nihil aliud desiderantes quā impleri. Paruo fames constat, magno fastidium. Paupertas contenta est desiderii instātibus satisfacere. *Vt iure alibi exclamet: O paupertatis*

^{Lib. 2.}
cont. 2.

Sevoluntaria, & laeta.

Epicurus, Honesta res est, laeta paupertas. Illa verò nō est paupertas, si laeta est. Cui enim cum paupertate bene conuenit, diues est. non qui parū habet, sed qui plus cupit, pauper est. Quid enim refert, quantum illi in arcā, quantum in horreis iaceat, quantum pascat aut foeneret, si alieno imminet, si non acquisita, sed acquirenda computet? Quis sit diuitiarum modus quaeris? primus, habere quod necesse est, proximus, quod sat est. *Facile sat erit, si nobis Fabricij mens, quae cupiditatibus nouerat imperare. de quo Gellius, ex Iulio Higino, qui Legatos dicit à Samnitibus ad C. Fabricium Imperatorem pop. Rom. venisse: & memoratis multis magnisq; rebus, quae benè ac beneuolè post redditam pacem Samnitibus fecisset, obtulisse dono grandem pecuniam, orasseque ut acciperet, vtereturque. atque id facere Samnites dixisse, quod viderent multa ad splendorem domus, atque victus defieri, neque pro magnitudine, dignitateq; lautum paratumque esse. Tum Fabricium planas manus ab auribus ad oculos, & infrà deinceps ad nares, & ad os, & ad gulam, atque inde porrò ad ventrem imum deduxisse, & Legatis ita respondisse: Dum omnibus illis membris quae attingisset, obsistere atque imperare posset, numquam*

^{1. not.}
At. c. 14.

Qualis Fabricij.

quam quidquam defuturum. propterea pecuniã, quã nihil sibi esset vsus, ab iis, quibus eam sciret vsui esse, non accipere. *Plerique tales profani diuitias contempserunt. En Franciscane quos imitere! Et quod illi virtutis dumtaxat, tu non facies amore & exemplo pauperis Christi? Disce non pudendam Euangelicam paupertatem, sed neque impossibile: cum maior illa in istis profanis, quã summa nonnullis paupertatis professoribus. Vt (optimum S. Augustini documentum) Christiani intelligant se nullã ob hoc ventilari oportere iactantiã, id faciendõ pro obtinendã societate Angelorum, cum pãne tale quid illi fecerint pro conseruandã gloriã Romanorum.*

Verũ scio hæc plerisque oneri, quibus ipsa paupertas grauis est. Incommoda eius & manantia vitia multis exponunt. At, nõ in paupertate vitium est, sed in paupere. Illa expedita est, hilaris, tuta. Nihil deest auibus. (in sugillationẽ nostram hæc Ethnicus.) Pecora in diem viuunt. Feris ad alimenta solitudo sua sufficit. & non magis nobis leta erit & iucunda paupertas? Qui secus sentiũt, opinione laborant. Praclarẽ ab Epicuro dictũ est, Si ad naturam viues, numquam eris pauper: si ad opiniones, numquam eris diues. Congeratur in te quicquid multi locupletes possederũt: vltra priuatũ pecuniã modum fortuna te prouehat, auro tegat, purpura vestiãt, & eò diuitiarum opumq; perducãt, vt terram marmoribus abscondas. & non tantũ habere tibi liceat, sed calcare diuitias. accedant statuã & picturã, & quicquid ars vlla luxuriã laborauit: maiora cupere ab his disces. Naturalia desideria finita sunt: ex falsã opinione nascentia, vbi desinant non habent. nullus enim terminus falsò est.

T

Viã

*Talis erit,
cum te cu
piditates
non suber
gunt.*

lib. 5.
diu. 18.

senide
remed.
fortu.

ide ep.
16.

*Nec pau
peras rã
grauu
quã di
uisa.*

Viâ eunti aliquid extremum est, error immensus est. *Pone opinionem hanc ex animo: videbis brevissimam ad diuitias, per contemptum diuitiarum, viam esse: & magnas diuitias ad legē naturæ compositam paupertatem. Nec idè tamen damno diuitias, aut diuites reprobo. Scio meliorem diuitē modestum, paupere superbo: Nec rarò diuitias his salutis esse, illis periculo.* Non est enim in rebus vitium, sed in ipso animo. Illud quod paupertatem nobis grauē fecerat, & diuitias graues fecit. Quemadmodū nihil differt, vtrum agrum in ligneo lecto, an in aureo colloces; quocunq; illum transfuleris, morbum suum secum transferet: sic nihil refert vtrum animus æger in diuitiis, an in paupertate ponatur; malum suum illum sequitur.

Idem
epist. 17.

IN CAPVT VIII.

Quomodo ratione carentia affici videbantur ad ipsum.] *A quinto paragrafo huius capituli, S. Bonaventura multa recenset, de affectu bestiarum in S. Franciscum: eaq; miranda de sensu ouium, leporumq;, auicularum adplausu, luporum sedata rabie, quæ tum hîc, tum alibi narrantur. Exhibitant talia ista piorum miracula nouatores: & hæc est eorum tota ratio, vt quod experti non sunt, nequaquam esse posse, arbitrètur. Et quidem creditur Appioni apud Gellium scribenti, se Romæ vidisse in circo maximo, à terrifico leone, recognito Androdo iam dato ad bestias, parciū fuisse. Tum caudam more adulantium canum clementer & blandè mouisse; hominisq; sese corpori adiunxisse; crurag; eius, & manus prope iam exanimati metu, linguâ leniter demulsiſſe. Quamobrem? Stirpem ingentem Androdus vestigio leonis herentem reuulsi,*

Leone
recognoscit
Androdus

Aug. 27
ciuit. 3.

5. Noc.
Att. 149

reuulsit, conceptamque sanie vulnere intimo expressit, siccauit penitus, atque cruorem deterfit. Ex eo die homo & leo in eadem specu, eodemque victu vixere totum triennium. Sed postquam illum vitæ illius ferina perta sum est: leone in venatum profecto, fugiens à militibus capitur Androdus, & ad dominum quem antè fugerat, ex Affricâ Romam est deductus. Illo separato, & leo illo captus est: qui in spectaculo hominem recognoscens, gratiam beneficij & medicinæ istam retulit. Atque ideò cunctis petentibus, dimissum Androdum, & pœnâ solutum, leonemq; ei suffragiis populi donatum. Postea, inquit Appion, videbamus Androdum & leonem tenui loro reuinctum, vrbe totâ circum tabernas ire: donari ære Androdum, floribus spargi leonem; omnesq; ferè vbiq; obuios dicere; Hic est Leo, hospes hominis: hic est homo, medicus leonis. Scribit etiam Seneca leonem se spectasse in amphiteatro, qui vitû è bestiariis agnitum, cum quondam eius fuisset magister, protexit ab impetu bestiariû. Videlicet tam prodigiosè cicurare leonem potuit gratia beneficij & medicinæ: & feras tales numquam mansuefecit gratia Dei? Potest certè. & sæpè facta talia, Sanctorum virorum historia, imò & litteræ diuinae testantur.

Breuitè rem aperio. Ab initio mundi datum est homini dominium in cunctas bestias, que in tribus elementis, terrâ, aquâ, aère. Illæ timebant, & reuerbantur Dominum. Vbi autem per inobedientiam dignitatem illam amisimus, etiam principatus illè noster mutilatus est. Quamdiu Adam in se puram Dei conseruauit imaginem, bestia dominum cognouerunt, obseruaruntq;. Postquam faciem peccatis turpauit, illæ velut incognitum fugientes auersatæ sunt.

F 2

sunt:

sunt. Vide (inquit D. Chrysostomus) Adam cum nondum peccasset, bestias tamquam seruas habentem, & eis tamquam seruis nomina imponentem. Postquam aspectum peccato commaculauit, tunc bestia eum non agnoscebant: & quae seruae erant ei, hostes euaserunt. Et quemadmodum canis qui in domo est, ei seruit, qui eum alit, & eum timet ac reueretur: sed si eum repente viderit vultu fuligine atrato, vel perforatum, aggreditur tamquam alienum, & cogitat eum dilacerare: ita etiam Adam quamdiu purum seruauit vultum factum ad imaginem Dei, bestia ei tamquam seruae obediabant. Quando autem vultum foedauit inobediencia, non agnoscentes Dominum, tamquam alienum eum odio habebant. *Subicit historiam Danielis Prophetae, cui leones in lacu pepercere, quod iustus esset: sed illum Prophetam preceptum Dei violantem, leo interfecit. Itaque peccata plenum illud dominium nostrum in bestias acciderunt, minueruntque. Positis autem prauis affectibus, & reformata imagine, & similitudine Dei, animantes redeunt ad antiquam seruitutem, & reuerentiam. Audi disertissimum Iudeorum. Perpetuum bellum, quod est omnibus hominibus & omnibus bestis, vel terrestribus, vel aquaticis, nullas admittit inducias. Hoc dissidium nemo mortalium, sed solus Deus potest tollere, quoties aliquem salute dignum aestimat, mitibus, sedatisque moribus praeditum, societatis amatorem & concordiae, qui aut profusus nesciat inuidiam, aut eam mature reliquerit, bona sua libenter communicantem in utilitatem publicam. Nam si tale bonum exoriretur in vitam, possemus etiam sperare tempus illud, quo ferae mansuescerent, & ante omnia,*

*Peccato
accusum
minu-
simque.*

*Hom. in
Psal. 5.*

*Gen. 1.
20.*

Dan. 6.

21. & 16.

30.

1. R. 2.

13. 14.

Philo de

premit

& peccis

*in h
xaen*

*Hor
in o
for.*

omnia, ferini affectus, qui stabulatur in animâ. quo quid possit esse felicius? Alioqui nōne stultitia est, credere fore vt effugiamus bestias noxias, cū in nobis ipsis feritatem augeamus indies? Non desperandum igitur mansuefactis nostris moribus, posse cicurari animalia. Tum demum, opinor, leones, vrsos, pardos, & Indicos elephantos, atque tigrides, ceteraque inuicti roboris, à solitario victu transitura ad sociabilem, paulatim depositâ ferociâ: & more gregalium latura consuetudinem hominum, cum quâdam velut erga dominos, magistrōsq; suos reuerentiâ. Nonnulla etiam eò processura, vt heris gestu, caudaq; adblandiantur in morem catellorum Melitenisum. Tunc & scorpionum serpentumq; venena cessatura, ceterorumque reptilium. Omnia hæc bonum virum, tâquam sacrum vererentur violare, virtutis ergo à Deo susceptum in tutelam suam ac gratiâ. *Theologi veteres in hac ipsâ re multi, quos prætereo: vnicam V. Bedæ sententiam adducens, quâ hæc concludo:* In testimonium primæ creationis, legimus viris sanctis, atque humiliter Deo seruientibus, & aues obsequiū præbuisse, & rictus bestiarum cessisse, & venenum non potuisse nocere serpentium. *Originalis in stilitis, & innocentie reparata indicium, obedientia est creaturarum.*

Pietate & innocentia recuperata.

In hexaem.

IN CAPVT IX.

§. I. Contuebatur in pulchris pulcherrimū: & per impressa rebus vestigia prosequabatur vbiq; dilectum.] *Mundus specimen est operationis diuinæ: quia dum opus videtur, operator præfertur. Eleganter docet Origenes, Deum cognosci duobus modis, per Scripturam & creaturam.*

Hom. 2. in diuersos.

Deus cognoscitur per Scripturam & creaturam.

T 3

Non

Non enim aliter in nobis diuina cognitio renouatur, nisi per diuinæ Scripturæ apices, & creaturæ species. Eloquia disce diuina, & in animo tuo eorum concipe intellectū, in quo cognosces verbum sensu corporeo. Formas ac pulchritudines perspice sensibilem: & in eis intelliges Dei verbū. Et in his omnibus nil aliud tibi veritas declarabit, præter seipsum, qui cuncta fecit. *Et in omnibus aliquod sui vestigium impressit, quod accurate considerantem ducat in cognitionem aliquam creatoris. Ex operibus cognoscitur artifex: & Dei inuisibilia à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas.* Nam (*ut inquit B. Theodoretus*) per ea quæ videntur, factorem inuisibilem cogitamus. Ita & cum arcam scamnumq; videmus, nequaquam ea fabrum lignarium, sed fabrica opera esse dicimus. Nauigium quoque affabrè compactum cernentes, non illud solum miramur atque suspicimus, sed illius opificem quâuis absentem, quàm maximè laudamus. Tū si monile, aliudve collare ornamentum videmus egregiè factum, aurifici laudem suam deferimus. Ita & in mundi fabricam oculos intendētes, illius quidem magnitudinem pulchritudinemq; miramur, quæque vbertim ex eâ se fundit, rerum vtilitatē. Intellectus autem noster, omissis huiusmodi qualitatibus, ad opificem illum procurrit, qui hæc omnia sapienter extruxit. *huc spectat quod de S. Antonio tradunt Ecclesiastica* Scet. 4. hist. Eccl. 18. *historia: rogatum à quodam id temporis pro sapiente habito, quo pacto posset vitam sustentare in illâ vastâ eremi solitudine, librorum solatio destitutus; respondisse, Meus liber, ô Philosopho, est natura*

natura rerum à Deo conditarum : quæ quo-
 tiescumque animo lubitum sit meo, libros ip-
 sius Dei ad legendum suppeditat. *Nam teste*

*Natura
 rerum li-
 ter est.*

Hö. 11.
 in hexa.

*magno Basilio, vniuersa hæc mundi moles, per-
 inde est ac liber litteris exaratus, palàm conte-
 stans ac deprædicans gloriam Dei: illiusque au-
 gustissimam maiestatem, arcanam aliòqui &
 inuisibilem abundè enuncians intellectu creatu-
 ræ. Itaque mundus diuine maiestatis est insigne,
 ut per ipsum Dei sapiëntia manifestetur. Quocun-
 que te flexeris, ibi illum videbis occurrentem*

Sen. 4.
 de Ben. 2

*tibi. Nihil ab illo vacat. opus suum ipse implet:
 quia nec natura sine Deo est, nec vlla sine diui-
 nitatis indicio. Et tu itaque non semper hebes & in
 terram sis demissus: ad diuina te erige, & totã*

Bon. 8.
 S. 1. 6.

*mente consurge, exemplo S. Francisci. videt oues,
 videt agriculos: mox ferebatur in contemplatio-
 nem Christi, veri agni, qui abstulit mundi pecca-*

*Ex quo
 Deum in-
 telligit.*

Isa. 53. 7

*tum. qui sicut ouis ad occisionè ductus, & quasi
 agnus coram tondente se obmutuit, & nõ ape-
 ruit os suum. Ad auicularum musicam frutillan-
 tium & minurientium, assurgebat ad diuinorum
 contemplationè, & laudes creatoris: qui eos vestit,
 alit, seruat, & gubernat nutu sue prouidentie. Vm
 ignis conspicatus, lucem, & pulchritudinem: sta-
 tum illum qui ignis consumens est, ruminabatur.*

Deut. 4.
 24.

*Quicquid in orbe vides, pars operis est diuini: & si
 sensus more piorum exercitaueris, omnia auctorem
 suum præferunt, & representant aliquid diuinum.
 Scripsit de hac re S. Bonauentura librum elegan-
 tissimum, hoc titulo, Itinerarius mentis in Deū.
 Docet sanè quàm eruditè è conditione omnium
 rerum assurgere in contemplationè Dei conditoris.*

§. 2. Flagrabat erga Sacramentum Domi-
 nici corporis.] Testatur Cornelius Iansenius

Oratio S.
Franc. ad
elevationē
S. Eucha-
ristia.

S. Franciscum, cum sacra Eucharistia in tremen-
dis illis mysteriis ostendebatur, solitū precari; Do-
mine Deus, cælestis Pater, respice in hanc glo-
riofam Christi tui faciē, & miserere mei. *Com.
in Concordiam Euangel. cap. 135. ad illa verba,
Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem
in nomine meo.*

7. Prædicto Soldano prædicavit Deum tri-
num & vnum.] *Opera pretium fuerit adscribere,
quæ S. Antoninus narrat ex Iacobo Vitriaco Car-*
dinale in Ierosolymitanâ historiâ, quam cōscripsit,
inquens, Vidimus primum Ordinis Minorum
fundatorem, Franciscum nomine, virum sim-
plicem & illitteratum, dilectum Deo & homi-
nibus, ad tantū ebrietatis diuini amoris exces-
sū, & feruoris spiritum, raptum fuisse, quod,
cū ad exercitum Christianorum, ante Da-
miatam in terrâ Ægypti deuenisset, ad Soldani
Ægypti castra intrepidus, & fidei clypeo com-
munitus, accessit. Quem cū in viâ captū te-
nuissent Saraceni, Ego, inquit, Christianus
sum: ducite me ad dominum vestrum. Hunc
adductū cernes bestia illa crudelis, aspectu eius
in mansuetudinem conuersa est: & per aliquot
dies, ipsum sibi, & suis Christi fidem prædican-
tem attentissimè audiuit. Tandem metuens ne
aliqui de exercitu suo, verborū eius efficaciam ad
Christum conuersi, ad Christianorum exerci-
tum transfirent: cum omni reuerentiâ & secu-
ritate ad nostrorum castra adduci præcepit, di-
cens ei, Ora pro me, vt Deus illam fidem & le-
gem, quæ sibi magis placet, dignetur inspirare.
Sed tamen facta est S. Francisco copia, quocumque
vellet cum sociis pergere causâ prædicandi Euan-
gely, datâ fide publicâ, & symbolo, siue tesserâ qua-
dam

Spec. 7
ex 5. 1
cap. 7.

Ter. p. 11.
hist. 14.
c. 7. §. 1.
Iacob. 2.
Vit. hist.
Oecod.
cap. 14.

Barpt.
Pisan.
Conf.
fruc. 2.
10. 13.

Lib.
orar.
Deu.

Spec. vi.
tz S. Fr.
cap. 74.

dam à Soldano. Interim contigit dignū sanè quod memoria commendetur. Dum S. vir in illā terrā, comitatus vno socio peregrinaretur, decem aliis Evangelij gratiā aliō ablegatis: mulier quādā pulcherrima ipsum ad venerem sollicitavit. Ille verò quasi consentiens, Eamus, inquit, & ostendā tibi lectum pulcherrimum, ignem magnum demonstrans, in quem nudus se intecit. Vocat ad se impudicā illam, Accede, inquiens, frueri splendido lecto & florido. Ille sus ab igne magno prodigio, mulièrem non solum à libidine, verum etiam ab impietate retraxit ad Christum. Factum prorsus simile in aulā Frederici II. Imperatoris. hic à concione, quam habuit vir sanctus, potissimum contra libidinem & venerem, in quam nimirum proclives aulici illi, invitavit ad cœnam Franciscum. Pòst, solum in cubiculum introductum, scortū ad turpitudinem illectabat. Sed ignis, in quem se misit, in quo decubuit, ad quem cœ ad lectum, meretricem invitavit ad concubitum, juuenculam coniecit in fugam. Imperator eum omnia per rimulas observasset, videns B. virum, integro & illaeso ab igne corpore, quem illudere statuerat, maximè admirari cœpit, & venerari. Ceterum Soldanum illum sub mortem, meritis sancti Francisci ad Christianam pietatem conuersum, à B. Francisco missis duobus fratribus, & baptizatum, commemorat Speculum vitæ S. Francisci c. 74. Barptol. Pisanus Confor. fruc. 39. ubi fusius, quæ de Soldano tetigi, enarrantur.

Scortū im-
pudens ad
se inuocat
inens ve-
igne, nec
vsculatur.Barpt.
Pisan.
Confor.
fruc. 2.
10. 13.Soldanus
ille à fra-
tribus ba-
ptizatus.

IN CAPVT X.

§. 1. Orationis gratiam viro religioso desiderandam super omnia.] In eandem sententiam D. Chrysostom. Quemadmodum sol lucē præbet corpori: sic animæ lumen est precatio. Pro-

Lib. 1. de
orando
Deum.

T 5

inde

*Oratio
frequens
necessaria
piis.*

inde si cæco damnosum est non iatueri solem: quanto grauius damnus est homini Christiano, si non assidue deprecetur, neque Christi lucem orando in animum suum inducat? *addit post pauca.* Quisquis enim non orat Deum, nec diuino colloquio cupit assidue frui, is mortuus est, & vitæ carens, expertusq; sanæ mentis. *quibusdam interpositis.* Itaque cum videro quempiam non amantem orandi studium, nec huius rei feruidâ vehementiq; curâ teneri: continuo mihi palam est, cum nihil egregiæ dotis in animo possidere. Rursus ubi quem conspexero insatiabiliter adhærentem cultui diuino; idque in summis damnis numerantem, si non continenter orauerit: coniecto talem omnis virtutis firmum esse mediatorem, ac Dei templum. *Denique sic concludit,* Decet igitur nos cum precatione vitæ cursum peragere, atque hac mentem assidue rigare. Siquidem hoc omnes homines non minus opus habent, quàm arbores aquarum humore. Neque enim valent illæ fructus producere, nisi bibant humorem radicibus: neque nos pretiosis pietatis fructibus poterimus esse grauidi, nisi precibus irrigemur. Quapropter oportet & stratis relictis, diuino cultu præuenire solis exortum, & cum ad mensam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet singulis horis vnâ precationem offerre, vt orandi cursus, diei cursum æquet. *De oratione hæc talia obuia passim, plura non addo.*

*Vt arbus-
culis hu-
mores.*

6. Orante autem illo, subito Abbas insolitum calorem.] *Vanus quidam adolescens, ad preces S. Elizabeth adeo incaluit, vt moribus in melius mutatis, Minorida factus, nuncium mundo remisit.*

serit. habes in historia vita S. Elizabeth cap. 24.

8. Ut minutias temporis, ne omnino exciderent, occuparet.] Magni, mihi crede (*inquit*

Debreu. Seneca) & supra humanos errores eminentis vi- Temporis
maxima
habenda
ratio.
ri est, nihil ex suo tempore delibare. *Vitam &*

*Epist. 1. nobis ex illo quicquam perdere non vacet! sed mul-
ta pereunt. Nam (rursum ille Sapiens) quaedam tem-
pora eripiuntur nobis, quaedam subducuntur,
quaedam effluunt. Turpissima tamen est iactura,
que per negligentiam fit: & si volueris atten-
dere, magna vitæ pars elabitur malè agentibus,
maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.
Quem mihi dabis, qui pretiū aliquod tempori
ponat? qui diem aestimet? qui intelligat se quo-
tidie mori? In hoc enim fallimur, quod mor-
tē prospicimus: magna pars eius iam præterit.
Quicquid ætatis retrò est, mors tenet. Omnia
aliena sunt, tempus tantum nostrum est. In hu-
ius rei nimis fugacis ac lubricæ possessionem
natura nos mittit, ex quâ expellit quemcunque
vult. Sed tanta stultitia mortalium est, vt quæ
minima & vilissima sunt, certè reparabilia, im- Cuius ta-
men pre-
tium nul-
lum.
putari sibi cum perire patiantur, nemo iudicet
quicquam debere, qui tempus accepit: cum in-
terim hoc vnum est, quod ne gratus quidem
potest reddere. *nec elapsum, socordiam & desidia
contritum villo pretio reparare, cuius tamen sanè
quàm prodigi sumus.* Omnia licet quæ vnquam*

*Sen. de
breu. vi-
tae 3.*

ingenia fulserunt, in hoc vnum consentiant,
numquam satis hanc humanarum mentiū ca-
liginem mirabuntur. Prædia sua occupari à nul-
lo patiuntur: & si exigua contentio est de mo-
do finiū, ad lapides & arma discurrunt. In vitam
suam incedere alios sinunt: imò verò ipsi pos-
sessores eius futuros inducunt. Nemo inveni-
tur,

tur, qui pecuniam suam diuidere velit: vitam vnusquisque quàm multis distribuit! Astricti sunt in cōtinendo patrimonio: simul vt ad temporis iacturam ventum est, profusissimi in eo, cuius vnus honesta auaritia est. *Quemadmodum calum fallit aspicientem, cum velocitatē suam sub specie stantis, atque immoti operis abscondit: ita temporis est iactura latens, non videtur, tamen in cursu semper est.* Fluit & præcipitatur: antè de-^{In d. d. c. 10.} finit esse quàm venit. Nec magis moram patitur quàm mundus, aut sidera, quorū irrequieta semper agitatio, numquam in eodem vestigio manet. *Conferamus tandem in vsus nostros tempus. Res omnium pretiosissima est, penè nullum eius pretium est. A profano rursus tu Christiane disces maximam temporis habendi rationem.* Titus filius Vespasiani (*S. Hieronymus scribit*) qui in vltionem Dominici sanguinis subuersis Hierosolymis, Romam victor ingressus est; tantæ dicitur fuisse bonitatis, vt cum quâdam nocte serò recordaretur in cœnâ, quòd nihil boni die illâ egisset, dixerit amicis, Hodie diem perdidit. Nos putamus nobis non perire horam, diem, momenta, tempus, ætatem, cum otiosum verbum loquimur, pro quo reddituri sumus rationem in die iudicij? Quòd si hoc ille, sine lege, sine Euangelio, sine Saluatoris & Apostolorum doctrinâ, naturaliter dixit & fecit, quid nos oportet facere? *Non debet esse tolerabilis nobis iactura temporis. Tacitum damnatum, & irreparabile. Nemo restituet annos: nemo iterū te tibi reddet.* Ibit quâ cœpit ætas: nec cursum suū aut reuocabit, aut supprimet. Nihil tumultuabitur, nihil admonebit velocitatis suæ; tacita labetur. Non illa regitur imperio; non fauore populi longius

Titus Imperator, diem se perdidisse dolet.

Annos nemo restituet.

In ep. 6
epist. ad
Galat.
Sueton.
Tuo 8.

Sen. de
brev. vi.
ca 8. 9.

longius proferet. Sicut missa est à primo decurret: nusquam diuertet, nusquam remorabitur. Quid fiet? tu occupatus es: vita festinat. Mors interim aderit, cui, velis nolis, vacandum est. Potestne quisquam sensus hominū, eorum dico qui prudentiam iactant, operosius occupari sibi, vt melius possint viuere? Impendio vitæ vitam instruunt, cogitationes suas in longū ordinant. Maxima porro vitæ iactura, dilatio est. Illa primum quemque extrahit diem: illa eripit præsentia, dum vltiora promittit. Maximum viuendi impedimentum est, expectatio, quæ pendet ex crastino. Perdis hodiernū, quod in manu fortunæ positū est: quod in tuā, dimittis. Quo spectas, quo te extendis? Omnia quæ ventura sunt, in incerto iacent. Protinus uiue: clamat ecce maximus vates, & velut diuino ore instinctus, salutare carmen canit;

Optima quæq; dies miseris mortalibus æui

Prima fugit.

Quid cunctaris, inquit, quid cessas? Nisi occupas, fugit: cum occupaueris, tamen fugiet. Itaque cum celeritate temporis, vtendi velocitate certandum est: velut ex torrente rapido, nec semper casuro, citò hauriendū est. Itaq; sic ordinandus est dies omnis, tamquā cogat agmen, & consummet, atque expleat vitam. *Potestne quidpiam elegantius, aut piū magis à quouis pio, de temporis pretio doceri? Habenda præsertim est ratio temporis. Nemo æstimat: tamen inæstimabile est. Et ideo debet seruari diligentius, cum nescias quando deficiat. Tunc sapere incipere, cum desinit: & inde velle vitam inchoare quo pauci perduxerunt, nimis est serū, & humana nostra mortalitatis obliuionis argumentum.*

9. Pue.

*Singula
momenta
fructuose
occupanda.*

9. Puerulum quēdam dormientem B. Franciscus excitare videbatur.] *Vincentius Beluacen.* etiam exanimem vsū memorat, puerum Iesum in praesepio, quem vir sanctus complexans, resuscitauit. Non immeritò, inquit, suam Dominus Iesus Christus infantiam recolenti, in huiusmodi formulā, nec absurdè monstrauit. Quippe qui in multorū cordibus, per obliuionem quasi sopitus & mortuus, per B. Francisci doctrinam, & exemplum euigilans, ad memoriam est redyctus.

Ieiunandis ne sit nobis in Natali Christi Feria sexta.

Hic oportune mihi questio vetus, & anceps à multis arbitrata, expedienda videtur: Ne sit Franciscanis, quāque sextā feriā, ex voto ad ieiunium obligatus, licitum carnis vesci in Natali Christi, cum in feriam sextam inciderit: Non ieiunandum, habet receptus mos Ecclesie vniuersalis. Epiphania. In die Epiphaniarum, hoc est, apparitionis & aduentus, quando natus est in carne Dominus, ieiunare non licet, etiāsi contingat vt sit Quarta, aut Profabbatum. Et Leo Magnus improbat Priscillianistas, tali die ieiunantes: causam hanc adferens, vt per omnia sint à nostræ fidei vnitate discordes: & dies qui à nobis in lætitiā habetur, ab illis in afflictione ducatur. Sed aliud est, quod pro recepto more seruetur: aliud quod ex deuotione suscipitur. Hæreticorum impietates execrori mantello pietatis velantur. Moribus Ecclesie mordicus adhaerescō. Igitur mihi licet, tali die frui Ecclesie gaudio: licet etiam instinctu pietatis exerceri ieiunio. Obligasti te voto? reddendum est, si piè suscepseris. Itaq, cum Honorio Tertio Pontifice respondemus, quòd illi, qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sextā feriā, si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contingerit,

Id nota contra hæreticos nostros.

L. 177
Spec.
hist.
c. 107.

In fine
panarij
cont.
har.

Epist. 93
Cap. 4.

Lib. 5.
Dec. tit.
46. c. 3.
Explicat.

gerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt, secundum consuetudinem Ecclesie generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere. Pontificis sententia fecit, in plerisque cœnobis nostris, ieiunium obseruari in hoc tali die. Sed an ea mens sit D. Francisci, subdubito. Commemoratur Barptol. Pisan. viuentē adhuc S. Francisco, questionem versatam de ieiunio illius diei, inter Fratres: atque fratri Morico, qui ieiunandum dixerat, propter diem Veneris, S. Franciscum sic respondisse; Peccas frater Morice, diem Veneris vocans, diem, quo natus est nobis puer Iesus. Volo, inquit, quod & parietes tali die comedant carnes, si fieri potest, vel de foris limiantur. Scribit quidem hæc facta ante confirmationem regulæ secundæ: sed tamen videtur ad ieiunium soluendum illâ die propensior. hinc forsitan inuenias, qui non ieiunant. Inquitur ubi comedendi carnes consuetudo inualluit, benè faciunt, qui non ieiunant: qui secus, melius faciunt.

IN CAPVT XI.

§. I. Scripturarum profunda miro intellectus scrutaretur acumine.] De Theologia sancti Francisci agitur: quæ cuiusmodi fuerit, elegantissimè docet Ludonicus Granaten. sic scribens: Theologia duplex est, altera, quæ speculando; altera, quæ experiendo Deum agnoscit. Et illa quidem speculatiua, siue scholastica; hæc verò (vt ita dixerim) affectiua, siue mystica nūcupatur: quod videlicet occulta sit, & à paucis cognita. Cùm autem præcipuus huius Theologiæ magister Spiritus sanctus sit, is primùm quidem hominis intellectum sapientiæ dono collustrat; deinde cari-

Conc. 2.
de S. Fr.
3.

Theologia
duplex,
Scholasti-
ca & My-
stica.

caritatis virtute voluntatem vehementer incendit: quæ sic incensa, ineffabilem diuinæ bonitatis, & suauitatis dulcedinem odoratur, & quodammodo degustat. cuius gustu atq; suauitate, intellectus percipit quàm suavis sit Dominus, quàm dulcis, quàm pius, quàm benignus. atque hoc modo intellectus ab ipsâ voluntate quodammodo erudiri atq; instrui dicitur.

*Discrimē
inter illas.*

Est autem magnum inter vtramque Theologiam discrimen. Illa enim ad intellectū, hæc magis pertinet ad voluntatem. Illa cognoscit Deum, ista diligit. Illa speculatur diuina, hæc amplectitur. Illa tanquam ex auditu cognoscit Deum, hæc quodammodo odoratur atque degustat. Illâ docet lectio, istâ vnctio. Illa discitur in scholis, hæc in secreto diuinæ cōtēplationis. Quâ ex re, duos in hac duplici Theologiâ processus intelligimus. In priori namque (quâ Speculatiuam nuncupamus) præcedit quidem intellectus actio, & sequitur in piis hominibus motus volūtatis. In posteriori autem (quâ Mysticam appellauimus) post hanc priorem intellectus operationem antecedit quidem volūtatis actio, & sequitur in intellectu noua quedam diuinæ suauitatis cognitio. In illâ enim intellectus dirigit volūtatem: in hac volūtas erudit ac dirigit intellectū, qui quodammodo foris stans, ipso volūtatis gustu & experimento, diuinæ bonitatis suauitatem agnoscit. hoc enim illa Prophetæ verba innunt, Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. Prius enim gustare, deinde videre iubet: vt intelligamus, ex volūtatis gustu intellectū erudiri, & immensas diuinæ bonitatis & suauitatis opes addiscere. Vt enim degustato nouo aliquo cibo, gustus ipse saporem

rem eius ostendit intellectui : sic posteaquam voluntas diuinæ bonitatis dulcedinē nusquam antea perceptā degustauit ; intellectus hoc experimento doctus, qualis ea, quantaque sit, agnoscit. Quo fit vt cū duo animæ nostræ pedes sint, quibus in Deum imus, intellectus videlicet ac voluntas ; in priori illā Theologiā, pes intellectus præcedit, quem sequitur voluntas : in posteriori verò, voluntas ipsa, eo modo quo diximus, præcedit, quam deinde noua illa cognitio sequitur intellectus. Hæc est mystica Mystica
S. Franc.
Theologia Theologia, quæ Spiritus sancti magisterio ad discitur, quæ inter omnes scientias principem locum tenet. in quâ rudis omnium litterarum Franciscus tātum excelluit, quantum flagrantissimo caritatis ardore incensus fuit. per quam non tam legendo quàm amando, diuinisq; beneficiis atque delictis fruendo, immensas diuinæ bonitatis, caritatis, & sitauitatis opes agnouit. *Existimo hæc sine fructu legi nō posse : nec operam me cū exscriberem perdidisse.*

Legebat quandoque in libris sacris.] *Quā ratione studium nobis instituendum sit, quid spectandum, paucis verbis exponit. Et opera pretium me facturum puto, si de studio S. Theologiæ, cui nobis potissimum incumbendum est, paullo vberius disseruero. Causa mihi ab ipsā Regulā nostrā, quæ nos ad concionandum haud segniter inuitat. Imò (auctore S. Bonauēturā) Prædicationis officium ex regulari professione Ordini annexum est, & etiam Confessionis : quæ notitiam requirunt sacræ Scripturæ, quæ subtili indiget in plerisq; locis expositione. ne ex imperitiā, errores pro veritate doceamus, necesse est nobis sacræ Scripturæ habere studium & magistros. Hæc enim*

V scien-

Cap. 9.
Quærit.
in Reg. 3

Quod uti
te valde,
imanecef-
sarium.

scientia non solum utilis est ad aliorum crudi-
tionem, sed etiam ad propriam instructionem:
ut seruus Dei sciat seipsum bene regere; virtu-
tes à vitiis discernere, & notitiam Dei, & futu-
rorum præmiorum clarius intelligere, & in om-
nibus cautiùs & fructuosius conuersari. Nam
& Apostolus hortatur Timotheum ad ^{1. Tim. 4} lectio-
nis studium: & Sanctorum nobis diligentia in ¹⁶
sanctarum ruminacione Scripturarum frequen-
ter commendatur. Veritas enim fidei, & vitæ
sanctitas, non aliundè quàm ex Scripturarum
fonte hauritur, sine quibus impossibile est
quemquam saluari. *Alia subiungit vir sanctus,*
quæ velim à nostris aliè considerari, hoc maxime
seculo feracissimo hereseon & sectarum. ut mi-
rum sit, studia isthæc salutaria adeò negligi, pretia
vilere: cum sublati studiorum pretiis, etiam stu-
dia pereunt. Iam verò studii sublati, quem fru-
ctum expectes? tibi non discis, alius non prodes. Et
qui, obsecro, poteris te ipsum saluum facere (quod
Apostolus spectat) vel eos qui te audiunt? Quo
pactò docebis quod non didiceris? At qui in do-
ctrinæ sermonibus fuerit innutritus, priùs qui-
dem ipse adiuuatur: & in quo alios adhortatur,
seipsum emendat & instituit.

Abusus
nocet.

Ceterum tu mihi, sat scio, ab usum obiicies: at ego
scientiam reuoco ad usum. Abusus non à doctrinâ,
sed ab animo non probè instituto. Et talis detrecta-
tio ferè eorum, qui doctrina ore tenus exerciti, ^{Tac. 17}
animum bonis artibus non induerunt, ^{Ann.} segne
otium specioso nomine velantes. Non placent mihi
eæ litteræ, quæ ad virtutem non prosunt: sed tamen
doctrina valde facit ad prudentiam & virtutem.
Recognosce exempla Sanctorum Ordinis Seraphici
(aliena præterco) fateare necesse est, sanctos illos
altosq;

aliosq; viros auidè doctrinam hausisse, acceptâ, virtutem perfecisse. Nam ut oculi ab aere circumfuso lumen accipiunt, sic mens à doctrinâ. Dic, quæso te, quando maximè floruit Ordo noster? Nōne quando sub sanctis Patribus sacra studia spiritû & sanguinè recipiebant? cū scientia virtutū summâ opere iungebatur, tunc vehemēter toto orbe fructificauit. At postquam otium sine litteris, mors, & viuū hominis sepultura, plerosq; tenuit, en quò deiecti illi: quàm disperti, quàm nihil agunt in magnâ illâ messe, & vineâ Christi! Eruditio maximum est

8. n. ep.
23.

hominibus in hac vitâ ornamentum: ceterū his qui abutuntur, perniciofa; nec ideo tamen contemnenda. Ignis, cibus, ferrum, naturâ bona, pro abutentium iudicio, perniciosissima: & doctrina in rebus humanis optimum, abusu est pessimum. Præposteri homines & insulsi obirectatores ab abusu.

Ufus saluterrimus.

Rizian.
ora. in
laudem
Basilij.

Forstân tales, omnes sui similes esse optarint, ut priuata eorum ignorantia communis ignorantia tenebris obtegatur, ne quisquam ipsorum incertiam prædat & coarguat.

Pertinaciter studendum est: quo à nobis proficetur ut languor à corpore, sic ab animo imperitia.

Studentis vite & moribus bene opte omnia.

Max. ser.
17.

Cleanthes dicebat, homines imperitos solâ formâ distare à bestiis, id verum, maximè remotâ iustitiâ, & detractâ probitatis opinione. Studium sine pietate S. Francisco displicuit: omnibus bonis displicet. Sed post diligentem exercitationem omnium, quæ Regula & institutum postulant, animum ad sacras litteras adplicare, vitæ operam dare & virtuti; quicquid legeris ad mores statim referre, discere, ut quæ verba fuerint, opera fiant, hoc est, lectio, vita; facias ipse, tūc facienda alios doceas; eiusmodi salutare studium requirimus. Nemo probus potest improbare, nec improbus quidem nō probare.

bare. Porro autem ut fructuosum sit studium, tria precipue mihi videntur obseruanda, quae in gratiam fratrum nostrorum, ex sacris auctoribus distincte exponantur. Primum, Quo modo adparatus, ad sacrum studium accedat; Alterum, quem scopum studiorum tuorum collineas; Postremum, quos Scriptores potissimum legas.

Pura ut
in sit Theo
logia stu
di. su.

In primis S. Theologia, pro sua maiestate ac reuerentia, peculiariter requirit in sui studiosis duo, vitam puram ac sanctam ante omnia: deinde frequentes calidâsque preces. Caueat summo opere S. Theologiae candidatus, ne (quod aiunt) illotis pedibus, ad studium diuinæ Sapientiae irreuerenter accedat. Quintilianus eum qui futurus sit orator, virum bonum esse oportere decernit: quanto magis Theologus, Christi legatione functurus, probitate morum conspicuus esse debet? Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas? & assumis testamentum meum per os tuum? Vult Deus (enquit S. Hilarius) à crimine esse liberum, caelestis doctrinae contemplatorem: vult eloquia sua à casti corporis casto ore tractari. Est igitur in primis habenda ratio integritatis vitae & puritatis. Grauius docet quoque S. Athanasius, ad Scripturarum indaginem, verumque intellectum, opus esse vitam probam, animo puro, & virtute, quæ secundum Christum est: ut mens per eius tramitem decurrens, ea quæ expetit, adipisci possit, quatenus fas est humanam naturam diuina intelligere. Nam sine pura mente, & Sanctorum imitatione, nemo comprehenderit Sanctorum verba. Quemadmodum si quis intueri velit Solis iubar, oculos detergit, ut lumen solis contempletur: ita quoque qui vult mentem virorum caelestia loquentium

Proem.
in lib.
instr.
Orat.

Psal. 47.
16.

De hu-
manit.
Verbi.

tium intelligere, prius detergere & abluere viuendi disciplinam animam debet, & ad Sanctos accedere cum studiorum factorumque similitudine: vt illis consuetudine vitæ paris familiaris redditus, quæ ipsis à Deo reuelata sunt, cognoscat. Neque enim ea (addo ex Ioanne Cassiano) vt essent nobis incognita, Spiritus sancti gratiæ promulgata sunt: sed velamine peccatorum cordis oculos obnubente, redduntur obscura, quibus rursus naturali redditis sanitati, ipsa sanctarum Scripturarum lectio, ad contemplationem veræ scientiæ, abunde etiam sola sufficiat: sicut oculi isti carnales ad videndum nullius egent, si fuerint à suffusione vel caligine cæcitatatis immunes. *Christiana* igitur disciplina (*S. Aug. doctore*) eis, qui illam nosse desiderant, simul geminū ordinem sequi iubet: cuius vna pars vitæ, altera eruditionis est. *Pietas præeat, sequetur scientia: iunget utramque Theologus probus.* Qui enim vel vitæ probitate solū, vel solā doctrinā præstant, ij mihi nihil à luscis differre videntur, qui in magnâ sunt deformitate, siue alios inspiciant, siue ab aliis inspectentur. At quibus utrâque laude clarere, ac velut ambidextris esse contingit: hi nimirum omnibus numeris absoluti sunt, ac deinceps æternæ vitæ beatitudine perfuerunt.

Hac de vitæ puritate: iam de precibus addendum, quibus opus est, vt S. Theologia arcana percipias & penetres. Sæpe orandum, imò preces assidue studio præmittendas, Sancti viri verbo docent & exemplo. Audi Franciscanum veterem B. Rogerium. Quando tu vis legere, antequam librū aperias, debes cor tuum ad Deum dirigere, & dicere: Domine iste vilissimus seruus tuus, indignus

V 3 omni

lib. 5.
Instit.
monast.
34.

S. Aug.
lib. 2. de
Ord. 8.
to. 1.

Greg.
Nazian.
Orat. in
laudem
S. Basilij

Barpt.
Pisan.
Cōfor.
fruct. 8.

Quo fa-
ctius in-
telliget
eius arca-
na.

Innocen-
tia & scien-
tia beatū
faciunt.

Sit ite-
m in precib.
assiduus
Theologia
cārissimus

omni bono tuo, vult ingredi ad videndos the-
 sauros tuos: placeat tibi, vt eum introducas, &
 des ei in his verbis sanctissimis te cognoscere,
 vt te diligat, & tantum des ei diligere, quantum
 dabis ei cognoscere; nec des amplius cognosce-
 re quam diligere; quia non vult te cognoscere,
 nisi vt te diligat. talis mens *(inquit)* primâ libri
 apertione, statim inueniet Deum suum, *omnis*
sapientia fontem & auctorem. Audi veteriorem
Theologum B. Ephrem, haud dissimiliter admo-
nentem, Si quis ad sedendum ac legendum, si-
ue etiam ad alium legendum audiendum se pa-
rat, primùm oret Dominum, dicens: Domine
Iesu Christe, aperi aures atque oculos cordis
mei, vt audiam & intelligam, & faciam volun-
tatem tuam. Non abscondas à me madata tua:
sed reuela oculos meos, & considerabo mirabi-
lia de lege tuâ. Vis fructum orationis cognoscere?
S. Augustinus edoccat: Quando seriò studetur,
& Dominus puro corde oratur: plurima quæ
cognitione digna sunt, ipso Deo inspirante ma-
gis, quam hominum aliquo commoente per-
discentur. Itaq; diligentia nostra, ab oratione fidi-
simâ scientiæ adiutrice deseri numquam debet: sed
(quod in Ambrosio Origenis discipulo D. Hiero-
nymus commēdat) diebus & noctibus lectio ora-
tionem excipiat, & oratio lectionē. Talis exer-
citatio, non solum parat eruditionem, verum etiam
Dei gratiam cæciliat & amicitiam: imò præsentem
tibi reddit & familiarem. S. Ambrosius: Illum al-
loquimur cum oramus: illum audimus, cum
diuina legimus oracula. S. Augustin. Qui vult
cum Deo semper esse, frequenter debet orare
& legere.

*Lectio
 oratione
 cōmunita*

*De ar-
 rura spū
 cap. 8.*

*Psal. 117.
 18.*

Epist. 116

*Epist. 116.
 ad Mat-
 cellam.*

1. off. 19

*Ser. 111.
 de temp.*

*De apparatu ad S. Theologia stud. um, tantum
 est.*

est. alterum sequitur de scopo, quem mihi quidem ^{Theologia} ^{scopus.} diuinus Apostolus monstrare videtur, cum inquit,

1. Tim 4 16. Hoc faciens, & teipsum saluum facies, & eos

qui te audiunt, quando tibi attenderis & doctrina. Dico, prius tibi studendum, deinde aliorum bono & saluti. De priori multa in sacris litteris: illud

Psal. 118 24. & scrutabor legem tuam: & custodiam illam

in toto corde meo. S. Ambrosius: Quærendum

primùm, deinde intelligendum perferendumque omne legis mysterium, & in corde custodiendum, Qui autem intelligit & scrutatur, scrutando in semitam mandatorum deducitur.

Vnde rursus paullo post subiungitur, Et leuauit manus meas ad mandata tua quæ dilexi: & exercebor in iustificationibus tuis. In quem locum eleganter ite S. Ambrosius: Pulcherrimus ordo iste,

ut primò meditemur, & eorum præceptorum quæ diligimus, sit nobis assueta meditatio. Meditatione enim mandatorum celestium, operis boni vsus inolefcet. Nā sicut meditationi verborum, finis memoria est, ut quæ meditamur verba teneamus: sic meditationis præceptorum celestium, intentio vel finis operatio est, actusque directus ad implenda præcepta diuina, quorum merces beatitudo est sempiterna. Itaque si hic consistis, ad salutem tibi sufficit. At si vltra progredi lubet, exemplo S. Francisci, non contenti suā salute duntaxat, alios etiam lucrari optimum rati: hoc est optimum, quod in Sanctorum principe Christo possumus imitari. Multis modis docti rudioribus antecellunt. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Daniel in fine sacratissimæ

Epist. ad Paul. 6. 12 3. ^{Et alios.}

visionis ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, id est, doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cælo comparatur, quamquam iuxta Hebraicam veritatē, vtrumque de eruditis possit intelligi: ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. *In magnâ illâ regenerationis die, Magistri habebunt similitudinem cæli: (quod alibi scribit S. Hieron.)* & qui alios erudierunt, stellarum fulgori comparabuntur. Non enim sufficit scire sapientiam, nisi & alios erudias: ita ut sermo doctrinæ alium non ædificans, mercedem operis recipere nō potest. *Sit igitur studiorum nostrorum scopus, & velut alba meta, cum nobis solis discimus, piè & sanctè vivere, cum aliis etiam operam nostram impendimus, rectè docere: hoc est, nos saluos fieri, & qui nos audiunt, vt Sacra Theologia sit adiutrix, duxq; via ferentis in cælū, & velut Aurea Cathena que nos ad Deum trahat.* Ad hunc enim ea cum intelligētia tendit: solaque efficit, vt Deus sincerè à nobis percipiatur atque seruetur.

Tertium est, vt præscribam Theologiæ candidato auctores, ordine & delectu legēdos. Illud prius, Cupiditas discendi dirigenda est, ne ipsa se impediatur. Nec passim carpēda sunt, nec auidè inuadenda vniuersa. Per partes peruenitur ad totum. Aptari onus viribus debet: nec plus occupari, quàm cui sufficere possumus. *Alioquin onerat discentem turba, non instruit: multoq; fatius est paucis te auctoris tradere, quàm errare per multos.* *Saluberrimum Seneca præceptum*

Discendi
cupiditas
dirigenda

Epist. 2. *ptum in pectus dimitte*; Illud vide ne ista lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminū, habeat aliquid vagū & instabile. Certis ingenii immorari & innutriti oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Nusquā est, qui vbiq̄ue est. In peregrinatione vitam agentibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias. Icem accidat necesse est iis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Nihil aequē sanitatem impedit, quā remedium crebra mutatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebra medicamenta tentantur. Non conualescit planta, quæ sæpius transfertur. Nihil tam vtile, quod in transitu proficit. Distrahit animum librorū multitudo. Itaq; cum legere non possis quantū habueris, sat est habere quantum legas. Sed modò, inquis, hunc librum euoluere volo, modò illū. Fastidientis stomachi est multa degustare: quæ vbi varia sunt & diuersa, inquinant, non alunt. Probatos itaque semper lege. & si quando ad alios diuertere libuerit, ad priores redi. *Compositi animi, & studii fructuosi iudiciū est, certis se addicere scriptorib. & probatis.*

Probatos aliquot distinctè tibi ingero, quos ego censeam præ ceteris legendos; etsi in hoc iudicio, iudicium meum ipse in aliorum iudicium mitto.

Apud Vincen. Lib. c. 67. h. c. 7. lib. 2. *Ante omnes Liber sacerdotalis (ita vocat S. Ambrosius litterarum Sacrarum volumina) diligentissime, non dico legendus modò, sed ediscendus erit Theologia studio. Memoria traditum (auctore Panormitano) Gloriatum assiduè Alfonso regem Aragonum, quòd Biblia quater & decies*

Liber Sacerdotalis, sacra Biblia semper legenda, imò ediscenda.

cum Glossis & Commentariis perlegisset. Proinde illa ita memoriae etiam inculpit, ut non tantum res, sed longum etiam verborum ordinem absque libro, audientibus recitare potuerit. *Si ille Rex inter negotia regni & auocamenta plurima hoc potuit: quanto magis sepositus in studia hic liber versandus? Illius usus organum est scientie diuinae: ac velut instrumenta, quibus tibi aliisq; salutem pares.* Fabri (inquit D. Chrysostomus) ^{Hom. 3. de Lat. ro.} quamcunque exercent artem, ante omnia, habent integra & parata sua instrumenta. Neque etiam si fames & inopia premat, eorum facile quicquam vendiderint: illis enim diuenditis, ^{Organum diuinae scientie.} ars vniuersa ipsis inutilis est. Quemadmodum illis, artis instrumenta sunt, malleus, incus, forceps: sic & nobis artis instrumenta sunt Apostolorum ac Prophetarum libri, omnifq; Scriptura diuinitus inspirata. Et quemadmodum illi per illa instrumenta; quicquid faciendum susceperint, perficiunt: ita sane & nos, per hos fabricamur animam nostram, deprauatamq; corrigimus, & inueteratam renouamus. *Nec nostram tantummodo, verum etiam aliorum.* Attestatur ^{1. Tim. 4. 16.} Apostolus, Hoc enim facies, & te ipsum saluum facies, & eos qui te audiunt. *Magnus saepe Scripturae lectionis assidue fructus & utilitas.* Nam ^{Chy. 1. fol. ho. mil. 11. n. 1. ad Timot.} qui doctrinae innutritur ministerio, prior sibi inde aliis emolumenta conquirat. Dum enim alios admonet, seipsum quoque compungit. ^{Mat. 13. 52.} Ita profecto Timotheo dum loquitur, omnes salubriter admonet. Quod si ei qui mortuos excitabat, haec monita edidit: quid iam nos miseri dicturi sumus? Sed & Christus cum qui ^{52.} proferret de thesauro suo & noua & vetera, homini patrifamilias simile dixit. Id quippe ipse
maxi-

maximè omnium fecisseprehenditur, qui ad pedes Gamalielis paternâ instructus est lege: ac postmodum lectioni intentissimè operâ dedit. Nam prior ipse fecit quod alios monuit.

Alibi D. Chrysof. salubri exemplo ad S. Scripturæ lectionē exhortatur. Barbarus ille, reginæ Æthiopiū Eunuchus, qui in tantâ erat gloriâ, & curru vehebatur, illo tēpore lectionem non negligebat: sed Prophetam in manibus habens, magnum adhibebat studium, & nesciens quid in libris contineretur: sed afferebat quicquid in se erat, nempe studium, alacritatem, attentionem. Cogita enim obsecro, quantum erat, neque in itinere lectionē negligere, & præsertim sedentem in curru! *Quid? S. Athanasius etiam Virgini hâc legem præscribit, ita inquit,* Non abscedat ab ore tuo verbū Dei. Sit autem illud opus tuum omni tempore. Meditare in sacris Scripturis. Habe Psalteriū & Psalmos disce. Oriens sol videat librū in manib. tuis. *Similiter B. Hieron.*

Nepotianum adhortatur: Diuinas Scripturas sapius lege: imò numquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce quod doceas. obtine eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: ut possis exhortari in doctrinâ sanâ, & contradicentes reuincere. *Rursum ad Furia.* De Scripturis sanctis habeto fixū versuum numerum: istud pensum Domino tuo redde. Nec antè quieti membra concedas, quàm calathū pectoris tui hoc subtegmine impleueris.

Quâ autem attentione sacra Biblia nobis ver- *Attenti*
sanda sint, pulchrè docet B. Ephrem, Cùm legis, *legendum.*
intentissimè lege, atque diligenter, cum multâ constantiâ, versum bis terque ponderans, & penetrans sensum. Neque studeas libri folia voluere:

De ar-
matura
spu. c. 8.

uere: verum, vt dixi, bis terque, ac sæpius eundem repete versum, vt ipsius intelligentiã consequare. *Siquidem* ex diligentia lectionum, nascitur scientia Dei: ignorantia autem negligentia filia est. *Ioannes Damascenus*, Diligentia & labore, & indultoris Dei gratia, omnia diriguntur. Qui enim petit, accipit: & qui querit, inuenit: & pulsanti aperietur. *Opus etiam fuerit diligenter lecta, attentã ruminatione recolere, ne neglecta fiant. Memoria firmanda est quotidiana rememoratione.* *D. Hieronymus*, Noctibus bis terque surgendum: reuoluenda quæ de Scripturis memoriter retinemus. *Item Sacrorum Antistes Augustinus scribit*, Solitum se amore inueniendi veri, primam aut vltimam dimidiam ferè notis partem, cogitare peruigilem: nec se patiebatur à seipso quocunque modo auocari. *hoc ipsum quoque precipiebat adolescentibus, vt aliquid & præter codices secum agerent, & apud se habitare consuefacerent animum. Quod ipsum in ceteris studiis proficere volenti obseruandum erit. Sic oportet* lectione assiduã, & meditatione diurnã pectus nostrũ bibliothecã Christi facere.

*Lectio
sit assidua
meditatio
no figenda.*

Post Scripturas sanctas (*D. Hieronymus, ita præcipit*) doctorum hominũ tractatus lege, eorum dumtaxat quorum fides nota est. non necesse habes aurũ in luto querere. *Theologi tibi legendi, veteres, noni: sed præmittendi Neoterici, qui aui mores, scẽtas dissectas edoceant. vt Hosius, Alfonso Castrensis, & alij, quorum princeps Bellarminus in Controuersis. Apud istos sparsa, hic in unũ conduxit. instar omnium est. Deinceps Scholastici, qui variam doctrinã supelleẽtilem, magnamq; copiam subministrant: hi inuentis nouam quandam addidere lucem, ordinem, dispositionem, perspicuitatem.*

*Auctores
boni etiã
legendi.*

*Neoterici
prælegendi.*

*Opus im
p. r. f. ho-
mi. 42.
in Mat.*

*Ep. 11.
ad Eu-
stoch.*

*Lib. 1.
de Ord.
cap. 1.
10, 1.*

*Hier. ep.
3. ad He-
liod.*

*Ep. 10.
ad Fu-
ciam.*

Tit. 1.

**In c.
4. 8.
In c.
Luc.*

zatem. obscuriora Patrum illustrant, singula pressè
 & articulatè docentes. Virosque legendo, absolutus
 Theologus efficietur. Nam ex illis quasi materiam;
 Tit. 1.9. ex his tamquam formam mutuatus, Potens erit
 exhortari in doctrinâ sanâ: & eos qui contra-
 dicunt arguere. quod est Christiani doctoris pra-
 cipuum institutum. Scholastici diligenter praelegen-
 di. Pessimè consulunt inuentuti, qui abstinent &
 deterrent. Et tibi malè consultū, senties tuo malo, si
 negligis. Ex imperitiâ, Scholasticorū contemptus,
 aut scabie ab heresi affrictâ. Prorsus schola Theo-
 logiæ inuisa hereticis: sed hoc magis existimo ad re-
 fellendas haereses efficaciorē. Quid de sermone
 caullaris? Dicitur eâ de re satis: modo S. Ambro-
 sij auream addo, accomodamq; ad tales respōsionem.
 Si Orator, illorum qui phaleras sermonum se-
 quuntur, negat in hoc fortunas positas esse Græ-
 cæ, hoc an illo verbo vsus sit, sed rem spectan-
 dam putat; Si ipsi Philosophi eorum qui totos
 dies in disputationibus consumūt, minus Lati-
 nis, eo receptis vsi sermonibus sunt, vt propriis
 vterentur: quāto magis nos negligere verba de-
 bemus, spectare mysteria, quibus vincit sermo-
 nis vietas? Nec de his plura: quæ tamen si velis, ad
 librum octauum Locorum Theologicorū Melchioris
 Cani te mitto. adi: non leges sine fructu.

Et Scho-
lastica.Licit illi
sermo in-
cultior.

Magnum Scholasticorum vides exercitum? ego
 etiam dico turbam: sed cum delectu probatos legen-
 dos prescripsi. En tibi B. Thomam ab Aquino, om-
 niq; calculis absolutissimum Theologum: cuius
 scripta multitudine, varietate & facilitate expli-
 candi adeo excellunt, vt ob eam causam nomen Do-
 ctoris Angelici iure sit adeptus. Si autem subtilioris
 Theologiæ cupido tibi subeat, Ioannem Scotum fre-
 quenta: quem multi prædicant arcanum Theologiæ
 Thesau-

Sed cum
delectu.

*Theſaurum. Sed de S. Bonaventurâ quid cenſeam
rogas? Non ago cenſorem ſine ſuffragio: ſed quod
ſummus Theologus, Ioannes Garzon olim cenſue-
rit, recenſeo. Si quæratuſ à me (inquit) quis inter
ceteros doctores plûs videatur idoneus; reſpõ-
deo ſine præiudicio, quòd Dominus Bonauen-
tura: quoniam in docendo ſolidus eſt & ſecu-
rus, pius, iuſtus, & deuotus. Prætereà recedit à
curioſitate quantû poteſt, non immiſcens pro-
poſitiones extraneas, vel doctrinas ſæculares,
Dialecticas aut Philoſophicas, terminis ſcho-
laſticiſ obumbratas, more multorum, ſed dum
ſtudet illuminationi intellectus, totum refert
ad pietatem & religioſitatem affectus. Vnde fa-
ctum eſt, quòd ab indeuotis Scholaſticiſ (quo-
rum prohdolor maior eſt numerus) ipſe minùs
exſtiterit frequentatus. cùm tamen nulla ſubli-
mior, nulla diuiniõr, nulla ſalubrior ac ſuauiõr
pro Theologiſ ſit doctrina. *Quæ alio loco ſcribitur,
velut conſuſionem adſcribo, Nec admirari ſuffi-
cicio, qualiter patres & fratres Minores dimiſſo
tanto doctore, (qualem neſcio ſi vñquam ſtu-
dium Pariſienſe habuerit) conuerterunt ſe ad
neſcio quos nouelloſ, &c. Et hi principes in hoc
exercitu. aliquem tibi delige cui inhereas & im-
moreſis: vt feliciter iactis fundamentis, ſublimem
Præſcorum Theologiã ſuperſtruas & cõſumes.
Solis immorari Scholaſticiſ, ieiunium eſt; & ſte-
rile ſtudium, ignarum plerumq; paterñarum Tra-
ditionum, quæ Theologo ſummã curã ſunt animad-
uertenda. Nec aliunde cognoſces niſi ex Patribus.
Hæc duo ita ſunt connexa atque coniuncta, vt
diuelli ac diffociari non poſſint, Doctrina ſan-
ctorum Patrum, & Eccleſiæ Traditio. Aduerſa-
rj Dei verbum purum, purum, inelamant; homi-
num**

*Lam. 5.
Bonauen.*

*Arboribus
ſerio ver-
ſantibus
illo.*

*Patribus
poſt illos
inueni-
endos.*

*De era-
minat.
doctõ-
nat.*

*Lea. r.
quæ ſunt
p. Pr-
nitem.
pa. 4.*

*Melch.
Can. 7.
loc. The-
o. 0. g. c. 7.*

Admon.
Camp.
Kat. 2.Vincen.
Eir. cōt.
hzie. 9.illi iudi-
ces incor-
rupti.

num commentarios auersantur. quid igitur? (Eleganter docet fortissimus ille martyr.) Audiatur antiquitas: & quod nos alteris alteri suspecti non possumus, illud, omnium sæculorum veneranda canities, Christo propior, ab hac lite remotior, decidat arbitrio. Non potest facere cum hæreticis, qui Patres euoluit. nec facile hæreticus admiserit inconcussam Patrum auctoritatem, sed explodit: quia stantibus illis, hic concidit. Inspice sacra Concilia contra errores & hæreses celebrata, & Sanctorum lucubrationes: videbis hac viâ ingressos, novas doctrinas refutasse. Intelligebant enim viri Sancti atq; prudentes, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia, quâ fide à Patribus suscepta forent, eâdem filiis cõsignarentur. nosque religionem non quâ vellemus ducere: sed potiùs quâ illa duceret sequi oportere. idq; esse proprium Christianæ modestiæ ac gravitatis, nõ sua posteris tradere, sed à maioribus accepta seruare. Ducatum quippe præbet nobis religio, non nos religioni. Nec maiorum sensa quâ volumus trahimus: sed potiùs quâ illa trahunt retrahuntq; sequemur. Ad patres igitur eum accedis, facile prælium hæreticorum conficies. Antiquitate reventâ, nouitas explodetur. Vt prorsus necessaria sit Theologo, accurata & diligens veterum lectio Theologorum.

De ordine in enoluendis patrum monumentis ser-
uando, sententiæ variant: ego distinctè respondeo. Viri præ-
legendi,
veteriore
an nouio-
res.
Rudiores à D. Bernardo velim incipere, & deinceps ad veteriores procedere: sed doctioribus, qui inspiciunt ac penetrant, quæ alii illi viri paucis verbis transmittunt, censeo, antiquissimos primæ ætatis Scriptores ante omnes perlegendos. Vt propius accesseris egnem, hoc calesces magis: sic illi se doctiores

rent

rem sanctioremq. facient, si familiares tibi effeceris, in quibus adhuc recens Christi sanguis ferbuit calidius. Illi Apostolicorum dogmatum certiores: ab illis velut per manus accepit, quod semper tenebit beata Apostolorum successio. Ex illis fontibus aqua Doctrina Christiana purius haureuntur. Itaque me iudice, ante omnes leges beatum Ignatium, qui (teste D. Hieronymo) Christum vidit, & (Baron. suffragante) scripsit ante Areopagitam. certissimus testis Christiana & Apostolica doctrina. In illius epistolis, eius temporis Orientalis Ecclesiae factes propemodum viua representatur: adeo ut non tantum res tunc gesta, sed & Ecclesiastica disciplina, & mores, & Apostolica Traditiones Apostolicarum Ecclesiarum, velut in tabula quadam penicillo manus erudita habeantur expressae. Quae Petrus & Paulus Antiochenos docuerant; quae eadem cum B. Ioanne Asiae Ecclesiis tradiderant; quae eadem Ecclesia susceperant atque seruarent, eadem haec S. Ignatius suis epistolis inculcans, illis asseruanda praescribit. & (quod Eusebius commemorat) primum ut haereses, quae iam tum primo nasci & emergere coeperunt, maxime praecauerent, admonuit: deinde hortatus est, ut Apostolorum Traditioni mordicus adhererent. quam quidem asseueranter testificatus, quod tutius posteritati reseruaretur, necessario scriptis mandandum existimauit. In quibus manifeste videbis in Ecclesia Christi Ordinem Hierarchicum, Ministrorum diuersorum Ecclesiae officia distincta, publicos conuentus, Sacratissime Eucharistiae administrationem, Sacrificij nostri ritus, diei Dominici observationem, aliarum etiam festiuitatum celebrationem. Quadragesimae ieiunium; viduarum coetum; Deo sacratarum Virginum collegium; virginitalatem

Prima
aetate ve
conferuntur
patres,
quorum
primus
S. Ignatius.

De scrip-
tor. Eccl.
Annal.
Eccl. 106
2.

1. Eccl.
hist. c. 30

trinitatem suam Deo consecrantium. & id genus multa, quæ à Catholicis constantissimè seruantur. Ad illum talem iudicem audacter prouocamus omnes nouatores: cuius vel vno dumtaxat aspectu facile intelligunt, quàm dissimilis Ecclesia facies, ab idolo portetiosissimo, quod in dies eundè, recidunt. Post hunc adi magnum illum Sacrorum Antistitem, ac verè Mythen S. Dionysium Areopagitam, ^{S. Dionysii Areopagita.} Diui Pauli discipulum, Apostolicorum discipulorum ^{S. Pauli discipulum.} Symmysten: quem propter sublimem Theologiam, iure Cæli volucrem cum beato Chrysostomo appellaueris. Post sacrorum voluminam Canonem, nihil diuinius accepisse videtur Ecclesia monumentis illius, & ad stabilien-dos ritus diuinorum Sacramentorum nihil efficacius. Sancti Martialis & ^{S. Martialis.} Polycarpi epistolas non prateribis: facile etiam in ^{S. Polycarpi.} paruis floribus mella inueniet diligens apis, quibus fauos suos expleat. Iustitius Philosophus verus, ^{S. Iustitii Philosophi.} & Martyr, inter alia docebit, nõ hesternum ritum Sacrificij Christiani: & usum fuisse & morè iam ^{Martyr.} inde ab initio nascentis Ecclesie, adorandi ad orientem, quò Ecclesia & oratoria nostra respiciunt; consignandi quoque dextrâ signum viuifica crucis fidelium frontes. Varias quæstiones eius si diligenter inspexeris, videbis Scholasticos nostros ad eius imitationem Theologiam per quæstiones digessisse. Irenæus S. Polycarpi discipulus omnium doctrinam ^{S. Irenæi.} curiosissimus explorator, ostèdet Simonem Magum omnium hereticorum esse patrem, & mali illius corui, mala ista ova. Studiosissimè tibi obseruandi illi præsci, qui ex professo contra hæreses scribunt: sic facile cognosces, cunctas hæreses nostri temporis, non nouas, sed veterum hereticorum damnatas hæreses & sepultas, ab istis esse refoffas. Post S. Irenæum in hoc genere excelluit Epiphanius, post quem

An. sta.
Biblio.
thecar.
ep. ad Ca.
rolum
Cal. Im.
perat.

S. Mar-
tialis. &
S. Poly-
carpi.

S. Iustitii
Philoso-
phi
Martyr.

S. Irenæi

quem B. Augustinus. Diligenter animaduertit. Nam vera est illa, magno Doctore beato Hieronymo dignissima sententia, Hæreticorum perfidiam ^{Epist. 54} exposuisse, superasse est: Clemens Alexandrinus non zizania profert & feces: sed cum aliis salutaribus documentis præcepta tradit ad vitã Christianam benè beateq; instituendam. Cuius discipulus Origenes plurima scripsit; bona & mala. Fuge ^{Origenes} venena, mella collecturus. Tertullianum scio hominem Ecclesia non esse: tamen præclara reliquit, quibus religionem, veteres mores, ac ritus Ecclesiasticos validissimè vindices & stabilias. Premittit aduersarium & ligat fortissimis argumentis. Et quis tandem Nouatorum audebit libellum illum de Prescriptionibus aduersus hæreses cõfutare, quem pro Romanis & Catholicis conscripsit? Sternit autè nostri cunctos hæreticos. Tu quisquis es antiquitatis amator auidè lege. Quid dicatur aestima, non à quo: sciens quæ optima sunt, communia esse. ^{Sen. ep. 11.}

^{D. Cyprianus} Cyprianus Africa decus & delicta, illum velut magistrũ auidissimè legere solebat; magnus ille Episcopus & gloriosissimus martyr non penitentia deprauator sed Pandora illius (specialem hæreticorum fidem sic appello) quam nouus Dey illi, suis donis mirum in modum ornant, acerrimus profligator. qui quod de hæreticis rebaptizandis purgandum habuit; gloriosa martyrij falce purgatum est. S. Hippolytus Episcopus Portuensis; tempora nostra prænunciat viam sternentia Antichristo. An non videmus mysterium iam operari iniquitatis? Facti ^{Aug. ep. 211.} habere characterem in dextrã manu, ne pretiosam crucem in fronte & membris pingant: cunctaque ^{2. Thass. Apoc. 19. 16.} negent; qua ab Apostolis accepta hæcenus retinuit Apostolorum beata progenies. Ecclesiarum sacra ades in star iugurq; vbi pretiosum Christi corpus

Corpus & sanguis non exstat. Liturgiæ extinctio, silentium Psalmorum, significant Antichristum in foribus esse. hæc ille prænuñciauit, tu in præcordia dimitte. Athanasius, Hilarius, Optatus, Hæreticorum furorem & tyrannidem exponunt; illi Arrianorum, Optatus Donatistarum: quos si diligenter versaueris, videri tibi poterit spiritus ille duplex, sed pessimus Arrianorum & Donatistarum, super aui nostri hæreticos, qui uenisse dicam? imò quæta mouisse, totum orbem conturbasse.

Ad mediæ ætatis Scriptores uentò, primùm eloquentissimos Græcos patres, Basilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, nobile illud par amicorum; Gregorium Nyssenum Basilij fratrem, Ioannem Chrysostomum, Cyrillum uirumque Ierosolymitanum & Alexandrinum, Theodoretum, totamq; Orientalis Ecclesiæ scholam, concionatoribus assidue frequentandam. Basilii instar purissimi fontis, dulcis incedit & placidus: totus in exercitatione virtutum, & formandis moribus monasticis. Gregorius Nazianzenus, cothurnatus sublimiori genere utitur dicendi. Mouet vehemèter, & lacrymas excutit. Vt uita laude nemò illi præstat, sic orationis grauitate facile superat omnes. Ioannes Chrysostomus uerè os aureum & eloquẽtiæ stumen, omnibus concionatoribus perpetuò legendus. & (D. Augustinus sic scribit) Si acutum & feruens adsit ingenium, facilius adhæret eloquentia legentibus; & audientibus eloquẽtes, quàm eloquentiæ præcepta sectantibus. Post Græcorum patrum scholam Ioannes Damascenus clarè tibi aperiet plusquam barbaricum Iconoclastarum furorem, comprimetq;.

Latini quatuor Ecclesiæ Doctores etiam aduenientes illi fluuij paradysum Ecclesiæ salubriter

X 2

irri-

irrigantes: in quibus non solum immorandum, verum etiam immoriendum, a qui iudices existimant. Quicquid lubet, ex his fontibus plenis manibus hauries. Si vis legere Latine, quod vetustiores Graeci scripsere Graece: habes S. Ambrosium, diuinam eloquentiam clarissimum virum. Sacra Scriptura reconditos sensus & difficiles interpretationes facile exponit D. Hieronymus, oraculum quondam orbis terrarum: cuius doctrinam in nomine & adiutorio Domini, tantum in lingua Latina Ecclesiasticae litterae adiutae sunt, quantum vniquam antea potuerunt. Sanctum Augustinum, lumen illud, quis pro dignitate predicare poterit? illud Os, fistulam aquae viuae, & venam fontis aeterni? Tot tantaeque opera posteritati reliquit, & quidem in omni genere doctrinarum, ut quidam dicere solitus sit, Mentitur qui te totum legisse fatetur. Gregorius magnus Romanus Antistes, plenus salubrium documentorum, Christianae pietatis non verba tractat, sed opera. Ut in arbore non folia quaris, sed fructus: sic in illius scriptis non verborum pompam, sed puram morum sanctimoniam. Habes & Leones Magnos, Paulinum, Prosperum, Vincentium, Fulgentium, Venerabilem Bedam, cum sua Doctorum Schola: qui Theologicam disciplinam via & ratione tradentes, quatuor illos Ecclesiae Latinos Doctores, maxime vero diuinum Augustinum secuti sunt.

Postrema aetate Lanfrancus, Guitmundus, Algerus, Petrus Cluniacensis, Sacramentarium nostrorum voluntariam insaniam reuincunt: & dum Berengarium ad palinodiam efficacissimis argumentis adigunt, Calvinistarum pertinaciam iure condemnant. Anselmus, Bernardus, Rupertus, Richardus a S. Victore, & plerique alij haec

S. Ambrosius.

S. Hieronymus.

S. Augustinus.

S. Gregorius Magnus.

Postrema aetate praecipui patres.

Aug. ep. 29.

Paulin. ep. 31. in rec. Aug.

Rupert. 7. de op. tib. spiritus sancti. c. 12.

sempestate inclaruerunt, quos paucis annis elapsis, secuti sunt Doctores Scholastici, illos Neoterici, à quibus S. Theologia studium exordiendum supra commonstrauimus. Maxime refert omnium ^{Omnium etati ali- quos legisse uias} etatum patres, si non omnes, saltem aliquot legisse: quo fiat manifestum, quam fuerit Ecclesia Catholica in moribus, in fidei doctrina sibi semper consentiens. A

Mat. 16. Petro cepit, super quem Christus Ecclesiam suam edificaturum promisit. Ab illo fonte hoc flumen, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. A fonte præcide riuum, præcisus atrescet. Petrus Apostolus cum ceteris docuit, quod accepit à Christo. Prima etatis patres eandem doctrinam tradidere suis filiis: quam posteri uelut acceptum Catholicae fidei ualentum in hunc usque diem sollicitè custodiunt & seruant. Illa perpetua unitas, idemq; sensus, certissimum est. Veræ disciplinæ & magisterij argumentum: ubi eadem confitentur, nec à se inuicem, nec à maioribus dissentiunt. Et quod apud multos unum inuenitur, non est erratum sed traditum. ^{Vi uideas unanimo consensum omnium.} Iam uerò omnium etatum, Orthodoxorum patrum omnium unanimum consensum peruicaciter contemnerè, quæ sit, rectè sentientium est? imò cum damnatis Donatistis dicentium, non quod est, sed quod uolumus sanctum est. Et ubinam illud Apostoli, Depositu custodi: Quid est depositum? Vincentius Lirinensis exponit; id est, quod tibi creditum, non quod à te inuentum. quod accepisti, non quod excogitasti. rem non ingenij, sed doctrinæ. non usurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis. rem ad te perductam, non a te prolatam. in quâ non auctor esse debes, sed custos. non institutor, sed sectator. non ducens, sed sequens. Nihil ex nostro arbitrio inducere licet: (præclare id Tertullianus) sed nec eli-

Athen. ep. de Dec. 66 cil. Niceni. Tertull. de præf. c. 28. Aug. cp. 48. 1. Tim. 6. Cont. hæret. 27. De præf. scrip. aduer. hæret. 6.

gere, quod aliquis de suo arbitrio induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent, elegerunt: sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignauerunt. *Veritas ab initio est, antiqua est: nouitas nominis & res ipsa posterioriorem se arguit.* Posterior nostra res non est, immo omnibus prior est: hoc erit testimonium veritatis vbique occupantis principatum. Indid. 31

Argu-
mentum
veritatis,
quod anti-
quus.

Epistole
Decreta-
les Pon-
tificum.

Epistolæ decretales *Summorum Pontificum*, eorū præcipuè qui Apostolica tempora proximi in-clarauerunt, magnâ attentione legenda. et maxime *Traditiones Apostolicas tibi ingerent, quarum tanta fuit semper in Ecclesiâ auctoritas, ut quam soleat dici, Traditio est: nihil quæras amplius. In omni lectione hæ tibi studiosissimè obseruâde: quod maxime faciant ad hæreses reuincendas. Adhibebis quoque Concilia: quia (auctore Vincentio Lirinens.)* Chryso-
hom. 4.
in 2.
Thessal.
Cont.
hæc. 27.

*hæreticorum nouitatibus excitata, Concilio-
rum suorū decretis Catholica perfecit Eccle-
sia, ut quod prius à maioribus solâ traditione
acceperat, hoc deinde posteris etiam per Scri-
pturæ chirographum consignaret. Ex his intel-
liges Ecclesiasticos Canones, quorum cognitio ne-
cessaria, qui ad excipiendas confessiones se applicât.
Cum autem illi Canones, tum ex Decretalibus epi-
stolis, tum variis Conciliis, necnon patrum docu-
mentis, voluminibus Iuris Canonici comprehensi
sint: prorsus operæ pretium mihi facere videntur,
qui libris illis non admodum magnis serio incum-
bunt. Confessiones audire, pœnitentias iniungere,
sine iuris peritiâ, vix quisquam potest. Vt possis, ad-
de qui de Casibus conscientie accuratissimè scripse-
runt: & hi mali, sed præstare ceteris Doctores
Nauarrum, sententia est Doctarum.*

Concilia.

Ius Cano-
nicum.

Libet

Liber Viuentium *reſtat, quem tibi valde com-
mendo, Historiam dico: ſic vocat nobilis historicus
Nicetas Choniates.* Actæ vitæ ratio, ſiue ſancta &
iuſta, ſiue nefaria & iniuria, obituſque ſiue fe-
lix, ſiue calamitoſus, clarâ hiftoriæ voce prædi-
catur. Quamobrem haud ab re Liber Viuentium
appellabitur hiftoria; reruſque geſtarum
deſcriptio tubæ clangor, quo iam olim mortui,
velut è ſepulchris excitati, in medium produ-
cuntur. *Theologo hiftoriarum cognitio utilis eſt,
imò neceſſaria. Audi magnum Theologum Alanum*

Liber Vi-
uentium
Hiftoria.

Igitur
Hiftor.

Præfat.
ad lecto-
rem in
Dialog.

Theologe
neceſſaria

a. de
Orac.

Copum; A rebus ſacris & Theologiâ, diuelli hi-
ſtoria nõ poteſt, ſine quâ infans eſt planè Theo-
logus: vt & hîc dici poſſit, quod olim de nauis
reſpõdit Iureconſultus, Si diuidas perdes. Qua-
re nos multo rectius Theologo, quàm eâ olim
ſuo Oratori Cicero, attribuemus. Et, ſi verum
dicere velimus, quid aliud ferè tota Scriptura
eſt, quàm perpetua quædam hiftoria? vt pru-
denter quidem noſtri fecerint, qui ad contro-
uerſorum hodie dogmatum explicationem,
hiftorias quoque adhibuerint. Quod cum Eu-
angelici viderent, & illud præterea, huiusmodi
exempla ad perſuaſionem, excitandoſque inge-
nuorum hominum animos magnam vim ha-
bere, quaſi viam quandam Scripturæ inter-
pretationem: ad huiusmodi ſe hiftorias, quæ
Catholicam veritatem valde illuſtrant, peruel-
lendas, atque ſiniſtrâ & malignâ quadâ deprauatione
contaminandas, magno ſtudio contulerunt. *Quid hîc faciet Theologus, cognitione hi-
ſtoriarum deſtitutus? Ad ſummam, omnes viri
docti conſentiunt rudes omnino Theologos il-
los eſſe, in quorum lucubrationibus hiftoria
muta eſt. De quâ re cum præclare ſcripſerit Mel-
chior*

Melch.
Can. li.
11. de
loc. The
pl. 1.

chior Canus, de locis Theologicis librum undecimum; & nuper vir eruditus Ioannes Bernartius, (quocum mihi magnus, propter spectatam modestiam, & raram eruditionem, vsus & amicitia.) duos libros De utilitate legendæ historię, doctè in primis & eleganter: nihil est necesse quicquam de his amplius, ex nostrâ moneri à proferre. Adita illos fontes, & si qua te sitis tenet huius rei, facile explebitur.

Historici
præcipui
enume-
rantur.
Chronicon
Eusebii
Cæsariensis.

Ante omnes arbitror præmittendum Eusebii Cæsariensis Chronicon, (quod utinã correctum haberemus) à B. Hieronymo Latinitate donatum: cui ipse multa immiscuit; & ad sua tempora perduxit. eius filium Prosper excepit, sicut Prosperi, sequentes Palmerij. Ante omnia velim te summam degustare totius orbis historiam: hoc ex illo Chronico assequeris, simul etiã ut memoriã omnia teneas.

Facilius enim singula insidunt circumscripta. his facillimè quoque notitia latior inducitur. Deinde

Iosephus
Iudeus.

Iosephus Iudeus diligenter legatur, Grauis auctor S. Basilio; Græcus Liuius B. Hieronymo. Iosephi magna semper auctoritas fuit, etsi habeat nonnullos errores. Postea tibi adeundi Ecclesiastica

Historie
Ecclesiæ
sunt.

historie scriptores, Eusebius Cæsariensis, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, Euagrius: sed Ioanne Christophorsona interprete. qui alias aliorum interpretum editiones suspectas esse docebit, imò deprauatas. Subiungendus Nicephorus Calixtus, & qui Corpus vniuersæ historię cõscripserunt, præsertim Bizantinae, Ioannes Zonaras, Nicetas Choniates, Nicephorus Gregoras. Nicetas parum adhuc vulgò notus (scribit Iustus Lipsius) sed dignissimus notitiã. Nicephorus Gregoras historiam & filii narrationis eius excepit, vel hoc nomine legendus quòd pleraque

Es Bizan-
tim.

eius

Epist.
to. 2.
1 T. c.
21.

Lib. 1.
de vr.
leg. h.

Sen. ep.
31.

Hom. 8.
in fame
& sicci.
Epist. 22
15.

In to
Anna
Eccle.
Baron.

In notie
ad exp. 9
lib. 1. Po
licor.

Lib. 1.
loc. T.
olog.

eius historia ab ævo nostro non diffidet: imò li-
tes dissensusq; in Sacris reperies, haud diffimi-
les hodiernis. *Probi hi: qualem etiam vellem Lao-
nicum Chalcacondylam de rebus Turcicis: sed
eius lectione tibi interdixit Appendix ad Catalo-
gum librorum prohibitorum.*

Latini historici qui exstant pauci & breues: vt Historici
Latini
pauci.
Seuerus Sulpitius, Paullus Orosius, Cassiodo-
rus, Beda, & plerique posteriores. *Non est meum
de illis ferre sententiã: cum sciam D. Hieronymum
scribere, legendos etiam malos, vt bona eorum
eligamus, vite musq; cõtraria, iuxta Apostolum
dicentem, Omnia probate, quod bonum est te-
nete. Noui plerosque grauiter errasse: tamen de
omnibus pronuntiaudum existimo, quod Bernar-
tius meus de solo Tacito, Vt vinum, vinum nõ esse
desinit, si guttulæ in eo aquæ: sic nec istorum
historiæ probæ, si eis nonnullæ maculæ. Qui
sint probatæ fidei auctores multis docet Melchior
Canus lib. 11. de Locis Theolog. c. 6. quò te mitto.*

*Sed inoffenso pede, vt historiarum campum per-
curras, necesse est Cæsarem Baronium legere di-
ligenter: omnibus palmam eripit, quotquot hæc
nus in Ecclesiasticâ historiâ quidquam tentarunt.* Cæsar Ba-
ronius in
ni laudq;
maior.

*Sequere illius arbitrium, & in illius sententiam pe-
dibus & manibus discede. Nam præterquam quòd
Ecclesiæ perduelles validissimè proster nit, dubiis
etiam & controuersis certitudinem adfert, tenebris
lucem. Meritò de illo canit vir doctus Ioannes Bo-
chius vrbi Antuerpiensi à Secretis;*

Omnia Cæsareo cadunt inuenta labori,
Veris falsa, sacris vana, vetusta nouis.

Nec historiam solùm Ecclesiasticam, sed eam Et Histo-
ria præfa-
na Theolo-
go utilis.
*etiam quæ ab Ethnicis auctoribus est scripta,
Theologo contra aduersarios fidei utilissimam*

X s esse,

Epist. 76
to. 2.
1 T. ff.
21.

Lib. 1.
de vi.
leg. hist.

In to. 1.
Annal.
Ecc. C.
Baron.

Lib. 11.
loc. The-
olog. 2.

esse, testatim reliquit Melchior Canus, ipse Theologus summus: & rudem esse omnino in historiis gentilium, aut inertissimæ segnitæ est, aut fastidij delicatissimi. *Probus miles latè omnia explorat: & transit in aliena castra, non tanquam transfuga, sed tanquam explorator. Quid tibi cum alieno, inquis? audi, Quod verum est, meum est.* Sen. q. 21.
Multa in illis profanis vera, pulchra, erudita, quæ res Christianas rurum in modum amplificanti & exornant. Veluti plantis, quibus propria virtus est, fructu pulcherrimo scaterere, folia nihilominus ramis coniuncta quædam ferunt ornatum: sic & anima, cui præcellens quidem veritas fructus est, nõ ab re tamen exteriori sapientiã circumdatur, sicut foliis quibusdam vmbra fructui, ac aspectum non intempestiuum præbentibus. *hac ratione docet S. Basilus, Poëcis & Oratoribus, & omnibus hominibus vtendum, vnde futura sit aliqua ytilitas, quæ ad animæ faciat ædificationem. Qui iudicio præditi sunt, & facultate discernendi, multa bona colligent, ex illis nõ bonis. Adpositè ad hanc rē S. Theodoretus: Ipsis apibus hanc natura legem instituit, vt non solum floribus qui sunt dulces insidant, sed qui etiam amarulenti: cum tamen solam dulcedinem hauriant, amaritiam autem auersentur, ac ex diuersis qualitatibus, amaris videlicet, acerbis, austeris, acutisque, mel quod hominibus dulcissimum est, conficiant. Harum itaque & nos exempla sectati, ex illis amarulentis pratis, dulce nobis ac perquã vtile mel componimus. Ac veluti corporum curatores è venenatis feris atque serpentibus, salutare medicinas conficiunt, deq; ipsis viperis, alia quidem reiicientes, alia verò elixantes, multos harum rerum præsidio*

*Sicut lectio
 Orationum &
 Poëtarum
 Ethnicorum.*

*S. Basil.
 hom. 14
 Quomo
 do ex
 Gentil.
 Lect.
 profus.*

*Lib. 1.
 de cur.
 Grec.
 effec. in
 fiat.*

diò morbos propellunt: ita & nos Poëtarum, Historicorum, Philosophorumq; monumenta versantes, alia ex iis vt noxia & pestifera declinamus, alia verò sparsim nostræ inferentes doctrinæ, auxiliarem nobis ac salubrem curationem adferimus. *Probatissimos historicos recenset Iustus Lipsius in Notis ad caput nonum libri primi Politicorum: fusius differendo proponit Ioannes Bernartius, libro primo de utilitate legenda historie. Ad lamina ista: satis superq; te instituent non solum, verum etiam ad fructum, nempe Prudentiam & Virtutem ex Ethnicorum scriptis acquirendam, animum vehementer accendent. Plutarchus valde ab illis probatus præconia nostro non eget, sed iudicio: dignus si quis alius concionatore scriptor. Veteriores Græci Patres multa ex illo usurpant. Nam, (vt Lipsius scribit) iudicium mirificè format, & diffusâ ac planâ quadâ scribendi viâ ad virtutem vbique & prudentiâ ducit, sed ad illam magis,*

Quoniam verò de profanis iam agimus, oportune hic Annæum Senecam pietatis studioso commendabo, quem res ipsa comendat, & virtus, velut Romane sapientia parentem. Quod ipse de philosophiâ dicit, facit: Animum format & fabricat,

vitam disponit, actiones regit, agenda & omit-tenda demonstrat. sed & ad gubernaculum, & per ancipitia fluctuantium dirigit cursum. Lege & relege, opera non pœnitebit. Sanctus Bonaventura legit, & ex illa multa suis libris inseruit.

Quinetiam Concilium Furonense secundum, sententiam eius honorificè citat. Vtilissimam illius lectionem testatum facit Iustus Lipsius, his verbis:

Annæus Seneca frequenter mihi in manibus est: vt ego sentio, non sine fructu. Siue enim doctrinâ quero, multa inuenio in ritibus priscis

secon.

Not. in
c. 9. 1. Po
lic

Epist. 16

Sap. 15.

Elec.
cap. 26.

Plutar-
chus. 079.
commendatus

Annæus
Seneca
pietatis
studioso
legendus.

recondita: siue sapientiam, Deus bone, quid ad mores, & ad vitam scriptum unquam præclarior? Qualis ille, & quam Romanus ubique animus? quæ tela aduersum casus subministrat, & ipsam mortem? quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Fatendum est. in cacumine Olympi montis constitutus mihi videor cum illum lego: supra ventos & procellas, supra omnes res humanas. *Quotquot estis veri virtutis amatores, nec tam boni videri vultis, quam esse, Romani Philosophi scholam frequentate.* Qui in Solem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur. Qui in vnguentariâ tabernâ residerunt, & paulo diutius commorati sunt, odorem secum loci ferunt. Et qui apud hunc Philosophum assidui sunt, trahent aliquid ad minuenda vitia, virtutes augendas. Illud etiam accedet, acriores reddentur stimuli ad rectè viuendum, ex Ethnicorum scriptis, quam nostratium. Et prorsus erubescendum, cum subit animo, non ea perspicere, siue etiam non perficere peccata Evangelicâ luce illustratâ, quæ perspecta sunt iis, imò & perfecta, quibus sola natura scintilla præluxit.

*Vitia mi-
nus, au-
gat vir-
tutes.*

*Stulta le-
get qui ha-
bit ratio-
nem tem-
poris.*

At enim omnes istos, inquis, quis poterit euolueret qui habeat rationem temporis, nec bonum otium conterat socordiam & desidiam. Scio præscripsisse me, discendi cupiditatem dirigendam esse, ne se ipsa impediât: sed induxi te in magnum istum Senatium litteratorum. Difficile est omnes amicos habere, principes ac præcipuos tibi concilia, & familiari amicitia consunge. Velut apes non omnibus floribus similiter insidunt, neque ex eis ad quos accedunt omnia auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit comprehendentes, reliquum dimittunt: sic tu potissimos eliges. Ingenium tuum tecum ipse metire, & humeros tuos libra: cognosce quid ferre

329. ep. *ferre valeant, quidve reculent.* Non quantum vis, sed quantum capis hauriendum est. *Illud in peccatis tuis dimitte,* plus prodesse, si pauca precepta sapientiae teneas, sed illa in promptu tibi & in usu sint; quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum. *Incipe modo & perge. Nihil feracius ingenio humano, si recte colatur.* Bonum tantum habe animum, capies quantum voles. Quo plus recipit animus, hoc te magis laxat.

Id. de brev. vit. cap. 1. *Quod vite breuitatem, & angustiam temporis excuses, nihil est.* Sicut amplae & regiae opes ubi ad malum dominum peruenerunt, momento dissipantur; at quamuis modicae si bono custodi traditae sint, usu crescunt: ita aetas nostra bene disponenti multum patet. *An etiam obtusum ingenium nobis obrundes? Accetetur, si Hebraeum audis sapientem.* Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur: & post industriam sequetur sapientia. *In qua verba pulcherrime scribit D. Hieronymus:* Si se, inquit, aliquis viderit per negligentiam amisisse scientiam Scripturarum, & acumen ingenij eius fuerit obtusum, & conturbatus nequaquam maserit, qualis esse iam cooperat. euenit quippe interdum, ut cum modicum scientiae quis habuerit, elatus in superbia, discere desistat & legere; & paulatim ex eo quod nihil ei additur, subtrahatur, & vacuum disciplinis pectus remaneat, ferrumque quod acutum fuerat, hebetetur, otium enim & desidia quasi quaedam rubigo sapientiae est. Si igitur quis hoc passus fuerit, non desperet remedium sanitatis, sed vadat ad magistrum, & rursus instruat ab eo: & post laborem, & industriam,

Nec vita breuius; breuiorem faciat.

Labor in probis omnia vincit.

striam, sudoremque nimium, valebit sapien-
tiam recipere. Labore, & sudore, & industriâ,
& quotidianâ lectione, sapientiam conseque-
tur. Semen quod spargitur, quamuis exiguum sit,
cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat,
& ex minimo in maximos actus diffunditur. Idem
facit labor & constantia: eruditio, in opere crescit.
At sicut artium in suo quoque genere, mater est
instatia: ita non erca eruditionis est negligetia.

In tēpore
studendi.

Macte animo, quaeso te, in hoc iuuenili vere
fac sementem, quò aliquando immortalitatis
facias messem. Prudenter ille sapiens Romanus
monet, quod te animaduertere obseruatè velim;
Turpe & ridicula res est elementarius senex.
Iuueni parandū, seni vtendum est; Vt apes colli-
gunt astate, quibus hyeme viuant: ita nobis in tem-
pore est habendaratio studiorum & temporis; quæ
percursa utilitatem, fructumq; tum nobis, tum aliis
adferant, & eternam salutem. Apum frequenter
memini in hoc de studiis tractatu: claudam quoque
ductâ aptâ similitudine ab apibus, & quidem ex Se-
necâ, quem vt tibi valdè commendo, ita sapius in-

Letitio &
seripem
dilectanda

gero, & dilaudo. Nec scribere tantum, nec tan-
tum legere debemus. Altera res contristabit, &
vires exhauriet, de stilo dico: altera soluet ac
diluet. Inuicem hoc illo commutandum est, &
alterum altero temperandum: vt quicquid le-
ctione collectum est, stilus redigat in corpus.
Apes (vt aiunt) debemus imitari, quæ vagatur,
& flores ad mel faciendum idoneos carpunt.
deinde quicquid attulere, disponunt ac per fa-
uos digerunt: & (vt Virgilius noster ait)

liquentia mella

Stipant, & dulci distendunt nectare cellas.
Has debemus imitari. & quæcūque ex diuersâ
lectio-

Anaclet.
ep. 1.

Io. Ber.
de viil.
leg. hist.

S. n. ep.
16.

Epist. 85.

lectione congeſſimus ſeparare : melius enim
 diſtincta ſeruantur. Deinde adhibita ingenij
 noſtri cura & facultate, in vnum ſaporem va-
 ria illa libamenta confundere: vt etiam ſi appa-
 fuerit vnde ſumptu ſit, aliud tamen eſſe, quam
 vnde ſumptum eſt, appareat. quod in corpore
 noſtro videmus ſine vlla opera noſtra facere
 naturam. Alimenta quæ accepimus, quam diu
 in ſua qualitate perdurant, & ſolida innatant
 ſtomacho, onera ſunt. At cum ex eo quod erat
 mutata ſunt, tunc demum in vires & in ſangui-
 nem tranſeunt. Idem in his, quibus aluntur in-
 genia, præſtemus : vt quæcūque hauſimus, non
 patiamur integra eſſe ; nec aliena ſint, ſed con-
 coquamus illa. alioquin in memotiam ibunt,
 non in ingenium. Aſſentiamur illis fideliter, &
 noſtra faciamus ; vt vnu quiddam fiat ex mul-
 tis, ſicut vnus numerus ſit ex ſingulis, cum mi-
 nores ſummas & diſſidentes computatio vna
 comprehendit. Non vides quam multorum vo-
 cibus chorus conſtet? vnus tamen ex omnibus
 ſonus redditur. Aliqua illic acuta eſt, aliqua
 grauis, aliqua media. Accedunt viris feminae,
 interponuntur tibiæ : ſingulorum illic latent
 voces, omnium adparent. Fit concentus ex diſ-
 ſonis. Talem animum noſtrum eſſe volo, vt
 multæ in illo artes, multa præcepta ſint, multa-
 rum ætatum exempla, ſed in vnum conſpirata.
 Hoc ipſum de choro dico, quæ pietatis ſtudioſi, veri
 Philoſophi nouerunt, vbi pietatis & eruditionis ſua-
 tiſſimus concentus, ſcientiæ & virtutis : vt (quæ
 ſumma ſummarum) doctrina & opera, omnia fa-
 cta dictaque inter ſe congruant, ac respondeant
 ſibi, & vna forma percuffa ſint. Alioquin multo
 melius eſt e duobus imperfectis, ratiocinationem
 ſanciam

*Lectio
 locos com-
 munes di-
 gerenda,
 & ſepa-
 randa.*

Sen. ep.
 34.

Hier.
 ep. 2.

*Summa
 ſummarum
 de ratione
 ſtudij.*

sanctam habere quam eloquentiam peccatricem, scientiam vanam.

10. De verbis Domini aliquod scriptum manu ipsius.] *Idlatius Barptolom. Pisan. ac fratrem Leonem scriptum hoc desiderasse scribit.* Scriptura hæc erat signo Thau signata; Benedicat tibi Dominus, & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Dominus benedicat fratrem Leonem. *Priora verba ex libro Numeri, quibus Deus præcepit Sacerdotes bene dicere filiis Israël: quod ipsum manus extensis faciebant. Aaron summus Sacerdos peracto sacrificio, quod in Leuitico scribitur, Extendens manum ad populum, benedixit ei. Nec dubium, imò certum, illis verbis, ex præcepto Domini, qui locutus ad Moysen, dixit: Loquere Aaron, & filiis eius, Sic benedicetis filiis Israël, & dicetis eis; Benedicat tibi Dominus, & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Inuocabuntque nomen meum super filios Israël, & ego benedicam eis.* *Nota, nota, vsum signi Crucis, cum inuocatione sanctissimæ Trinitatis, ad benedictionem dandam à Sacerdotibus, iam tunc adumbratum fuisse: quod clarius intelliges ex verbis Petri Galatini, quæ visum mihi adscribere. Cùm summus Sacerdos populo benediceret ex Dei præcepto, ambas manus ante faciem suam protensas tenebat. Cùm verò nomē Dei Tetragrammaton proferebat, tres mox vtriusque manus digitos, pollicem, indicem, & medium altius erigebat, reliquosque duos in palmam depressos habens: & sic nomine illo prolato, tres statim eiusdem digitos insimul*

*Benedictio
Sacerdotis
verus
Tos-
stani.*

*Epist. ad
Io. Reu-
clin.*

mul vniebat, vt veteres Thalmudistæ tradiderunt. quod nullam aliã ob rem fieri institutum est, nisi vt diuinarum personarum Trinitatem, diuinæq; naturę vnitatem, per nomen illud designari, palàm ostenderetur. *Sed & Christus Dominus ascendens in celum*, eleuatis manibus suis benedixit discipulis. *quomodo? Audi Ioannem Molanum*, Aut ritu Aaronico, aut Christiano: posteriore modo benedixisse vero similius est. Ab illo tempore inoleuit vsus signi Crucis sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis. Nec Sacerdotes tantum hoc ritu benedicbant, verum etiam Christiani omnes, seipso, alios, tum omnia in vsu cottidiano. vnde & de S. Francisco, signi Crucis maximo cultore, scribitur paragraho sequenti,

13. Signo crucis facto, in Christi nomine benedixit.] *Nec hic solum: sapissimè talem benedictionem vsurpasse testatur totius vite historia. Benedictionem verò, boni alicuius, siue salutis bonam precationem, & votum intelligo: quæ aptius peti, dari ve non potest, quàm in nomine Domini, à quo omne bonum; vnà cum illo signo, quod representat, nos à maledicto liberatos, assertos esse saluti, per Christum, qui factus pro nobis maledictus: (quia scriptum est, Maledictus omnis qui pendet in ligno) vt in gentibus benedictio Abrahamæ fieret, in Christo Iesu. A Salvatore nostro benedictio hæc, salutare hoc signum vim habet aduersus omnia mala, aduersus ipsos demones: quos vel sola crucis in aëre descriptio profligat & vincit. Hæc à multis egregiè tractata scio: sed vnum tantum adferam è B. Ephrem præco scriptore, ad vsum frequentè viuifici signaculi, nos grauiter admonente. Pingamus in ianuis, atq; in frontibus nostris, & in ore, & in pectore, atque in membris omnibus viuifi-*

Y cum

Luc. 24.
30.
4. de ima
gin. c. 14

Bened.
Etonez
Christia-
norum si-
gnificans.

Que in
nomine
Domini
cum signo
crucis da-
tur.

Gal. 3. 13

Deut. 21

23.

mazian.

carm. ad

Neme-

fium.

De vera

pœnit.

c. 3.

*Fius vis
& magna
potentia.*

cum signum. Armemur insuperabili hac Christianorum armaturâ. Ea enim victrix est mortis, fidelium spes, lux orbis terræ, paradisi rese-ratrix, profligatrix hæreseon, demonum expul-trix, monachorum adminiculum, firmamen-tum fidei, magna salutarisq; custodia, & gloria perpetua orthodoxorum in æternum. Hanc ô Christiane armaturam diebus singulis, & no-ctibus, horis atq; momentis, in omni loco cir-cumferre non desinas, nihil sine ipsâ perficias: sed siue dormias, siue iter agas, siue euigiles, si-ue operi insistas, siue manduces, siue bibas, siue maria nauiges, siue transmittas flumina, hac te loricâ contege, membraq; tua omnia salutari signo exorna atque circumduce, ne accedât ad te mala. Hoc enim signo conspecto, aduersariæ potestates conterritæ, trementesq; recedunt. *Itaque mirum non est humani generis & salutis hostes, demones excitare multos inimicos crucis Christi, qui salutare crucis signum irrideant, & velut magiam execrentur, ut idolomaniâ detesten-tur.* Princeps enim mundi huius (*inquit S. Ignatius, Martyr & Episcopus, Discipulus Apostolo-rum, qui Christum vidit*) lætatur quando quis negat crucem: interitû enim sui agnoscit confessionem esse crucis. Hoc enim est trophæum contra eius potestatem, quod videns expauescit, & audiens timet. Initium enim ei fuit damna-tionis, (*addit paucis interpositis*) Crux Christi, initium mortis, initium perditionis. Idcirco & in quibusdam vt crucem negent facit, vt pas-sionem erubescant, mortem opinionem vo-cent, natiuitatem & ortum ex virgine circum-cidant, naturam ipsam diffament quasi impu-ram & sceleratam. Iudæis auxiliatur ad nega-tionem,

*Aulus ho-
stis Crucis*

*Epist. 16
Philip-
pen.*

tionem, Græcis ad calumniam imaginæ, hæreticis ad imaginationem. *Dicam paucis. Hoc spectat diabolus, ut sublatâ Christi memoriâ, è Christianis fiant Antichristi, Iudæi, Athei.*

IN CAPVT XII.

§. 3. Aues vt verbum Dei audirent, sollicitè admonuit.] *Concionatur auiculis, ad laudem creatoris hortatur. Rides? nimirum faciliè malignitas inuenit, quod vellicet. Ride & ipsum Dauidem, nedû auiculas, sed etiam bestias omnes, omnes creaturas ad Dei laudem inuitantem:*

Laudate Dominû de terrâ, dracones, & omnes abyssi. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius. Montes, & omnes colles, ligna fructifera, & omnes cedri. Bestiæ, & vniuersa pecora, serpentes, & volucres pennatæ. Sed & tres pueri in camino illo Babylonis benedicentes Domino, totum vniuersum inclamabant ad benedicendum Domino, etiam auiculas, Benedicite omnes volucres cæli Domino, laudate, & superexaltate eum in sæcula. Grauitè docet beatus Chrysostomus, Sanctos Deum laudaturos, afficere sibi socios laudis: qui et si inanimés sint, laudant tamen Deum, quia ad laudem eius nos suâ pulchritudine inducunt. Vide Hom. eius in Psalmum centesimum quadragesimum octauum.

4. Audite verbum Dei, tenentes silentiû.] *Sic alibi concionaturus coaxantibus ranis silentium imperauit. Auctore S. Ambrosio, Frequens sermo est, cum plurima ranarum murmura religiosæ auribus plebis obstreperent, Sacerdotem Dei præcepisse vt conticerent, ac reuerentiam deferrent sacræ orationi, tunc subitò circumfusos strepitus quieuisse. Non irridenda hæc,*

X 2 *sed*

Barpt.
Pisan.
Confor.
fruc. 13.
Lib. 3.
de vir-
ginib.
ca. 1.

Hirundines eius præcepto in concione silent.

sed miranda: bestias facere, quod debent homines; nec tamen volunt, in concionibus, in orationibus publicis. Silent paludes, homines non silebunt? in idem

Et irrationabile animal recognoscit, quod per naturam ignorat? Hominum tantam esse immodestiam, ut plerique deferre nesciant mentium religioni, quod deferunt auriū voluptati: *valde est deplorandū. Sed pleraque talia viros sanctos fecisse, litteræ sacræ attestantur. Nec modò viris beatis bestias obedisse, sed ipsa etiam elementa ad nutum paruisse. Iosue soli indixit solstitiū, lunam* Ios. 10. 13.

in suis stare, rapidissimū cæbi cursum retinuit verbo. Elias ignem celo demisit, Iordanem fluuium pallio diuisum, siccus transiit vestigiis. An negabimus homini perfectò, qui ad innocentiam reuenerit, in quâ Adam ante peccatum, dominium in creaturas recuperari posse? O miram istam Nouatorum Theologiam! De hominibus loquens Seneca vidit, quod 4. Reg. 1. 10. Ibid. 2. 7.

Christianus non videt: Si vis tibi omnia subiicere, te subiice rationi. Multos reges, si ratio te rezerit. Et tu rationi subiicere; illa Deo: Deus tibi subiiciet omnia, secundum illud, Omnia subiicisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi, volucres cæli, & pisces, &c. Epist. 17. Gal. 3. 8.

7. Cùm non humanæ inuentionis ornatum prætenderet.] *Vt nostri, non secundum artem scripserunt, sed secundum gratiam, quæ supra omnem artem est: ita non secundum artem dixe-* Amb. ep. 63.

runt viri diuini, sed prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis: cuius gratiâ stultam fecit Deus sapientiam huius mundi. Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes. S. Augustinus, Elegit discipulos, quos & Apostolos nominauit, humiliter natos, inhonoratos, illitteratos: ut quicquid magnū essent & facerent, ipse A. 8. 2. 41. 1. Cor. 1. 27. Lib. 18. de ciuit. c. 49.

in

Santi fecundiam gratiam scripserunt, & dixerunt, quæ supra artem.

in eis esset & faceret, *vt initio Ecclesie, sic in no-*
Mal. 1.13. *ui orbis conuersione. Semper dicendum, Non no-*
2. *bis Domine, non nobis: sed nomini tuo da glo-*
riam. At nunc plerique litterarum intemperantiâ
nimum laborant: cum sapere quantum est opus,
Sen. ep. *sapientia est. Plus scire velle quàm satis sit, in-*
89. *temperatiâ genus est. Illud specta, ne tam doctus*
habere, quàm sis bonus. Scientia nocet, si nõ rerum
Ibid. *cupiditatem facit, sed sui. Seneca, Magna impen-*
dio temporum, magnâ alienarum aurium mo-
lestiâ, laudatio hæc constat, O hominem litte-
ratum! Simus hoc titulo rusticiore contenti,
O virum bonum!

20. Chordam apud se quâ cinctus fuerat san-

ctus pater.] *Eius attractu acri sanantur. Ludoui-*
Conc 4. *cus Granatensis. Amplificat Lucas in Actis Apo-*
de S. Frã *stolorum Pauli miracula his verbis; Virtutesq;*
ci. *nõ quilibet operabatur Deus per manus Pau-*
Act. 19. *li: ita vt super languidos deferrentur à corpore*
21. *eius sudaria & semicinctia: & recedebant ab*
eis languores. Magnum hoc certè diuinæ bo-
nitatis & charitatis erga fidelem seruum indi-
ciũ; qui sic non ipsum modò, sed sudaria etiam
quibus is narium sordes tergebat, hoc tâto ho-
nore afficeret. Verùm hic aliquid video mira-
bilius. Non enim solam sancti viri chordâ Do-
minus, sed aquam etiam quæ chordam tetige-
rat, hac tantâ virtute donauit. Quanta ergo il-
la Dei bonitas & charitas! quantum illud San-
ctos suos honorandi desiderium, quando illa
etiam, quæ eorum semicinctia tetigerunt, sic
honorare dignatus est!

Chordam vocat funem, quo vir beatus cingeba-
Cap. 3. *tur. De quo D. Bonauentura; Dum audiret Euan-*
5.1. *gelium, ubi Christus Discipulis prohibuit possidere*

in zonis pecuniam, reiectâ corrigia, pro cingulo
 funem sumit. *Commemorat Speculum vitæ sancti*
Quæ S. Dominici se pi succinxit. *Francisci, Beatum Dominicum à S. Francisco pe-* Cap. 41.
 tiisse chordam, quâ cinctus fuerat. licet difficulter,
 obtinuit tamen, & sub interiori tunicâ cinxit, ac
 deinceps deuotè gestauit. Quâ ratione D. Pauli
 sudaria & semicinctia admonebantur aliorum cor-
 poribus, eâdem beatus Dominicus gestasse credi po-
 test chordam S. Francisci, cuius tactu tanta be-
 neficia in multos conferebatur. Primordia hæc mi-
 hi videntur sodalium Chordigerorum. Anno salutis
 millesimo quingentesimo septuagesimo nono, in Ita-
 liâ cum essem, accepi à fratribus nostris prædicari
 Verone, & aliis locis, Indulgentias, quibus potie-
 bantur quotquot acciperent Chordam S. Franciscæ
 ex præscripto, & deuotè gestarent. Sed non sine mo-
 tu: multis res ignota, etiam suspecta & illicita arbi-
 trata est. Vicit tamen veritas: & inuentum à Leo-
 ne X. facultatem datam fratribus Franciscanis,
 communicandi secularibus, & cuiusuis instituti
 alterius Religiosis, & Ecclesiasticis personis, chor-
 dam Ordinis S. Francisci. Ipsi vero, fune Franci-
 scano ritè accepto, & in Christi memoriam, funi-
 bus pro peccatis nostris soluendis constrictis, cinctis,
 magna fit gratia delictorum, multa indulgentia
 impertiuntur. Non vidi diploma Pontificum: sed
 paucis verbis subindicat Compendium Priuilegio-
 rum fratrum Minorum, sic habens. Leo X. con-
 cessit, quòd viri deferentes imaginem Concep-
 tionis beatæ Virginis, & mulieres scapularium
 eiusdem Ordinis cū prædictâ imagine, easdem
 gratias obtineant & consequantur, quas con-
 sequuntur, & consequi possunt deferentes chor-
 dam fratrum Minorum, & corrigiam S. Augu-
 stini. *Sixtus V. Anno Christi octogesimo sexto su-
 pra*

Indulgen-
 tiæ Leonis
 X. in ge-
 statione
 Chordæ
 Franci-
 scanæ.

In Indul-
 gen. quo
 ad seculi
 7. nu. 4.

pramillesimum quingentesimum, proprio motu instituit Archiconfraternitatem Chordigerorum, quam ceriè maximis donauit Indulgentiis, confirmauitq; hoc Diplomate.

XISTVS Episcopus seruus seruorum Dei, ^{De Chordigerorù Archiconfraternitate Xistù V. diplomate.} ad perpetuam rei memoriam. Diuinæ charitatis altitudo eminentissima, & summi amoris Seraphici inexhausta bonitas, quâ ab æterno &

^{1. Ier. 31. 3} ante mundi constitutionem, "in charitate perpetuâ dilexit nos; ac, vt nos sibi obstringeret" in ^{1. Ole. 11} funiculis Adæ, id est naturæ, gratiæ, & gloriæ, ad se trahere voluit: videns protoplasti culpâ peccatorum funibus circumplexos, & ad se clamantes, "Propitius esto sorti, & funiculo hæreditatis tuæ; non modò nos vinctos suos non despexit, sed in fortitudine educendos, de mendicitate, & ferro diiudicans, In funiculis secundi Adæ (inquit) trahâ eos. Et vt insolubilius nosmet sibi vinciret, tenaciusq; obstringeret, Filiû suum Redemptorem nostrum, (cuius diuinâ disponente gratiâ, meritis licet imparibus, in sacrosanctâ Ecclesiâ vices gerimus) filium Adæ factum, quasi funiculum, diuinitate, anima, & carne contextum, ac de cælis ad terras ^{1. Isa. 11. 5} protensum, "iustitiæ cingulo in omni vitâ suâ ad lumbos præcinctum, suâmet solius interiûs charitate vinctum, licet funibus impiorum pro suâ voluntate ligatum, vsque ad mortem crucis tradidit, & traxit: vt sic nobis vinctis, & in peccatorum funibus vinctis, "fieret sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio. Licet autem tantæ charitatis ardor inextinguibilis esse debuisset, refriguit tamen. Vnde frigescente mundo, & in ^{1. Ioan. 2} funiculis Euæ (quæ sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ)

Y 4 denuò

denuò constricto, ad denuò inflammanda corda nostra, Pater misericordiarum & luminum, famulum suum beatum Franciscum misit, & in tam largâ dulcedinis benedictione præuenit, vt non modò virtutum prærogatiuis & meritis celebrem fecerit, sed & in carne ipsius sacra Christi stigmata renouauerit, & mira crucis mysteria, ligamina, & paupertatem, multiformiter in eo ad viuum demonstrauerit: adeò vt verè Christus Francisco inferre possit, ^{Psal. 133} "Semitam meam, & funiculum meum inuestigasti, & omnes vias meas præuidisti. Vnde & factum est, vt meritis dicti B. Francisci, sacrosancta mater Ecclesia, factu nouæ prolis amplificata, ac multorum Sanctorum eius instituti meritis, virtutibus, doctrinis, exëplis & miraculis aucta, nec non quamplurimis Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Cardinalibus, Regibus, & Summis Pontificibus decorata, non possit ad eius deuotionis, & imitationis sectanda vestigia non esse propensâ. Nos pariter qui à teneris annis singularem erga eundem B. Franciscum (gloriâ nostrâ) semper gessimus deuotionis affectum, & indies semper accreuit, & mirè accrescit, & cuius cinguli, & amictus instituti, & Ordinis, pro Dei gratiâ & nostrâ voluntate pro posse imitatores, alumni, & serui fuimus, ac fuisse gloriamur, considerantes populorû deuotionem, & propensionem erga tantum virum, & quo deuotionis affectu æmuletur, & passim anhelet plebs omnis, gestamen saltem funiculi eius. & quasi non contenta, quòd tot tantiq; vtriusque sexus Christi fideles ad instituta triû Ordinum ipsius, ob deuotionem ad tantum patrem, relicto mundo transierint, totam velit in S. Francisci

cisci imitatione, deuotione, & amore immergere: idcirco cum pro aliquali repensione amoris nostri erga tantum patrem, nuper ad ampliorum decorem insignis & celebris Ecclesie domus eiusdem S. Francisci Assisensis, Ordinis fratrum Minorum Conuentualium nuncupatorum, in qua quidem Ecclesia, sub illius altari maiori corpus eiusdem S. Francisci requiescit, ac diuini cultus & piorum operum augmentum, ipsiusque S. Francisci honorem & uenerationem, ac animarum Christi fidelium salutem, una Archiconfraternitatem utriusque sexus Christifidelium, qui chordam per fratres dicti Ordinis gestari solitam, ex illorum deuotione, a Superioribus eiusdem religionis cinctam & susceptam deferent, & illam cingentur, sub eiusdem S. Francisci inuocatione in ipsam Ecclesiam, & ad dictum altare motu proprio erexerimus, & instituerimus: ac ut confratres Chordigeri dictae Archiconfraternitatis ad pia opera exercenda propensiores redderentur, ac ad Ecclesiam & altare huiusmodi deuotionis causa confluerent, eisdem utriusque sexus Christifidelibus, uere poenitentibus & confessis, dictam chordam, quae prius a Superioribus dicti Ordinis benedici debeat, ad reuerentiam & memoriam eiusdem sancti Francisci gerentibus, sacraque communione refectis, Archiconfraternitatem ipsam ingredientibus, prima die illorum ingressus, ac in mortis articulo ipsorum, nomen Iesu ore vel corde inuocantibus, ac etiam uere poenitentibus & confessis, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem, per alias litteras nostras concesserimus. Nec non dilecto filio Clementi Bontadosio moderno, ac pro

Y s tem-

Eam in f. s. ut ad altare S. Francisci Assis.

*Illi, ubi
locorum
confrater-
nitates
alia chor-
digerorū
arcepo-
pantur.*

tempore existenti dicti Ordinis Ministro Ge-
nerali, vt quascunque Confraternitates vtriuf-
que sexus Christifideliū Chordigerorum hu-
iusmodi, in quibuscunque Ecclesiis domorum,
Ordinum fratrum tam Minorum Conuentua-
lium, quàm de Obseruantia, & Capuccinorum
nuncupatorū, vbicunque & in quibusuis mun-
di partibus erigere & instituere; illasq; postquā
rectæ fuerint, præfatæ Archiconfraternitati,
cum omnibus & singulis indulgētiis, & pecca-
torum remissionibus ac relaxationibus, aggregare,
ipsasq; indulgentias Confratribus illarum
communicare & concedere valeret, plenam &
omnimodam facultatem & auctoritatem con-
cesserimus, easdemq; Confraternitates erigen-
das ex tunc, prout ex eā die, & è contrā, dictæ
Archicōfraternitati aggregauerimus, & indul-
gentias huiusmodi Confratribus illarum com-
municauerimus, ac litteras prædictas, nullo
vmquā tempore, de surreptionis, vel obreptionis,
aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ,
seu quopiam alio defectu notari, impugnari,
retractari, aut reuocari nullatenus posse, sed
semper validas & efficaces futuras, suosque ef-
fect^o plenarios sortiri debere decreuimus aliās,
prout in dictis litteris plenius continetur. Ne
autem de præmissorū validitate vllō vmquam
tempore dubitari contingat, nostram denuò in
præmissis auctoritatem interponere, ipsiusque
Archiconfraternitatis auctoritatem extendere,
ac pium dictorum Confratrū Chordigerorum
propositum amplius promouere, eosque spiri-
tualibus muneribus; Indulgentiis videlicet &
peccatorum remissionibus prosequi cupientes,
supplicationibus dicti Clementis hac in parte
incli-

inclinati, Institutionem huiusmodi Apostoli-
câ auctoritate præfatâ, tenore præsentium per-
petuò approbamus & confirmamus: supple-
tes omnes & singulos tam iuris, quàm facti de-
fectus, si qui interuenerint in eisdem. Ipsam
Archiconfraternitatem in caput omniû Con-
fraternitatum Chordigerorû huiusmodi, vbi-
libet institutarum & instituendarû, etiam per-
petuò, auctoritate & tenore præmissis erigimus
& instituimus: omnesq; & singulas indulgen-
tias, & peccatorû remissiones & relaxationes,
Religioni & Ordini fratrum Minorum huius-
modi, per quoscunque Romanos Pontifices
prædecessores nostros, ac nos concessas, quoad
eas dumtaxat, quæ non sunt hactenus reuoca-
tæ, nec sub vllis reuocationibus comprehensæ,
eisdem auctoritate & tenore similiter perpetuò
approbamus & confirmamus, ac illis perpetuæ
& inuiolabilis firmitatis robur adiicimus: illas-
que Archicōfraternitati & Cōfratribus Chor-
digerorû huiusmodi sub eisdem modo & for-
mâ, quibus illæ Religioni, & fratribus præfatis
concessæ fuerûnt, dummodo (vt præfertur) non
fuerint reuocate, etiam perpetuò concedimus,
elargimur & cōmunicamus. Nec non de om-
nipotentis Dei misericordiâ, ac beatorum Pe-
tri & Pauli Apostolorum eius auctoritate con-
fisi, vtriusque sexus Confratribus Chordigero-
rum huiusmodi, præter Indulgentias Religioni
præfatæ concessas, in mortis articulo, nec non
quoties processionibus Archiconfraternitatis
Chordigerorum huiusmodi singulis mensibus
fieri solitis interfuerint, eisdem quidem Con-
fratribus plenariam omniû peccatorum suo-
rum indulgentiam & remissionem perpetuò conce-

*Denuo ap-
probat &
confirmat*

*Ordini Sa-
raphico
indulgen-
tiis conce-
ssi illu-
strat &
auget is, son
Chordige-
rorum.*

*Item aliis
condona-
tionibus.*

conce-

concedimus: Aliis verò non Confratribus, quæ
 processionibus huiusmodi interfuerint, cētum
 annos de iniunctis eis, vel aliàs quomodolibet
 debitis pœnitentiis, misericorditer in Domino
 relaxamus. Ac præfatis confratribus, qui aliis
 dictæ Archiconfraternitatis processionibus, aut
 dum beatæ Mariæ, vel quoduis aliud diuinum
 officium per ipsos Confratres Chordigeros re-
 citabitur, interfuerint; ac quoties sanctissimū
 Christi corpus dum infirmis defertur, vel de-
 functum ad sepulturam adsociauerint; aut ali-
 cui miserabili personæ subuenerint; vel pacem
 inter inimicos composuerint, seu aliquod ho-
 rum fecerint: toties centum dies de eis iniun-
 ctis, seu aliàs quomodolibet debitis pœniten-
 tiis, etiam misericorditer in Domino relaxa-
 mus. eisdemq; Confratribus Chordigeris, vt
 indulgentias & peccatorum remissiones præfa-
 tas, per modum suffragij pro fidelibus, qui in
 gratiâ Dei decesserint, consequi & impertiri
 valeant. Nec non quascunque Confraternita-
 tes vtriusque sexus Christifidelium Chordige-
 rorum huiusmodi, in quibuscunque Ecclesiis
 domorū, tam Minorum Conuentualiū, quàm
 de Obseruantia, & Capuccinorum, nuncupa-
 torum, fratrum præfatorum, in quibuscunque
 mundi partibus & locis, pro tempore erigendas
 & instituendas, postquam erectæ & institutæ
 fuerint, Archiconfraternitati illorū aggregan-
 di, illisq; omnes & singulas eorum indulgētias,
 & peccatorū remissiones, & relaxationes com-
 municandi, & concedendi plenam liberamq;
 facultatem præfato, ac pro tempore existenti
 Generali dicti Ordinis Minorum Conuentua-
 liū, auctoritate & tenore præfatis concedimus.
 Non

*Qua aliis
 sodalitatibus
 Chordige-
 vorū com-
 munitan-
 tur.*

Non obstantibus præmissis, ac nostrâ de indulgentiis ad instar non concedendis, & quibusvis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque; contrariis quibuscunque: præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem quod præsentium transfumptis, manu alicuius Notarij subscriptis, & sigillo pro tempore existentis Ministri, vel Procuratoris Generalis Ordinis fratrum Minorum Conventualium huiusmodi, vel cuiusvis personæ in dignitate Ecclesiasticâ constitutæ, aut Canonici alicuius Cathedralis Ecclesiæ, munitis, eadem profus fides adhibeatur vbiq; locorum & gentium, in iudicio, & extrâ, quæ ipsis originalibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, cõfirmationum, erectionis, concessionum, aggregationis, elargitionis, communicationis, relaxationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo sexto. Non. Maij. Pontificatus nostri anno. 2.

Vides hanc gratiam delictorum factam magis aspectu hominum degentium extra Ordinem diuisi Francisci, quàm ipsorum Franciscanorû? Ad pietatem illis calcar subdendum à fratribus, & veluti trahendi ad amorem virtutis. Plerique indigēt ope alienâ: non ituri si nemo præcesserit, sed benè securi. Neque solo nos otio noti debemus consensescere: ne tam vita otiosa sit quàm ignava. Res qui fugit

Decipimus specie rati. & homines, velut timidum atq; iners animal metum delitescens, nō aliis viuit, nec quidem sibi. Pulebrē noster Seneca, Non continuō sibi viuit, qui nemi- *Epist. 56* mini. Adeō tamen magna res est constantia, & in proposito suo perseuerātia, vt habeat auctoritatem inertia quoque pertinax. Adeō pietas sacrum quiddam est & venerabile: vt etiam si quid illi simile est, mendacio placeat.

Contemprores re-arguuntur. Sed ad propositum. Nouatores Democriti noui valde hīc rident, quō improbitatem suam demonstrant aperte, & insaniam. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitē ridebit. *Eccl. 17* De talibus non laboro: cū fatigati desierint contemnere, contemnentur. Sed Catholici (si modo tales) & magni viri, doctiq; qui hac arrodunt, (sapius obseruari non sine magno mēore) quoloco habendi sunt? Grandi supercilio, ac fastidiosē inquirunt velut retractantes, vtrum rectē, consulto, prudenter istiusmodi Indulgentias Pontifices largiantur. Nempe delecti illi, quibus liceat solis Censuriā virgulā arreptā censere de Sede supremā, quā à nemine alioquin iudicari debet. Bonā fide, homuli, vobisne cerebrum in capite, an in calce est? Scilicet nisi consultis istis, nec quicquam rectē Christi Vicarius decernet. Nihil esse superuacaneū, nec haberi debere, quod multum iuuat ad salutem generis humani, nemo sana mentis negare potest. Et multa licet talia habeamus, nunquam tamen nimis multa. Vt in pharmacopolio quamuis varia sint medicamenta ad corporū sanitatem, tamen nil nimium est, quod ad illam iuuat: sic in Ecclesie valedudinario non est superuacaneum quod maximē prodest ad salutem animarū. Quamquam hoc etiam altē considerandum, Sodalitium Patrum Dominisanorum cum Rosario illo B. Marię, è quo nobilita *illa*

illa Sodalitas Societatis Iesu fruticauit; item Corrigiam Patrum Augustinensium; Cingulum Patrum Carmelitarum, Funiculum istum instituti D. Francisci. Grana illa (quae vocamus) Benedicta, & alia huiusmodi, symbola esse, ac velut tesseras communicationis Ecclesiae membrorum cum capite: hoc est, piorum cum Petri successore. Agnoscuntur tales per ista signa Catholici: & agnoscunt Romanum Pontificem Christi Vicarium in terris, Ecclesiae caput, cui clauis datae regni caelorum, ligandi soluendiq; potestas. Contestatio hac, & communio cum Romano Pontifice, ab omni aeo habita est certissima nota hominis Christiani. At symbola ista parui facere, contemnere, quid aliud est quam paulatim inducere contemptum Principis sacrorum, atq; adeo dissensum cum Petri successore? Nonne haereses temporis nostri hoc ipsum machinantur? In hoc unum eunt conatus earum, vt ab arbore fractus ramus, germinare non possit, & riuus a fonte praecisus, arescat. Nimirum discessio proprium est opus hominis peccati, filij perditionis. & mysterij iam operatur iniquitatis, quo occultius, hoc pestilentius. Hostem apertum vitare potes, falsos fratres non potes. Facilius cautio est, vbi manifestior formido est: & ad certamen animus antea praestruitur, quando se aduersarius profitetur. Plus metuendus est, & cauendus inimicus cum latenter obrepit, cum occultis accessibus serpit. Sic occulte venenum serpens infundit, quoties consensus hunc salutare membrorum Ecclesiae cum capite latenter dissuit. Contemptores igitur tales aut ipsam rem non intelligunt, non inspiciunt, aut certe incorrupti Catholici haberi non possunt. Si autem haec nostra confessio Apostolatus iudicio comprobatur: quicumque me culpae voluerit, se imperitum,

Dissensio
latenter
communio-
nem cum
Pontifice
Romano.

Mat. 16.
29.

1. Theff.
2. 3.

Cypt. de
viti. Ec-
cl. 1.

24. q. 1.
c. hęc est

IN CAPVT XIII.

De Al-
uernâ
monte.

§. I. Mons Aluernæ.] Hic in Etruria Apen-
nino, mediam Italiam diuidente: inſtar præru-
pti ſcopuli aliorum montium ſuperat iuga. Va-
riè apellatur. Martyrologio Romano Mons Aluer-
niæ. Polydoro Vergilio Auernâ. Sabellicus La-
uernam vocat: & Franciſcus Maurus Mino-
rida in libris quatuordecim Franciſciados, quos
Heroicis verſibus in laudem S. Franciſci ad Coſ-
mum Medicem Ducem Etruriæ, conſcripſit. De
Sullâ Plutarchus ex Lucullo hæc memorat: Cùm
ad bellum ſociale cû exercitu mitteretur, tra-
dit apud Lauernam in ingentem ſinum terræ
labem deſediſſe, ex quo grandem ignem eru-
piſſe, & lucidam flammam ad cælum extuliſſe.
Sitne idem locus, viderint quorum hæc talis profeſ-
ſio, mihi equidem non videtur. Porro Lauerna
olim Romanis Dea habitata fuit, in cuius tutelâ fu-
res eſſe putabântur, ab eâ dicti Lauerniones. Et Ro-
mæ porta Lauernalis olim, ab eade Lauernâ propin-
quâ. Famam eſſe ſcribit Franciſcus Maurus, ra-
ptores & prædones in Lauernâ monte quandoque
frequentes conſediſſe, finitimis & viatoribus in-
feſtos, quibus de altiffimo monte proſpectus ad om-
nes vias. hæc eius verba:

A Lauernibus
& graſ-
ſatoribus.

Ex illo (quando antra, nemus, latebræque
profundæ
Rupis inaccessæ) loca tuta nocētibus eſſe.
Sæpè hîc conuentum diræ fecēte cateruæ
Raptorum; prædaſq; loco aſſueuere recentes
Partiri ſecum, & lætè conuiuere rapto.

Sic de S. Franciſco ante F. Maurum cecinit Bapt.
Manz

Ad 17.
Sept.
Deinſe.
rer. 7. 6. 4
Enn. 9.
Lib. 6.

In Sullâ

Lib. 12.
Franci-
ſciados.

l. 16.
Fast.

Mātuān. Vmbererat. coluit Tuscæ montana
Lauernæ; Quæ furum tutela fuit.

Nunc etiam in ipso monte videtur turris, furū &
prædonum carcer. Itaque à Deâ Lauernâ furum
tutrice, Lauernam montem appellatū licet opinari.

Lib 1.
Histor.
Seraph.
vlg.

pono hoc, non adfirmo. quamquam Petrus Radul-
phius scribit nonnullos in hac opinione esse. Orlan-
dus Catanæus vir nobilis ex opido Clusino in agro

Datus
S. Fran-
cisco.

Clusentino, qui propè abest ab eo loco, montem hunc
S. Francisco dedit. qui paullo pòst impressione sti-
gmatum in beati viri corpore nobilitatus, dictus est

Mons Angelorum: quòd Angeli frequentes eo
loci conuersarentur; & montem in tutelam acce-
pissent. Multa præterea de hoc monte scribuntur,

Mons An-
gelorum
appellat-
us.

quæ non persequor: sed mitto te ad Speculum vitæ
S. Francisci. quod scioli reijciunt quidem, sed im-
peritè, cum Cæsar Baronius in notis ad Martyro-

Ad 4.
Octob.
Item
Barpt.
Pisan.
C6for.
f. u. 8

logium Romanum illius auctores fratrem Leonem;
fratrem Rufinum; & fratrem Angelum, honorifi-
cè citare non vereatur. Inter alia dignum notatu,

hunc montem in Saluatoris Christi passione, cum
terra motu quateretur; & petre scinderentur, etiã

Ruptus in
Christi
passione.

discissum esse. quod Barpt. Pisanus testatum relin-
quit: Robertus à Licio, & Baronius in Annalibus

C6for.
fruct. 31.
Ser. 44.
de Sanc.
t. i.

Ecclesiasticis. Item Petrus Radulphius libro secun-
do historiariū Seraphicæ Religionis pluribus etiam

Tom. 1.
Annal.
ad ann.
Christi
34.

exponit, quæ de sacro hoc monte attingimus.

Cap 10.
S. 3.

2. Cum igitur Seraphicis desideriorum ar-
doribus sursum ageretur in Deum.] Tradit
D. Bonaventura, sanctū patrem visum nocte oran-
tem manibus expansis in figuram crucis, toto corpo-
re subleuari à terrâ, fulgēte illustratum nubeculâ.

In me-
dio li-
bri.

Id contigisse sæpenumerò cum in multis locis, tum
etiam in monte Aluerna, Speculum vitæ S. Fran-
cisci commemorat. Frater Leo eius assiduus comes

S. Fran-
cis
orans nu-
bucula
subleua-
tur in aë-
rem.

Z

sæpe

sæpe vidit eleuatum ad usque medium fagorum, quæ ibi multa & proceræ. nec rarò tam altè, vt aciem oculorum eius effugeret. Vidit etiam in illo monte beatum virum flexis genibus, erectâ facie, manibus in celum deductis, cum Deo colloquentem, frequentissimè hæc verba repetiuisse,

QVID ES TU DOMINE? ET, QVID SUM EGO? Aliquando sic, Quid es tu dulcissime Deus meus? &, Quid sum ego vermiculus, & paruus seruustuus? Flammam etiam cum hæc diceret, coruscantem à summo calo ad caput eius radiantem, ad quam beatus Franciscus ter manum extendit, nonnulla verba protulit: hæc qualia fuerint, ipse vir sanctus fratri Leoni exposuit his verbis: Cum hæc videres, inquit, erant mihi aperta duo lumina: vnum de cognitione Creatoris, & aliud de cognitione meipsum. Quâdo dicebam, Quid es tu Domine? &, Quid sum ego? tunc eram in quodam lumine contemplationis, in quo videbam abyssum infinitæ bonitatis diuinæ, & profundum lacrymosum vilitatis meæ. Propterea dicebam, Quid est tu Domine? summe sapiens,

Cum Deo loquitur.

summum bonum, summe clemens; vt visites me, qui sum summè vilis, & vermiculus vnus, modicus, abominabilis, & despectus? Illa verò flamma fuit Deus, qui in illâ specie mihi, sicut Mosi in flammâ ignis loquebatur. *Ter iubente Deo manum duxi in sinum, & reduxi ad flammam.* *Exo. 3.*

Cui tres aurei osti.

Tres aureos nummos. Deo dante, magnos qualibet vice & pulchros in sinu repperi, iussu Dei, Deo obtuli. & statim intelligi datum est, Trinam oblationem significare Auream obedientiam, altissimam paupertatem, & splendidissimam castitatem: siue etiam tres Ordines à B. Francisco institutos. quod Barpt. Pisan. scribit. Paucis complexus sum:
histo-

historiam pluribus exponit Barpt. Pisan. Conform. fructus undecimi. & Conform. fructus trigesimali primi. Ex quibus exscripsisse videtur S. Antoninus tertiâ parte historialis, tit. 24. cap. 7. §. 9.

Verum maximè refert patris nostri exemplo operam dare, & intendere animum considerationi horum duorum, cognitioni Dei & sui: quæ prorsus necessaria homini Christiano, qui volat esse perfe-

Prou. 9. Etus. Pauca ingeram tibi: & dabo sapienti occa-
sionem, vt addatur ei sapientia. Nolle ante om-
nia summum illud Numen (quatenus homini
datum) oportet: & cognitum piè pureq; vene-
rari. Nam (vt D. Hieron. ait) Absque notitiâ sui
Creatoris, omnis homo pecus est. *Cognitione
Dei stu-
dendum.*

Epist. 3. ad He-
liod. c. 3. S. Bernardus rectè docet per omnia, & in omni-
bus preferendam, & vel solam, vel maximè co-
lendam, quæ ad omnia valet, pietatem. Quid
sit pietas quæris? vacare considerationi. Dicas
forfitan, in hoc dissentire me ab illo, qui pieta-
tem definiuit cultum Dei. Non est ita. Si bene
consideras, illius sensum meis expressi verbis,
etsi tamen ex parte. Quid tam pertinens ad cul-
tum Dei, quàm quod ipse hortatur in Psalmo,
Vacate & videte, quoniam ego sum Deus? Quod
sanè in partibus cõsiderationis præcipuum est.
Quid deniq; tam ad omnia valens, quàm quæ
iptius quoque actionis partes, benignâ quâdam
præsumptione suas facit, præagendo quodam-
modo, & præordinando quæ agenda sunt. Ne-
cessariò sanè, ne fortè, quæ & præiusta, & præ-
meditata poterant esse proficuo, præcipitata
magis periculo fiant. Sed quia Deum nemo vi-
dit vnquam, qui lucem inhabitat inaccessibili-
lem (auctore eodem.) A te tua consideratio in-
choet, ne frustra extendaris in alia te neglecto.

Aug. 4. Ciuit. c. 23.

Psal. 45. 21.

Ioan. 1. 2. Et cogni-
tione sui,
et quæ in-
cipiunt

Quid tibi prodest si vniuersum mundum lucreris, te vnum perdens? & si sapiens sis, deest tibi ad sapientiam, si tibi non fueris. Quantum verò? vt quidem senserim ego, totum. Noueris licet omnia mysteria, noueris lata terræ, alta cæli, profunda maris: si te nescieris, eris similis ædificanti sine fundamento, ruinam non structuram faciens. Quicquid extruxeris extra te, erit instar congesti pulueris, ventis obnoxium.

Itaque attende tibi ipsi. & homo cum sis, id fac semper intelligas. Quia primum decet (*suffragante magno illo Antonio*) rationabilem virum cognoscere semetipsum: deinde vt cognoscat ea quæ sunt Dei, & vniuersas gratias quas cumque semper cum eo facit. Atque hoc modo (inquit mellifluus Bernardus) erit gradus ad notitiam Dei cognitio tui: & ex imagine tuâ que in te renouatur, ipse videbitur: dum tu quidem reuelatâ facie gloriam Domini cû fiduciâ speculando, in eandem imaginem transformaris, de claritate in claritatem, tamquam à Domini spiritu. *Vtraque cognitio necessaria tibi ad salutem.*

*Sine quâ
nemini
salus.*

Nemo absque sui cognitione saluari potest. de quâ nimirum mater salutis humilitas oritur, & timor Domini: qui & ipse sicut initium sapientie, ita est salutis. Nemo absque illa cognitione saluatur, qui tamen ætatem habeat ac facultatem cognoscendi. quod propter paruulos loquor & fatuos, quorum alia ratio est. Quid si ignoras Deum; poteritne spes esse salutis cum Dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes amare quem nescias, aut habere quæ non amaueris: Noueris proinde te, vt Deum timeas: noueris ipsum vt æquè ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero & consumma-

ris:

*Ep. 1. ad
Atlenoi
tas.*

*ser. 76.
in Cant.*

*idem
ser. 37.
in Cant.*

Psal. 110
20.
Rom. 13
10.
Ser. 17.
in Cant.
 ris: quia initium sapientiæ timor Domini est,
 &, plenitudo legis est charitas. Ceterum si nos
 ignorantia Dei tenet: (rursus vsurpo verba san-
 cti Bernardi) quomodo speramus in eum quem
 ignoramus? Si nostri? quomodo humiles eri-
 mus, putâtes nos aliquid esse cum nihil simus?
 Scimus autem, nec superbis, nec desperatis par-
 tem esse vel societatem in sorte sanctorum. In-
 tuere ergo nunc mecum, quantâ curâ & solli-
 citudine ambas istas repellere à nobis ignoran-
 tias debeamus; quarum omnis peccati altera
 initium parit, altera consummationem! sicut
 duarum e regione notitiarum, initium sapien-
 tiæ vna, perfectionem altera gignit: illa timo-
 rem Domini, ista charitatem.

*Benigna materia hæc, non tamen prosequor. tan-
 tum dicam Ethnicis etiam Dei cognitionem & sui
 valde commendatam fuisse. Tradit Plutarchus, at-
 que ex eo Eusebius Cesariensis, in Apollinis Del-
 phici propylæis inscripta hæc duo, Es. & Nosce te-
 ipsum. Apollo enim vnumquemque, qui huc
 accedit, sicut salutans affatur hoc dicto,*

NOSCE TE IPSVM:

De di-
ctione
Es. apud
Delphos
Euseb.
Cesar.
11. De
prepar.
Euang.
6. 12.
 quod profectò non minus valet quàm salve.
 Nos vicissim Deo respondententes, ES,
 dicimus. Quo dicto vt verum, vt solidum & so-
 lum, ad solum illum pertinens vocabulum,
 Quòd sit, ei tribuimus. Nobis nihil suppetit vt
 simus: sed natura mortalis omnis, in medio or-
 tus & interitus posita, visionem præbet, & opi-
 nationem exilem, & vacillantem sui. Quòd si
 cogitationem adprehendendam eam intende-
 ris, sicut vehemens aquæ circumplexus, com-
 primendo in vnum, & stringendo diffluentem
 amittit, quam comprimit. Ita si motionum

*Esse nobis
non sup-
petit.*

*Cum in-
star am-
is sua-
nus sem-
per.*

transeuntium cuiusque exactam perspicuitatem consecetur ratio, aberrat modò in ortum eius, modò in occasum. nec potest quicquam quod consistat vel verè sit, corripere. Annem enim haud queas, vt est apud Heraclitum, bis eundem ingredi, neque naturam mortalem bis attingere in vno tenore: verùm mutationis pernicitate & celeritate dissipatur, & vice versâ coit, accedit, & recedit. Vnde nec ortus eius, vt sit, consequitur absolute, quòd numquam desinat generatio nec cedat: sed ex semine, perpetuâ cõuersione foetum efficiat, inde infantem, tum puerum, mox adolescentem, hinc iuuenem, post virum, senem, decrepitum, primas perimens generationes & ætates, succedentibus. Non modò enim, vt dixit Heraclitus, ignis mors aëri est ortus, & aëris mors aquæ ortus: verùm id in nobisipsis lôgè cernas clariùs. Interit enim vir ybi senescit, periit iuuenis, quando vir euasit; puer, quando iuuenis; quando puer, infans; atque hesternus in hodiernum discessit, hodiernus in crastinũ expirat. Manet nemo, neque est vnus: sed circa vnã visionem, & communem imaginem circulante & lapsante materiã, effimur multi. Qui enim, iidem si maneremus; aliis nunc duceremur, aliã diuersa diligeremus, aut odissemus, admiraremur, carperemus: Imò aliis vtimur sermonibus, aliis animi motibus: quòd neque speciem, neq; formam, neque sententiam retineamus vltra eandem. Neque enim sine variatione consentaneum sit aliter affici nos: neque est, qui variat, idem. Quòd si idem non sit, neque est: sed statim hoc ipsum variat, quod fiat alius ex alio. Mentitur autem sensus ignorantia eius, quod est,

*Et varia-
mus,*

*Atq. ideo
nec su-
mus,*

est, esse quod apparet. Quid igitur illud est, quod reuera est? Aeternum, quod neque oritur, neque obit, cui tempus vicissitudinem affert nullum. Siquidem est tempus quid mobile, vnaque cum materia quae in motu est, menti repraesentatur: perfluitque perpetuo, neque est solidum sicut vas, ortus & occasus tempus. De quo quidem cum dicatur posterius, prius, erit & fuit: est confessio statim rem non esse. Nam esse affirmare id, quod nondum extitit, aut iam desit esse, sane quam ineptum & absurdum est. Cui autem temporis portioni cogitationem intendimus, quando loquimur, instat, praesens est, nunc: hoc rursus mire excutiens ratio amittit. Extruditur enim in futurum & praeteritum, sicut cernere qui vult acie, quod longe distat, At tempori idem, quod mensuram agenti accidit vel mensura est natura, cuius nihil est quod duret, aut sit: sed quae nascuntur omnia & cadunt ea duce, cum tempore commissa sunt. Vnde nefas est quicquam eius, quod est, dicere fuisse, aut esse futurum. Haec namque inclinationes quaedam sunt, traiectionesque, & variationes eius, quod consistere, in eo quod est, nequit. Verum dicendum, Est Deus: neque vilo circumscriptus tempore est, sed est saeculo immoto, & a tempore & inclinatione libero: quo nihil est vel prius, vel posterius, vel recetius, sed vnus est, & vno tempore instanti perpetuum compleuit. Atque solum eius natura reuera est id, Quod est, non praeteritum, nec futurum, nec exorsum, nec desitutum. Sic illum debemus venerabundi salutare, & ad id assuefacere nos: *Et huic studio assidue incumbere ut Deum noscamus, Et nos ipsos: siue etiam exemplo S. Francisci, Deo nos ipsos apponere, Et*

Nectem
pms esse
dicendum
est.

Deus so-
lus est,
vno instā-
ti perpe-
tuum com-
pletus.

committere inter se, Quod est, & Quod non est, stupore & reuerentiâ Dei. Ille verè est, per omnem æuam idem, æternus, summus, beatissimus, optimus, maximus. homo verò non est, ut qui numquam in eodem statu permanet, mortalis, imbecillus, pelagus omnium miseriarum.

Scio equidem non esse necesse in luto aurum quærere: sed tamen ad ornatum tabernaculi Domini iuuant spolia Egyptiorum. Sanè cum mens Ethnici hominis solâ nature scintillâ illustratq, alta hæc & diuina potuit videre: tibi iudicandum relinquo, à nobis quid postulet religio Christiano?

Te inspi-
cit: & te
suprate
erige.

An illum hominem putabimus, aut præditum mēte humanâ, qui se nec quicquâ inspicit, sed in terram procumbens, illam modò spectat, non cælum, ad cuius cōtemplationem excitati sumus? haud arbitror. Talem si hominem existimas, assentior, cum hominis vilissimam partem intueris, corpus scilicet ab humo sumptum. At non es is, quem forma ista declarat: sed mens cuiusque, is est quisque, non ea figura, quæ digito demonstrari potest. Vilior hæc portio à terrâ, illa nobilior è cælo, ab ipso Deo originem ducit. Agnosce itaque dignitatem tuam, & diuina consors factus natura, oculos & mentem in cælum erige, vilitatem terrenam sperne. Prorsus quàm contempta res est homo, nisi supra humana se erexerit!

Cic. 56.
Scip.

Sen. præ-
fat. l. b. 6
natur.
quæst.

Ad propositum redeo. Non est quod Apollo, siue maus, inuidus demon, dictis illis tamquam suo gloriatur. Vsurpauit à sacris litteris, verum Dei cultum (ut est gloria diuinæ honorisq, auidissimus) in se transferre cupiens. illis coloribus se pinxit, & sicut graculus plumis ornauit alienis. Constat ante Sapientes Græciæ, quos hoc dictum Apollini dedicasse auctor est Plutarchus, dictum à Deo, scriptum à Mose,

Ante om-
nem Græ-
corum sa-
pientiam
Deo tri-
butum.
Ege.

vbi sup.

E. o. 3. à Mose, Ego sum qui sum. Ait, Sic dices filiis
 14. Israël, Qui est, misit me ad vos. *Quarebat de no-
 mine Dei Moses; Deus respondit, rem exprimens,
 non appellationem, Ego sum, qui sum. & Qui est,
 quoniam nihil tam proprium Dei est, quàm
 semper esse. Rursum scimus ipsum Mossem, cum
 Deum precaretur, Ostende mihi faciem tuam,
 ut sciam te; scire desiderasse (quaterus homini fas
 est) essentiam, & naturam Dei. Iam vides è quo
 fonte ad Ethnicos deriuauerit exiguus ille apud
 eos riuulus de isto nomine diuino, Esse: quod omnè
 bonitatem, perfectionem, beatitatem complectitur,
 & comprehendit. ut mirum non sit, cum omnibus
 sanctis B. Franciscum summo desiderio optasse, cog-
 noscere quid sit Deus. Hec est vita æterna (inquit
 Saluator) ut cognoscant te, solum Deum verum,
 & què misisti Iesum Christum. Sed illud etiam
 famosissimum, Nosce teipsum, nobis acceptum fer-
 re profani debent. Primus omnium Moses dixit, Etiã illud
 o. m. u. Nosce te
 ipsum.
 Custodi te metipsum, & animam tuam sollici-
 tè. ubi Septuaginta legunt, Attende tibi ipsi (in
 quod extat in signis homilia D. Basily Magni, quam
 pro bonâ parte in Latinum S. Ambrosius lib. sexto
 hexaem. traduxit.) Ex hoc loco v surpasse Ethnicos,
 Nosce te ipsum, auctor est idem Ambrosius, &
 Procopius Gazæus vetus scriptor. Quinetiam Sa-
 lomon diuinum oraculum secutus scripsit in Can-
 ticus Canticorum, Si ignoras te, ô pulcherrima
 inter mulieres, egredere, & abi post vestigia
 gregum, & pasce hædos tuos iuxta tabernacu-
 la pastorum; his verbis, Mosis exemplo, nos ad cog-
 nitionem nostri inuitans. Nosce te ipsum (scribit
 Ambros.) non, ut ferunt, Apollinis Pythij, sed Sa-
 lomonis sancti est, qui hæc ait. Quod nisi feceris,
 (Origen. sic exponit) iubeo te exire, & in vltimis
 gre-*

gregum vestigiis collocari: & iam non oues,
 neque agnos, sed hœdos pascere; illos scilicet
 qui pro prauitate & lasciuia, à sinistris staturi
 sunt regis in iudicio presidentis. Et cum tibi in-
 troductæ in cubiculum regium, ostenderé quæ
 summa sunt bona: si non cognoueris temet-
 ipsam, ostendâ tibi etiam quæ sunt vltima ma-
 la. & c. Ecce sic maledicetur homo (ait S. Ber-
 nardus) qui ignorantiam Dei habere inuentus
 fuerit. Dei, dicam, an sui? Vtrumque sine du-
 bio. Vtraque ignorantia damnabilis est, vtrali-
 bet sufficit ad perditionē. Vis scire quia ita est?
 Sed de Dei minimè dubitas; si tamen constat
 tibi, non aliam vitam esse æternam, quàm vt
 Patrem cognoscas Deum verum, & quem mi-
 sit Iesum Christum. Audi ergo sponsum liqui-
 dō & apertè, in animâ etiâ animæ ignorantiam
 condemnantem. Quid enim dicit? Non vtique
 si Deum; sed si ignoras te, inquit, & c. Patet er-
 go quia ignorans ignorabitur, siue se, siue
 Deum ignorare contingat.

*Fugemus itaque ab animo nostro noxiam hanc
 innotitiam: pectoribus apertis hauriamus discipli-
 nam, à beato patre præscriptam. Nec leuiter tante
 rei insistendum: toto impetu nitamur ad sapientiã
 quæ petenda ab his duobus scientiis. Quoties pro
 consuetudine, & Ordinis Seraphici more vetusta,
 etiamnum seruato, precibus operam damus, & præ-
 cipue in recollectione matutinâ & vespertinâ, de-
 scendamus in hoc altum, cognitioni tum Dei, tum
 nostri grauiter incumbentes. Nec sufficiat nobis,
 huic vera sapientiæ studio, minimum temporis tan-
 quam occupatis impendisse: cuncta momenta sibi
 asserat, auocamentis ceteris neglectis & repulsis.
 Iaculatorias preces, velut sagittas è pharetrâ pec-
 toris*

*Orandum
 semper vt
 se noscat
 & Deum.*

*Hom. 11
 in Cant.*

10. 17. 8

1. Cor. 14. 19.

2 Soli-
loq. 1.
tom. 1.

floris postri, per dies, per noctes, indesinenter in
Deum emittentes, sicut breuissimè, ita perfectissi-
mè cum beato Augustino oremus, Deus semper
idem, nouerim me, nouerim te.

2. Quodam manè circa festum Exaltationis ^{Stigmata}
S. Crucis.] De admirandâ, & inauditâ omnibus ^{S. Fran-}
saeculis sacrorum stigmatû inscriptione, digito Dei ^{cisco quo-}
vivi, in corpore S. Francisci, nunc agitur. Primum ^{que impressa}
de tempore, deinde de auctore, post de formâ. Bien-
nio antequam ex hac abiret vitâ, stigmata illi im-
pressa, S. Bonaventura scribit: sed illius aetate, de die
non constabat. Post annos quinquaginta sex, quàm
S. Franciscus cessit naturæ, anno salutis nostræ mil-
lesimo ducentesimo octuagesimo secundo (ut testa-
tur Barpt. Pisan.) reuelatione diuinâ edoctus fuit
quidam sanctus frater laicus, summo diluculo in
die Exaltationis sanctæ Crucis, Angelum hunc,
signum Dei vini accepisse; cum ab Heraclio Impe-
ratore, à Persis asserta Christi Saluatoris Crux, in
monte Caluarie magno honore restituta fuit. Me-
minit huius indicij & reuelationis S. Antoninus
in historiâ. Bonaventuram verò obiisse anno Chri-
sti millesimo, ducentesimo, septuagesimo quarto, in
ipso Concilio Lugdunensi, cuius ipse bona pars fuit,
auctor est nobis Petrus Galestinus, in historiâ
vitæ eius.

Cap. 13.
§. 1.

Confor.
fruct. 31

Tex. par.
Hist. cit.
2. 4. c. 7.
§. 4.

Cap. 14.

Qui formâ Seraph sex abas habentis, & in cru- ^{Duo car-}
cem suffixi visus est, non aliquis celestis spiritus ^{tere.}
fuit, sed (quamquam id manifestè S. Bonaventura
non adfirmet) ipse Christus, qui (teste Barpt. Pisan-
no) S. Francisco stigmata insculpsit. id quod beatus
vir suprascripto fratri laico indicauit his verbis:
Christus sicut vulnera in cruce suscepit, ita ma-
nibus suis benedictis in corpore meo impressit:
primò manibus, deinde pedibus, postea lateri.

Confor.
fruct. 31

et quidē vehemētissimo corporis dolore & cruciatu,

3 In manibus eius & pedibus signa clauorū :
dextrū quoque latus quasi lanceā transfixum.]

Quā for-
ma.

Dictum in Elogiis, non signa, nec cicatrices fuisse, sed patula vulnera, & perfossa, perpetuum manantia sanguine, corporis patentes aperturas. Ad sanguinem sistendum quotidie alligari debuisse, testatum faciunt boni auctores, Speculū vite S. Francisci, Barptol. Pisanus; quos secutus S. Antoninus scribit in hac verba: Fratri Leoni soli, tamquam

* lintea
intelligit.

*fideliori amico, beatus Franciscus sua sacra stigmata committebat tangenda: ut nouas * petiolas apponeret, amotis aliis sanguine cruentatis. Nam qualibet die, inter clauos illos mirabiles, & carnem reliquam, ad tenendum sanguinem, & mitigandum dolorem, tales illi petiolas renouabat. Die verò Iouis de ferò, & per totum diem Veneris, nullū apponi remedium permittebat: ut illo die crucifixionis, in sacris stigmatibus sentiret crucifixi dolores. Quæri potest de vulnere lateris, fueritne hians vulnus & apertum, cum inquit S. Bonauentura, Dextrum quoque latus quasi lancea trāsfixum, rubrā cicatrice obductum erat. Videri potest nō apertam fuisse plagam, quia cicatrix propriè dicitur signum vulneris obducti. Tu verò ne hoc putes, paullo post de eodē vulnere sic loquitur; Inuenta quoque fuit patentius in ipsius corpore, non inflictā humanitus, neque factā, plaga vulneris lateralis, instar vulnerati lateris Saluatoris. Nec exiguum illud, sed ad eò magnum, tres ut caperet digitos. Suffragatur etiam S. Bonauentura; Vnus frater (inquies) qui ei sedulè ministrare solitus erat, cum piā eum cautelā, ut ad excutiendum extraheret tunicam, induxisset: attentè respiciens vidit*

In me-
dio libri
Cōfor.
fruc. 8.
Hist.
par. 3.
lib. 24. c.
7. 9.

hoc § 3.

Cap. 15.
§. 2.

Cap. 13.
§. 10.

pla-

plagam : cui etiam tres veloci contactu digitos applicans, tam visu quàm tactu, vulneris quantitatem agnouit. *Virum longum fuerit, non adfirmem. Scribit quidem S. Bonauent. quasi lancea transfixum : sed tamen vides multas lanceas non latâ aut planâ cuspide, sed rotundâ præpilatas. In mortuo corpore rotundum fuisse, idem auctor est sic*

Cap. 15.
§. 2.

scribens; Erat vulnus lateris rubeum, & ad orbicularitatem quâdam carnis contractione reductum, rosa quædam pulcherrima videbatur. Nota hic, tum etiam supra citatis locis, vulnus dictum. & an in mortuo contractum corpore ac rotundû, in vivo longû fuisse liceat opinari, tu cogita.

Cap. 13.
§. 10.

Vulnera itaq. scias fuisse cruenta, quinque illas plagas : è quibus semper stillabat sanguis, maximè vero è latere. Nec minutum id : sed in tantum sæpè, ut beati viri tunica, & subligaculum cruore infecta ruberent. Ceterùm studiosè animaduertendum est, clauos, non tres modò, sed quatuor fuisse : duos in manibus, in pedibus totidem. Si qua fides sancto Bonauenturæ, pronior ego in illorum partem, qui quaternos Christi crucifixi clauos opinantur.

ibid. §.
2.

Inspice hæc verba; Franciscus lætabatur quidem in gratioso aspectu, quo à Christo sub specie Seraph cernebat se conspici : sed crucis affixio compassiui doloris gladio ipsius animam pertransibat. Admirabatur quâplurimum in tant inscrutabilis visionis aspectu : sciens quòd passionis infirmitas, cum immortalitate spiritus Seraphici nullatenus cõueniret. Intellexit tandem ex hoc Domino reuelante, quòd ideo huiusmodi visio, sic diuinâ prouidentiâ suis fuerat præsentata cõspectibus, ut amicus Christi prænosceret, se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis, totum in Christi crucifixi

fimi-

fimilitudinem transformandum. ^{Indid. 1.} Disparens igitur visio, mirabilem in corde ipsius reliquit ardorem: sed & in carne non minus mirabilem signorum impressit effigiem. Statim namque, in manibus & pedibus apparere cœperunt signa clauorum: quemadmodum paullo antè, in effigie illâ viri crucifixi conspexerat. Manus enim & pedes, in ipso medio clavis confixæ videbantur, clauorum capitibus in interiori parte manuum, & superiori pedum apparentibus; & eorum acuminibus existentibus ex aduerso. Erantque clauorum capita in manibus & pedibus rotunda & nigra: ipsa verò acumina oblonga, retorta, & quasi repercussa, quæ de ipsâ carne surgentia carnem reliquam excedebant. *Christus facie Seraph, crucifixus ei visus quaternis clavis: Franciscus autem totus erat in eius similitudinem transformandus, & mox transformatus fuit. singuli clavi singulis manibus ac pedibus eius infixi: quod mihi quidem videtur certissimum argumentum quaternis clavis Christum crucifixum.* Hunc, iste, Alter Angelus ascendens ab ortu solis, habens signum Dei viui, ad Christi Saluatoris tormenta in memoriâ reducenda representat, ^{Apoc. 7. 2.}

*Vulnura
& clavorum
miracula.*

Miracula horum vulnerum, & clauorum, breuiter colligam ex auctoribus bonis, maiorem ut faciant sui admirabilitatem. Itaque

1. Primum sit illud, *Vulnera fuere in medio manuum, in medio pedum. Nec sicca solum; sanguine semper stillarunt. atq; id quidem assertum est satis. Nec exigua ea aut parua, sed velut magnis perfossa clavis, qualibus rei in crucem suffigi solent.*
2. Alterum. *In medio vulnerum clavi infixi, quod etiam patet ex proximè citato loco sancti Bonauenturae.*

*3. Bonæ.
c. 11. &
15.
Barpt.
Pisan.
Confor.
fruct. 31
S. Bern.
Quadr.
sc. 6e.
Robert.
à Licio
Ser. de
S. Franc.*

3. Nec

3. *Nec illi ferrei, sed ferreis similes, nigri, duri, fortes, solidi, capuati, cuspidati: quorum materia (suffragante D. Alexandro Quarto summo Pontifice) de subiecto propriæ carnis excreuit, vel de materiâ nouæ creationis accreuit.*

4. *Clauus illi solius manibus Christi fabrefacti; qui formâ crucifixi Seraph videndum se præbuit. In Elogiis etiam ex S. Bernardino demonstrati.*

5. *Etiam hoc obseruauit Barptolom. Pisanus, & S. Bernardinus, non simpliciter cuspides illas reflexas, sed tanto spatio, ut inter cuspides & pellem, digitus commodè potuerit immitti.*

6. *Moueri poterant clauus huc, illuc, in quamlibet partem: dum (inquit S. Bonau.) à parte qualibet premerentur, protinus quasi nerui continui & duri ad partem oppositam resulabant.*

7. *Amoueri non poterant, non extrahi. Sacrum Francisci funus cum efferretur, & vnâ spectandum præberetur sacratis illis virginibus S. Clare, propè à monasterio S. Francisci commorantibus;*

8. *Sancta Clara (auctoribus Barpt. Pis. & Roberto à Licio) quâ pietate fuit in S. Patrem, clauum vnum tentauit extrahere, non potuit.*

9. *Manus & pedes quamuis vulnerati, & clauis confixi, tamen suo munere fungebantur. Dignitate mobiles. manus agiles ad opus, ad iter pedes. Sed tamen scribit S. Bonauentura, quoniam propter excrecentes in pedibus clauos, ambulare non poterat, faciebat corpus emortuum per ciuitates & castra circumuehi; ut ad crucem Christi ferendam ceteros animaret.*

10. *Nūquā adhibuit aliquod medicamentū ad ista sua vulnera sanguinolenta; nec vnquā putuerunt, aut putuerunt: imo (teste Rob. à Licio) quod miraculū auget, erāt illæ plagæ odore fragrantissimæ.*

10. Omnibus excellit, quòd hiantibus illis vulneribus, sanguine perpetuum manantibus, per fosso etiam latere & aperto, summo dolore, & cruciatu perenni, ducere vitam potuit amplius toto biennio. ut rectè colligat Robertus à Licio, prodigium hoc Indid. connumerandū inter maxima miracula Dei.

An alij huiusmodi Stigmata habuerint Aduerte nunc animum, obsecro, lector: Quero, utrum Sanctorum aliquis istiusmodi stigmatibus, antehac unquam fuerit nobilitatus? In Elogiis in D. Franciscum, non vllum mortalium, non ipsam S. Catharinam Senensem, certissimis testimoniis ostensum, non aliqua signa talia quemquam in corpore tam manifestè habuisse. Quoniam verò stigmata vulgò habere putatur S. Catharina Senensis, & alij plerique, atq, ideo cum illis signis sæpenumero pinguntur; operæ pretium fuerit signatè probare à Sixto Quarto Pont. Max. cautum esse grauitè, ne quis affirmet S. Catharinā Senensem, nō alium aliquem stigmata habuisse: ne concionetur, ne scribat. & idcirco imagines tales cum stigmatibus non pingendas: pictas non ferendas, sed abolendas esse, nisi quis velit excommunicationem non vereri.

SIXTVS EPISCOPVS SERVVS
seruorum Dei ad futuram
rei memoriam.

SPECTAT ad Romani Pontificis prouidentiam, sic salubriter prouidere, quòd occasione Sanctarum, quas Apostolica Sedes canonizauit, errores in populis, vel scandala non oriantur: sed illis sedatis, Sanctæ ipsæ à cunctis Christi fidelibus, purâ fide & deuotione venerentur. Sanè pro parte dilectorum filiorum Zaneti de Utino Generalis Ministri, & Capituli Ordinis fratrum Minorum in ciuitate nostrâ Ferrariæ, præterito festo Pentecostes celebrati, nobis Plen.
terium
Ord. 1.
par. 1160/
2. exhi-

exhibita petitio cōtinebat; quòd licet B. Francis-
 ciscus antequàm spiritum Deo redderet, sacra
 stigmata Christi, per biennium in suo corpo-
 re portauerit, à multis atque palpata fuerint,
 & in suâ sanctâ morte omnibus videre volenti-
 bus patuerint, multisquē miraculis tam in vitâ
 quàm in morte, & post mortem claruerint: ta-
 men nō licuit fratribus sui Ordinis ipsum san-
 ctum Franciscum cum stigmatibus sacris face-
 re depingi, aut in prædicationibus publicare;
 donec placuit sanctæ Sedi Apostolicæ ipsa sti-
 gmata approbare; & licentiam atque consen-
 sum benignè concedere, sicut per litteras Apo-
 stolicas diuersorum Summorum Pontificum
 ei Religioni concessas, patet. Nihilominus à
 paucis annis citrà, nonnulli religiosi quosdam
 Sanctas, & maximè S. Catharinam de Senis, in
 regionibus Ultramontanis, & diuersis aliis par-
 tibus, sine consensu & approbatione dictæ Se-
 dis, & vt creditur sine rei veritate, cum stigma-
 tibus Christi ad instar B. Francischi depingunt,
 & in publicis prædicationibus asserunt eandem
 S. Catharinam à Christo stigmata recepisse, &
 veriùs quàm ipse B. Franciscus, in præiudicium
 veritatis, & honoris prælibatæ Sedis, ac in deri-
 sum multorum populorum. Quare pro parte
 Ministri Generalis & Capituli, prædictorū, no-
 bis fuit humiliter supplicatum, vt super hoc
 oportunè prouidere de benignitate Apostolicâ
 dignatemur. Nos igitur de præmissis plenariam
 habentes notitiam, & quòd si dicta S. Cathari-
 na stigmata huiusmodi habuisset, felicis recor-
 dationis Pius Papa Secundus prædecessor no-
 ster, qui eandem S. Catharinam catalogo San-
 ctorum ascripsit, & suarum virtutum præro-
 gatiuas

*Nota,
nota.*

*An Belgicam non
tangit*

S. Catharina Senensis stigmata non habuit.

gatiuas in suâ canonizatione luculentissimè declarauit; aliquam de hoc singulari priuilegio fecisset mentionem: huiusmodi supplicationibus inclinati, vniuersis & singulis quorumcunque Ordinum professoribus, & aliis personis vtriusque sexus, cuiuscumque status, gradus, vel conditionis fuerint, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium in virtute Obedientiæ, & sub excommunicationis pœnâ, quam contrafacientes ipso facto incurrant, & à quâ per alium quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo dumtaxat, absolui non possint; districtius inhibemus prædicatoribus, vt à prædicationibus, & assertionibus huiusmodi deinceps desistant. ac præmissis & aliis quibuscumque, vt picturas cum huiusmodi stigmatibus auferant, & auferri vbilibet faciant atque procurent, infra spatium vnus anni à publicatione præsentium. Nec liceat alicui eandem sanctam Catharinam depingi facere cum ipsis stigmatibus, donec eadem Sedes Apostolica hoc approbauerit, & per speciale priuilegium Sanctam ipsam cum ipsis stigmatibus depingi concesserit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo, quadringentesimo, septuagesimo secundo, octauo Idus Septembris, Pontificatus nostri anno 2.

*Velitum
contra af-
ferere &
emoueri*

*Tales eius
imagines
abolenda,
nec pingē-
da vinq̄*

SIXTVS

Indidem LICET dum militans in terris Ecclesia triumphantem in cælis, filiali & deuoto veneratur affectu; ac virtutes, laudes, præconiaq; Sanctorum & Sanctarū Dei, dignissimis attollit titulis, & illustrat; deuotis quoque precibus, & solemni ritu sacrificia laudum offert, ad decus & venerationem ciuium supernorū; nihil eis accrescat nouæ perfectionis & gloriæ. nec eorum perfecta felicitas nostris operibus firmari possit, minui, vel augeri; sed dumtaxat misericors miseratorq; Dominus per intercessionem meritaque Sanctorum, quos in terris celebritate congruā veneramur, imperfectum nostrū suppleri prouiderit, vt quod nostris meritis non ualemus, eorū suffragiis assequamur: Nihilominus, Ecclesia ipsa militans consueuit non permittere aliquem, quantumcumque miraculis clarentem in terris pro Sancto venerari, nisi quem Romanus Pontifex subsistentibus miraculis in vitā, & post mortem, præuioq; diligenti examine, Sanctorum catalogo duceret aggregandum. nec illum aliis quā Ecclesia ordinet insignibus, titulis, aut officiis venerari. Dudum siquidem, pro parte tunc Generalis Ministri, Capituli etiam Generalis Ordinis fratrum Minorum, tunc in ciuitate nostrā Ferrariensi celebrati, nobis exposito, quod etsi sanctus Franciscus dicti Ordinis fundator per biennium, antequam diem vitæ huius clauderet extremum, sacra stigmata Christi, eius corpori à Deo impressa portasset; illaq; dicto durante biennio, à

*Eiusdem
argumenti
diploma.*

*Et hæc
nota.*

multis visa & palpata fuissent : tamen non licuerit dicti Ordinis professoribus, ipsum gloriosum Sanctum cum huiusmodi stigmatibus, quibus à Domino nostro Iesu Christo corpus eius decoratum fuerat, pingi facere absque Sedis Apostolicæ desuper concessione, & licentiâ speciali. quodq; nonnulli aliquas Sanctas Dei, & præsertim S. Catharinam, de Senis cum stigmatibus, à Dei Filio Dño nostro Iesu Christo eius corpori impressis, ad instar eiusdē S. Francisci, nulla desuper Apostolicæ Sedis super huiusmodi stigmatibus approbatione, nullâve licentiâ obtentâ, pingi fecerant, & faciebant in Ecclesiis, & aliis locis publicis partium diuersarum, & præsertim ultra montes, & in publicis prædicationibus ad populum asserebant, Sanctam ipsam stigmata huiusmodi à Christo recepisse, & de illis clariùs quàm de præfati sancti Francisci stigmatibus apparere: Nos tunc attendentes, quod felicitis recordationis Pius Papa Secundus prædecessor noster, dum S. ipsam Catharinam Sanctorum & Sanctarum Dei catalogo ascripsit, eius præclara miracula, laudes & præconia, in processu desuper habito declarata referendo suis litteris, de huiusmodi stigmatibus nullam mentionem fecerat, quodq; si corpus eiusdem Sanctæ talibus signis in seculo visibiliter decoratum fuisset, id in processu & litteris Canonizationis eius nullatenus prætermisissum extitisset: Vniuersis quorumuis Ordinum professoribus, & aliis personis vtriusque sexus, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excómmunicationis pœna, quam ipso facto contrafacientes incurrerent, & à quâ

ab

*Refert
que in
prædēti
diplomate*

*Vitramō-
fanos mō-
tāt.*

ab alio quàm à Romano Pontificè, præterquam in mortis articulo, absolui non possent; districtius inhibuimus, ne præfatâ Sanctam, stigmata huiusmodi habuisse, in suis prædicationibus & sermonibus ad populum asserere auderet; imò & de picturis huiusmodi præfatæ Sanctæ iam factis, stigmata amouerent & delerent, & deleri facerent vbilibet, atque procurarent infra annum à publicatione dictarum nostrarum litterarum. nec licere voluimus alicui eandem sanctam Catharinam cū huiusmodi stigmatibus depingi facere, donec Sedes ipsa stigmata huiusmodi approbaret, & per speciale priuilegiū, quòd cum illis depingi possit concederet, prout in eisdem litteris plenius continetur. Cū autem, sicut postmodum accepimus, nonnulli litteris & mādatis nostris prædictis non obstantibus, propriis inhærentes affectibus, de iam factis picturis dictæ sanctæ, ante datam dictarum litterarum, stigmata huiusmodi amoueri facere non curauerint; & Sanctam ipsam stigmata Christi habuisse, adhuc de nouo pari modo publicè prædicare & asserere, & illam cum ipsis stigmatibus depingi facere non formident, in contemptum mandatorū huiusmodi, & scandalum plurimorum: Nos attendentes quòd Sancti & Sanctæ Dei non nisi veris certisque prærogatiuarum, gratiarum, & priuilegiorum laudibus venerandi sunt; ac etiam quòd tanti mysterij & sacramēti nostræ redemptionis præclara & admiranda insignia, nemini attribui debent, pro reuerentiâ nostri Saluatoris, nisi cui attribuenda esse rei euidētia & certitudo facti declarauerit; ac super his oportunum volentes adhibere remedium, & his ex quibus in

*Præconiū
falsis Sā-
cti nō glo-
rificantur.*

Dei Ecclesiâ scandala possent verisimiliter exoriri, pro posse obuiare, vt tenemur : habitâ super his cum venerabilibus fratribus nostris S. Rom. Ec. Cardinalibus matura deliberatione, & de illorû cõsilio & assensu, auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium statuimus & ordinamus, Quòd nullius Sancti aut Sanctæ, Beati vel Beatæ figura aliqua cum prædictis stigmatibus, aut quouis modo, quo existimari possit, vel credi illum vel illam, huiusmodi stigmata habuisse, per aliquem depingi possit : nec aliquis in prædicationibus ad populum, vel alias scripturâ aut verbo, aliquem Sanctum seu Sanctam, Beatum aut Beatam, stigmata huiusmodi habuisse, asserere vel affirmare præsumat, præfati B. Francisci (quem constat stigmata à Christo recepisse, tum rei euidentia, tum multorum prædecessorum nostrorum approbatione) figurâ dumtaxat exceptâ. Mandantes vniuersis Ecclesiarum Prælatis, Presbyteris, & clericis, ac Ordinû quorûcunq; tam Mendicantium, quàm non mendicantium professoribus, in quorum Ecclesiis & Oratoriis ; & personis aliis etiam sæcularibus, in quorum domibus & locis, præfata S. Catharinæ de Senis, aut aliquorum aliorum Sanctorum seu Sanctarum, Beatorum vel Beatarum Dei, figuræ & imagines, exceptâ figurâ præfati B. Francisci, cû huiusmodi stigmatibus depictæ forent, quatenus infra mensẽ à die quâ in Cathedralibus, vel aliis Ecclesiis locorum eorundem publicata fuerint, teneantur & debeant cum effectu curare, quòd de aliis picturis huiusmodi, exceptis picturis dicti S. Francisci, penitus & omnino stigmata ipsa deleantur & amoueantur, ita vt etiam

*Animad-
uerse di-
ligentiam
Pont. in
hac re.*

*Nullius
imago
præter-
quam D.
Francisci
cû stigma-
tibus pin-
genda.*

*Imagines
alterius cû
stigmati-
bus abo-
lerenda.*

etiam illorū forma nullatenus videatur in eis. & quod de cetero cū huiusmodi stigmatibus aliquorum Sanctorum, seu aliquarum Sanctarum, Beatorum vel Beatarum Dei imagines & figuræ (exceptā figurā præfati S. Francisci) non pingatur. quodq; in eorū Ecclesiis, aut plateis, seu locis eorum iurisdictioni subiectis, absque Sedis præfate licentiā speciali, nullus in prædicationibus ad populum, & sermonibus verbi Dei, disputationibus, vel aliās quomodolibet, quod aliquis alius Sanctus, aut aliqua Sancta Dei, Beatus vel Beata, Christi stigmata habuerit (excepto glorioso Confessore prædicto Francisco) affirmare præsumat. Et si secus fieri contingat, & eos huiusmodi litteris & mādato non parere: ex nunc prout ex tunc, non solum Ecclesias ipsas, in quibus picturæ huiusmodi cum stigmatibus reperietur, sed etiam parochialem Ecclesiam infra cuius parochiæ limites, in priuatis locis forent, quamdiu illæ ibi erūt, & tri-duo postquam deletæ fuerint, & etiam Ecclesias in quibus, seu quarum plateis permissum fuerit, vel toleratum talia prædicari vel asseri, contra præsentium tenorem, in sermonibus ad populū, vel aliās vt præfertur, donec prædicantes vel asserentes inibi permiserint, eo ipso Ecclesiastico subiicimus interdicto, quod & volumus & mandamus districtè obseruari. Ecclesiarum verò Prælatos, qui in præmissis culpabiles fuerint, aut negligentes, vel remissi, ab Ecclesiarum ingressu, eo ipso volumus esse suspesos, donec mandatis nostris huiusmodi quantum in eis est, obtemperari procurauerint cum effectu. Inferiores denique, qui in Ecclesiis quas obtinent, aut in quibus beneficiati existunt,

*Ecc. Cen-
sura agrar-
iustitias,
aduersum
templi &
parochias,
in quibus
istæ prædi-
ctæ ima-
gines, &
stigmata
aliorum
asserere.*

*In præla-
tos Apo-
stolicam a
data non
exsequen-
tes.*

*Item in
alios, cler-
icos &
laicos.*

præmissa fieri permiserint; temporales quoque cuiuscunque status, Magistratus, gradus, nobilitatis, excellentiæ & conditionis fuerint, qui contra præmissa forsitan quocunque modo venire, aut quicquam attentare præsumperint, Excommunicationis sententiam incurrant, à quâ absolui nequeant, præterquam in mortis articulo constituti, donec quantum in eis est procurauerint, vt nostris obtemperetur mādatis. Et si sententiam ipsam animo, (quod absit) per sex menses sustinuerint, indurato; extunc decursis mensibus eisdem, Ecclesiasticâ, Ecclesiis, & beneficiis ipsis sint eo ipso priuati, illaque aliis liberè conferantur. Prædicantes verò, & asserentes, vel facientes contra tenorem præsentium, eo ipso Excommunicationis sententiam incurrant. & postquâ illam per sex menses sustinuerint, tanquam de hæresis crimine suspecti, ab Ecclesiarum Prælatiis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, prout eorum incumbit officio, ad respondendum super his coram eis, & qualiter de fide sentiant, compellantur, & puniantur ab eisdem. Et nihilominus vniuersis Ecclesiarum Prælatiis, ac aliis in Ecclesiasticâ dignitate vbilibet locorū constitutis personis, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, vel vnus eorum, per se, vel aliū, seu alios, illos ex prædictis quos censuras illas & pœnas huiusmodi incurrisse, & loca quæ Interdicto prædicto supposita fore, præmissorum occasione eis constiterit, censuris huiusmodi & pœnis subiacere declarent, ac faciant & mandent illis subiecta publicari: & eosdem excommunicatos ab omnibus artiū euitari, donec mandatis nostris obtemperantes, meruerint ab eisdem

Qui con-
uincitur
aut quouis
modo asse-
ritur, que-
uis alium
præter
S. Franc.
stigmata
habuisse.
excommu-
nicanur.

Censura-
ista pub-
licanda
Prælatiis.

eisdem excommunicationis sententiâ absolu-
tionis beneficium obtinere, & Interdictum
huiusmodi relaxari, contradictores per censu-
ram ecclesiasticâ appellatione postpositâ, com-
pescendo. Non obstantibus præmissis ac con-
stitutionibus & ordinationibus Apostolicis cõ-
trariis quibuscunque. Seu si aliquibus commu-
niter, vel diuisim, à Sede prædictâ indultum ex-
sistat, quòd interdici, suspendi, vel excommu-
nicari; aut aliquibus Ordinibus, quòd eorum
loca, vel personæ interdici non possint per lit-
teras Apostolicas, non facientes plenam, ex-
pressam, ac de verbo ad verbum de indulto hu-
iusmodi mentionem. Prætereâ quia difficile
foret præsentibus litteras, ad singula in quibus de
eis fides forsân faciendâ foret, loca deferri: eâ-
dem Apostolicâ auctoritate decernimus, quòd
ipsarum transumpto, publici & authèrici No-
tarij manu subscripto, & alicuius Ecclesiastici
Prælati sigillo munito, tamquam præsentibus,
si exhiberentur, litteris, vbique fides adhibea-
tur, & perinde stetur in omnibus, & per omnia,
ac si eisdem præsentibus litteris exhibita,
vel ostensa. Nulli ergo omnino hominum li-
ceat hanc paginam nostrorum statuti, ordina-
tionis, mandati, subiectionis, volûtatis, & con-
stitutionis infringere, vel ei ausu temerario cõ-
traire. Si quis autem hoc attentare præsumpse-
rit, indignationem omnipotentis Dei, ac bea-
torum Petri & Pauli Apostolorum eius, se no-
uerit incursum. Datum Romæ apud S. Pe-
trum, anno incarnationis Dominicæ millesi-
mo, quadringentesimo, septuagesimo quinto,
octauo Kalendas Augusti, Pontificatus nostri
anno quarto.

Ibidem. SIXTVS PAPA QVARTVS

VNIVERSIS ET SINGVLIS

*præsentes litteras inspecturis, salutem
& Apostolicam benedictionem.*

ALIAS per breue nostrum suspendimus, usque ad certum tempus tunc expressum, censuras & pœnas contentas in Bullâ plumbeâ, contra pingentes imaginem beatae Catharinæ de Senis cum stigmatibus editâ : decernentes tamen, vt huiusmodi suspensione durante, nemo huiusmodi imaginem cum stigmatibus depingeret, & si quis depinxisset, aboleret. Nuper verò cum acceperimus multis in locis, contra decretum & mandatum nostrum, picturas fieri; & à multis allegari & asserti, ipsam, propter suspensionem præfatam, à nobis reuocata esse : oportunum & necessarium iudicamus, huiusmodi ausibus obuiare; dubiû, quod à non rectè interpretantibus opponitur, tollere. Quare præsentium tenore decernimus, statuimus, & declaramus, quod Bulla prædicta super ipsis stigmatibus edita, ob suspensionem præfatam (vt præfertur) nullatenus reuocata censi debeat, sed in suo esse robore & vigore, ac si huiusmodi suspensio, quam ex nunc expirare decernimus, non emanasset. mandantes sub censuris in ipsâ Bullâ contentis, omnibus ad quos spectat, ne præfatas B. Catharinæ imagines amplius de cetero cum stigmatibus depingant : ac pictas aboleant, præfatâ suspensione, ac ceteris in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub anulo

*Confir-
mato su-
proditio-
num.*

nulo piscatoris, decimâ nonâ die Decembris, anno millesimo, quadringentesimo, octogesimo. Pontificatus nostri anno decimo.

Sed his forsitan aliquis obiciet, quæ vir doctus Obiecto
ex Cano
soluitur.
Melch. Canus scribit, quæ nonnihil mouere queant
lectorem. ait: Sixtus Quartus docuit diuam Ca-
tharinam Senensem Itigmata nõ habuisse: non
defuit qui contrâ iudicaret. hæc dicit, sed tantum
dicit. Nam si quis alius, certè Pius Secundus id iu-
dicasse debuit, qui eam retulit inter diuos. & si sti-
gmata in corpore accepit, profectò res tam prodigio-
sa non debuit premi silentio. Nunc verò, nulla ho-
rum mentio in Bullâ (ut vocant) canonizationis:
quod disertè testatur Sixtus Quartus in primo &
secundo diplomate supraposito. Nec verò puto, te
existimare Pium II. illi stigmata asseruisse, quia
de eâ cecinit in hunc modum:

Quem latet virtus, facinusq; clarum,
Quo nequit dici sanctius per orbem,
Vulnerum formam miserata Christi
Exprimis ipsa.

Conc. 3.
de S. Ca
thar. Se
nen. ar. 1 *Ludouicus Granatensis constanter illi stigmata at-*
tribuit, fretus hac auctoritate. At si habuit, & Pius
Secundus habuisse asserit; quamobrem, quæso te, in
Bullâ Canonizationis, non expressit? Posset vide-
ri facta iniuria beatæ Catharine, imò Deo ipsi, tã-
Tob. 11.
7. *tum prodigium celare. Etenim Sacramentum re-*
gis abscondere bonum est: opera autem Dei
reuelare & confiteri, honorificum est. Post
multam & diligentem inquisitionem in sanctita-
tem & miracula Sanctorum albo ascribendorum,
tantum recensentur certa & indubitata. Pius Se-
cundus de stigmatibus illius nihil commemorat in
Diplomate. & ipse causam vides, cur omiserit.
tu cogita

Rursus

Item à
Raimundo
& alii.

Rursus obiicies Raimundum, qui S. Catharina Senensi fuit à confessionibus. In historiâ vitæ S. Catharinæ scribitur, quinque eam vulnera à Christo accepisse; S. Catharinam etiam secretè indicasse ipsi fide dignissimo Patri Raimundo, Dominum Iesum Christum, sub illo raptu, modo admirabili, ipsius corpori quinque vulnera impressisse. Producit hæc Ludouicus Granatensis supra citato loco. Raimundo hoc primùm indicatum dicitur à B. Catharinâ, & primus scripsisse videtur; adeoq; aliis occasionem præbuisse hæc talia dicendi, scribendi, pingendiq; tales illius imagines, sed ante Sixtum Quartum: qui postquam accuratè inquisiuit in ipsam rem, hæc omnia fieri vetuit. Hoc ignorasse videtur Gulielmus Pepin, cum de stigmatibus sancti Francisci scribit in hæc verba: Dicitur de aliquibus deuotis personis, quòd senserunt interdum maximùm dolorem in manibus, pedibus, ac latere, tâquam ibi habuissent vulnera, & stigmata Christi: sed tamen non ita impressa corporaliter, seu visibiliter, sicut factum est in corpore beati Francisci. & huius generis fuit B. Catharina de Senis: quæ legitur rogasse Dominum, vt non apparerent exterius stigmata, quia tamen eius dolorè non possumus commodè exprimere, nisi depingendo cum cicatricibus: idè solet communiter sic depingi, sine tamen præiudicio S. Francisci. Hæc ille. non autè dixisset (opinor) si diplomata vidisset Sixi IIII. Ad Summam: multi S. Catharina Senensi stigmata tribuunt, veteres, noui: multi denegant. non laboro ego. nec meum est, in illorum tanto dissenso arbitrari: sed tamen Raimundo, Melchiori Cano, Ludouico Granatensi, & aliis id asserentibus, oppono S. Antoninum, Gulielmum Pepin, eiusdem Ordinis

Apud
Sur. 10. 2
Apr. 29.

Ex Gulielmo
Pepin.

Serm. de
S. Franc.

Ordinis S. Dominici magnos viros, qui contra sentiunt, ut in Elogiis declaratum est. Fides adhibenda Roberto à Licto Episcopo Aquinatensi. Romæ orationem habuit in aede Minerva (qua patrū Predicatorum est, ubi etiam S. Catharina sepulta fuit) eo ipso die, quo à Pio Secundo S. Catharina in numerum Sanctorum referretur: & testatur nullam umquam stigmatum illius factam mentionem in istâ sollemnitate.

Sed neque suspicari te volo, hæc morbo me potius scribere, quàm iudicio, quasi inuideam alius hanc stigmatum gloriam: Non hoc pata. quid mihi decedit, si aliis quoque hanc gloriam Deus concesserit? Si vult, potest. Neque enim par est (ut rectè Ludouicus Granat.) certis finibus Domini misericordiam ita circumscribere, ut quæ semel alicui Sanctorum contulit, nulli deinceps imperitari debeat: cum liberalissima eius manus, quâlibet multa largiatur, minui & abbreviari non possit. Habuerit igitur & B. Catharina, & multi alij stigmata, quod multi opinantur & scribunt, non inuideo. esto ad laudem Dei: Sed hoc publicè asserere, scribere, pingere, sine adprobatione Apostolica Sedis, prohibet Sixtus Quartus: cui si quis audeat refragari, quid agat, viderit. Porro, si quis Sixti Quarti diplomata supradicta, retractata & irrita quiverit commonstrare; do manus, cedo herbam. me vincat, ego errorem.

IN CAPVT XIV.

§. 1. Dicebat, Incipiamus, fratres, seruire Domino Deo nostro: quia vsque nunc parum profecimus.] *Egreziè dictum morte impendente & dignum, si quod aliud, intimo pectori inscribi. Mortales nos, mortem ante oculos semper ponamus.*
Propè

Supra-
dicto
loco.

Ad mor-
tē parati
debemus,
si bene vo-
luimus
mori.

Propè est ubique, licet ipsa tam propè se non osten-
dat. Paremur ad mortem. Non potest stare paratus
ad mortem, qui viuere non didicit. Nec viuunt, qui
nō Deo. Incipiamus vel tandē. Vixisti hæctenus in
salo? Subduc te istis occupationibus: si minūs, ^{Sen. ep.}
eripe. Satis multum temporis sparsumus: inci- ^{19.}
piamus in senectute vasa colligere. In freto vi-
ximus: moriamur in portu. Omnes aquè morta-
les, etiam si mors aliorum longiūs vitam passa est
procedere, aliorum in medio flore præcidit, aliorum
interrupit principia. Mortem venientem nemo ^{Idem}
hilaris excipit, nisi qui se ad illā diu cōposuerit. ^{CP. 37.}

5. Beatus vir obdormiuit in Domino.] De
seculo & etate B. viri, quando natus, quando mor-
tuus, iam dictum initio huius Commentarij.

Alaudæ
multa fa-
ciunt S.
Francisco.

7. Alaudæ aues.] Aduolant in tectum domus,
cantu & volatu sancto viro tanquam iusta facien-
tes, & patri pio velut parentantes. Diligebat om-
nes aues, sed præ ceteris Alaudas: quod in eis consi-
deraret multa imitanda bonis Minoribus & reli-
giosis. Diçta hæc auis Galerita, ab elatis in capite
plumis, ad galeri siue galeæ similitudinem. Talem
formam cuculli initio Ordinis fratribus fuisse, ^{Ad cap.}
prædictum est. Sed & colorem Alaudarum imita- ^{2. 5. 1.}
batur in habitu: qualis illis in plumis, talem volebat
in vestibus fratrum, natiuum, terrenum: vt memine-
rint cōmunis originis, terræ de qua sumpti: quia
(Deus ita tulit sententiam aduersus Adamum.)
Puluis es, & in puluerem reuertēris. Ad hæc ubi ^{Gen. 3.}
ille granū aliquod inuenerint ad escam, mox in ca- ^{19.}
lum feruntur, cantu quasi gratias agentes summo
Deo, omniū parenti & altiori. Sic nos docent calum
petere, despicere terram. Non viuere vt edamus:
sed esse vt viuamus. Illud salutare monitum diuini
Apostoli obseruandum nobis, Siue manducatis, ^{1. Co. 10}
siue ^{31.}

Natura
illorum
Minoribus
imitanda

Ex spe-
cul. vitæ
S. Franc.
in med.

siue bibitis, siue quid aliud facitis: omnia in
 gloriam Dei facite. *Ne in terris, sed nostra con-*
 uersatio in cælis sit. *Hæc cõttemplabatur in Alau-*
dis, hac causâ plurimum amabat. Sed nõ item for-
micæ, teste B. Agidio, quòd nimium sollicitè
escas congregarent. quam sollicitudinem improbat
Christus, autum ingenium nobis sequendum com-
monstrans. inquit: Respicite volatilia cæli, quo-
niam non serüt, neque metunt, neque congre-
gant in horrea: & pater vester cælestis pascit il-
la. Nõne vos magis pluri estis illis? Denique
paucis interpositis de liliis agri, quæ sine ullâ suâ
curâ crescunt, vestiuntur, ornantur; concludit,
Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid man-
ducabimus, aut quid bibemus, aut quò operie-
mur? hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit
enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.
Quærite ergo primùm regnũ Dei & iustitiam
eius: & hæc omnia adiicientur vobis. Nimiam
illam sollicitudinem nõ ferebat, paupertatẽ Euan-
gelicam Christi fratribus vehementer cõmendabat:
nil de futurũ promittens, quoad puram illam serua-
rent & illibatam. Tradit Barpi. Pis. ad amorẽ pau-
peratis fratres solitum exhortari in hunc modum:
Quantũ fratres declinabunt à paupertate, tan-
tum mũdus declinabit ab ipsis. quærent, & non
inuenient. Sed si dominam meã paupertatem
cõplexi fuerint, mũdus eos nutriet: quia mun-
do dati sunt ad salutem. Commercium est in-
ter mundũ & fratres. Fratres debent ipsi mun-
do bonum exemplũ dare. Mundus autem de-
bet eis prouisionem necessitatum. Quando ipsi
fratres retraxerint bonũ exemplum fide men-
titã: mũdus contrahet manus suas iustã cẽsurã.

§. 5. In Ecclesiâ S. Georgij cum omni reuerentiâ condiderunt.] *Eo loco corpus situm fuit: sed cor eius & intestina in Portiuncula cœnobio; ubi excessit ex hac vitâ. in illud monasterium hoc argumento, amorem & affectum testatum faciens. vii commemorat Barpt. Pisanus.*

S. Franciscus referitur in his diuis.

6. Beatum patrem catalogo Sanctorum adscripsit.] *Quoritu, scribit Alberius Kranzius.* Papa Gregorius veniens Assisium, in cōspectu maximæ multitudinis, quæ deuotionis gratiâ cō confluxit, beatum Franciscum canonizauit, his vsus verbis: Ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & gloriosæ Virginis Mariæ, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & ad honorem Ecclesiæ Romanæ; beatissimum Patrem Frânciscum; quem Dominus glorificauit in cælis, debito in terris obsequio venerantes; de consilio fratrum nostrorum, & aliorum Ecclesiæ Prælatorum, in catalogum decreuimus Sanctorum adnotandum, & festum diem obitus eius celebrandum. Statim Cardinales Te Deum laudamus incipiunt. & populi voces, laudes Christi excipiunt. Papa de solio descendit, & cum Cardinalibus sanctū corpus de tumbâ leuauit. *Diploma Gregorij Papæ Noni, quo D. Franciscus inter diuos asseritur relatus, historia vitæ S. Fran. subiunxitur.*

Conforti
fruc 321
& 34.

Lib 8.
Sax. c. 4.
& lib. 7.
Metrop.
c. 45.

Corpus eius transfertur ad Basilicam in eius honore adificatam.

7. Anno Domini. &c. ad Basilicam in honorem ipsius constructam, corpus illud Domino dedicatum, translatum est.] *De istâ Basilicâ hæc S. Antoninus.* Elias Vicarius Ordinis post mortem B. Francisci, Basilicam miræ magnitudinis cœpit erigere extra muros Assisij, in

Ter pars
hitt. ut.
24. c. 7.
s. 6.

qua-

quadam voragine, quæ antè dicebatur collis inferni: sed cùm dominus Gregorius Nonus primum lapidem in fundamento eius posuisset, vocata est collis paradisi. *Pluribus historiam prosequitur Barot. Pisav. Conf. fruc. trigessimæ quartæ. Illuc corpus S. Francisci è templo S. Georgij translatum hæcenus manet: magnâ pietate frequentatur & colitur. longo tẽpore nemini visum, tamẽ visum.*

Non possum committere, quin oportunè commemorem ingens illud prodigium in funere S. Francisci: quo ex multis mirabilibus hæc facile quisquã dixerit quidquam mirabilius fuisse. Funus illud erectum in pedes; apertis, sublatiisq; in calum oculis calum adspicere; vulnera quoque illa sanguine manare, visum à Nicolao Quinto Pontifice. Ne verò tu de rei veritate addubites, quæ de his scripsit, siue potiùs exscripsit Petrus Radulphus Episcopus Senogalliensis adscribam.

Lib. 1.
hist. Seraph. re-
lig.

EPISTOLA FRANCISCI DE BAVTIO,

Ducis Andriæ, ad Andriensium Episcopum, de prodigiosa statione funeris S. Francisci.

SCRIPTURVS ego ad te Pontificis Nicolai progressum, qui Seraphici Patris Francisci corpus visitauerat personaliter, veritus sum, ne vt parum instructus, tanquam imperitus à probis & grauibus viris arguar. Attamen quoniam in negotio, quod aggredior, non leuitate (vt ita dicam) aut temeritate aliquã, quin potiùs reuerentiã & deuotione fretus sum: idcirco ad te admodum Reuerendũ, hanc epistolam etsi incultam, omni tamen veritate plenã, destinare curavi. ad te, inquam, qui potestate tibi creditã, Ecclesiæ Dei partem gubernas, & regis. Noui enim (vt reor) te recentem ac viuã memoriam retinere eorum, quæ hîc modò subinferuntur.

B

Qua-

Quapropter etsi in his, quæ per me scribenda sunt, aliquid me prætermisisse, vel plus satis addidisse perspexeris: articulis tuis id ipsum, tuâ solitâ benignitate & prudentiâ, quâ plurimum polles, emendare & corrigere poteris. Noui enim ob imperitiam meam, me fallere, ac falli posse in hoc negotio. Te autem, qui clauē Dauid solus habes, rogatum esse velim, vt in hanc horam, sermonem rectum ac benedictantem, in os meū concedere digneris: vt ea dignè dicere valeam, quæ infructuoso silentio pertrāsire nefas esset. Te, inquam, Dñm meum Iesum Christū supplex deprecor, ne huius rei per me enarrandæ, deuotionis fructu caream, & expers sim.

Iacobus quidē Laquidonensis Ecclesiæ Episcopus, dum Nonis Martij Andriæ esset, tuque & ipse simul alloquētes, vestros vultus admiratione non minimâ repleuistis. Quod cum ego, qui simul aderam, intuitus essem, causam tantæ admirationis tanquam curiosus à vobis perquirere cœpi. Ea propter Iacobus, qui mihi intimior erat, his verbis affatus est, vt ad me conuersus diceret, Si quæ per tēpora retroacta aures meæ expertæ sunt, non ignorares, tibi quoque admirationis inesset causa. Ad quæ ego, Quæso, vt quæ audisti edisseras. Tunc ille, Mallem (inquit) hoc me narrare, & per contritionē lacerari, quàm in his cordis hilaritatem ostendere. Cum autē hæc ab eo audiuissem, auidius adorsus sum hominem: & oportunam horam quæsitans, deprecatus sum eum, dicens, O vti nam palam abs te ista citò docear. & ille, Libenter faciã, inquit: sed magni ponderis res ista est, & nō omni homini aperienda. Attamen tu diligenter & attentè audi, & ausculta. Austergius qui-

quidam tituli S. Eusebij Presbyter Cardinalis, Beneuentanaeque vrbs olim Archiepiscopus, dum in extremâ valetudine esset positus, febrique validâ quàm maximè vexaretur, vt putaret sibi vicinam mortem fore, nocte superueniente, quæ finem languoris secum ferre videbatur: sic enim viribus corporis destitui visus est, vt vix crederetur eum superuicturum in crastinum. Ego verò Iacobus, qui nimio amore hominem diligebam, cum præsens essem, eiusque minister, attentè super eum vigilabam, stebamque. Ipse verò sic in extremis laborans, non minùs deuotè quàm piè, in hanc vocem prorùpens clamabat, O Francisce. & aliquanto temporis intervallo facto, iterum id idem repetens clamabat, prout poterat, O Francisce. Manè autem facto cum paulusculas vtcumque vires resumpsisset, omni cum mansuetudine deprecatus sum hominè, vt causam eiusmodi inuocationis Francisci mihi innotescere dignaretur. At ille, O Iacobe, quem (inquit) in amore tibi præferam? Porrò si alius interrogasset me de eiusmodi rei causâ, forsitan non illam ei panderem. dicâ tibi nihilominus, & tu attentè auscultabis.

Nicolaus huius nominis Pontifex Quintus, Aussereij
Cardinalis
narratio. anno Domini millesimo, quadringentesimo, quadragesimo nono, Beati Petri Apostoli Sedem strenuè gubernabat. huic, dū Assisij moram traheret, venit in mentem, vt beati Francisci corpus oculis propriis inspiceret. Ob quâ causam accersitus est ab eo dominus Petrus de Noceto. ad quem Pontifex; Vade, inquit, ad Nicolaus
Quintus
ante videret
S. Francis-
ciscor.
pau. Guardianum loci huius; & meo nomine illi significabis, me omnino visitaturum esse, & visiturū B. Francisci corpus. Iuit dominus Petrus,

& iussa sibi imposta perficiens, reuersus est ad Pontificē, dicens; Feci, beatissime Pater, quod mandasti Guardianus autem iis auditis sermonibus, nimio pauore correptus est: ita vt in magno dubitationis agone tuerit positus. Ex vnā enim parte contradicere non audebat voluntati summi Pontificis, ex alterā verò verebatur, ne tam sacrum & pretiosum pignus auferretur ab Ordine, veluti per alios prius fuerat attentatum, & ipse postmodum calumniam sustineret à ciuibus. Eapropter adiens Pontificem, modò huc, modò illuc, tamquam demens & vagus incedebat, celans animum suum. Cū autē fortiter cogeret, vt Pontificium impleret mandatum: petiit humiliter vt rem istam fratribus loci palam facere permitteret Pōtifex, qui postquam illos fuisset allocutus, ad Pontificem iterum reuersus est, dicens; Obedientiam prout Ordinis dignitas ex postulat, tibi præbere paratissimus, beatissime Pater, dūmodo vnum iuxta beneplacitum nostrum impleueris. Porrò si tui desiderij cupis esse compos, tribus tantum & non pluribus tecum assumptis, ad locū descendere necesse est. Quintā verò noctis horā adueniente, descendet tua Sanctitas: & oculis propriis conspicias, quem ardentem videre desideras. Quo audito, Nicolaus Pontifex, qui rectè & sinceriter se gerebat in negotio, letus, inquit, assentior. Gallicus verò quidam Episcopus, magnā auctoritate vir apud Pontificem, hæc audiens, Pontificem allocutus est, dicens; Nō tibi conuenit, beatissime Pater, horum fratrum assentiri voluntati, propter scandalum quod Ecclesie Dei casu aduenire posset. Ad quem summus Pontifex, Non sic erit, inquit: quoniam rectè

ac fideliter in hoc negotio pergo. Idcirco, Deo præstante, mei desiderij compotē me fore spero. His dictis, Pontifex Nicolaus elegit me Austergiū, Petrum de Noceto, & præhabitū Episcopum Gallicum. Guardianum verò cum tribus fratribus simul adesse mandauit, visitaturis ipsis; & visuris corpus B. Patris. Qui nobis iuncti, suisq; indumentis depositis, horâ cōgruenti cum aduissemus ad paratū locum, amoti sunt lapides, cum quibus ianua fabricata erat. gradusq; marmoreos diligenter aspeximus, quos & magno silentio descēdimus. Et ecce ostium ferreum habuimus obuium, in quo tres catenæ ferreæ ex ordine stabant, quæ illico fuerunt apertæ clauibus. Tunc Guardianus flexis genibus Pontificem allocutus, ait, Ingredere Pater sanctissime. qui solus ingrediēs, ante pedes sancti corporis prostratus humiliter, tā vehemēter plorabat, vt fremitus audiretur à nobis.

*Descendit
in templū
sub terra.
111077.*

*Vbi corpus
S. Franc.*

Postquam verò Summus Pontifex consecutus est, quod desiderium suum flagitabat: ad se reuersus introduxit & nos. qui cum peruenissemus ad locum, stupor equidem incredibilem omnes inuasit. Verè inuestigabiles viæ Domini: & iudicium eius ab omni humanâ cogitatione prorsus alienum. Quis vñquam audiuit, aut quis talia effatus est, vt corpus humanum per totæua mortuū super plantas proprias rectè

staret? Sed non fuerat abbreviata manus Dñi. Erat autē locus ille, cernentibus nobis, instar

*Quod era
stabat
in pedes.*

paruæ ecclesiæ, habens tres *tribunas in testudine rectas. Media verò quæ ab interiori parte erecta erat, miro marmoreo tabulato fabricata videbatur. in cuius medio *lastra marmorea posita erat: supra quam ex orientali latere corpus

* Fornices, siue testudines, & cæmeras.
* Basis & pes ecclesiæ.

*Oculi
aperti in
caelum.*

illud sacrum Francisci Seraphici erectum stabat, facie ad occasum tendens, & oculis eleuatis in caelum. manus verò coopertæ erant habitus manicis, & simul iunctæ, vt fratres ferre cõsueuerunt. Erat autem corpus ita incorruptum, quasi esset primâ die positum: videbatur enim quasi dormiens. Ex alio verò latere, alium erectum stantem vidimus, habitu B. Dominici indutũ. qui & manus simul iunctas habebat cum articulis sursum iunctis, veluti mos est orantiũ: oculi verò eius ad B. Francisci pedes intuebantur. Ambo autem ita lucidos & splẽdentes habebant oculos, vt nulla ad viuos esset differentia. Odor insuper suauissimus talis erat, vt olfactus hominum numquam talem senserit.

*Vultus
pedis eius
sanguine
manans.*

Cumq; Summus Pontifex à lacrymis & gemitibus abstinuisset, aliquantulum ad B. Francisci pedes iterum procubens, manu fimbriam eius vestimenti extulit: nos verò sine sotularibus pedes aspeximus. O igitur felices oculi, qui hæc videre meruerunt! O fortunati animi qui hæc meditari digni inuenti sunt! Magna enim his fuerat collata gratia, vt in seruum liquidũ aspicerent, quæ in Deum minimè videre poterat. Erat enim in pedis Sancti medio foramen, cum sanguine ita recenti, ac si tunc mucrone pes fuisset confossus: cuius quidem rei aspectu, singultus magnus omnes arripuit. Et quis cogitare posset animi motionem? animam præ deuotione liquefcere? alienari sensum? & vires totas destitui? Omnes autem ante recessum è loco, osculum dedimus sancto pedi. omnesque pariter ob odorem refocillati sumus. Pes verò alius fimbriâ habitus operiebatur: nec nobis visum fuit illum violenter atripere. Manus similiter

liter perforatę vt pedes cernebantur, recentem ^{Item per-}
 sanguinem ostendētes. O igitur memoria pro- ^{forata}
 funda nostrę redēptionis, in seruo inuēri, quę ^{manus}
 in Redemptore prius fuerant! O igitur sacra- ^{cerneban-}
 vulnera, & dulci osculatione digna, quę post ^{tur, &}
 humanum lapsum in remedium data sunt! Et ^{sanguivo-}
 quis nostrum qui ibidem aderamus, ausus fuit ^{lenta.}
 ampliùs corpus sacrum tangere, nisi solus sum-
 mus Pontifex? Ipse enim manus illius pretiosas
 deuotissimè osculatus est, osculumq; sacro ori
 dedit. A quintâ verò noctis horâ, vsque ad vn-
 decimam illic mansimus, suauissimo odore re-
 pleti. Cùm verò à narrantibus nunciatum fuit
 nobis, diem propè esse, doluit quàm maximè:
 visum enim fuerat nobis per horam ibi fuisse.

In illis verò tribunis, sociorum B. Francisci
 corpora tumulata iacēt: vnusquisque enim lo-
 cum suum possidet, vnus hinc, & alter hinc.
 ante ostium verò loci iacet corpus illius ecclē-
 tici viri Dei, fratris Ægidij, quorū corpora abs-
 que diminutione vllâ integra cernuntur, sua-
 uissimum odorem redolentia. Ad extremum
 autem cum magnâ animi fortitudine roborati,
 omnes inde recessimus. Cardinalis verò Au-
 stergius, quem superiùs memorauimus, quam-
 uis in memoratâ infirmitate aliquantulū con-
 ualuisse in die, attamen nocte sequenti nature
 debitū soluit. Nec est dubitandū, quòd tantus ^{vera hæc}
 homo, à quo hæc quę narrauimus, accepimus,
 dum ad vitę peruenisset extrema, composuisset
 mendaciū, referēs illa, quę vera nō essent. Affir-
 mabat quoque antequā spiritū celo redderet, ^{Et si nota}
 quòd Nicolaus Pōtifex, dū è loco illo sacro re- ^{omnibus}
 cederet, promisisset Guardiano, & ceteris qui ^{nota.}
 simul aderant, nulli mortaliū palàm facere quę

viderat, dum ipse viueret. quamuis non parui-
penderet illa manifesta fieri apud homines de-
uotos & probos, qui non secundum carnē am-
bulant. ¶ Finis epistolæ.

*Hactenus Reuerendissimus Dominus Petrus
Radulphus Fossinianēsis Senogalliensis Episcopus.
Fuit is aliquando à secretis Ordini patrum Con-
uentualium instituti Seraphici. & librum suum
dedicauit Sixto Quinto Summo Pontifici. Ille ta-
litum rerum certissimus, nisi certa & indubitata ad
Summū Pontificem, eiusdē etiam instituti, perscri-
bere non potuit. Tradit etiā Petrus Radulphus Piū*

*Quintum Pontificem optimum, aliquando man-
dasse Ioanni Pico Camerti, Ordinis Conuentualiū
Generali, (cui ipse Petrus id tēporis à Secretis erat)
ut curaret aperiri cryptam, in qua S. Francisci cor-
pus, quod videre cupiebat. Fossū est, laboratum est
inter diu, inter noctu, sed frustra. inquit, Diuino
numine factū est, ne tantus thesaurus pateret.*

*Hec de funere sancti Patris, ex quibus facile a sti-
mare poterit æquus iudex, eius merita & sanctita-
tem. Hac causā viri summi Seraphicum Ordinem
magno amore & honore prosecuti, familiari ami-
citiā quoque sibi coniunxerunt. Frequens in vitā
S. Francisci mentio Gregorij Noni Pont. Maximi:
quia adiutor is Ordinis præcipuus extitit & fautor.*

*Primus etiam postulante B. Francisco, ob Honorio
Tertio datus Ordini Protector: quod præsciret
S. Franciscus, & prænunciaret futurum illū Sum-
mum Pontificem. Creatus Pontifex, teste Barptol.*

*Habitum
Francisca-
num Pō-
tifices Sū-
mū sub
mortē in-
dierunt
in coe-
pulti.*

*Pisano, fuit primus qui habitum induit Ordini,
& pluries tulit. & si qua fides Petro Radulph.
se cum eo sepeliri mandauit. Nec is solummodo,
verū etiam Martinus Quartus sub mortem, Mi-
noritarum cucullo vestitus, ita sepultus fuit Peru-
sia.*

*Vbi sup.
lib 2. h.
ser. Se-
raph. c.
lig.*

*Barptol.
Pisan.
Confor.
fuit 8.
Bon.
c. 6. 6.
Indl. 7.
hilt. Ser.
relig.*

Confor. fruct. 1. sive in Ecclesia S. Laurentij. atq. aliquantopost, visum est corpus eius (quod Pisani tradidit) integrum & incorruptum, habitu illo incorrupto. Hoc ipsum imitati sunt multi reges, quorum aliquot recenset

Scr. 46. de S. Lu. douic. cap. 2. Robertus à Licio Episcopus Aquinatis: Iacobus Rex Aragonia. Alfonso uicem Rex Aragonia. Fredericus Sicilia Rex. Robertus quoque Sicilia Rex, frater germanus S. Ludouici Episcopi Tolozatum.

Item tradit Reges.

& pleriq. alij apud Barp. Pisani Conf. fruct. octau. Scio exhiberi eiu modi ritum ab istis scolis: sed tamen nihil antiquius fuisse maioribus nostris, quàm sub mortem, vestem monasticam petere, induere, & in eà tumulari, ne demeritis dignitatis restibus freti videamur, comprobabo ex historicis probatis scripturis. De Manuele Comneno Imperatore Constantinopolitano hæc tradit Nicetas Choniates. Imperator morbo correptus, ad mortem ad arteriam manu, & pulsu pertentato, cum alto suspirio se in uer-

Lib. 7. Ann.

percutit, & monasticum habitum postulat. Quo dicto, cum, ut fieri solet, tumultus esset ortus, & spiritualemente nigro panno, cunctis ornatus experte, ministri nescio ubi nacti molibus & regijs vestibus detractis, & aspero illo diuinæ vitæ indumento illi induto, in spiritualemente illum conuertunt militem; & galeam thoracicam insigniore ornatum, in cælestis Imperatoris catalogum referunt. Ea lacerna, quippe breuior, crura heroici illius corporis non tegebat: ut nemo qui id cernebat, à lacrymis sibi temperaret, humanæ imbecillitatis cogitatione, & vilitate corporis in morte, quo animus tamquam testæ inclusus coalescit. Sic igitur & vitæ & imperio cedit. Prorsus simile huic, quod de Theodoro Lascari iuniore, Imperatore commemorat Nicephorus Gregoras, his verbis; Imperator in annu aratis

Et Imperator Constantinus in fine vestis monasticæ induit.

Lib. 11. Hist. Rom.

Gregoras, his verbis; Imperator in annu aratis

b s sextum

sexturn & trigésimū agentem, molestus ac difficilis, & plane letalis morbus inuasit. qui paulo ante obitū alacriter habitum monasticum induit, & multos pecuniarum acervos suis manibus distribuit; feruentiq; corde vim lacrymarū profudit, quibus animi vulnera, in tantæ necessitatis articulo, eluebat & curabat. *Item de Andronico Iuniore, Imperatore Constantinopolitano hæc scribit, Cūm grauiſſimis doloribus cruciaretur, & mente alienaretur, atq; id malū omnem medicorū artē superare, & de vitā illius postridie actum fore videretur, iure iurando adstantes adegit, primū vt sibi monasticum cucullum induerent, priusquam vitā excessisset. Videni quo exemplo meliores ingenio, imò & principes viri, habitum monasticum petant in publico sine generis humani Pietate inducti, & aspectu gratiā delictorum, quæ sit piis illis & religiosis. Indulgentias talibus largitas habet compendū Privilegiorū Ord. Minorū, quas ascribere superſedeo.*

l. 9. hist.
Rom.

Quod ve-
tigosi imi-
tantur.

Ver. ha-
bitui tra-
trum. &
ver. in-
dulgen-
tiæ quo-
ad. sæcu-
lales nu-
6.

IN CAPVT XVI.

De S. Francisci miraculis (quæ publica Ecclesia vox) post eius obitum patrat is, nunc agitur. De omnibus communiter scribit S. Bernardinus; (non dicere, nisi resaretur vir sanctus.) Vix est inuētus similis illi, qui tot miraculis in vitā, & in morte claruit, iam à statu primitiue Ecclesiæ. Multa perſcribit S. Bonauentura, non tamen omnia. Nonnulla adiciam, quæ lectorem ducere queant in summam admirationem.

Quadr.
ter. 60.
c. 1. art. 1

§. 2. De mortuis suscitatis Iquorum octo enumerat S. Bonauentura. Plures S. Antoninus. Multos (inquiēs) mirifice mortuos resuscitauit. quorum, etſi de pluribus non sumus incerti, numerum ad præſens non posuimus: nisi quod vndecim

Histor.
Ter. pat.
tit. 14. c.
2. §. 6.

Confor.
fruct. 33

eim esse, à viris fide dignis accepimus. *Barptol.*
P. sanus miranda profectò commemorat, qua mihi
digna visa transcribere ad verbum. In Legendâ
 fratris Bernardi de Blesâ habetur, quòd frater
 cuiusdam militis, qui miles B. Franciscum ho-
 spitio acceperat, cum esset in aquâ suffocatus,
 nec eius corpus posset inueniri, B. Francisco
 orante, & corpus repertum, & homo à mortuis
 est resuscitatus. In ciuitate Interamnâ, vt man-
 datum est sollempni memoriæ, tempore D. Pa-
 pæ Nicolai Tertij, per publicum Notarium &
 testes; per ipsum resuscitatus est quidâ nomine
 Ioannes: super quem murus cadens ipsum ex-
 tinxit. & tunc erat decem annorum. Cuius ca-
 sum audiens B. Franciscus, & cum à parentibus
 lamentabiliter plangeretur, ad domû eius ac-
 cessit, & intrans per partem posteriorem, vt nò
 videretur, dictum puerû mortuum accepit, ac
 super se ponens, eum, vocato proprio nomine,
 à mortuis reuocauit: illiq; prædixit, quòd filios
 nûquam haberet, & sic euenit. Alium dicitur
 suscitasse filium paruulû cuiusdam nobilis, qui
 eum ad prandium inuitauerat. paruulus ceci-
 derat in cacabum, & consumptis carnibus, præ-
 ter ossa quasi nihil remanserat. hoc depictû &
 scriptum in pluribus locis inueni. Sed de nullo
 præfatorum dominus Bonauentura in Legen-
 dâ maiori facit mentionem, &c. *Item commemo-*
rat alibi, puerum quendam in frustra (à diabolo,
sive malo aliquo homine) concisum, voto materno,
& multis precibus vita restitutum. Sub finē illius
Conform. fruct. 39. colligit triginta mortuos à beato
Francisco resuscitados, singulos indidem nomina-
nim recensens. Hoc ipsum breuiter repetit Confor.
fruct. 40. de quibus tamen S. Bonauentura nihil
com-

Confor.
fruct. 39S. Franc.
vultu mor-
tuo. et
resuscitatus.

cōmemorat. Plura multo eum patrasse, quàm S. Bonaventura perscripserit, facile animadvertet, cui vacauerit legere Barpt. Pisanam. singula persequi non est consilium.

7. Miraculum octanum, de oculis iniussè orbato, & à S. Francisco ei redditis, addidi ex veteribus exemplaribus Parisiensibus. Exemplar Romanum, Aloisij, Surij non habent.

10. Sextum miraculum de fratre Nouitio, ope S. Patris curato à paralyssi & amentia, prædicti libri non habet, sed adscripsi ex duobus antiq. manus.

HÆC mihi visum, ad vitã S. Francisci notare, in Dei gloriam, in Sancti honorem: sub cuius umbrã latemus, cuius respectu etiam hæcenus sumus. Hæc patri, hæc debemus meritis eius & virtutibus, cōmunia vitia humano generi, supergressus. Et quidem nullã gratiã, aut ambitione hæc commentatus sum, sed bonæ tantum conscientie pretio: ut debito illi honoris officio utique defangerer. tum etiam ut adferrem, quod decet veris honoribus adficien-tem, vitij fugam, virtutis incrementum. Nam hominibus modo ut placeam, stultissimum existimo, qui profligare contendam (certè debeo) omnem ambitione. Scripsi mihi, meæ salutis, non famæ. Nec enim laborandum in nomen, & gloriolam inanem scio. Introrsus mea, ut bona sint, necessum est spectent: ipsum me, ipsum Deum, mentis omnis & operis arbitrum, & satis magnum alter alteri theatrum sumus. At verò consortibus studiorum nostrorum, si aliquis è lectione fructus, congratulabor. & id quidem ex animo voueo: ut & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. Nec de fructu spem omnem ab-^{10.4.16.} ycio: nec omnibus omnia placitura confido. Periere ^{Mat. 13.} tres partes etiam Dominicæ sementis: sola quarta cadens in terram bonam, fructum tulit, ecquid non ⁿⁱ si

Quam-
obrem hæc
scripta.

ui si verborū meorū caduca folia pereant? sed tamen
fauente Deo, exiguum aliquod semen sparsum in
bono solo, comprehendet, se explicabit, fructificabitq̄.

Habes igitur à nobis, Pater beate, sermonum no-
strorum primitias: quæ si ad virtutis, & sanctitatis
tuæ meritū propè accesserint, beneficiū id est tuum.
(te enim fretus hæc scripsi) sin autem longè infra
dignitatem tuam subsisterint: quid facerem ego, nec
oratione, nec stilo exercitatus? Tu verò nos calidius
inspicias: ut viam paupertatis & humilitatis in-
tissimam, certissimamq̄ ad salutem, ingressi, ala-
criter tuo ductu percurramus. Huius rei gratiā, tibi

Ita. 66. 2. *flecto genua cordis mei, Christe Saluator: te supplex
oro, fac nos ad quos respicias, pauperculos, & cō-
tritos spiritu, & trementes sermones tuos. Da
fallacis sæculi cognoscere vanitatem: & exemplo*

Greg.
Mazian.

*Patris nostri, viri supra mundum, supra res omnes
humanas, magno animo despicere. Infidæ sunt
opes: sublimiumq̄; thronorum & dignitatum
fastus, mera sunt insomnia. pulchritudo porro
breuis, atq; fulgetri gratiæ similis. iuuentus, ni-
hil aliud quàm temporis feruor: canities, tristis
vitæ occasus. gloria, aer. nobilitas, vetus san-
guis. robur, cum apris commune. satietas, pe-
tulans. matrimonium, vinculum. liberorū co-
pia, curæ necessariæ mater. orbitas morbus. fo-
rum, vitiorū schola. artes, abiectorum homi-
num angustus alienus panis. Omnia denique
mortalibus laboriosa sunt, omnia humana me-
tus, risus, lanugo, umbra, ros, flatus, volatus, va-
por, insomnium, fluctus, nauis vestigium, aura:
orbis quidā, perpetuā conuersione similia om-
nia voluens; nunc stabilis, nunc rotans, nūc la-
bilis, nunc fixus, anni temporibus, diebus, ho-
stibus, laboribus, mœroribus, voluptatibus,*

Vanitas
sæculi.

mor-

Io. 4. 16

Mat. 10.

4.

398 COMMENT. AD VIT. S. FRAN.
morbis, calamitatibus, secundisq; rerū successi-
bus. Nec verò sine magnâ sapientiâ, hoc à te, ò
Christe, constitutū est, vt res omnes huius vitæ
incertæ atque instabiles sint: nempe, vt rerum
firmarum stabiliū mq; amore ac desiderio inar-
descamus. Vnum hoc bonum, ac firmum est,
nimirum sublatâ cruce, hinc pedem efferre, la-
crymas etiam fundere, atq; ingemiscere, men-
temq; diuinarum rerū studio mancipare, cæle-
stium bonorū spem pectore fouere: ita se com-
parare, vt Trinitatis splendor, qui puris animis
impertiri solet, nobis illucescat. à stultâ insupet
carnis contagione mentem abrumpere, imagi-
nemq; illam, quâ diuinitus accepimus, puram
atq; integram conseruare, vitâ ab hac vitâ alie-
nam ducere, difficultates omnes huius vitæ,
molestiasq; forti animo perferre: ac denique
cum altero mundo mundū hunc commutan-
do, ad beatarum mentium patriam feliciter
commigrare. *Hoc tuum solius magnum donum;
ò Christe Saluator, omnibus, sanguinis tui lytro,
& viæ redemptis gratiâ & fauore tuo contingat.*

A M E N.

Errata ante lectionem corrigenda.

Sub finem epistolæ ad Lectorem dele historia.
Pag. 10, lin. 23. Euglubium, lege Eugubium. 90, 30. pro-
ponderaret. præponderaret. 179, 19. Humilitatem, eruit. hu-
militate meruit. 212, lin. vlt. vos. vos. 224, 11. Xere, Xerxe.
235, 14. Temistlitar. Temistlitan. 241, 27. est. sunt. 245, lin.
penul. Scoti non. Scotinon. 248, lin. penul. dicentes. discen-
tes. 276, 26. præueniat. perueniat. 286, lin. antepenult. in
ortium. dele, in. 310, lin. vlt. cærum, cætus. & collegium,
collegia. 331, 14. led. iudicio, iudicio.